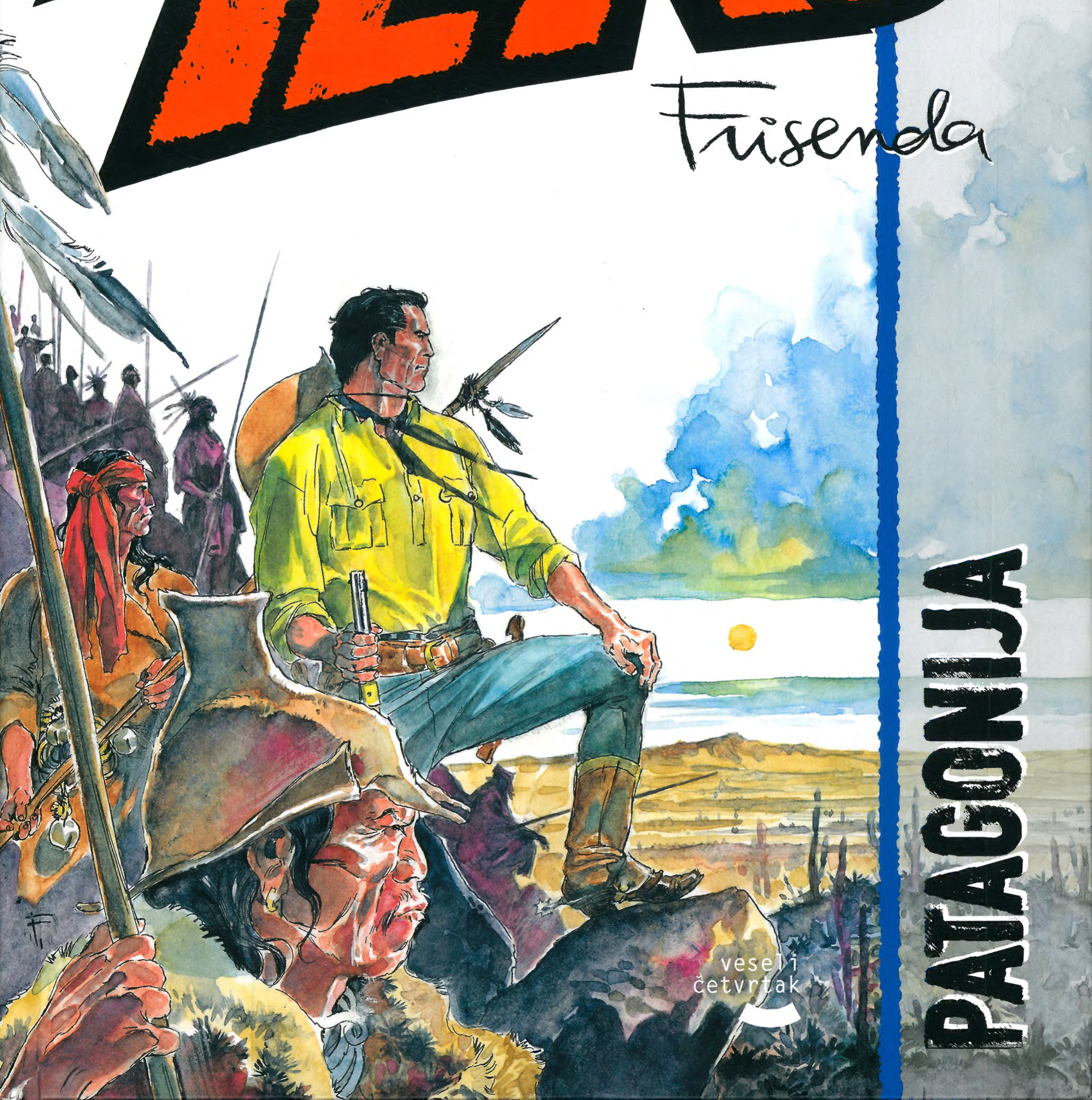
VELIKI TEKS

Frisenda

VELIKI TEKS

Scenario:
Mauro Bozeli

Crtež:
Frisenda

Ja ne želim verziju Teksa koju sam već video, želim tvoju verziju Teksa!

Serđo Boneli

PATAGONIJA

veseli
četvrtak

Broj 2
PATAGONIJA
decembar 2017.

Autor lika:
Đanluiđi BONELI

Scenario:
Mauro BOZELI

Crtež:
Paskvale FRIZENDA

Izdavač:

veseli
četvrtak

Glavni urednik:
Dušan MLADENOVIĆ

Prevod:
Sandra KNEŽEVIĆ

Lektura:
Snežana GLIGORIJEVIĆ

Grafička oprema:
Vuk POPADIĆ

Redakcija:
Igor MALOVIĆ
Nikola DRAGOMIROVIĆ
Aleksandar MIĆIĆ
Vladimir OREŠČANIN

Štampa:
SD PRESS d.o.o.

broj originala: 23
naslov originala:
Patagonia
TEX SPECIALE –
izdanje prema ugovoru sa
SERGIO BONELLI EDITORE.

Godina izdanja 2017.

redakcija@veselicetvrtak.com
facebook.com/veselicetvrtak
twitter.com/veseli_cetvrtak

CIP katalogizacija u publikaciji.
Narodna bibilioteka Srbije
ISBN 978-86-6361-059-0
COBISS.SR-ID 253487628

PAPIRNA EPOPEJA

Mauro Bozeli

TEKS JE KLASIČAN VESTERN JUNAK. I nakon skoro sedamdeset godina trajanja serijala, i gotovo devedeset hiljada stranica stripa, njegova putovanja van Divljeg zapada mogu se nabrojati na prste jedne ruke: tu je oluja koja ga baca na ostrvo u Melaneziji, put u Panamu u pratnji naučne ekspedicije, kratak izlet u Boliviju u potrazi za bandom odmetnika, poznatih pod nazivom Divlja horda, a da i ne pominjemo retka putovanja ka istočnim gradovima u neprijatnim i zadimljenim železničkim vagonima, praćena neizbežnim žalopojkama njegovog partnera, gunđala Karsona. Ekspediciju na Kubu radi pomoći gerilcima, koju dokumentuje *Veliki Teks* još jednog crtačkog asa – Karlosa Gomeza, nećemo računati jer se hronološki odigrala godinu dana nakon neverovatnog događaja opisanog u „Patagoniji", pohoda na krajnji jug sveta, u južnu pampu, koji je našem rendžeru, s obzirom na njegovu neverovatnu prirodu, namenio Serđo Boneli glavom i bradom.

U našoj izdavačkoj kući, u ovoj eri digitalnih kompjuterskih čuda, mi i dalje, bukvalno, dišemo miris štampanog papira. Na zidovima redakcije vise originalne table i ilustracije, dela najpoznatijih crtača stripova, a u Bonelijevoj ličnoj biblioteci (ništa manje poznatijoj i tajanstvenijoj od Borhesove Vavilonske biblioteke) dugi redovi knjiga, kako ilustrovanih tako i neilustrovanih, svedoče o strasti našeg izdavača (i njegovih učenika) prema štampanoj stvari u bilo kom obliku. Priča koju držite u rukama rodila se, dakle, kako to obično biva, iz ljubavi prema knjigama. I putovanjima.

Početkom osamdesetih, Serđo Boneli, putnik koji je već iskusio Amazon, Saharu i crnu Afriku, prvi put je ugledao *Desierto*

Prva Frizendina skica Teksovog lika

Frizendina karikatura Bozelija

Austral, iliti Južnu pustinju. Površno je znao da se i u tom ogromnom prašnjavom prostranstvu odigrala epska tragedija, poznata kao „Osvajanje desijerta" (u kojoj je domorodački narod istrebljen), vrlo slična onome po čemu je severnoamerički Divlji zapad poznat zahvaljujući filmovima, knjigama i stripovima: s tom razlikom što je ovde bila u pitanju argentinska vojska umesto Plavih bluza, i Teuelčesi i Rankelesi umesto Sijuksa i Čejena.

Međutim, tih godina je i u samoj prestonici, Buenos Ajresu, bilo nemoguće doći do dokumentarne građe o ovoj dalekoj i pomalo tabuiziranoj istorijskoj epizodi. Boneli je uradio sve što je mogao da svojoj redakciji donese dve knjige i nekoliko časopisa. Pukom slučajnošću, redakcija je 2000. godine zaposlila jednog obrazovanog, mladog i kreativnog čoveka, onakvog kakvi samo Napolitanci mogu biti. Mario Fađela bio je zaljubljen u Argentinu, od tanga do poeme „Martin Fijero", i upravo je on Serđu nabavio druge retke knjige iz Buenos Ajresa. Prilikom grupnog listanja, stara požutela mapa, presavijena na četiri dela, skliznula je iz jedne od njih. Kada smo je pažljivo otvorili, ispostavilo se da je na njoj prikazana izvanredna linija utvrđenja i predstraža koja je u XIX veku štitila „civilnu" Argentinu od teritorija *Indiosa Bravosa.* Ta mapa bila je sama klica ove priče. Serđo me je pozvao i zamolio da, uzevši nju kao referentnu tačku, napišem jednu Teksovu pustolovinu. Takođe, dodao je da Teks, baveći se ovim starim genocidom, ne bi trebalo da ima skrupula u svojim odnosima sa argentinskom vojskom.

Paskvale Frizenda počeo je da se bavi grafičkim izgledom projekta, potpuno uronivši u potragu za retkim filmovima, stripovima i ilustrovanim knjigama o zaboravljenoj Južnoj granici. Paskvaleov talenat odmah je iznedrio crtačka remek--dela: gaučosi, Indiosi i vojnici oživeli su iz daleke prošlosti. Serđo i ja smo samo jednom prilikom morali da ga pozovemo i zatražimo korekcije: kada je u prologu, u zanosu epskog entuzijazma, klimavu predstražu sa krivim stubovima sa jedne fotografije nacrtao kao veličanstvenu i nesavladivu tvrđavu, dostojnu „Tatarske pustinje" (italijanski film iz 1976, originalnog naslova *Il deserto dei Tartari*). Bez ijedne reči, on je svoje inspirativne crteže prepune duše i patosa prilagodio mom scenariju, rođenom slučajno i neuslovljeno. Bio sam zadivljen posmatrajući kako pred mojim očima malo-pomalo nastaje epsko remek-delo papirne umetnosti. Ono je rođeno zahvaljujući Paskvaleovom i mom trudu, naravno, ali naročito zahvaljujući velikom entuzijazmu i inspiraciji koju su nam emitovali Serđo i Mario. Zato ga njima i posvećujem.

Omaž Serđu Boneliju
i njegovim junacima,
uz čije su pustolovine,
emocije, misli i reči
odrastale čitave
generacije čitalaca...
F, 2012

TEKS I JA, PUT U NEPOZNATO

Serđo Boneli

DRAGI PRIJATELJI, TERENAC KOJI VIDITE NA FOTOGRAFIJI u dnu stranice plod je saradnje tri automobilske industrije (nemačke, japanske i jedne brazilske) i ima manje agresivan izgled od SUV-ova (skraćenica za *Sport utility vehicle*) kojima su preplavljene ulice naših gradova. Zove se Tojota bandeiranće. U Brazilu, „bandeiranćes" bili su učesnici u „bandeiri", to jest u jednoj od onih oružanih ekspedicija koje su, krajem XVIII i početkom XIX veka, odlazile iz Sao Paola i suočavale se sa nepoznatim zemljama na severu, kako bi zarobile čitava indioska plemena i pretvorila ih u robove, ili kako bi otkrile nalazišta dragocenih minerala. Čak i danas, pojam „bandeira" koristi se da označi želju za saznanjem, za istraživanjem novih teritorija. Želja da upoznam Patagoniju bila je upravo ono što sam – zahvaljujući ovom vozilu, parkiranom u garaži mog prijatelja u Kampo Grandeu – bio postavio sebi kao cilj te 1984. godine: ništa previše štreberski ili avanturistično, očigledno, već samo jedno od mojih uobičajenih putovanja divljinom, zajedno sa starim prijateljem Đerardom Bamonteom, profesorom etnologije, superekspertom ne samo za život i istoriju Južne Amerike, već i za (na moju sreću) karburatore, kvačila, cilindre, akumulatore i druge stvari koje su prava misterija za mene. Plan puta bio je sledeći: od Kampo Grandea do Ušuaje (Ognjena Zemlja) i nazad, u (manje-više) malu šetnju od petnaestak hiljada kilometara. Kao i u mnogim sličnim situacijama, bio sam oduševljen programom: trebalo je doživeti atmosferu čuvene pampe, beskrajne argentinske ravnice, uroniti u samoću, u vetar, u tišinu patagonijskih prostranstava, skoknuti do obala koje vrve od foka, morskih lavova,

Pod vedrim argentinskim nebom...

Iza 224 table „Patagonije" stoji izuzetno dug dokumentarni rad u koji je bio uključen i Paskvale Frizenda, zaslužan za ovaj crtež ispod, kao i za simpatični autoportret na vrhu strane, koji ga prikazuje kao dečaka koji „proždire" priče o svom voljenom Teksu Vileru.

morskih slonova i pingvina, približiti se jatima kitova koji prelaze preko Atlantskog okeana kod poluostrva Valdez.

Putovanje je proteklo prema svim mojim očekivanjima, međutim, tokom dugih sati svakodnevno provedenih za volanom, konstantno prekriven prašinom pustih puteva, kao i obično, nisam uspevao da obuzdam svoju maštu. Zapravo, pokušavao sam da zamislim isti prizor u kojem su se, kao nekada u Severnoj Americi na Divljem zapadu, beli osvajači susreli sa brojnim indioskim plemenima nepoznatih imena (Rankelesi, Peuenčesi, Puelčesi, Teuelčesi i mnogi drugi...), koja nisu nimalo bila spremna da odustanu od svoje teritorije i svoje slobode. Nažalost, iako sam o epopeji severnoameričke granice znao mnogo, bio sam potpuno neupućen u priču o sukobu između autohtonog stanovništa Argentine i evropskih pridošlica. Osim toga, biblioteke u Buenos Ajresu nisu bile od neke pomoći te 1984. Nakon višednevnog istraživanja, činilo mi se kao da su argentinski izdavači naprosto želeli da zaborave te dramatične događaje koji su doveli do potpunog istrebljenja starosedelaca. Jedva sam uspeo da pronađem četiri brošure i nekakvo obimnije izdanje sa slikama i datumima (koji se podudaraju sa važnim indijanskim ratnim dešavanjima u Arizoni i Montani), i to me je navelo na ideju da pošaljem Teksa na dug put i umešam ga u jedan takav bolni kulturološki genocid. Čak mi je i film, moj uobičajeni (iako ne uvek pouzdani) informator, slabo pomogao: nabavivši uz velike poteškoće dve stare američke kasete, s žalošću sam morao da konstatujem da se holivudski reditelji nisu baš mnogo potrudili oko dva filma s radnjom smeštenom u Argentini, koje su prigodno nazvali „Veliki Gaučo" (iz 1952, reditelja Žaka Turnea) i „Divlja pampa" (iz 1966, reditelja Ugoa Fregonesea). Bilo kako bilo, uprkos nedostatku dokumentarne građe, scenarista ovog *Velikog Teksa*, Mauro Bozeli, uradio je sjajan posao i ponudio čitaocima fascinantnu priču o malo poznatom i već odavno nestalom svetu. Sažeti u jedan strip niz istorijskih događaja koji su trajali decenijama, uz umetanje nekih izmišljenih likova, zadatak je koji, verujte mi, zahteva veliko iskustvo i nesputanu kreativnost. S druge strane, crtač Paskvale Frizenda – koga ste možda već upoznali i zavoleli na stranicama *Kena Parkera* ili *Magičnog Vetra* – učinio je da nimalo ne žalim za „inostranim" majstorima za kojima neprestano tragam, jer njegove panorame, sela domorodaca koja se toliko razlikuju od uobičajenih prikaza Divljeg zapada, njegovi ponosni ratnici u karakterističnoj odeći sa dugim kopljima, sasvim sigurno će ostaviti dubok trag u istoriji *Velikog Teksa*.

PASKVALE FRIZENDA: STRASTI BEZ GRANICA

Đanmarija Kontro

VELIKI TALENAT I VELIKA SKROMNOST: jednostavna ali efikasna mešavina kojom se Paskvale Frizenda predstavlja čitaocima. Dok njegov tuš stvara živopisne likove i scene, uvek isklesane u gotovo „maničnom" realizmu, on kao da nestaje iza svoje urođene rezervisanosti. Iza tog vela, međutim, tinja bogat i buran univerzum mašte, nadahnut nepresušnom strašću prema filmu, preciznim književnim referencama, kritičkom opservacijom priča i likova italijanskog i međunarodnog stripa. Rođen u Milanu 1970. godine, Frizenda od 1986. pohađa Školu za strip i ilustraciju (današnja Viša škola primenjenih umetnosti) u Sforcinom zamku. Karijera koja je započeta na stranicama naučnofantastičnog časopisa okreće se ka vesternu zahvaljujući *Kenu Parkeru,* u čiji tim Frizenda ulazi sa samo dvadeset jednom godinom. Početak ove uspešne narativne saradnje – sa kaubojima, prerijom i Indijancima – doneće mu potom potpisivanje crteža za 14 epizoda (i 44 naslovne strane) serijala *Magični Vetar* Đanfranka Manfredija, a zatim i suočavanje sa fantastičnim scenariom „Patagonije". Ali dopustimo Frizendi da nam sam ispriča sve o svom putovanju u Teksov svet.

Čini se da praksa potvrđuje uvreženo mišljenje da se „crtač rađa", šta Vi mislite o tome?

Često jeste tako, ali svakako ne uvek. Ponekad se to postaje upornim vežbanjem. Ja verujem da sam negde na sredini, između ta dva. Sa žvrljanjem sam počeo još u osnovnoj školi, i to bukvalno, na školskoj klupi. Prekrivao sam je crtežima, skicama, pa čak i pravim stripovima. Sećam se da su moji drugari bili oduševljeni, da su neki momci iz drugih razreda dolazili da se dive toj klupi (šta li se desilo s njima, pitam se). Nastavnice, međutim, nisu delile njihovo oduševljenje... U svakom slučaju, u tim godinama, ideja da se postane crtač stripova manje-više jednaka je želji da se postane astronaut ili fudbaler. Bilo je potrebno da se neko vreme ozbiljno fokusiram na to kako bih shvatio da se radi o pravom zanimanju. Negde sa 16 ili 17 godina odlučio sam da će to biti moj put, ili makar da ću učiniti sve da tako bude.

Ali ta ideja sazrela je još ranije, zar ne, jer ste ubrzo nakon srednje škole upisali školu u Sforcinom zamku?

Da budem iskren, godinu dana sam pohađao Tehnički institut i učio za geodetskog inženjera. Jeste, i tu se radilo o poslu u kome se koriste papir i olovka, ali ipak nije ista stvar. Izabrao sam da se držim stripovskog puta, prateći svoj instinkt i mladalačku impulsivnost. Škola mi je svakako dala sirove osnove, ali su me, više od svega, strast i interesovanje za taj svet gurali napred. Malo-pomalo, započeo sam svoj put gotovo samouk. Književnost, film i, na jedan poseban način, dela devete umetnosti za mene su bili i ostali prvi učitelji tog izražaja, moje „gorivo" koje me je pokretalo da učim i eksperimentišem. To su bili prvi pokušaji da pronađem stil crtanja koji će me zadovoljiti, u kome ću se spoznati i

„Kod vesterna mi se najviše dopada naročit fantastični aspekt, bogat mračnim nijansama", kaže Paskvale Frizenda, komentarišući svoj dugogodišnji rad na serijalu čiji je glavni junak beli šaman po imenu Magični Vetar (na slici iznad).

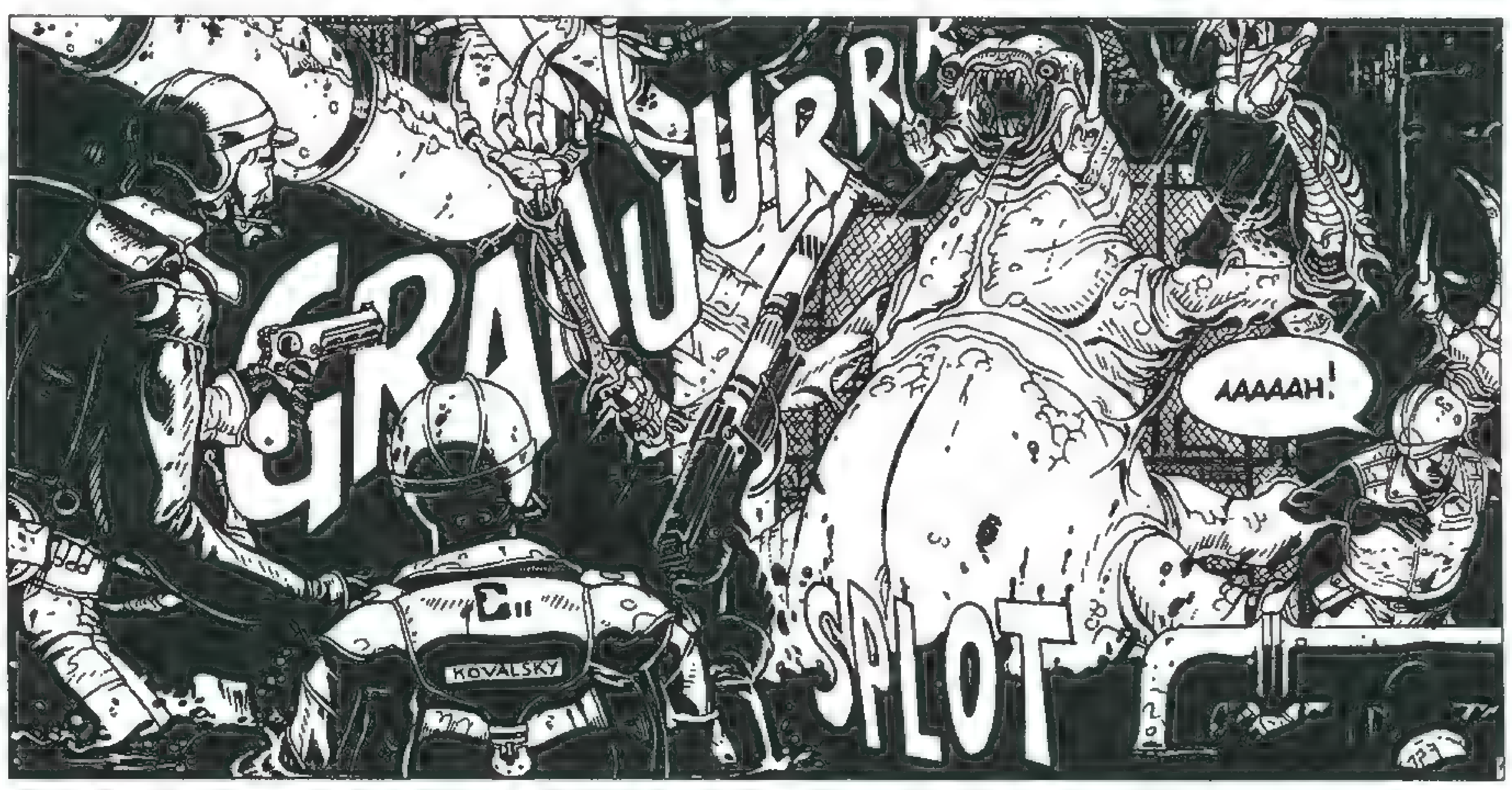
kretati. U to vreme upoznao sam Paskvala del Vekija, tada već profesionalnog crtača, koji mi je pomogao da ostvarim prve kontakte.

Poput onog sa studiom Komiks?

Tako je. Povremeno bih prolazio pored studija da pokažem svoje table Karlu Ambroziniju, Enei Riboldi i Đampjeru Kazertanu, i oni su me s velikim strpljenjem (ne mogu im dovoljno zahvaliti na tome) savetovali i ohrabrivali. Taj kontakt, koliko god bio povremen, svakako mi je davao snažan podsticaj da nastavim i istrajem u svojim početničkim naporima, što nije mala stvar za momka koji još uvek pokušava da se pronađe. Osim toga, ubrzo sam probao da uđem u izdavačku kuću Boneli; *Dilan Dog* je tada već neko vreme gospodario kioscima, a iza kulisa spremao se novi projekat – *Nejtan Never*. Naučna fantastika oduvek je bila moja velika ljubav, i od same pomisli da bih mogao raditi na nekom serijalu koji je posvećen tom žanru podilazili su me žmarci. Tako sam poneo sa sobom nešto materijala i zakucao na vrata broja 38 u ulici Buonaroti, međutim, samo kako bih saznao da je autorski tim na serijalu već popunjen i kako bih shvatio da moram dalje da usavršavam svoj stil pre nego što ponovo pokušam.

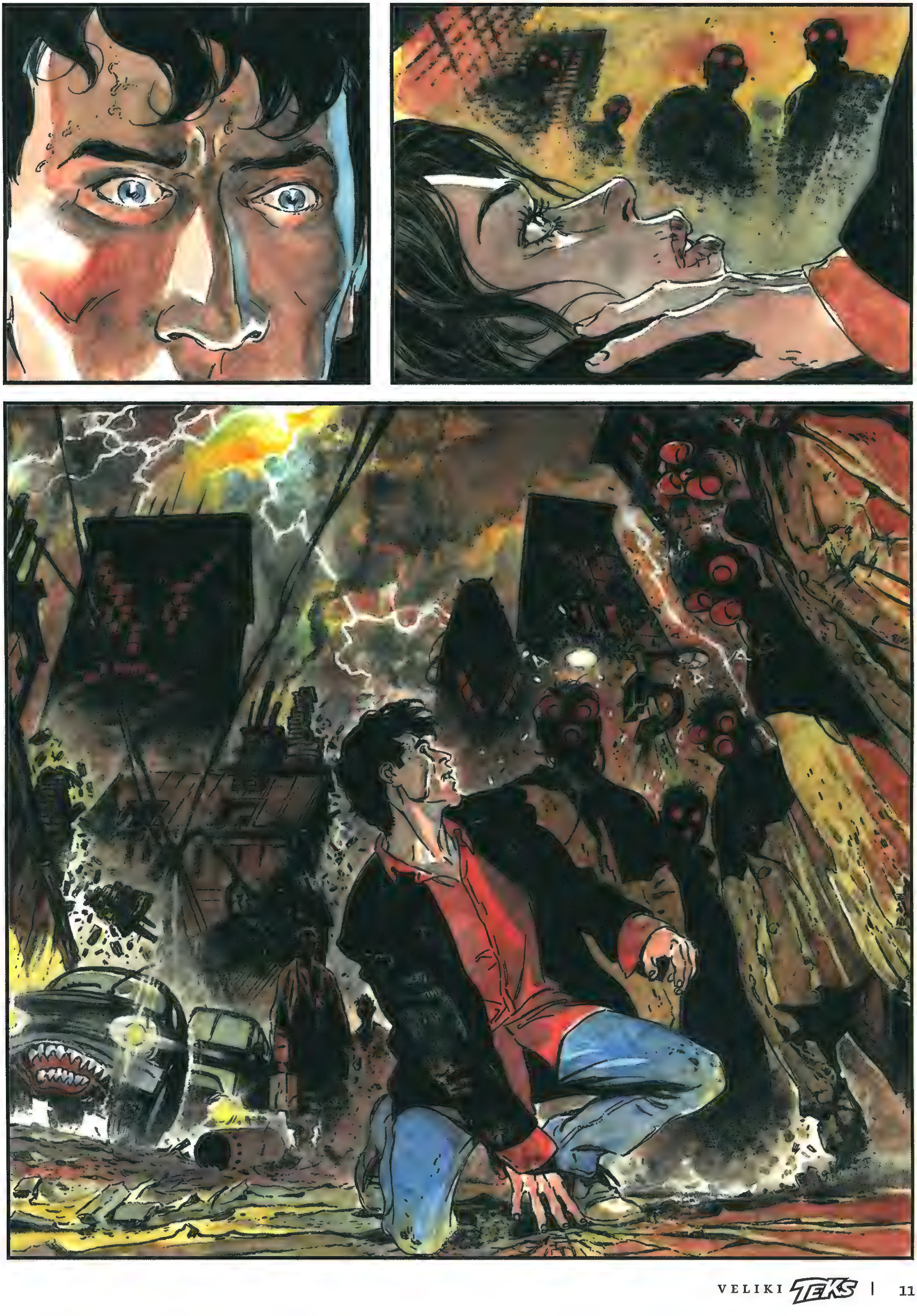
Ali naučna fantastika koja je izašla na vrata vratila se kroz prozor.

Da, zahvaljujući časopisu *Kiborg (Cyborg)* Star Komiksa. Za njih sam nacrtao „Tamu" *(Tenebra)*, priču koju je napisao Mikele Masijero. Bio to moj prvi pravi posao. Zahtevan projekat (nekih četrdesetak tabli) za neiskusnog crtača poput mene. Nažalost, časopis je pretrpeo brojne promene, ugašen je, pa godinama kasnije ponovo obnovljen pod okriljem brenda Telemako. Ukratko, prošlo je dosta vremena pre nego što je taj rad bio objavljen. Ako se dobro sećam, „Tama" je bila priča o svemirskom brodu koji se vraća sa putovanja, donoseći sa sobom užasnog mutanta, plod genetskih eksperimenata. Pozivala se na filmske klasike kao što su „Osmi putnik" *(Alien)*, dragulje naučnofantastične kinematografije iz pedesetih: „Kvotermasov eksperiment" *(The Quatermass Xperiment)*, „Čudovište iz svemirskog broda" *(It! The Terror from Beyond Space)*, i na izvestan način anticipirala „Konačni horizont" *(Event Horizon)*, koji se pojavio tek nekoliko godina kasnije.

Frizenda daje svoj maksimum i kada se lati priča sa urbanom ili naučnofantastičnom pozadinom. Pogledajte samo vinjetu iznad, izvučenu iz stripa „Daleko od kiše", objavljenog u časopisu *Alta Fedelta*. Ili kadar iz priče „Tama" (levo), ili tablu iz njegove za sada jedine epizode *Dilana Doga* (*Biblioteka Obojeni program* #25) desno.

Čini se da je naučna fantastika teren po kojem se s lakoćom krećete...

Kao što rekoh, to je moja velika strast. Ja sam bio, a i sada sam, strastveni čitalac Bredberija, Matesona, Hauarda, Lavkrafta, Hajnlajna, Dika, Balarda, kao i mnogih drugih, ali me je taj žanr obeležio prvenstveno zahvaljujući filmu. I dalje se sećam trenutka kada sam prvi put na televiziji gledao film „2001: Odiseja u svemiru" Stenlija Kjubrika, bilo je to jedne novogodišnje noći kada sam imao oko 16 godina. Njegov uticaj na moju maštu bio je ogroman. Tokom godina, postao sam sve zainteresovaniji za Kjubrikov stil, koji mi se činio sve uglađenijim i sve kompletnijim. Svaki kadar filma „Odiseje u svemiru" proizvod je dugog i perspektivnog „geometrijskog" promišljanja, međutim, istovremeno, ceo film preplavljen je veličanstvanim vizionarskim duhom koji mu daje posebnu emocionalnu vrednost. Nema potrebe napominjati da se ovaj reditelj nalazi na dugoj listi onih koji su me inspirisali, naročito kada je u pitanju njegov odnos prema detaljima. Kjubrikovim remek-delom smatram film „Staze slave" (*Paths of Glory*), koji je, kako ja to vidim, suma sumarum svih njegovih stilističkih i tematskih izbora... Ipak, kada govorim o obaveznoj naučnofantastičnoj „lektiri", ne mogu izostaviti ni „Blejd raner" (*Blade Runner*) Ridlija Skota, koji za mene predstavlja nepresušan izvor iz kojeg i dalje crpim vizuelne predloge i ideje. To je film koji sam najviše puta pogledao u životu.

Uprkos toj strasti, karijera Vas je odvela u potpuno drugom smeru, prema velikim prerijama.

I učinila mi je uslugu! Jer, naravno, nisam se hranio samo naučnom fantastikom. Vestern je oduvek bio, a i danas je, moj važan saputnik. U kinematografskom smislu veoma cenim vestern iz sedamdesetih (posebno onaj Sema Pekinpoa, ali i Roberta Altmana, Džordža Roja Hila, Artura Pena, ali i našeg Serđa Leonea) i nisam propustio da istražim takozvano zlatno doba žanra. U mojoj kućnoj zbirci se, pored „Divlje horde" (*The Wild Bunch*), „Bilo jednom na Divljem zapadu" (*C'era una volta il West*) i „Ombrea" (*Hombre*), mogu naći i naslovi kao što su „Crvena reka" (*Red River*), „Tačno u podne" (*High Noon*), „Veliko nebo" (*The Big Sky*), „Čovek koji je ubio Liberti Valansa" (*The Man Who Shot Liberty Valance*), „Tragači" (*The Searchers*). Što se stripova tiče, tu su uvek bili *Teks, Zagor, Priče sa Divljeg zapada, Ken Parker, Narednik Kirk, Fort Viling*, ali i *Poručnik Bluberi, Komanča* ili *Badi Longvej*. Tako je moj susret sa *Kenom Parkerom* (a bilo je to 1991. godine) bio kulminacija jednog sna, suštinski trenutak na mom putu. Zaključivši saradnju sa *Kiborgom*, činilo mi se da nemam previše mogućnosti. Međutim, nedugo zatim, rekli su mi da Đankarlo Berardi i Ivo Milaco traže crtače, i to novajlije, kako bi ponovo oživeli avanture Duge Puške, započete 1977. Bila je to jedinstvena prilika, pa sam, bez imalo oklevanja, poslao svoje table Milacu, koji je zaključio da odgovaram onome što traže.

I tako je otpočela duga avantura na Divljem zapadu.

Eh, da! Bile su to godine istinskog formiranja, u kojima sam se „kalio" i kao čovek i kao crtač. Ovoga puta bio sam angažovan za posao sa žestokim ritmom i precizno određenim rokovima, koji je povremeno zahtevao i da se neka rešenja izmisle u hodu, ali uvek u okvirima narativnog stila autora i, da tako kažem, u skladu sa temperamentom samog glavnog lika. Pored toga, rad na *Kenu Parkeru* zahtevao je ozbiljnu dokumentaciju, a da i ne pominjem koliko je bio pod strogim nadzorom autora. Saradnja sa takva dva iskusna profesionalca bila je krucijalna ne samo s tačke gledišta samog posla, nego i kada je reč o formiranju kulturnog identiteta – kako narativnog, tako i vizelnog – na kome će se zasnivati moj budući rad. Malo-pomalo, počeo sam da se vraćam istoriji kinematografije, velikim klasicima vesterna, ali i drugih žanrova, približio sam se piscima, ilustratorima i fotografima koji su mi bili strani i produbio svoje znanje o stripovskom univerzumu.

Uzgred, koje su to Vaše referentne tačke u svetu oblačića koji govore?

Ja sam gotovo „svaštojed" u ovoj oblasti, uvek sam se trudio da pratim novosti na tržištu i da nikako ne ostanem „ukopan" na jednom mestu. Tokom godina sam upoznao toliko velik broj strip umetnika da bi nabrajanje zahtevalo izuzetno naprezanje memorije... ali i mnogo vremena! Na prvu loptu, recimo, mogu da se setim nekih bitnijih imena kao što su: Alberto Breća, Hose Munjoz, Dino Batalja, Atilio Mikeluci, Hugo Prat, Domingo Mandrafina, već spomenuti Milaco ili Serđo Topi. Ali ta lista bi zaista mogla biti beskrajna, jer kako izostaviti Mebijusa, Ričarda Korbena, Alfonsa Fonta ili Hordija Berneta? Ili pak Đina D'Antonija, Roberta Diza, Magnusa... Gotovo da je bolno nabrajati ih tako haotično, jer za svako ime koje izgovorim znam da ću zaboraviti bar njih desetak jednako vrednih pomena. U svakom slučaju, nadam se da ste shvatili da se u svetu oblačića koji govore krećem ne poštujući nekakve zacrtane granice. Mislim da je takav princip u celosti primenljiv: jer zašto se odreći nečega lepog, ili nečega iz čega se može dosta naučiti, samo zato što je daleko od naših uobičajenih navika? Na primer, sledeći taj princip „slobodnog saznanja", nedavno sam otkrio izuzetnog autora kakav je Tomas Ot, čija su neverovatna dela prožeta bizarnom i uznemirujućom atmosferom.

Vešt u skiciranju scena i likova sa Divljeg zapada (što možemo videti iz ove dve pripremne skice Kita Vilera), Frizenda se rado suočava i sa fantastičnom atmosferom: dokaz za to je i kolorni kadar iz jednog neobjavljenog sajber-pank stripa, kao i ilustracija Đepeta i Pinokija, nastala 2007. godine, povodom izložbe „Pinokijev mozaik". Priliku da spoji fantastiku i vestern dobio je na stranicama *Magičnog Vetra*, kao što možete videti na stranici pored.

Kada smo već kod „uznemirujućeg", u Vašem grafičkom stilu, toliko bogatom igrama svetlosti i senke, čini se da naziremo tragove još jedne velike strasti – one prema noaru?

Drago mi je što ste to primetili, naročito ako pod noarom podrazumevamo američke krimi filmove iz četrdesetih i pedesetih. Ne mogu poreći da sam iz filmova kao što su: „Duboki san" (*The Big Sleep*), „Malteški soko" (*The Maltese Falcon*), „Beg" (*La Fuga*), „Ubice" (*The Killers*), „Iz prošlosti" (*Out of the past*), „Lice sa ožiljkom" (*Skarface*), „Dvostruka obmana" (*Double Indemnity*) – ali i iz primera gotskog pripovedanja, poput filmova „Ljudi mačke" (*Cat People*) ili „Spiralne stepenice" (*The Spiral Staircase*) – pokupio brojne sugestije o podešavanju odnosa svetla i senke, kako bih ilustrovao kompleksnost pojedinih gradskih i seoskih pejzaža ili kadrirao prizor na određen način. Ti reditelji često su skromnim sredstvima ostvarivali neverovatne rezultate. Takođe, spomenuo bih Orsona Velsa, „uspešnog autsajdera" koji je znao da oblikuje sopstvenu viziju – tada još revolucionarnu – kako kao reditelj (mislim na „Građanina Kejna" ili „Dodir zla"), tako i kao glumac (maestralni „Treći čovek", na primer). Zatim, ako se vratimo još unazad, moramo se setiti izuzetnog istraživačkog rada nemačkih espresionista, čiji je američki noar direktan potomak. To su reditelji Fridrih Vilhelm Murnau, Paul Vegener, Stelan Rij, Robert Vine, Fric Lang – čiji sam film „M" posebno voleo.

Reklo bi se i da bi psihološki noar na kome je Berardi utemeljio *Juliju* bio idealan za Vas.

U jednom trenutku (negde oko '96, kada se moje kenparkerovsko iskustvo već bližilo kraju) ta mogućnost jeste uzeta u obzir, međutim, nije se ostvarila. Umesto toga, postao sam deo crtačkog tima novog Manfredijevog serijala, *Magični Vetar*. Na izvestan način, bila je to savršena sinteza mnogih sastojaka koji me odvajkada fasciniraju: epopeja Divljeg zapada, težnja ka SF hororu, bogat istorijsko-ikonografski materijal na kome je trebalo raditi, i još, povrh svega, mrvica noara, koja je izbijala posebno iz razočaranih karaktera, ali i situacija. Suočavanje sa svim ovim istovremeno me je uzbuđivalo i plašilo, naročito zato što sam osećao dužnost da opravdam poverenje Serđa Bonelija i Dečija Kancija. No, danas mogu reći da su se stvari odigrale na najbolji mogući način.

Kako je bilo preći sa gotskih, mračnih scena *Magičnog Vetra* na klasičnije „teksovske" teme?

Pre nego što sam počeo, mislio sam da će mi iskustvo stečeno na *Kenu Parkeru* i *Magičnom Vetru* biti dobra odskočna daska, ali prvi susret sa Noćnim Orlom malo me je prizemljio. Ljubav i poštovanje koje sam oduvek gajio prema Teksovom svetu blokirale su me, i kako je snaga tog karaktera izbijala tako su rasli moja nesigurnost i moje oklevanje. Da se vratim u sedlo, ako mogu tako da se izrazim, posebno mi je pomogao ambijent u kome se radnja odvija: argentinska pampa. Istovremeno, strpljiva pomoć Serđa Bonelija i scenariste Maura Bozelija omogućila mi je da pronađem pravu atmosferu u kojoj ću predstaviti priču. Dokumentarni izvori bili su brojni, mada ne i lako dostupni, ali kada sam jednom počeo, sve je teklo kako treba. Bio je to posao koji zahteva dosta pažnje i posvećenosti, pa se iskreno nadam da će strast koju sam uložio u stvaranje ovog stripa dopreti i do čitalaca.

PUSTI GA. STAR JE I NE MOŽE DA SE BRANI!
109
SW
HUMP
ULAŽEM PETAKA NA PLAVOKOSOG...
MOŽE.

„OSVAJANJE DESIJERTA"

Renato Đenoveze

ISTORIJA NAŠE PLANETE puna je diktatora koje je želja za apsolutnom moći najčešće pokretala (mada ne uvek) da osvoje neku državu i u svoje ruke stave pravo na život i smrt njenih stanovnika. Na stranu moralna i politička pitanja, ti šefovi marionetskih vlada, ti prinčevi represije, carevi uskraćivanja građanskih prava, vrlo često su sebi davali pompezne i gotovo smešne titule kako bi definisali svoje rukovodstvo nad narodom koji je, milom ili silom, sveden na bezličnu gomilu koja klima glavom u znak odobravanja.

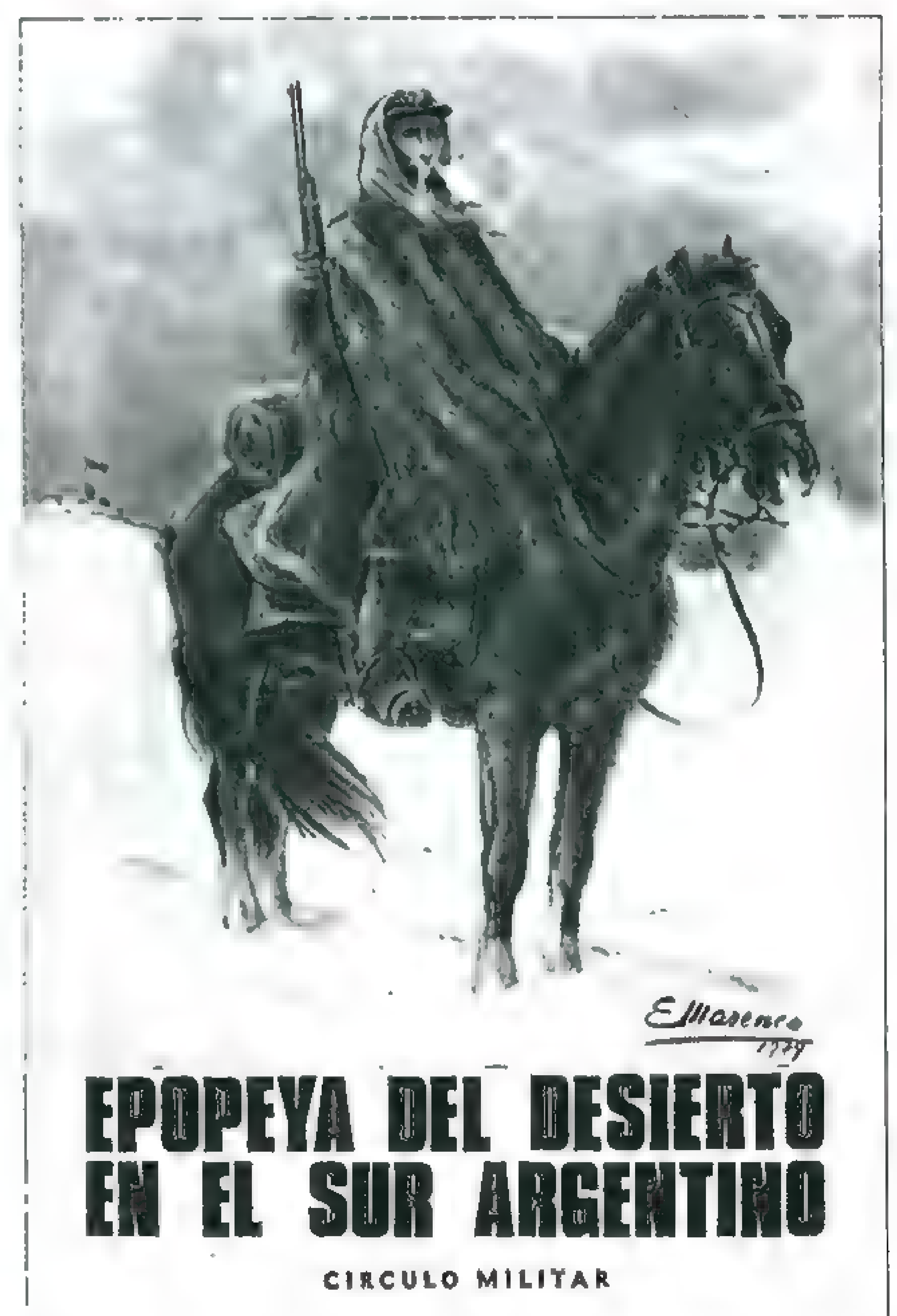
„Obnavljač zakona i institucija u provinciji Buenos Ajres", a zatim i „pomazanik gospodnji za spasenje otadžbine" atributi su koji mnogo govore o tome šta je o sebi mislio Hose Domingo de Rosas i Lopez de Osornio, veliki zemljoposednik, general i političar gvozdene pesnice u Argentini devetnaestog veka. Zemlja je izborila nezavisnost od Španije samo 13 godina pre njegovog postavljenja na mesto guvernera provincije Buenos Ajres (što se dogodilo 1829. godine), i u to vreme prolazila je kroz period groznih previranja, u kome su duvali nacionalistički i osvajački vetrovi. Civilizovano područje uglavnom je zahvatalo obale koje zapljuskuje Atlantski okean, tamo gde se u njega uliva reka Rio de la Plata („Srebrna reka", kako su je nazivali španski konkistadori); ali na jugozapadu tog i dalje vrlo uskog i malog pojasa otvaralo se ništa manje bajkovito područje: 750 000 kvadratnih kilometara plodne ravnice koja je – u očima političara, vojnika, stočara i poljoprivrednika – već delovala spremno da se transformiše u ogromna obradiva polja pod pšenicom i beskrajne pašnjake za ovce i goveda, po kojima su raštrkane „estansijas", „hasijendas", „granhas" i „pueblos", to jest ogromna imanja, farme različitih veličina i seoska gazdinstva.

Pampa je bila beskrajna, bila je pusta ekstremna teritorija koja je, zahvaljujući svojoj veličini, predstavljala (a i danas predstavlja) pravu mešavinu klimatskih uslova, naročito na zapadu, gde pada najjači grad na svetu, i gde odsustvo reljefa

COLIQUEO
EL INDIO AMIGO
DE LOS TOLDOS
P. Meinrado Hux
Lucha de fronteras con el indio
EUDEBA

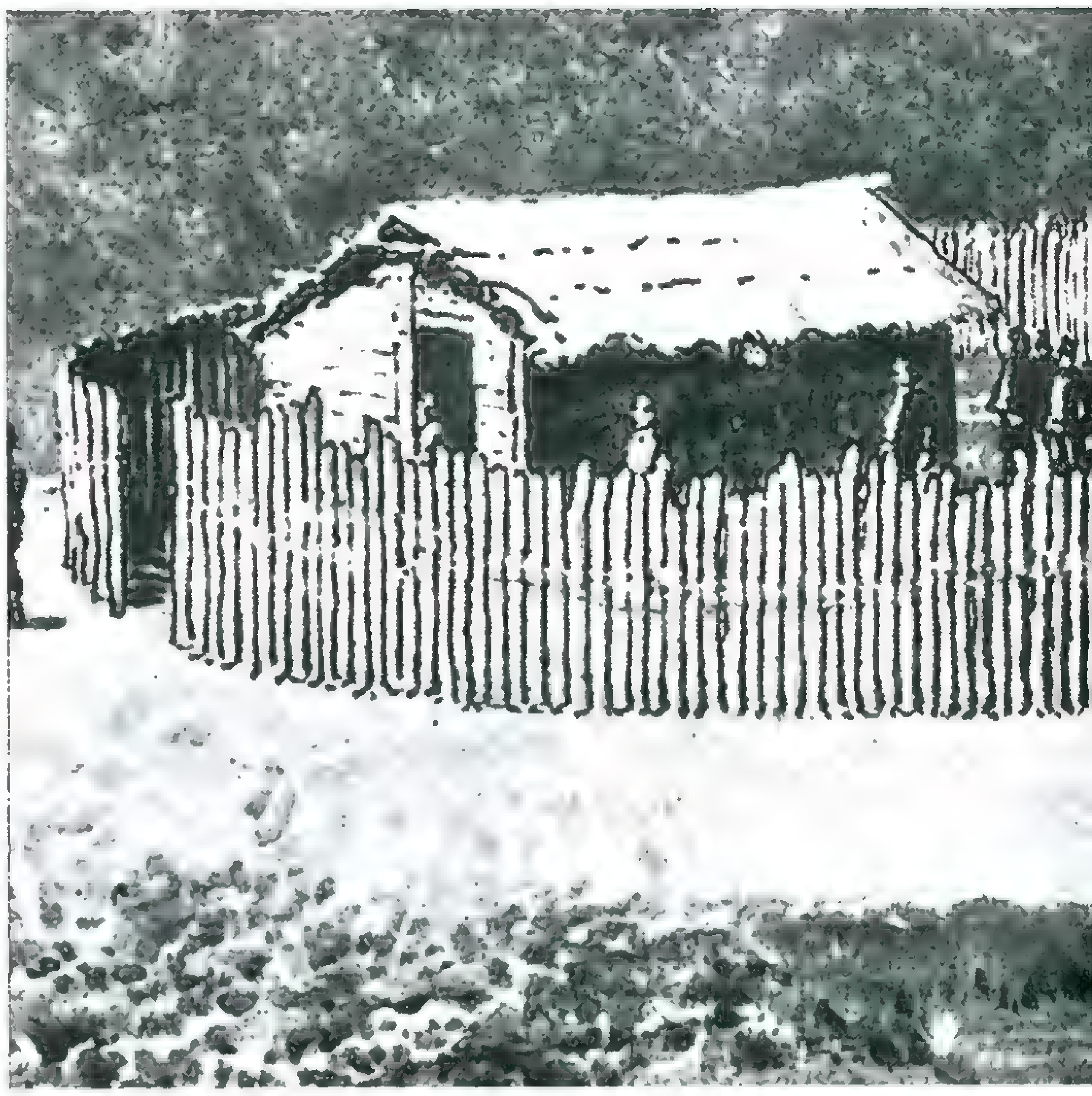
„Važnu pomoć u izradi ovog *Velikog Teksa* pružila mi je knjiga u kojoj su sabrana remek-dela Huana Manuela Blanesa", kaže Frizenda. U suštini, Blanes – koji je gotovo savremenik slavnog slikara Divljeg zapada Frederika Remingtona – jeste umetnik koji je najbolje predstavio svet pampe i argentinskih gaučosa (južnoameričkih ekvivalenata kaubojima); njemu dugujemo slike *Preparando el Malon* („Priprema malona") i *El capataz* („Nadzornik"), prikazane iznad i na sledećoj stranici. Takođe, predstavljamo vam i korice dve (izuzetno retke) knjige u kojima je opisano dramatično „Osvajanje desijerta".

potpomaže katastrofalno izlivanje malobrojnih vodenih tokova koji je presecaju. To zemljište koje se, kako se čini, graniči samo sa drskim plavetnilom južnoameričkog neba i snežnim vrhovima dalekih i veličanstvenih Anda, nije bilo ničije, jer je od davnina pripadalo plemenima Araukana, smeštenim na zapadu (prema Andima) i na jugu (prema Patagoniji). Ubrzo, „pomazanik gospodnji za spasenje otadžbine" postao je predsednik, nakon serije udaraca koje je primio u ratovima protiv Brazila, Bolivije i Urugvaja (na čijoj se strani borio i Đuzepe Garibaldi na čelu jedne italijanske legije), te je odlučio da je bolje ostaviti na miru te opasne susede, jer su i sami tek nedavno izvojevali slobodu, pa su spremni da pokažu zube. Njegov se fokus tada pomerio na Indiose iz pampe i Patagonije, protiv kojih se s jako malim troškovima moglo krenuti u akciju teritorijalnog osvajanja, naročito u poređenju s neizrecivom količinom prihoda koja bi mogla biti skupljena. Početkom 16. veka španska kolonizacija inicijalno se razvijala od zapada ka istoku, a karavani koji su prevozili plemenite materijale iz peruanskih Anda prelazili su pampu od planina do obala Atlanskog okeana, gde je 1536. osnovano malo naselje koje će postati grad Buenos Ajres. Oko 300 godina kasnije, potomci tih konkistadora prešli su isti put, samo od mora ka Andima, ali sa daleko radikalnijim namerama, spremni da zbrišu svakoga ko im se nađe na putu. Naporan posao istrebljivača prenosio se među konkistadorima sa oca na sina i generacijama održavao gotovo s verskom posvećenošću. Tokom vekova, različite grupe domorodaca koje su živele u pampi bile su ujedinjene pod vođstvom kasika (poglavica) u pokušaju da se odupru belačkoj ofanzivi, ostavljajući čak po strani i manja tradicionalna suparništva među klanovima svojih naroda. Od tada, rat – ili, bolje rečeno, gerila – postao je endemska pojava. Iznenadne napade Indiosa, koji su kopljima napadali vlasnike hacijendi i njihova goveda, redovno je pratila odmazda vojske, koja nije propuštala priliku da prigrabi nove komade dobrog zemljišta kako bi zadovoljila gladne oči doseljenika i stočara. Otpor je obično bio poveravan istaknutim kasicima: Rekeu Kuri i Felisijanu Puranu, čija su plemena živela na području između Rio Dijamatea, Limaja i Saldoa; Ljanketruzu, Paineu, Marijanu Rosasu i njihovim ljudima koji su živeli u planinskim oblastima; ratnicima „salinerosima" sa područja Salinas Grandes, i onima koji su predvodili najsmrtonosnije napade, vođeni neustrašivim Kalfukurom i njegovim sinom Namunkurom, čije je samo ime bilo dovoljno da protivnici premru od straha. Želja da se konačno svrši s domorocima bila je raširena među pripadnicima svih slojeva u Argentini, a ne samo među zemljoposednicima koji su jedva čekali da prošire svoje već beskrajne posede. Prema proceni iz tog perioda, Indiosi su, između 1820. i 1870. godine, otuđili jedanaest miliona grla stoke, dva miliona konja, dva miliona ovaca, ubili ili zarobili pedeset hiljada osoba, ukrali robu u vrednosti od dvadeset miliona pezosa. Te su brojke nesumnjivo bile preterane, ali su bile dovoljne Argentincima da se obezbedi mogućnost primene takozvanog „Zakona tri D": *„Desplumar, Despojar y Despoblar"* (izmusti, opljačkati, istrebiti).

Od samog stupanja Dominga Faustina Sarmijenta na dužnost predsednika (što se dogodilo 1868), argentinska vojska započela je sa modernizacijom vojne opreme, uvodeći u upotrebu revolvere i smrtonosne Remington puške sa brzim repetiranjem kao zamenu za muskete i karabine koji su dotad korišćeni. Bez obzira na to, prvog januara 1976, kada je pokrenuta prva od brojnih teških ofanziva koje će se u narednih osam godina ponavljati sa različitim strategijama i metodama, vojnici pukovnika Leopolda Nelsona nisu odustajali od nošenja zastarelih gvozdenih grudnih oklopa, efikasnih protiv indioskih kopalja, ali svakako preteških za brzo kretanje trupa. Okidač koji je ministra rata Adolfa Alsinu pokrenuo na osmišljavanje plana „Osvajanje desijerta" – kako je taj pohod epski bio prozvan – bili su krvavi domorodački napadi koji su se desili 1872. i 1876, pod vođstvom kasika Kalfukure na gradove General Alvear, Veintisinko de Majo i Nueve de Hulio, odnosno pod vođstvom kasika Namunkure na gradove Tres Arošos, Tandil i Asul. Stotine mrtvih i zarobljenih, kao i hiljade grla ukradene stoke, pozivali su na osvetu. Rezultat ofanzive bio je pozitivan: vojnici su duboko prodrli u teritoriju Indiosa, a nova granica zaštićena je velikim brojem utvrđenja povezanih telegrafom. Utvrđenja koja su sagrađenja po Alsininom naređenju bila su neka vrsta veštačkih oaza u pustinji, izolovana ostrva u ništavilu, okružena ogromnim travnatim morem pampe, tako mala i nesigurna da su prosto bila privlačan mamac za napade domorodaca. Bilo da su se sastojala samo od kružne ograde prečnika nekoliko desetina metara i tek nekoliko koliba sa slamnatim krovom u njenoj sredini, bilo da su bila opasana zidinama, sa malim odbrambenim bedemom, šancem i osmatračnicom – ona su uvek predstavljala uporišta „pokretne granice", koja se, poput one na sevrnoameričkom Divljem zapadu, sve više pomerala ka jugozapadu. Pošto mali garnizoni (desetak ljudi pod komandom jednog oficira) nisu mogli omogućiti prave vojne akcije u unutrašnjosti, lanac utvrđenja je više od bilo čega bio simbol upozorenja za domorodačka plemena, tačka do koje je civilizacija bespovratno stigla u svom širenju: sva teritorija iza utvrđenja sada je bila tabu za domoroce, zabranjena zemlja u koju se nikada više neće vratiti. Projekat Adolfa Alsine bio je faraonskih proporcija: njegov cilj bio je da se zamišljena granična linija transformiše u barijeru protiv upada Indiosa.

Duž granice osvojenih područja trebalo je da bude iskopan šanac, koji bi bio branjen tri metra širokim i dubokim rovom, kao i podignutim nasipom. Bila je to neka vrsta Kineskog zida u malom, skroman, ali, pokazalo se, efikasan način da se podalje drže plemena Namunkure, Katrijela i Pinsena, kao i da se spreči tranzit ukradene stoke. Radovi – koje je izvodilo trista „peonesa", uz pomoć dva puka nacionalne garde i pod rukovodstvom inženjera Alfreda Ebelota – započeli su 1877. i napredovali veoma brzo, jer u tom ravnom prostranstvu nije bilo šuma koje treba seći, niti stena koje je trebalo dizati u vazduh

Pokretanjem vojne operacije koja je pompezno nazvana „Osvajanje desijerta", argentinska Vlada nameravala je da zauzme teritorije koje su dotad nastanjivala samo indioska plemena. Kako je napredovala nova granična linija, vojnici su kopali rovove i podizali predstraže, poput utvrđenja Maipu (na slici gore), koje su, jedna za drugom, formirale takozvanu Alsininu „zanhu", dugačko utvrđenje čija je gradnja dokumentovana na slici prikazanoj u dnu stranice. Među kasicima (indioskim poglavicama) koji su pružali otpor iznenadnim napadima istakao se Kalfukura (na slici levo).

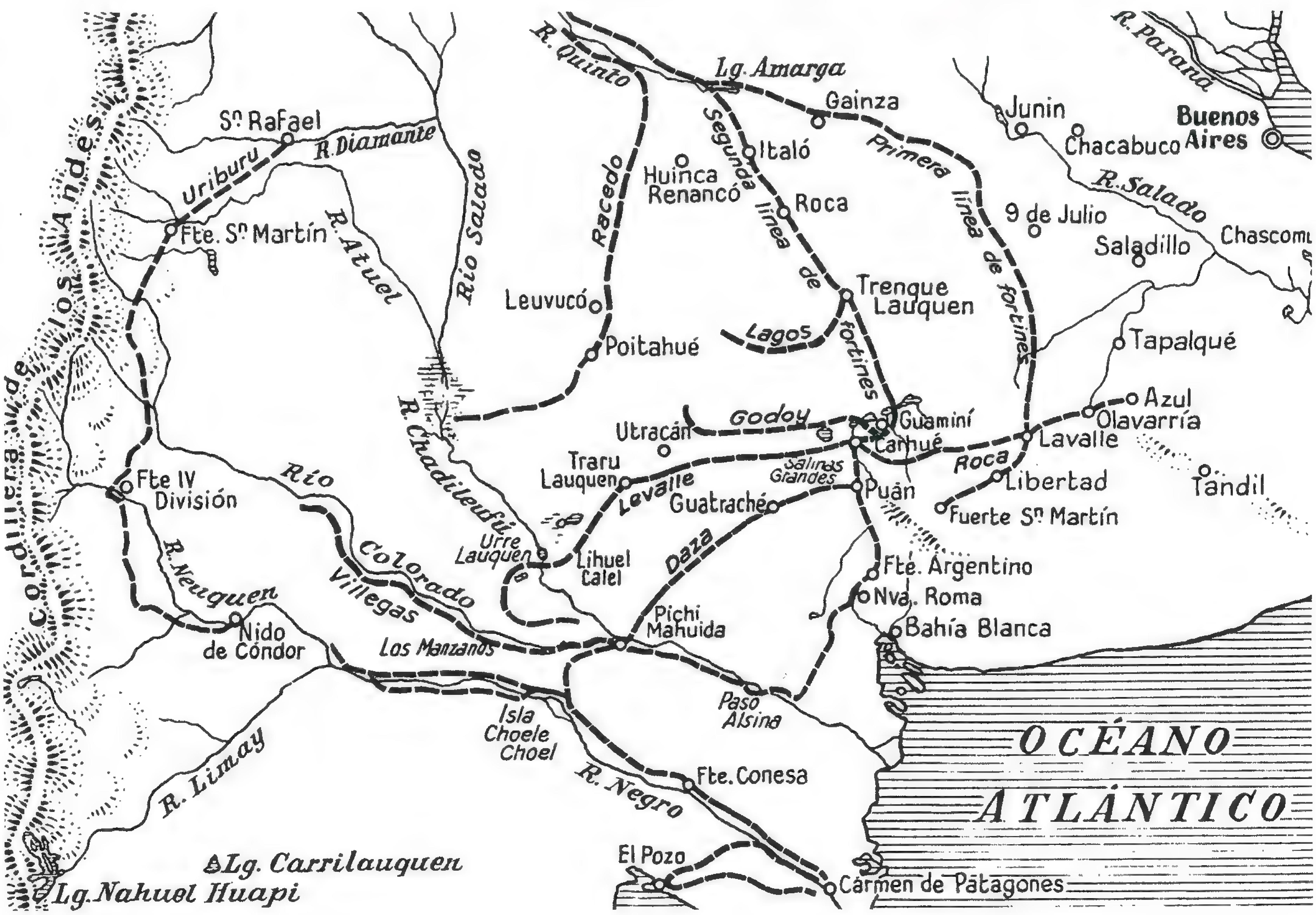
eksplozivom. Kada se 1878. broj utvrđenja već popeo na 109 predstraža, međusobno udaljenih jednu ligu (pet kilometara, prema mernoj jedinici koja se tada koristila u Argentini) i povezanih telegrafskom linijom, granica se stabilizovala između Karuea, Trenke Lankena, Puana, Gvaminija i Italoa. Iza dugačkog utvrđenja, nazvanog „Zanha de Alsina" (Alsinin rov), prostiralo se više od deset hiljada kilometara osvojenih pašnjaka i obradivog zemljišta, koji su po niskoj ceni ponuđeni velikom broju lokalnih kolonista, ali i onima koju su stigli iz Evrope: Italijanima, Nemcima, Francuzima (posebno u provinciji Buenos Ajres), Skandinavcima, Poljacima, Rusima, Jermenima i, naravno, Špancima, pre svih onim iz Galicije i Baskije. Domoroci su pokušali protivofanzivu, rasterujući i hvatajući stoku u novoosnovanim provincijama, ali su ubrzo shvatili da im je povratak na njihove zemlje preko šanca onemogućen prisustvom zida i gotovo nepremostivog rova. Glad i bolest su, mnogo više od oružja i odmazda, slomile pobunjeničke vođe. Čitava plemena odlazila su na farme da rade u zamenu za hranu i sklonište, i samo su najratobornije grupe nastavile da pružaju otpor. Ali nevoljama nije bilo kraja, i činilo se da će sudbina Indiosa biti sve gora. Zapravo, Alsinin naslednik nije bio meka srca, i on nije mario za populaciju iza rova iskopanog u pampi.

Politički i vojni plan Hulija Arhentina Roke, novoimenovanog ministra rata, predviđao je samo tri opcije: pokoriti silom domoroce jednom zasvagda, deportovati ih sa područja koja su još bila u njihovim rukama, jednostavno ih istrebiti. Ovo „konačno rešenje" problema, koje je prihvatio i predsednik

Nikolas Aveljaneda, manje-više se poklopilo sa onim što su esktremisti sprovodili u Severnoj Americi u sukobima sa Indijancima (Bitka kod Litl Bighorna odigrala se 1876), ali je bilo potpuno suprotno od onoga što je, na primer, 1973. primenio premijer kanadske konfederacije Džon A. Makdonald na krajnjem severu zemalja kojima vlada Britanija. I dok se na Jugu palilo i masakriralo, Makdonald je odlučio da uspostavi odred konjičke policije, Severozapadnu konjičku policiju (*North-West Mounted Police*), kako bi osujetio mogući rat sa Indijancima: iskra koja je zapalila plamen bio je masakr u Sajpres Hilu, koji je nad Indijancima Asiniboin u provinciji Alberti izvršila grupa lovaca na vukove i bizone iz utvrđenja Vup-ap, severno od granice između Kanade i SAD. Trista osamnaest ljudi iz tog odreda (poznatog kao Crveni kaputi) uspelo je da stvori efikasan sistem kontrole teritorije koristeći, takođe, mrežu manjih utvrđenja, to jest policijskih stanica, koje su bile u stanju da garantuju pravično sprovođenje pravde. Šest hiljada ljudi, raspoređenih u pet kolona, koje je Roka angažovao u vojnoj akciji 1878. kako bi „očistio" teritorije koje su se protezale između Alsinine „zanhe" i dalekog Rio Negra, ponašali su se, međutim, sasvim drugačije od Kanađana, primenjujući doslovno – ali ne nužno i istim redosledom – tri opcije njihovog ciničnog ministra rata. S druge strane, marš ka jugozapadu bio je stimulisan motivima političke i ekonomske prirode, kao što je teritorijalno rivalstvo sa

Čileom, smeštenim iza Kordiljera, sve više fokusiranim na područje u obliku levka koje se geografski sužavalo prema negostoljubivim granicama Ognjene Zemlje; osim toga, procenjuje se da su domoroci Čileancima prodavali preko četrdeset hiljada grla ukradene stoke godišnje. Ukratko, u stvaranju mlade argentinske države, lokalna plemena – a posebno Araukani – predstavljala su prepreku širenju civilizacije i korišćenju novih teritorija, i ugrožavala mogućnost da se sa jake pozicije pregovara sa čileanskim susedima, koji su takođe bili zainteresovani za Patagoniju i izlaz na Atlanski okean. Da i ne pominjemo kako je u tim oblastima trebalo što pre omogućiti uzgoj ovaca, s obzirom na rastuće potrebe za vunom sve naprednijeg i sve moćnijeg britanskog carstva.

Napredovanje trupa – obeleženo masakrima, paljenjem sela, bezuslovnim predajama i migracijama Indiosa sve više i više ka jugu, prema neprijateljskim patagonijskim teritorijama – imalo je efekat parnog valjka, i njegove faze prozvane su po imenima reka preko kojih su vojnici prelazili: najpre Rio Saldo, zatim Rio Kaleufu, pa Rio Kolorado, i konačno odredište, Rio Negro i Neuken, dva vodena toka koja obeležavaju prirodnu granicu između Anda i Atlantskog okeana. Poslednja pobednička bitka za ljude pukovnika Konrada Viljegasa protiv grupe ratnika pod vođstvom kasika Inakajala i Fojela vođena je 1884, kada je Roka već postao predsednik Argentine umesto Nikolasa Aveljanede. To je izgledalo poput borbe titana, ali je u areni ostalo pokošeno nekoliko stotina ljudi, beznačajnih mrava, utopljenika u nepremerljivom zelenilu pampe i plavetnilu njenog neba, dalekog i ravnodušnog prema strahovima i ambicijama ljudi. „Osvajanje desijerta" bilo je završeno, i ta velika zemlja zaista se pretvorila u pustinju bez stanovnika i duhova njihovih predaka koji su je naseljavali od najstarijih vremena. Ako je Bog dodelio Indiosima pampu, obični arogantni smrtnici, poput Rosasa, Alsine, Aveljanede i Roke, zamenili su Tvorca, i bez suđenja i prava na žalbu, zauvek ih osudili na predvorje pakla „nestalih".

Među slikama iz tog perioda koje svedoče o „Osvajanju desijerta" su i slika Frenklina Rosona *Huyendo del malon* ili „Beg pred malonom" (gore desno), fotografija kasika Pinsena (gore levo) i mapa na kojoj su označene etape osvajanja koje je dovršio general Roka (levo). Iznad možete videti Frizendin pripremni crtež za lik poručnika Belmontea, sa kojim će se Teks susresti u „Patagoniji".

TEKSOV „TATA"

Đ. L. Boneli kako ga je video Tarkvinio

Pisac, pesnik i scenarista, Đovani Luiđi Boneli se s punim pravom naziva „rodonačelnikom" italijanskog stripa. Rođen je u Milanu 1908. godine, i još kao veoma mlad počeo je da piše (poeziju, priče, avanturističke romane i, naravno, stripove). Bio je urednik u različitim publikacijama, među kojima je najpoznatiji *Il Vitoriozo*, ali i vlasnik izdavačkih kuća. Međutim, odmah posle rata, napustio je sve ostale aktivnosti kako bi se posvetio samo pisanju. Bilo bi nemoguće ovde nabrojati sva njegova dela (od *Furije* do *Juma Kida*, od *Hondoa* do *Tri Bila*, od *Hipnosa* do *Jorge*). Da bi se stekao utisak o impozantnom Bonelijevom delu, dovoljno je navesti samo njegovog mezimca Teksa, iza kojeg je sedamdeset godina izlaženja u kontinuitetu i desetine hiljada tabli. Jedinstven primer profesionalnosti, pouzdanosti i ljubavi među italijanskim strip-autorima.

GRAFIČKI TVORAC

Aurelio Galepini, umetničkom svetu poznat kao Galep, rodio se u Kazal di Pari (Groseto) 1917. godine. Bavljenje grafikom započeo je crtanjem animiranih filmova za nemačko tržište. Godine 1936, ilustrovao je bajke za *Mondo fančulo*, zatim je bio saradnik u Modelini i crtao naslovne strane za *Il matino ilustrato*. Za Mondadori ilustruje Pedrokijeve priče „Brodski šegrt Pino" i „Biseri Omanskog mora". Nakon intenzivne saradnje sa Nerbinijevim časopisom *Aventurozo* i Universovim *Albi del interpido*, 1948. za izdavačko preduzeće Tee Boneli radi brojna izdanja (najpoznatije je *Mrko oko*) i po tekstovima Đ. L. Bonelija grafički kreira lik Teksa Vilera, a ubrzo se i posvećuje isključivo njemu, te realizuje mnogobrojne epizode i sve naslovne strane ovog serijala do broja 400. Ta posvećenost (gotovo simbioza, zapravo) prekinula se tek Galepovom smrću.Preminuo je u Kijavari (Đenova), 10. marta 1994.

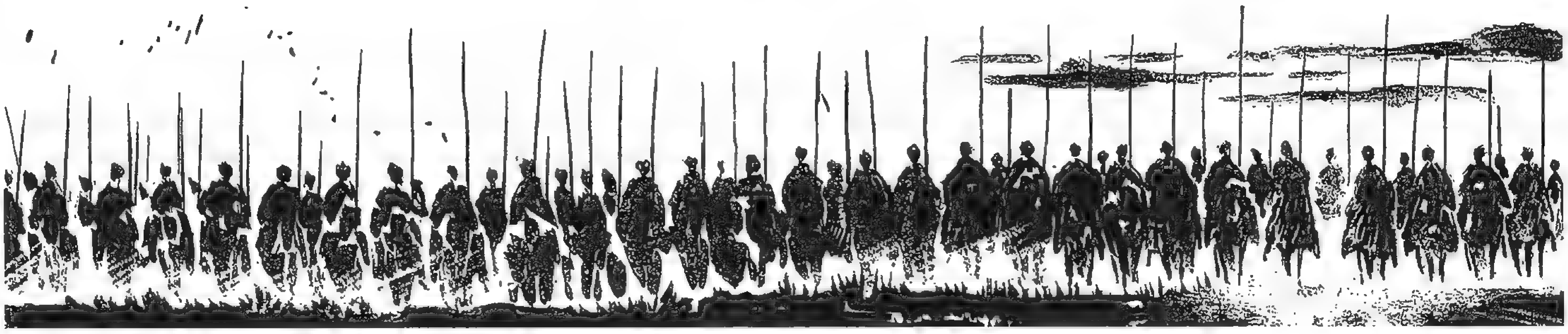
Galepov autoportret

SCENARISTA OVOG SPECIJALA

Bozeli na crtežu Elene Pijante

Rođen u Milanu 1953, ovaj pisac, urednik, prevodilac i lektor već 30 godina prisutan je u svetu stripa. Nakon što je radio kao asistent Teksovog tvorca, Đanluiđija Bonelija, i na implementaciji pionirskog projekta „Strip na TV-u" (serija *Teks & Company*, pripremljena u saradnji sa Feručiom Alesandrijem i Đorđiom Bonelijem), 1984. godine ulazi u izdavačku kuću Serđo Boneli Editore. Urednik časopisa *Pilot* i *Orijent Ekspres*, momak za sve poslove, angažovan na prevođenju, korekturi i lektorisanju, na izradi koncepta članaka i specijalnih dodataka, Bozeli je svoju prvu priču o Teksu napisao zajedno sa starijim Bonelijem – „Tragedija 'Šangaj ledi'" (ZS #957-958 „Četiri smrtne presude/ Genije zla") – a zatim je usledio mini-serijal *River Bil*, prema ideji i priči Gvida Nolite. Njegova prva epizoda *Zagora* (*VČ Zagor Specijal #1* – „Crni plamen"), junaka o kome će se kao urednik brinuti više od deset godina, pojavila se 1993, a svojom epohalnom pričom „Karsonova prošlost" već 1994. godine ulazi u mali, ali probrani Teksov tim. Zajedno sa Mauriciom Kolombom, 2000. godine stvara i sopstveni serijal *Dampir*, koji je u Italiji postigao veliki uspeh kod publike, iako se kod nas nije proslavio. Do danas, Bozeli je napisao nešto više od trideset hiljada stranica stripa i primio nekoliko značajnih nagrada. Iz njegovog pera rođena je i knjiga „Teks Viler. Priča o mom životu" (*Tex Willer. Il romanzo della mia vita*) „zvanična" Teksova autobiografija. Od 2012. godine, on je urednik i glavni scenarista *Teksa*.

CRTAČ OVOG SPECIJALA

Rođen u Milanu 1970, Paskvale Frizenda debituje u svetu stripa kao dvadesetjednogodišnjak, kada časopis *Kiborg* objavljuje njegov prvi crtački rad: fantastičnu priču pod naslovom „Tama". Učvrstivši svoje profesionalno iskustvo, postaje deo kreativnog tima koji stvara avanture *Kena Parkera*, objavljivane na stranicama magazina *Ken Parker*, kako pod oznakom novog izdavača Parker Editore, tako i pod oznakom Serđo Boneli Editore. Godine 1997, on postaje jedan od crtača horor-vestern serijala *Magični Vetar*, za koji je crtao i naslovne ilustracije od broja 32 do broja 75. Nakon toga, 2011. godine učestvuje na stripskom projektu rađenom povodom obeležavanja 150 godina od ujedinjenja Italije, koji je napisao Frančesko Artibani i uredio Ivo Milaco, a na kome su sarađivali Serđo Topi, Đorđo Kavacano, Korado Mastantuono, Marko Nicoli, Karlo Ambrozini i sâm Milaco. Završivši zahtevno putovanje Teksa Vilera u Patagoniju, koje mu je donelo nagradu za najboljeg crtača na festivalu stripa u Luki, Frizenda je nacrtao i kratku kolornu priču sa Dilanom Dogom u glavnoj ulozi. Njegov debi na redovnom serijalu *Teks* zbio se 2013. godine, a prošle godine objavljena je i njegova epizoda u okviru edicije *Jedno doba, jedna priča*. Trenutno radi na novom vestern projektu pod nazivom *Dedvud Dik*.

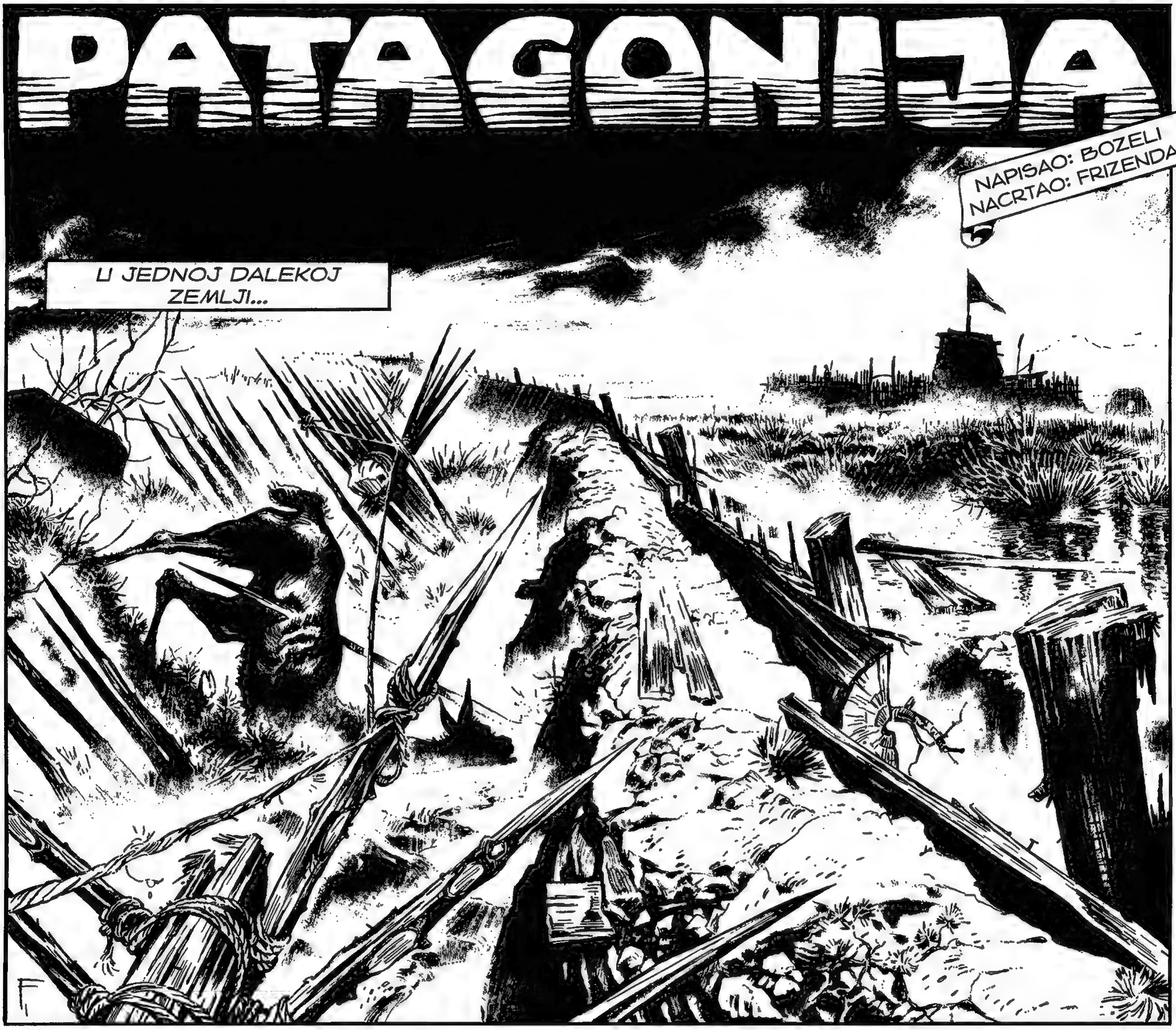

Frizendin autoportret

Frizendina posveta
Aureliju Galepiniju - Galepu

PATAGONIJA
NAPISAO: BOZELI
NACRTAO: FRIZENDA
U JEDNOJ DALEKOJ ZEMLJI...

UTVRĐENA PREDSTRAŽA
BELGRANO, ZAPADNI SEKTOR.
AVGUSTOVSKO JUTRO...
?
FFFRRR

KAKVO LEDENO JUTRO! RAMIRE-ZE!
GOSPODINE PORUČNIČE!
TOPLA KAFA... SJAJNA IDEJA, DESETARU! KAKO JE PROTEKLA NOĆ?
NEMAM NIŠTA DA PRIJAVIM, GOSPODI-NE! ALI SPUŠTA SE MAGLA.
TO NIJE DOBRO. POŠALJI PATROLU U OBILAZAK DUŽ ZANHE*...
*ŠANAC.
...I PO-ŠALJI ZAME-NU STRA-ŽARU.

BUĐENJE, MOMCI! TREBAJU MI DVA DOBROVOLJCA ZA PATROLU!
PRAVITE SE DA ME NE ČUJETE, JE LI? AKO SE NIKO NE PRIJAVI DOBROVOLJNO, SAM ĆU IZABRATI!
TI, ORTEGA! ALI ŠTA...
?!
NNNGH!

VOJNIČE! JE LI MAGLA MNOGO GUSTA? VIDIŠ LI DO ZANHE?
VOJNIČE! SPAVAŠ LI?!
OVO JE NEČUVENO! USPAVATI SE NA STRAŽI! NAREDIĆU DA TE OKUJU!
SEÑOR TENIENTE...
?!
PREPOZNAJEŠ LI ME?
KALFUKURA?! UZBUNA!

AAAHHH!
?!
NAPAD! PROKLETSTVO!
SCVAK
KRAŠ
ŽICA KOJA PEVA SADA JE NEMA. OSTALA UTVRĐENJA NEĆE BITI UPOZORENA!
NA KONJE! BIĆEMO U TRES AROŠOSU S PRVIM ZRACIMA ZORE!
ŽIVEO KALFUKURA!

TRES AROŠOS, SELO DOSELJENIKA NEKOLIKO MILJA UDALJENO OD „NUEVA FRONTERA DEL SUR”...
RRRAAM
!!
RRRRRAAAAAAAAMMMMMBLLLLL
DIOS MIO!

LOS INDI-OS! LOS IN-DIOS!
NEE!

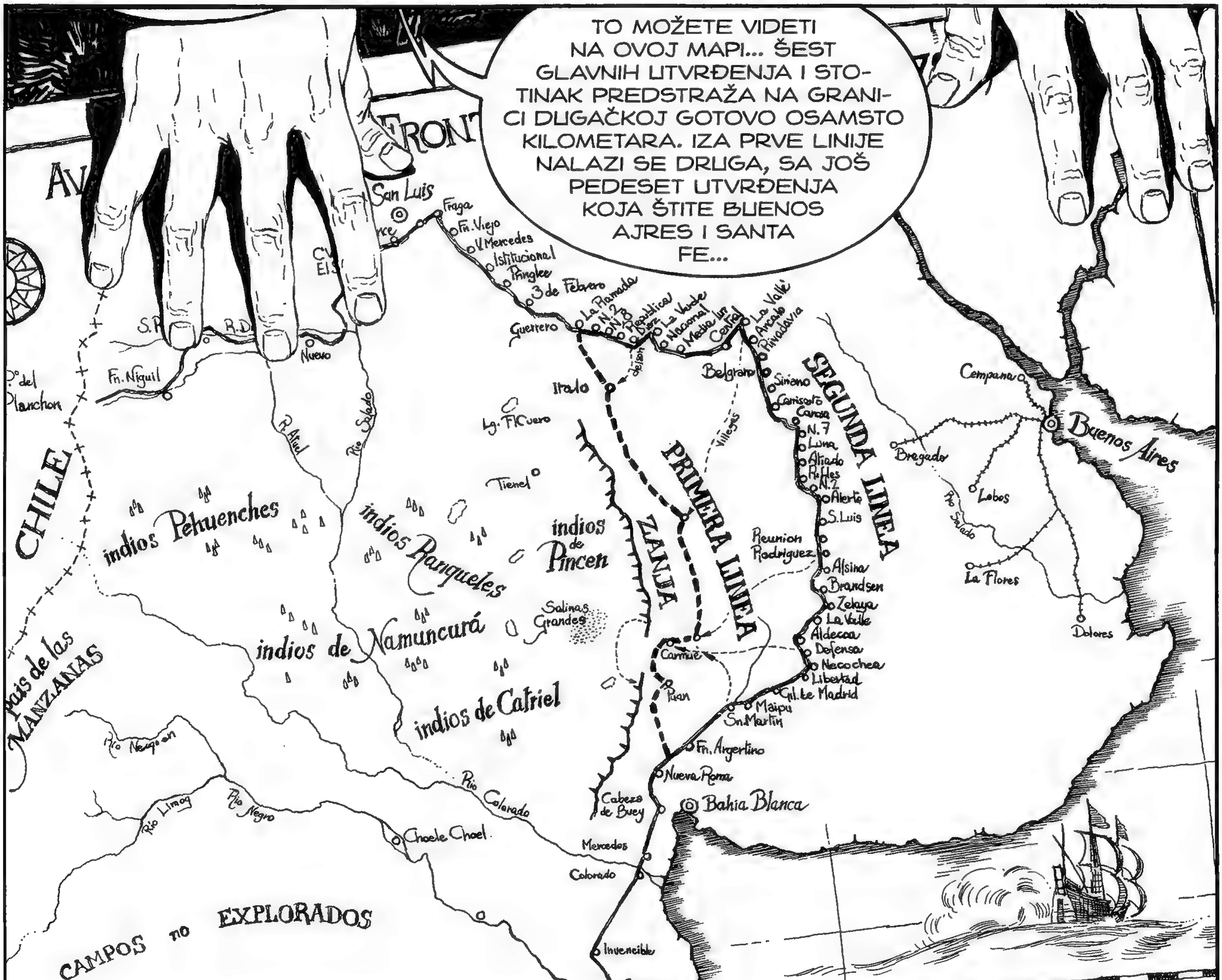

SZAK
BANG
TVANNNG
TVANNNG
CVAK
CVAK
ĐIIIIIIIIIIII!

BANG
VAAMMP
FUERA! FUERA!
CVAK
AAH!
NEE!
HHHHHH

JAAAIII!
MALDI-
TOS!
BANG
AAAH!
„ZA SVEGA DESETAK MINUTA, KALFUKURINI RATNICI MASAKRIRALI SU SVE STANOVNIKE TRES AROŠOSA, IZUZEV MLADIH ŽENA I DECE, KOJE SU, PO SVOM OBIČAJU, ZAROBILI...”

„...I POBEGLI KROZ PRERIJU SA ROBOVIMA, PLENOM I PETSTO GRLA STOKE...”
„U MEĐUVREMENU, OSTATAK BANDE UNIŠTIO JE SVE ŠTO JE MOGAO DUŽ DESETAK METARA ODBRAMBENOG BEDEMA ZANHE I NAPRAVIO MOST OD TRUPACA PREKO ŠANCA...”
„...ČIME SE NIJE IZBEGLO DA VELIKI DEO UKRADENE STOKE POLOMI NOGE I VRATOVE PRELAZEĆI GRANICU...”
„ALI ZA KALFUKURU, VOĐU SEVERNIH TEUELČESA, OVAJ POSLEDNJI POKOLJ NIJE BIO OD TOLIKE VAŽNOSTI...”
ON JE ŽELEO DA DOKAŽE DA JE ODBRAMBENA LINIJA „NOVE GRANICE” KRHKA I NESIGURNA I DA JE NJEGOVI RATNICI MOGU PREĆI KAD GOD HOĆE!

I SVE TO UPRKOS TOME ŠTO SU VOJNE PREDSTRAŽE POVEZANE TELEGRAFOM I UDALJENE TEK DESETAK KILOMETARA JEDNA OD DRUGE! NA OVOM VAŠEM ZAPADU NEMA NIČEG SLIČNOG!
DOĐAVOLA! A KOLIKO JE TIH UTVRĐENJA?

TO MOŽETE VIDETI NA OVOJ MAPI... ŠEST GLAVNIH UTVRĐENJA I STOTINAK PREDSTRAŽA NA GRANICI DUGAČKOJ GOTOVO OSAMSTO KILOMETARA. IZA PRVE LINIJE NALAZI SE DRUGA, SA JOŠ PEDESET UTVRĐENJA KOJA ŠTITE BUENOS AJRES I SANTA FE...
San Luis
CHILE
indios Pehuenches
indios Ranqueles
indios de Pincen
indios de Namuncurá
indios de Catriel
ZANJA
PRIMERA LINEA
SEGUNDA LINEA
Buenos Aires
Bahia Blanca
pais de las MANZANAS
CAMPOS no EXPLORADOS
Rio Colorado
Rio Negro
Choele Choel
Salinas Grandes
Nueva Roma
Fn. Argentino
Carhué
Puan
Belgrano
Italo
Guerrero
Lobos
Las Flores
Dolores
Bregado
Campana
Inveneible
Mercedes
Colorado

IZVANREDAN PODUHVAT, SENJOR LUHANE!
SLAŽEM SE, SENJOR VILERU! A ZA SVE JE ZASLUŽNA UPORNOST, STRAST I VEŠTINA NAŠEG TRENUTNOG ZAPOVEDNIKA, GENERALA ADOLFA ALSINE!
ON JE PROJEKTOVAO ZANHU...
VEĆ STE JE POMINJALI. TO JE VRSTA ŠANCA, ZAR NE?
I MNOGO VIŠE OD TOGA. TO JE PRAVI PRAVCATI ODBRAMBENI BEDEM, SASTAVLJEN OD OGRADE, ŠANCA I NASIPA... ALSINU SU INSPIRISALA SLIČNA UTVRĐENJA IZ ANTIČKOG RIMA...
I UPRAVO NA NAČIN NA KOJI JE TAJ VELIKI NAROD DRŽAO PIKTE I DRUGE VARVARE NA ODSTOJANJU OD SVOJIH SEVERNIH GRANICA, MI POKUŠAVAMO DA ZAŠTITIMO CIVILIZOVANE TERITORIJE ARGENTINE OD UPADA DIVLJIH INDIJANACA IZ PATAGONIJE!
HOĆETE DA KAŽETE DA STE ISKOPALI ROV OD OSAMSTO KILOMETARA? DUŽ ČITAVE VAŠE GRANICE?
HMM...

TO NAM JESTE NAMERA. TRENUTNO SMO ISKOPALI SAMO POLOVINU, U PODRUČJIMA GDE SU NAJRATOBORNIJE TOLDERIJE*, POPUT ONIH KALFUKURINIH I SAJELKEOVIH...
*DOMORODAČKE NASEOBINE U PATAGONIJI.
IPAK, TO NIJE USPELO DA ZAUSTAVI UPAD KOJI JE UNIŠTIO CELO SELO!
POGODILI STE PRAVO U METU, SENJOR VILERU!
GARNIZONI ISTURENIH UTVRĐENJA SU MALI... I MNOGI TAKOZVANI MIROLJUBIVI INDIJANCI DOUŠNICI SU RATOBORNIH PLEMENA! KASIK KALFUKURA ZNAO JE GDE DA NAPADNE...
...I IZABRAO JE PREDSTRAŽU BELGRANO JER JE MRZEO NJENOG KOMANDANTA, PORUČNIKA ORTIZA, KOJI MU JE, TOKOM JEDNE KAZNENE EKSPEDICIJE, UBIO BRATA!
HMM...
TAKOĐE, ZNAO JE DA JE SELO TRES AROŠOS NAROČITO BLIZU „NOVOJ GRANICI" I DA JE IZLOŽENO *MALONES*!

IZLOŽENO ČEMU, SENJOR? JA PRILIČNO DOBRO NATUCAM ŠPANSKI KOJI SE GOVORI NA JUGOZAPADU, ALI ETO REČI KOJU NIKADA NISAM ČUO!
!
MALONES ZNAČI „UPADI", AMIGO!
MOJ PRIJATELJ KIT KARSON... SENJOR EDUARDO LUHAN.
POČASTVOVAN SAM!
?!
ČUO SAM ZA VAS, SENJOR KARSONE... NADAM SE DA ĆETE I VI HTETI DA ČUJETE BOLNI KRIK MOJE ZEMLJE!
VAŠE ZEMLJE?!
SENJOR LUHAN JE VOJNI ATAŠE U AMBASADI REPUBLIKE ARGENTINE U VAŠINGTONU!
DOĐAVOLA! KRUPNA ZVERKA!

ALI I DALJE NE RAZUMEM, DUG JE PUT OD VAŠINGTONA DOVDE...
BILO JE APSOLUTNO NEOPHODNO DA DOĐEM LIČNO!
SENJOR LUHAN IMA PROBLEM...
I BOJAO SAM SE DA NE PUTUJE IZ ZADOVOLJSTVA!
DA NE TRAŽI MOŽDA NAŠU POMOĆ? UHM! VAŠINGTON JE PREDALEKO ZA MOJ UKUS!
PROBLEM JE JOŠ DALJE, ČIKA KITE... U ARGENTINI!
MOLIM?!
MOJE KUMČE KIT SE ŠALI! NIJE LI TAKO, SATANO?
PLAŠIM SE DA NIJE. SLOBODNO NASTAVITE, SENJOR! PREKINULI SMO VAS...
EVO...

MOŽDA NAŠA ZEMLJA VIŠE NIJE U RIZIKU OD INDIJANSKIH UPADA I PLJAČKI KOJI SU NAS U PROŠLOSTI KOŠTALI HILJADE MRTVIH...
...ALI OVA POSLEDNJA TRAGEDIJA JE UZDRMALA JAVNO MNJENJE. MRŽNJA PROTIV DIVLJAKA IZ PATAGONIJE PONOVO JE PLANULA I NEĆE BITI LAKO SMIRITI JE... JEDAN OD RAZLOGA JE I TO ŠTO JE GOTOVO NEMOGUĆE PRAVE KRIVCE IZVESTI PRED LICE PRAVDE!
HOĆETE DA KAŽETE DA BI I MIROLJUBIVA PLEMENA MOGLA DA BUDU NA UDARU?
KAO ŠTO SAM VAM OBJASNIO, GENERAL ALSINA SPROVODI POLITIKU DOBROSUSEDSKIH ODNOSA I DIJALOGA SA INDIJANCIMA. ALI TA POLITIKA SADA JE U OPASNOSTI...
NOVINE GA OPTUŽUJU DA JE KUKAVICA, A NJEGOVU LINIJU UTVRĐENJA SMATRAJU ZNAKOM SLABOSTI!
ALI, KAKO STE MI NA POČETKU REKLI, ON PRIPREMA VOJNU EKSPEDICIJU...
TO JE JEDINI NAČIN KOJI MU JE OSTAO DA UĆUTKA SVOJE PROTIVNIKE: DA POHAPSI NAJRATOBORNIJE POGLAVICE, OSLOBODI ZAROBLJENIKE I UBEDI MIROLJUBIVE DA POTPIŠU MIROVNE SPORAZUME SA BELCIMA!

TAKO ĆE SE DOSELJENICI PONOVO OSEĆATI SIGURNO, A PLEMENA PATAGONSKIH TOLDERIJA, MAPUČESI, TEUELČESI, RANKELESI, MOĆI ĆE SLOBODNO DA NASTAVE DA ŽIVE U PRERIJI...
PLEMENITA NAMERA, ALI IZ ISKUSTVA ZNAM DA SE ODREĐENI SPORAZUMI VEOMA LAKO PREKRŠE, SA OBE STRANE...
GENERAL ALSINA JE MOŽDA IDEALISTA... ALI NJEGOVI PROTIVNICI U VOJSCI I VLADI PREDLAŽU JOŠ GORE REŠENJE...
A TO JE?
POTPUNO OSVAJANJE PODRUČJA ZVANOG ***DESIERTO DEL SUR**** I ISTREBLJENJE SVIH INDIJANSKIH PLEMENA!
!
*JUŽNA PUSTINJA.
KUGO! POMISAO DA SE NA DRUGOM KRAJU SVETA LJUDI SUOČAVAJU SA PROBLEMIMA POPUT NAŠIH, A MOŽDA I GORIM, SVAKAKO ME NE ČINI SREĆNIM...
...ALI I DALJE NE RAZUMEM ZAŠTO STE DOŠLI ČAK OVDE, U REZERVAT NAVAHOA, SENJOR!
ODGOVOR SE KRIJE U OVOM PISMU...

MOGAO BIH PROBATI DA VAS UBEDIM I SVOJIM REČIMA, ALI SU OVDE MNOGO BOLJE ISKAZANI RAZLOZI I OSEĆANJA ČOVEKA KOJI ME JE POSLAO K VAMA, A KOGA DOBRO POZNAJETE... HOĆETE LI DA PROČITATE, SENJOR VILERU?
NARAVNO.
?!
AKO MI NEKO USKORO NE KAŽE ŠTA SE KRIJE IZA SVEGA, PUĆI ĆU!
LUHAN SE PREDSTAVIO KAO PRIJATELJ NEKOG RIKARDA MENDOZE...
NIŠTA MI TO NE GOVORI... ČEKAJ! MENDOZA... RIKARDO MENDOZA... IMA NEKE VEZE SA MONTALESOM...
„DA, NARAVNO! RADIO JE U NJEGOVOM UREDU U MEKSIKO SITIJU! SIMPATIČAN MOMAK... MISLIM DA JE NAPRAVIO KARIJERU U VOJSCI..."
...I DA JE IZ NEKE DALEKE ZEMLJE, KAO... KAO...
KAO ŠTO JE ARGENTINA, ČIKA KITE?

„DRAGI TEKSE, NADAM SE DA NISI ZABORAVIO DOLEPOTPISANOG I ONA DUGA JAHANJA PO VISORAVNIMA MEKSIKA SA NAŠIM ZAJEDNIČKIM PRIJATELJEM MONTALESOM...”
„KAO ŠTO ĆEŠ SE VEROVATNO SETITI, ZEMLJA MOG POREKLA JE ARGENTINA. U MEKSIKO SAM SE PRESELIO JER JE TA VELIKA ZEMLJA, BUDUĆI DA JE IZAŠLA IZ DUGOG RATA, PRUŽALA OGROMNE MOGUĆNOSTI MLADIĆU SA VELIKIM NADAMA...”
„NE ŽALIM ZBOG TOG IZBORA. SA MONTALESOM SAM DOŽIVEO BROJNA DRAMATIČNA ISKUSTVA, ALI I NAUČIO MNOGO TOGA PRATEĆI NJEGOV POLITIČKI USPON...”
„MEĐUTIM, PRE DESETAK GODINA SHVATIO SAM DA POLITIKA, SA SVOJIM KOMPROMISIMA I SPLETKAMA, BAŠ I NIJE ZA MENE. MOJA DOMOVINA, ARGENTINA, BILA JE NA PRAGU VELIKIH PROMENA...”
„...I ZATO SAM JOJ SE VRATIO, ODLUČAN DA ZAPOČNEM VOJNU KARIJERU U VOJSCI STACIONIRANOJ NA JUŽNOJ GRANICI...”

„U TO VREME IZVOĐENO JE NEKOLIKO EKSPEDICIJA U ČAKO AUSTRALU I PATAGONIJI KAKO BI SE SUZBILE KRVAVE PLJAČKE UROĐENIČKIH PLEMENA. UVEK SAM BIO NA PRVOJ LINIJI I BRZO SAM NAPREDOVAO PO ČINU..."
„BOREĆI SE PROTIV DOMORODACA SA TIH DIVLJIH TERITORIJA, NAJPRE SAM CENIO LUKAVSTVO, HRABROST I OSTALE NJIHOVE VOJNIČKE KVALITETE..."
„NAKON TOGA, UPOZNAJUĆI IH BOLJE, SHVATIO SAM DA, IAKO ŽIVE U VEOMA TEŠKIM USLOVIMA, NJIHOVA PRIRODA NIJE BEZ IZVESNE PLEMENITOSTI I OSEĆAJA PONOSA..."
„SPRIJATELJIO SAM SE S MNOGIMA OD NJIH, PRVENSTVENO S MUDRIM KASIKOM TEUELČESA SA JUGA, MANKUČEOM, KOJI MI JE ČINIO ČAST SVOJIM UVAŽAVANJEM..."
„UPRAVO SI ME TI, TEKSE, U NAŠIM DAVNAŠNJIM RAZGOVORIMA NAVEO DA SHVATIM DA SU SVI LJUDI ISTI, UPRKOS RAZLIKAMA U KULTURI, JEZIKU, BOJI KOŽE..."

ZA TOG MLADIĆA TI SI BIO PRAVI UČITELJ ŽIVOTA, TEKSE!
PODSETIĆU TE DA RIKARDO MENDOZA NIJE VIŠE MLADIĆ, KARSONE! I TI SI GA JEDNOM SREO... A OD NAŠEG POSLEDNJEG SUSRETA MORA DA JE PROŠLO BAR DESETAK GODINA!
U NASTAVKU KAŽE DA JE, DOPISUJUĆI SE SA MONTALESOM, UVEK BIO UPUĆEN U NAŠE PUSTOLOVINE I NEVOLJE...
„TI SI U VREME RATOVA ŽIVEO U PRERIJI, TEKSE. ČAK SI BIO JEDAN OD UČESNIKA..."
„OSIM TOGA, GODINAMA SI POGLAVICA NARODA NAVAHO I BRANIŠ GA OD NEPRIJATELJA SVIH VRSTA... POSEBNO OD AROGANCIJE POLITIKANATA I RATOBORNIH VOJNIKA..."
J.M.Blanes
„KO BI NAM, DAKLE, BOLJE OD TEBE MOGAO BITI POMOĆ I PRIMER? KO BOLJE OD TEBE MOŽE DA NAS SAVETUJE U OVIM TEŠKIM VREMENIMA?"
who, better than you, can advise us in these difficult times?

„TRENUTAK JE DELIKATAN. NEPRIJATELJI MIRA SU SVUDA I PRETE LJUDIMA DOBRE VOLJE, ONIMA KOJI ŽELE DA IZGRADE PRAVEDNU DRŽAVU...”
„...DRŽAVU U KOJOJ ĆE SVI, KOJE GOD DA SU BOJE KOŽE, MOĆI DA ŽIVE SLOBODNO I SA JEDNAKIM PRAVIMA...”
„SVAKAKO NE ŽELIM DA INSISTIRAM I POKUŠAVAM DA TE UBEDIM U IME NAŠEG PRIJATELJSTVA... ALI TI SI ZA MENE ODUVEK BIO UZOR I UPRAVO ZBOG TOGA SAM ODMAH POMISLIO NA TEBE... ZATO TE MOLIM DA RAZMOTRIŠ PONUDU KOJU ĆE IZNETI SENJOR LUHAN... S POŠTOVANJEM, MAJOR RIKARDO MENDOZA...”
JUPITERA MI!
NIJE VIŠE MLADIĆ, ALI TE DOBRI RIKARDO I DALJE SMATRA SVOJIM HEROJEM! ONO ŠTO NE RAZUMEM...
...JESTE ŠTA TAČNO ŽELI OD TEBE!
OVAKO... USKORO ĆE SE MAJOR MENDOZA ZAPUTITI U *DESIERTO DEL SUR*...

PREDVODEĆI ODRED VOJNIKA, POKUŠAĆE DA UHVATI NAPADAČE NA PREDSTRAŽU BELGRANO I SELO TRES AROŠOS...
...TE PONUDITI PLEMENIMA KOJA SE SMATRAJU MIROLJUBIVIM POTPISIVANJE NOVOG MIROVNOG SPORAZUMA! ON SE NADA DA ĆE MU INDIJANCI POMOĆI DA PRONAĐE KRIVCE ILI MU IH SAMI IZRUČITI...
UHM!
NA TAJ NAČIN, ODUZEĆE OPASAN POLITIČKI ARGUMENT ZAGOVORNICIMA RATA DO ISTREBLJENJA, KOJIH TRENUTNO IMA KAKO U VLASTI, TAKO I U VOJSCI!
TO NEĆE BITI JEDNOSTAVAN ZADATAK! KADA STUPITE U KONTAKT S NJIM, ZAŽELITE MAJORU MENDOZI MNOGO SREĆE OD MENE!
ALI KAKO SE MI TU UKLAPAMO?
KAŽE U PISMU, KARSONE. MENDOZA TRAŽI POMOĆ I SAVET...
VI STE NAJPOGODNIJI ČOVEK ZA OSTVARENJE TAKVOG PODUHVATA, SENJOR VILERU! IMATE OGROMNO ISKUSTVO... MNOGO PUTA STE TRIJUMFOVALI UPRKOS NEVEROVATNIM NEDAĆAMA!
RECITE MI, SENJOR LUHANE...

JE LI VAM SAMO MENDOZA PRIČAO O MENI... ILI JE TU I MONTALES UMEŠAO PRSTE?
UHM... GUVERNER MONTALES VAS DOBRO POZNAJE. KAŽE DA ĆETE NA KRAJU PRIHVATITI...
ALI PRIHVATITI ŠTA, ZA IME BOGA?!
EVO...
JOŠ JEDNO PROKLETO PISMO?
NE, OVO JE VOJNA DOZVOLA KOJU SU POTPISALI ZAPOVEDNIK ARGENTINSKE VOJSKE I UPRAVA RENDŽERA U OSTINU...
!
TO JE VAŠE POSTAVLJENJE NA MESTO KOMANDANTA IZVIĐAČKE PATROLE, SENJOR VILERU! IMAĆETE ČIN KAPETANA I U KOMANDNOM LANCU ODGOVARATI SAMO MAJORU MENDOZI!
HMM...
MOŽETE DA POVEDETE SA SOBOM I NEKOG OD VAŠIH PRIJATELJA U SVOJSTVU SKAUTA!
MOŽEŠ MISLITI!

SA SVOJE STRANE, MOGLI SAMO JOŠ DA DODAM DA BI TAKVA SARADNJA PREDSTAVLJALA VAŽNU EPIZODU U ODNOSIMA IZMEĐU NAŠE DVE ZEMLJE...
JA KREĆEM SUTRA. DO TADA IMATE DOVOLJNO VREMENA DA ODLUČITE... SENJORES, S POŠTOVANJEM...
!
KAKAV BEZOBRAZNIK! TO ŠTO TRAŽI JE ČISTA LUDOST!
NIŠTA DRUGAČIJE OD ONOGA ŠTO SMO TI I JA TOLIKO PUTA RADILI...
ALI... U ARGENTINI! PA TO JE NA DRUGOM KRAJU SVETA!

AKO SE UKRCAŠ U GALVE-
STONU, ČIKA KITE, U BUENOS
AJRESU SI ZA DESE-
TAK DANA!
MA JE
LI? NE ZA-
NIMA ME,
HVALA!
KAKO TO
DA SI TAKO DO-
BRO OBAVE-
ŠTEN?
HMM...
UVEK SAM
ŽELEO DA VI-
DIM MALO
SVETA!
TVOJE ĆUTANJE,
PAKLENI UGARKU, GO-
VORI VIŠE OD HILJADU
REČI! NAMERAVAŠ DA
PRIHVATIŠ, ZAR NE?
HOĆEŠ DA IDEŠ
ČAK TAMO!
I TI ME, POPUT MONTA-
LESA, DOBRO POZNAJEŠ...
A AKO JA POZNAJEM
TEBE, IDEJA TI SE
UOPŠTE NE
SVIĐA!
MOŽEŠ DA SE KLADIŠ U TO! U
OVIM GODINAMA DA SE TRUCKAM
U NEKOJ KADI USRED OKEANA...
RIZIKUJUĆI DA IZGUBIM
GLAVU TOLIKO DA-
LEKO OD KU-
ĆE...
IH, KAO
DA TO MENJA
STVAR!
ISTINA! U SUŠTI-
NI, JA NE ŽELIM DA
IDEM! ALI DOBRO
ZNAŠ DA, AKO
INSISTIRAŠ...

ALI NE INSISTIRAM.
MOLIM?!
STVARNO ŽELIŠ DA VIDIŠ MALO SVETA, KITE?
NEGO ŠTA, TATA!
DOBRO, ONDA JE REŠENO. KIT ĆE IĆI SA MNOM!
JIIIIPIIIII!
JOSAFATOVE MI BRADE! UČINILI STE DA SE OSEĆAM KAO STARAC KOJI VIŠE NIKOME NIJE OD KORISTI! A TI, TIGERU, NEMAŠ ŠTA DA KAŽEŠ?
ZNAM DA VI NAVAHOI NE PRIČATE MNOGO, ALI...
NEKO TREBA DA PAZI NA REZERVAT U ODSUSTVU NOĆNOG ORLA I MALOG SOKOLA... TREBAĆE MI TVOJA POMOĆ, SREBRNA KOSO.
MALO REČI, ALI MUDRIH... VIDIŠ DA SI NAM UVEK POTREBAN, ČIKA KITE?
TJA! GLEDAJTE DA SE DRŽITE PODALJE OD NEVOLJA! MA ŠTA JA PRIČAM! ARGENTINA! TO JE LUDOST!

TRI NEDELJE KASNIJE...
USKORO NAS OČEKUJU NA VEČERI KOD KOMANDANTA, KITE! ZAR SE NISI UMORIO OD GLEDANJA U MORE?
NIKAD SE NEĆU UMORITI...
HVALA TI ŠTO SI ME POVEO SA SOBOM, TATA!
EH, MISLIŠ LI DA BI MATORI KARSON IZDRŽAO DVE NEDELJE USRED OKEANA? GOTOVO DA GA ČUJEM KAKO MI PUNI UŠI SVOJIM UOBIČAJENIM GUNĐANJEM...
MOGU DA ZAMISLIM! ON JE ZADOVOLJAN SAMO KAD JE U SEDLU!
DAKLE, IDEALNO DRUŠTVO ZA OVAKVO PUTOVANJE SI TI! MADA, S DRUGE STRANE, MOŽDA PRETERUJEŠ SA ODUŠEVLJENJEM...

OVO ĆE BITI FANTASTIČNA AVANTU-RA!
DA... ZAISTA... ALI BISMO SE MOGLI NAĆI I U NEVOLJI TAKO DALE-KO OD KUĆE...
NADAJMO SE DA ĆEMO ZA-ISTA BITI OD KORISTI...
SUMNJAŠ U TO? PA ČUO SI ŠTA TI JE REKAO LU-HAN!
AKTUELNA POLITIKA ARGENTINSKE VLADE IDE U PRILOG MIRU SA STAROSEDEOCIMA. TVOJ PRIJATELJ, MAJOR MEN-DOZA, JEDAN JE OD VOJNIKA KOJI SU RET-KI U BILO KOJOJ VOJSCI...
...VIZIONAR KOJI STAVLJA SVOJE IDEALE I VREDNOSTI U KOJE VERUJE ISPRED AM-BICIJE!
BEZ SUMNJE.
SA VAMA DVOJICOM NA ČELU MISIJE, SVE SE MOŽE ZAVRŠITI SAMO DOBRO... LIČNO SI UPOZNAO MENDO-ZU... KAKAV JE?
TI SI GA SJAJNO OPISAO. ČOVEK OD PRINCIPA, ODAN, ISKREN... ALI I VELIKI PATRIOTA I SIGURNO ODLI-ČAN VOJ-NIK.

PO NAČINU NA KOJI SE DIVIO MONTALESU... A IZGLEDA I OVDEPRISUTNOM... UVEK MI JE DELOVAO KAO MLADIĆ KOME SU POTREBNI HEROJI DA IH OPONAŠA I POŠTUJE...
JOŠ TADA JE IMAO ŠTOFA ZA PRAVOG VOJNIKA, NEMA SUMNJE!
ŠTA HOĆEŠ DA KAŽEŠ?
MOŽEŠ LI ME ZAMISLITI U UNIFORMI, SINKO?
SADA NE, ALI NOSIO SI JE TOKOM GRAĐANSKOG RATA!
NE BAŠ. I POD ORUŽJEM, ČESTO SAM RADIO PO SVOME. KAO ŠTO ZNAŠ, UVEK SAM KUBURIO SA DISCIPLINOM, JOŠ OD MLADIH DANA...
RAZUMEM ŠTA HOĆEŠ DA KAŽEŠ...
...TI NIKAD NE BI MOGAO DA SLEPO SLEDIŠ NAREĐENJA! OSEĆAO BI POTREBU DA RASPRAVLJAŠ O NJIMA ILI BAR...
ILI BIH BAR HTEO DA RAZMISLIM SVOJOM GLAVOM, BAŠ TAKO...

ETO ZAŠTO NIKAD NE BIH BIO DOBAR VOJNIK. I TO JE...
VIDI, TATA!
KAKVE ČUDNE ZVEZDE! NIKAD NISAM VIDEO NIŠTA SLIČNO U ARIZONI!
MISLIM DA JE TO JUŽNI KRST, SINKO!
ODUVEK SAM SLUŠAO O NJEMU!
JUČE SMO PREŠLI NA JUŽNU HEMISFERU! KAPETAN KAŽE DA ĆEMO ZA DVA ILI NAJVIŠE TRI DANA UPLOVITI U UŠĆE RIO DE LA PLATE...
...I ISKRCATI SE U ARGENTINI! HAJDEMO SADA NA VEČERU, KITE! DA NAS KOMANDANT NE ČEKA!

BUENOS AJRES...
VIDIŠ LI MAJORA MENDOZU U GOMILI?
NE, ALI TAMO JE NEKA GRUPICA VOJNIKA...
...A ONAJ MLADI OFICIR NA NJIHOVOM ČELU UPORNO GLEDA PREMA NAMA!
MALO KASNIJE...
SENJOR TEKS VILER?
GLAVOM I BRADOM. A OVO JE MOJ SIN KIT.
JA SAM PORUČNIK LUIS BELMONTE, IZ JUŽNE DIVIZIJE. MAJOR MENDOZA VAS JE VEOMA PRECIZNO OPISAO, SENJOR VILERU...

...ALI MOŽDA BI TREBALO DA VAM SE OBRAĆAM SA KAPETANE VILERU...
NE OPTEREĆUJTE SE, PORUČNIČE. EKSPEDICIJA JOŠ NIJE POČELA, A OSIM TOGA, BIĆU KOMANDANT SAMO VAŠIM SKAUTIMA...
MISLIO SAM DA ĆU OVDE SRESTI SVOG STAROG PRIJATELJA MENDOZU. NEŠTO SE DESILO?
MAJOR SE IZVINJAVA ŠTO JE MENE POSLAO DA VAS DOČEKAM. PRIPREME ZA EKSPEDICIJU VEOMA SU OPSEŽNE I...
...I SVE ODGOVORNOSTI SU NA NJEMU KAO VRHOVNOM KOMANDANTU... NIKAKAV PROBLEM. PREPUŠTAMO SE VAMA, PORUČNIČE!
KAŽITE MI... IMAMO LI VREMENA DA VIDIMO GLAVNI GRAD PRE NEGO ŠTO KRENEMO KA UNUTRAŠNJOSTI?
BOJIM SE DA NEMAMO... MORAMO DA SE PRIKLJUČIMO VOJNOM KONVOJU KOJI ĆE NAPUSTITI BUENOS AJRES VEĆ VEČERAS!
MA DOBRO, IONAKO NISMO OVDE NA IZLETU! IMAĆEMO VREMENA U POVRATKU, ZAR NE?
NARAVNO! I AKO SE VAŠ POLAZAK BUDE POKLOPIO SA MOJIM ODSUSTVOM, NUDIM SE DA VAM BUDEM VODIČ!
VEOMA STE LJUBAZNI.
AKO SMEM DA PRIMETIM... OBOJICA IZVRSNO GOVORITE ŠPANSKI, GOSPODO...

ŠPANSKI SE PRILIČNO KORISTI NA JUGOZAPADU SJEDINJENIH DRŽAVA, KOJI JE NEKADA BIO POD MEKSIČKOM VLADAVINOM...
JA SAM GA NAUČIO TAKOREĆI NA TERENU... A KIT JE PAK UČIO U KATOLIČKOJ MISIJI. MOGLO BI SE REĆI DA MU JE ŠPANSKI JEDAN OD TRI MATERNJA JEZIKA...
TRI?!
ENGLESKI, ŠPANSKI I...?
NAVAHO.
MOJA MAJKA LILIT BILA JE ĆERKA POGLAVICE NARODA NAVAHO.
DAKLE, VI STE... VI IMATE...
MOJ SIN JE POLUKRVNI NAVAHO. IZNENAĐENI STE, PORUČNIČE?
O, NE! NE, NIMALO!

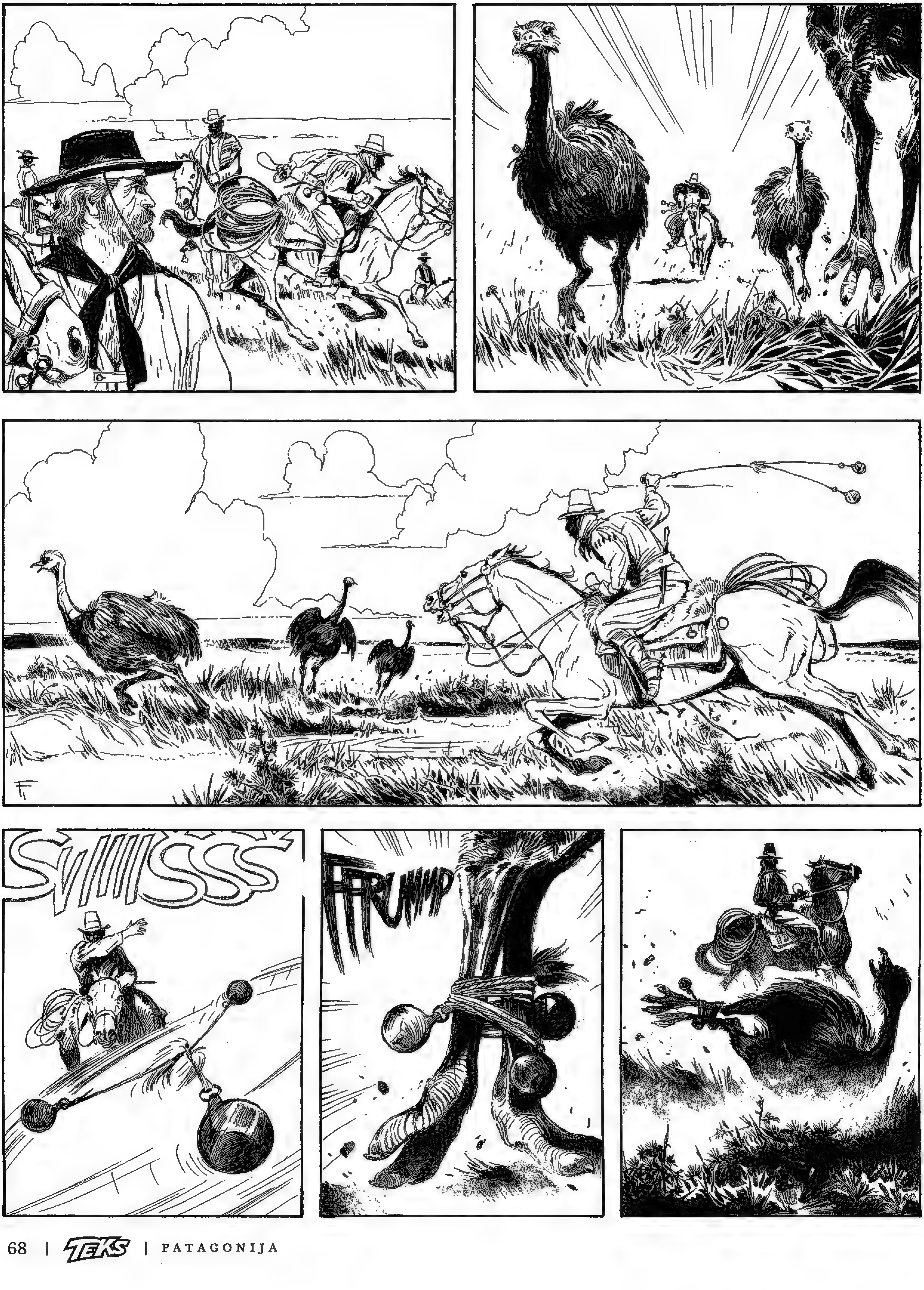

HULIO... I NJEMU JE MAJKA INDIJANKA! ZAR NIJE TAKO, HULIO?
JESTE, GOSPODINE PORUČNIČE... IZ PLEMENA TEUELČESA.
MNOGI GAUČOSI POPUT NJEGA SU MEŠANE KRVI! I ZBOG TOGA GA JE MAJOR MENDOZA ODABRAO ZA VAŠEG POSILNOG!
PRAVI GAUČO... NAUČIĆEŠ ME DA KORISTIM TE...?
LE BOLAS? NARAVNO!
NJEGOVA UNIFORMA I ORUŽJE NISU BAŠ PO PROPISU, ALI HULIO JE DOBAR VOJNIK... A PRE SVEGA, NAJBOLJI JAHAČ U JUŽNOJ DIVIZIJI!
IZVOLITE, GOSPODO! KOLA ĆE NAS ODVESTI NA STANICU... A TAMO ĆEMO UHVATITI VOZ ZA BRAGADO!

TE VEČERI...
DA, RAT U DESIERTO DEL SUR BESNI VEĆ DUŽE OD VEKA...
VOJNE POBEDE SU NAM DO SADA DONOSILE SAMO SLAVU, ALI NISMO MNOGO NAPRE-DOVALI...
GRADITI VOJNA UTVRĐENJA ZA ODBRANU DOSELJENIKA, TO JE VELIKA VIZIJA GENERALA ALSINE! ZATO ŠTO SU GRAĐANI I ODGAJIVAČI ONI KOJI KO-RISTE TERITORIJU I NA KRA-JU JE CIVILIZUJU!
HMM...

TO ŠTO SE RADI NA NAŠEM JUGU U SUŠTINI JE ISTO ONO ŠTO SE DOGODILO NA VAŠEM ZAPADU... NIJE LI TAKO?
U IZVESNOM SMISLU...
ZNAM DA STE UČESTVOVALI U MNOGIM AKCIJAMA PROTIV INDIJANACA, SENJOR... I GORIM OD ŽELJE DA ČUJEM VAŠE PRIČE...
...ALI SADA TRAŽIM DOZVOLU DA SE UDALJIM KAKO BIH PROVERIO REGRUTE U SUSEDNOM VAGONU!
TO VAM JE DUŽNOST, PORUČNIČE... SAMO VI IDITE.
HMM...
ŠTA TI MISLIŠ, TATA? MOŽDA GENERAL ALSINA NE ŽELI DA MASAKRIRA DOMOROCE, ALI SE SVEJEDNO RADI O KRAĐI NJIHOVE ZEMLJE! ILI GREŠIM?
UOPŠTE NE GREŠIŠ, KITE.
ALI MLADI BELMONTE JE U PRAVU. ISTI „NAPREDAK CIVILIZACIJE” DOGODIO SE I KOD NAS... KO ZNA, MOŽDA ĆE TO MALO ISKUSTVA KOJE MI IMAMO POSLUŽITI MENDOZI DA IZBEGNE PONAVLJANJE ISTIH GREŠAKA...

...A INDIJAN-CIMA U PATAGO-NIJI DA POSTIGNU BOLJI SPORA-ZUM.
NADAM SE.
UHM! KAKO GOD, NE MOGU DA TVRDIM DA MI SE TAJ PORUČNIK DOPADA... NER-VIRA ME NAČIN NA KOJI MU OČI SIJAJU KADA GOVORI O ČASTI I SLAVI!
RADIJE BIH BIO U HULIOVOM DRUŠTVU. NAŽALOST, ON NE PUTUJE SA NAMA...
AKO NE GRE-ŠIM, U OVOM VA-GONU SU SAMO OFICIRI...
...A NIJEDAN OD NJIH SIGURNO NIJE MEŠA-NAC!
IZJAVA PORUČNI-KA BELMONTEA SE NI MENI NIJE DO-PALA, KITE...
...ALI TI I JA ĆEMO BITI SA IZVIĐAČIMA, DOMORO-CIMA I GALIČOSIMA POPUT HULIJA... LJUDIMA KOJI NAM ODGOVA-RAJU!
PORUČNIK SE VEĆ VRAĆA. JA ĆU SE PRAVITI DA SPAVAM, TATA... I NA-DAM SE DA ĆE SE PU-TOVANJE BRZO ZAVRŠITI!

PAMPA.

SVIIISSS
FFRUMMP

ŽIVEO!
BRAVO, FERNAN-DO!
HAJDE, MARTINE! TI SI NA RE-DU!
ĐIIII!
SJAJNI JAHAČI!
NEMA BOLJIH, GOSPODINE MAJO-RE!
GREŠIŠ, VODNIČE! SVE ŠTO SU NAŠI GAUČOSI U STANJU DA URADE NA-UČILI SU OD UČITELJA JOŠ BOLJIH OD NJIH... OD INDIOSA IZ PAMPE...

IIIHAAAA!
?
!
ĐIIIIHA!
KO JE OVAJ MOMAK?
NE ZNAM, GOSPODINE! NIJE JEDAN OD NAŠIH GAUČOSA...
...A IPAK, JAŠE KAO INDIOS!

TO JE MOJ UČENIK, GOSPODINE MAJORE...
?
...ALI SIGURNO NE U UMETNOSTI OSTANKA U SEDLU, VEĆ U BACANJU *LE BOLAS!*
HOLA, AMIGOS!
SVIIIIŠŠŠŠ
FFRUMMMP
TJA, PRVI PUT JURI NANDUA! MOŽE MU SE OPROSTITI TA MALA NEPRECIZNOST...

...ALI DEČKO JAKO BRZO UČI!
VOJNIČE MORALESE!
KAKO SE USUĐUJEŠ DA SE OBRAĆAŠ GOSPODINU MAJORU, BEZ DOZVOLE I VOJNIČKOG POZDRAVA?!
JOŠ NAM DOLAZIŠ U TOM STANJU, SA NEUREDNOM UNIFORMOM I...
PUSTITE TO, VODNIČE!
HULIO, AKO SI SE TI VRATIO IZ BUENOS AJRESA TO ZNAČI DA...
!
TO ZNAČI DA JE TAJ DRUGI MLADIĆ MOJ SIN, RIKARDO!
MORAM PRIZNATI DA TI OFICIRSKA UNIFORMA IZVRSNO STOJI!
TEKSE!

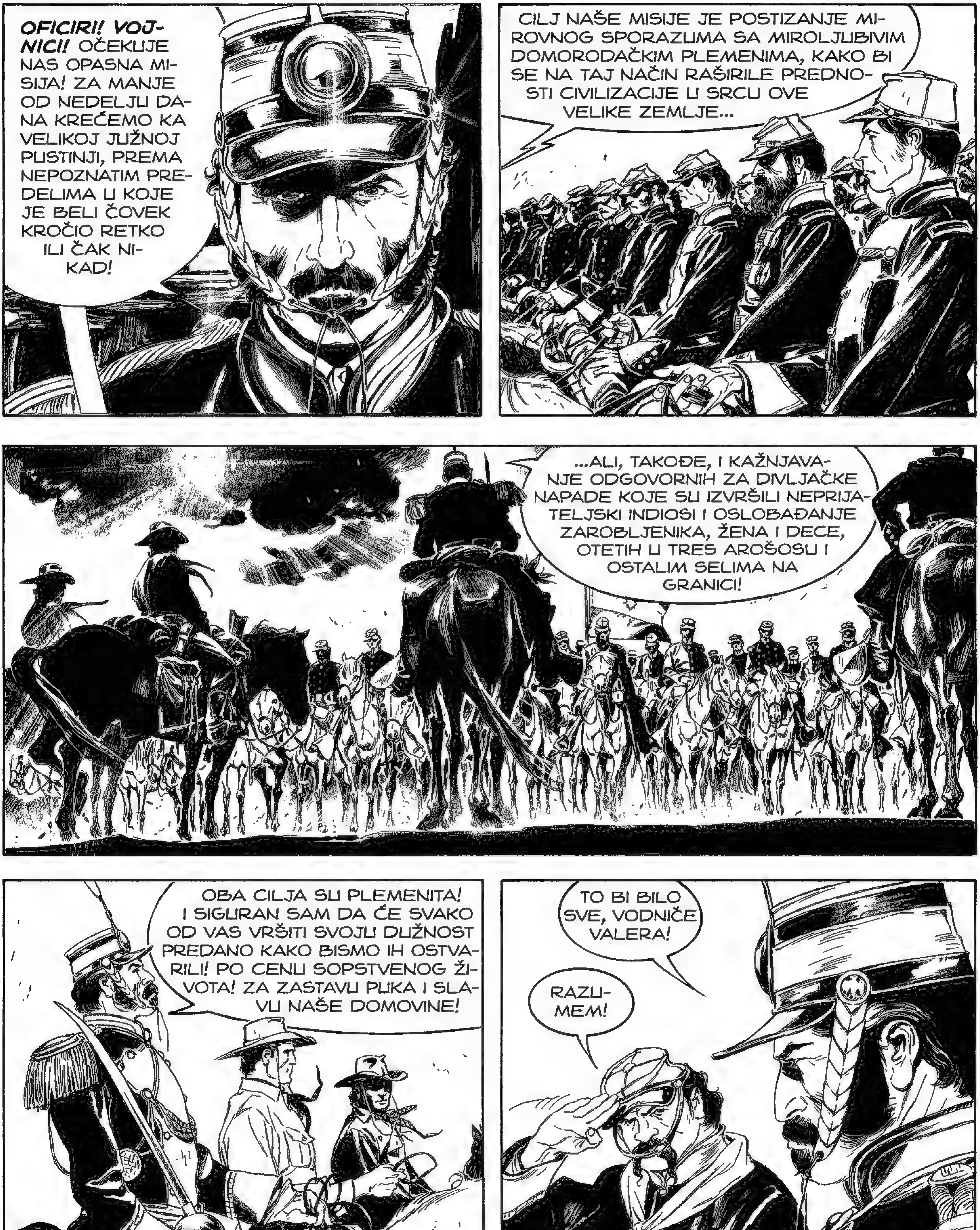

TEKSE! PRIJATELJU MOJ! STIGAO SI!
KAO ŠTO MOŽEŠ ČUTI I VIDETI.
TVOJE PISMO MI JE STIGLO PRE NEKOLIKO DANA. ZNAM DA SI MI OBEĆAO DA ĆEŠ DOĆI, KAO I DA SI ČOVEK OD REČI, A IPAK... JOŠ NE MOGU DA POVERUJEM DA SI PRIHVATIO DA BUDEŠ UZ MENE U OVOME!
NIKADA NEĆU MOĆI DOVOLJNO DA TI ZAHVALIM ZA ONO ŠTO ČINIŠ ZA MENE I MOJU ZEMLJU!
NISAM JOŠ NIŠTA URADIO... DOSAD SAM SAMO PUTOVAO!
MORA DA SI PREMOREN! ZAŠTO ME NISI SAČEKAO U UTVRĐENJU?
SAZNAO SAM DA SI U PRERIJI NA VEŽBAMA I HTEO SAM DA VIDIM TVOJE LJUDE U AKCIJI...
OVO SU ***TVOJI*** LJUDI, AMIGO! IZVIĐAČKA PATROLA ZA NAŠU EKSPEDICIJU SASTAVLJENA JE OD GAUČOSA, JAHAČA POPUT VAŠIH KAUBOJA ILI MEKSIČKIH VAKEROSA...

MNOGI SU MEŠANCI, ALI MEĐU NJIMA IMA I ČISTOKRVNIH INDIOSA, AURAKANA, TEUELČESA ILI RANKELESA...
SVE SU TO DOBRI I NE BAŠ DISCIPLINOVANI LJUDI, ALI JE NJIHOVA ODANOST DOKAZANA! NISU NAVIKLI DA SE DOSAĐUJU, ZATO SAM SE SAGLASIO DA SE POZABAVE LOVOM NA NANDUE, NOJEVE PAMPASA...
HMM...
...I UPRAVO SAM SE DIVIO POKUŠAJU *BOLEADA* TVOG SINA!
NI KIT NIJE TIP KOJI SEDI SKRŠTENIH RUKU!
KO JE ONAJ MLADI JAHAČ, HULIO?
JEDAN OD DVOJICE AMERIKANACA PO KOJE SAM IŠAO U BUENOS AJRES, FERNANDO!
GRINGO KOJI JAŠE KAO JEDAN OD NAS?

OMBRES, SIN TEKSA VILERA NIJE BILO KAKAV GRINGO!
ON JE I NAVAHO... A NJEGOVO INDIJANSKO IME JE MALI SOKO!
VRAĆAM TI TVOJE *BOLAS*, HULIO! BOJIM SE DA SAM ISPAO SMEŠAN!
NAPROTIV, KITE! BESPREKORNO SI IH BACIO!
ALI NANDUI JURE KAO VETAR! KAKO BI BOLJE NIŠANIO, TREBA NAJPRE DA VEŽBAŠ NA PREDMETIMA KOJI SE NE KREĆU!
RAZUMEM, UČITELJU!
REKLO BI SE DA JE TVOJ SIN OSTAVIO DOBAR UTISAK NA GAUČOSE! NIJE MALA STVAR!
MOJ SIN SE NAJBOLJE OSEĆA MEĐU JEDNOSTAVNIM I DIREKTNIM LJUDIMA...
...A I JA, KAD SMO VEĆ KOD TOGA!
ZNAM. IZ TOG RAZLOGA SAM TI PREDLOŽIO DA PREDVODIŠ SKAUTE... VRATIMO SE U UTVRĐENJE SADA! IMAMO TOLIKO TOGA DA PRIČAMO, AMIGO!

UTVRĐENJE SARMIJENTO.
LJUDI PETOG KONJIČKOG PUKA REPUBLIKE ARGENTINE! POSTROJENI STE OVDE KAKO BISTE POZDRAVILI DVA VAŽNA PRIJATELJA NAŠE ZEMLJE, KOJA SU DOŠLA ČAK IZ SJEDINJENIH AMERIČKIH DRŽAVA DA NAM POMOGNU U HITNOM ZADATKU!
RENDŽER TEKS VILER, KAPETAN IZVIĐAČA, I NJEGOV SIN KIT, VRSNI IZVIĐAČ!
LJUDI! POZDRAV, GLASNO!
VIVA!

OFICIRI! VOJNICI! OČEKUJE NAS OPASNA MISIJA! ZA MANJE OD NEDELJU DANA KREĆEMO KA VELIKOJ JUŽNOJ PUSTINJI, PREMA NEPOZNATIM PREDELIMA U KOJE JE BELI ČOVEK KROČIO RETKO ILI ČAK NIKAD!
CILJ NAŠE MISIJE JE POSTIZANJE MIROVNOG SPORAZUMA SA MIROLJUBIVIM DOMORODAČKIM PLEMENIMA, KAKO BI SE NA TAJ NAČIN RAŠIRILE PREDNOSTI CIVILIZACIJE U SRCU OVE VELIKE ZEMLJE...
...ALI, TAKOĐE, I KAŽNJAVANJE ODGOVORNIH ZA DIVLJAČKE NAPADE KOJE SU IZVRŠILI NEPRIJATELJSKI INDIOSI I OSLOBAĐANJE ZAROBLJENIKA, ŽENA I DECE, OTETIH U TRES AROŠOSU I OSTALIM SELIMA NA GRANICI!
OBA CILJA SU PLEMENITA! I SIGURAN SAM DA ĆE SVAKO OD VAS VRŠITI SVOJU DUŽNOST PREDANO KAKO BISMO IH OSTVARILI! PO CENU SOPSTVENOG ŽIVOTA! ZA ZASTAVU PUKA I SLAVU NAŠE DOMOVINE!
TO BI BILO SVE, VODNIČE VALERA!
RAZUMEM!

ZA NAŠEG KOMANDANTA... POZDRAV SABLJAMA!
SVE ONE SABLJE KOJE SU BLISTALE NA SUNCU...
...NIKADA NISAM VIDEO TAKAV PRIZOR, MAJORE MENDOZA!
NEMOJ MI REĆI DA SI GA UPRILIČIO ZBOG NAS...
NA IZVESTAN NAČIN. SAD STE SIGURNI DA IMATE POŠTOVANJE SVIH, PRIJATELJI! ALI PRIREDIO SAM GA I ZBOG SAMIH VOJNIKA! RIZIKOVAĆE ŽIVOTE U PAMPI... TREBA IH MOTIVISATI, A ZA TO NEMA NIČEG BOLJEG OD PARADE S VREMENA NA VREME... I PONEKE PATRIOTSKE REČENICE!
HMM...

PRILIČNO OZBILJNA DEMONSTRACIJA SILE ZA JEDNU MIROVNU MISIJU...
ČETIRI STOTINE LJUDI, OD OFICIRA DO IZVIĐAČA...
IMAJ U VIDU DA JE VOJNA VRHOVNA KOMANDA HTELA DA POŠALJE CELU DIVIZIJU... BILO BI NAS TRI PUTA VIŠE! ALI JA SAM REKAO NE!
NAŠA BROJNOST JE U SKLADU S ONIM ŠTO NAS ČEKA. POSLAĆEMO PORUKU DA SMO JAKI, ALI NEĆEMO PREPLAŠITI PLEMENA...
PRETPOSTAVLJAM DA VAŠI DOMORODAČKI SAVEZNICI VEĆ ZNAJU PRIRODU TE EKSPEDICIJE...
NARAVNO, POSLAO SAM JEDNU PATROLU DA OBAVESTI KASIKA MANKUČEA I OBLIŽNJA MIROLJUBIVA SELA DA DOLAZIMO BEZ NEPRIJATELJSKIH NAMERA!
AKO SAM DOBRO SHVATIO, MISIJA JE I KAZNENA, IAKO NE PREMA NJIMA...
MANKUČE I OSTALI MIROLJUBIVI KASICI VEĆ SU SE SLOŽILI SA IDEJOM DA KALFUKURA I DRUGI NEPRIJATELJI ZASLUŽUJU DA BUDU KAŽNJENI.
ALI TI DRUGI NEĆE BITI SAGLASNI!
ILI SE STVARNO NADAŠ DA ĆE SE PREDATI NEPRIJATELJU BEZ IKAKVOG OTPORA?
TU ĆE NAM POSLUŽITI TVOJE ISKUSTVO, TEKSE. NADAM SE DA ĆE IH UPLAŠITI NAŠA DEMONSTRACIJA SILE I NAŠE NAORUŽANJE...

ALI AKO PREGOVORI NE BUDU DOVOLJNI, MORAĆEMO DA SE BORIMO!
DA.
MOGU LI NEŠTO DA PITAM, MAJORE MENDOZA?
DOK MISIJA NE POČNE, KITE, NEMOJ ME SMATRATI SVOJIM ZAPOVEDNIKOM, VEĆ SAMO VELIKIM PRIJATELJEM TVOG OCA, I PITAJ ŠTA GOD ŽELIŠ.
HVALA VAM, I UNAPRED MI OPROSTITE NA DIREKTNOSTI. JA SAM UVEREN U VAŠU DOBRU NAMERU I VAŠ IDEALIZAM, ALI MNOGI POHODI NA INDIJANCE U NAŠOJ ZEMLJI U PROŠLOSTI ZAVRŠILI SU SE NESPORAZUMIMA I MASAKRIMA...
AKO TAKOZVANI NEPRIJATELJSKI INDIOSI ODBIJU DA PRIHVATE VAŠE USLOVE, HOĆETE LI I DALJE TRAŽITI PRAVE KRIVCE ZA NAPADE... ILI ĆETE IH POBITI SVE BEZ IZUZETKA?
!
TI BAŠ NEMAŠ DLAKE NA JEZIKU, MLADIĆU!
ZNAŠ ČIJI JE SIN, RIKARDO.
MOGU TI REĆI SAMO OVO, SINKO... MNOGI VOJNI OFICIRI NE BI NI PRAVILI RAZLIKU IZMEĐU MIROLJUBIVIH I NEPRIJATELJSKIH PLEMENA! ZBOG TOGA JE GENERAL ALSINA POSLAO MENE. JE LI TI TO DOVOLJNO?
MORA MI BITI DOVOLJNO, MAJORE MENDOZA.

EVO TI! PIJ, MARTINE! ZASLUŽIO SI!
GRACIAS, ALONSO!
VAMA JE STVARNO DO PIĆA I ŠALE?
?
PIH! BIO SAM ČAK SPREMAN DA STEGNEM ZUBE I PRIHVATIM DA MI NAREĐUJE JEDAN OD ONIH UŠTOGLJENIH OFICIRČIĆA SA KOLMOVANIM BRKOVIMA...
...ALI DA KONCE VLIČE NEKI JENKI, E TO ME JE RAZBESNELO!
ONO NIJE BILO KOJI JENKI, FERNANDO!

VIDEO SI DANAS NJEGOVOG SINA U AKCIJI...
DA, VRSTAN JAHAČ. IMA INDIJANSKE KRVI, REKOSTE?
HULIO IH POZNAJE BOLJE OD SVIH NAS.
DVOJICA VILERA ŽIVE SA NAVAHOIMA, VELIKIM PLEMENOM U SJEDINJENIM DRŽAVAMA...
NAROD NAVAHOA SVOJE BLAGOSTANJE DUGUJE TEKSU VILERU, KOJI JE I NJIHOV POGLAVICA, POD IMENOM NOĆNI ORAO. NJEGOV SIN KIT POLUKRVNI JE NAVAHO...
MOŽDA SE NAVAHOIMA SVIĐA DA IM KOMANDUJE BELAC... MOŽDA NISU TAKO HRABRI RATNICI KAO ŠTO MISLIŠ, HULIO!
!
JA KAŽEM DA NE TREBA SUDITI O TOJ DVOJICI PRE NEGO ŠTO IH STAVIMO NA PROBU!
MARTIN JE U PRAVU!
NARAVNO! TAKO JE!

DA SE JA PITAM, TREBALO BI IH STAVITI NA PROBU... I TO ODMAH!
A ZNATE NA KOJU PROBU MISLIM, DRUGOVI!
HA-HA!
BAŠ BIH VOLEO DA VIDIM TE GRINGOSE!
ZAŠTO DA NE... NA RASPOLAGANJU SMO VAM, OMBRES!
!
?
CARAY!
?
PRISLUŠKIVALI STE NAS!
DALEKO OD TOGA! JEDNOSTAVNO, BILO NAM JE ZAGUŠLJIVO U UTVRĐENJU...
...A OVDE NAPOLJU SU SLOBODNI LJUDI MEĐU KOJIMA NAM JE PRIJATNO!

SLOBODNI... ALI SAMO DO POLASKA...
...ONDA ĆEMO MORATI DA SLUŽIMO U RATU... I SLUŠAMO NAREĐENJA! PTU!
!
A GAUČOSI PRIHVATAJU DA SLUŠAJU SAMO ONE KOJE POŠTUJU!
TAKO I TREBA.
RADOZNAO SAM... NA KAKVU PROBU SI MISLIO, AMIGO?
MA TO JE BILA SAMO DRUGARSKA ŠALA, SENJOR.
HMM...
NIJE ISTINA!
!
?

TO JE PROBA KOJA ĆE POKAZATI KO JE PRAVI MUŠKARAC: BORBA NOŽEVIMA!
SOLANO! JESI LI POLUDEO?
PUSTI ME!
OVAJ GRINGO JE OFICIR! AKO UBIJEŠ ILI POVREDIŠ OFICIRA... UBIĆE TE!
SAMO AKO ME UHVATE! A DOK SE TO NE DOGODI, SLOBODAN SAM!
POZAJMI MI SVOJ NOŽ, HULIO!
EVO GA!
TATA... JE LI TO BAŠ NEOPHODNO?
POŠTOVANJE OVIH LJUDI SE ZASLUŽUJE, KITE. A KAKO BI NAM TO POŠLO ZA RUKOM, MORAMO GOVORITI NJIHOVIM JEZIKOM!

SOLANO, PREDLAŽEM DVOBOJ DO PRVE KRVI... POBEDNIK ĆE BITI ONAJ KOJI PRVI OKRZNE KOŽU PROTIV-NIKA!
ZAR SE TAKO BORI U TVOM KRAJU, GRINGO?
NE. DVO-BOJ APAČA JE NA SMRT! ALI JA NEMAM NIŠTA PROTIV TEBE, MOMČE!
ODBIJAM! JA ĆU TRAŽITI TVO-JE SRCE ILI TVO-JU UTROBU, SE-NJOR! PROTIV VO-LJE UČESTVUJEM U OVOJ EKSPEDICIJI... I AKO TE UBIJEM, IMAĆU DOBAR RA-ZLOG DA DE-ZERTIRAM, ZAR NE?
LUD JE KAO RAZJARENI KONJ!
KAO GALIČO!
NAPRAVITE KRUG OKO NJIH! I SMANJITE VATRE! NE SMEJU NAS VIDETI IZ UTVRĐENJA!

KAKO LI ĆE SE MOJ OTAC IZVUĆI IZ OVOGA? GAUČOSI IMAJU SNAŽAN OSEĆAJ ČASTI. AKO GA, KAO OBIČNO, RAZORUŽA I PREBIJE, SAMO ĆE NAPRAVITI NEPRIJATELJA OD NJEGA... I VEROVATNO NE SAMO OD NJEGA!
ALI NE MOŽE NI TEK TAKO IZBOSTI TOG PODIVLJALOG GAUČA!
UZMI MOJ PONČO, GRINGO! MI GAUČOSI KORISTIMO GA KAKO BISMO SE LEVOM RUKOM ŠTITILI OD PROTIVNIKOVIH UDARACA.
GRACIAS, AMIGO.
NIKAD SE NISAM BORIO NA OVAJ NAČIN, ALI BIĆE ZANIMLJIVO PROBATI.

OVIM POKRETOM SOLANO SE PREVIŠE IZLOŽIO. TVOJ OTAC JE MOGAO DA GA PROBODE!
NE VERUJEM DA MU JE TO BILA NAMERA.
SSSSS

!
TUNK
!
MOŽDA NISAM VI-ČAN DVOBOJIMA SA PONČOM OKO RU-KE! RADIJE BIH BEZ NJE-GA!
NEMOJ SAMO STAJATI TU, AMIGO! UZMI SVOJ NOŽ!
!

RUGAŠ MI SE, GRIN-GO!
GREŠIŠ, SOLANO.
MOŽDA SE, ONDA, PLAŠIŠ DA VIDIŠ KRV? HAJDE, PRIĐI!
KAKO HOĆEŠ.
?

CEEEEEEPPP
TEKS JE PREBACIO NOŽ U DRUGU RUKU... I ONDA GA RANIO!
!
TEKS JE POKAZAO DA UME DA SE BORI, SOLANO! NAJPRE TE JE RAZORUŽAO, A ZATIM I PROLIO TVOJU KRV. DOSTA JE.
TO JE SAMO OGREBOTINA, ALONSO! DVOBOJ SE NASTAVLJA!
TVRDOGLAV SI! MOGAO JE LAKO DA TI RASPORI BOK KAO ZRELU VOĆKU! ALI JE ODABRAO DA TO NE URADI!
GORE PO NJEGA!
HMM...

SZZIIINNG
!
AH!
KRAK
NAMESTIĆE TI JE U AMBULANTI UTVRĐENJA. SAD IMAŠ ODLIČAN RAZLOG DA NE UČESTVUJEŠ U EKSPEDICIJI, SOLANO.
MOJA RUKA!
A I JA IMAM RAZLOG DA TE NE VODIM SA NAMA! POSTOJI RAZLIKA IZMEĐU SLOBODNOG DUHA I TVRDOGLAVOSTI BEZ MOZGA! TAMO U PAMPI BIO BI OPASNOST ZA SVE!
HVALA ZA NOŽ, HULIO.

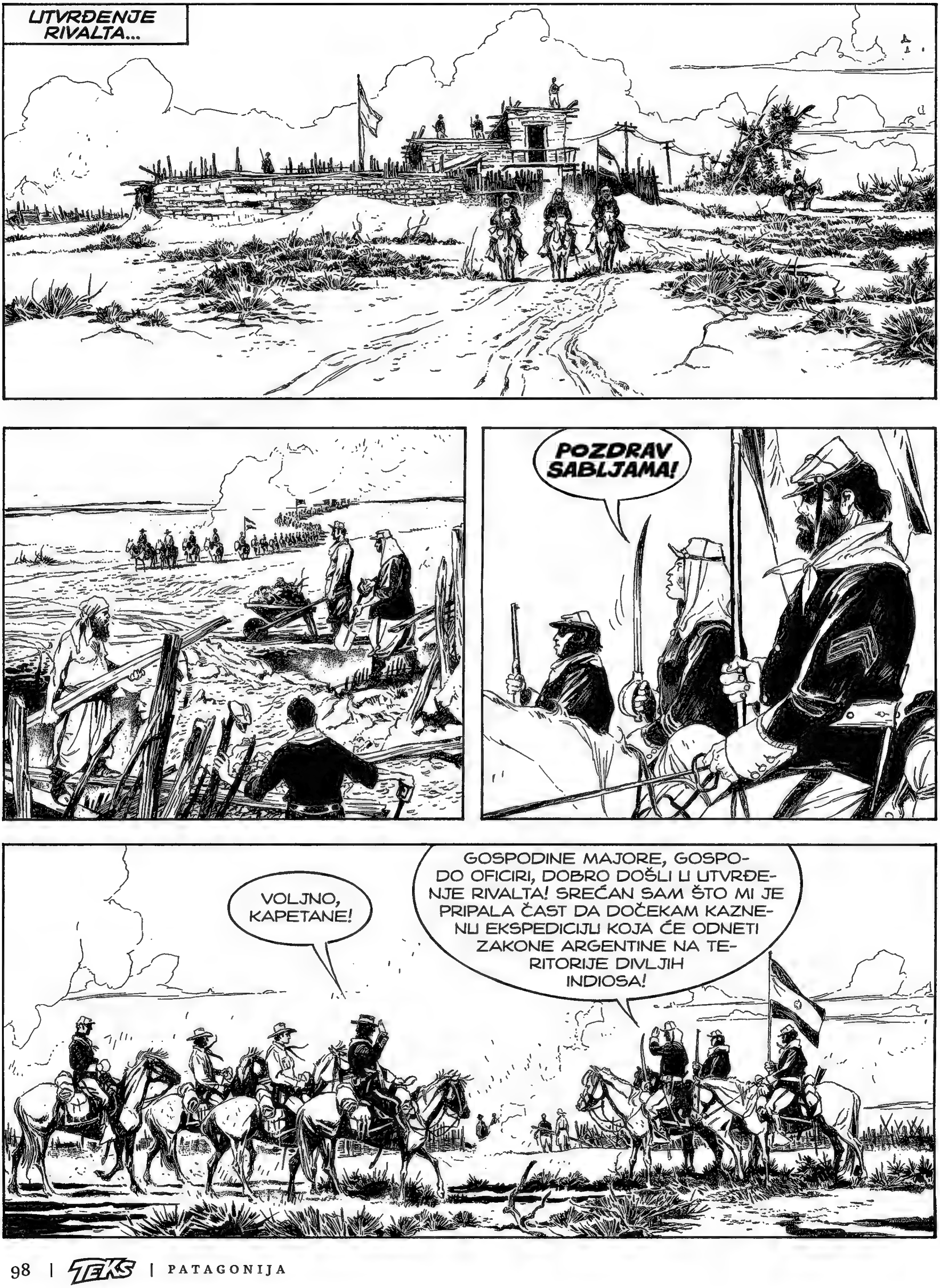

ETO LEKCIJE ZA SVE! *COMPAÑEROS*, GRINGO NIJE SAMO POKAZAO DA JE PRAVI MUŠKARAC, VEĆ I DA JE VEĆI OD SVIH NAS OVDE!
FERNANDO JE U PRAVU!
ŽIVEO TEKS!
ŽIVEO NAŠ KOMANDANT!
ĐIIIIIII!
UBEDIO SI IH. SAD SU SVI LJUDI UZ TEBE.
OSIM JEDNOG.

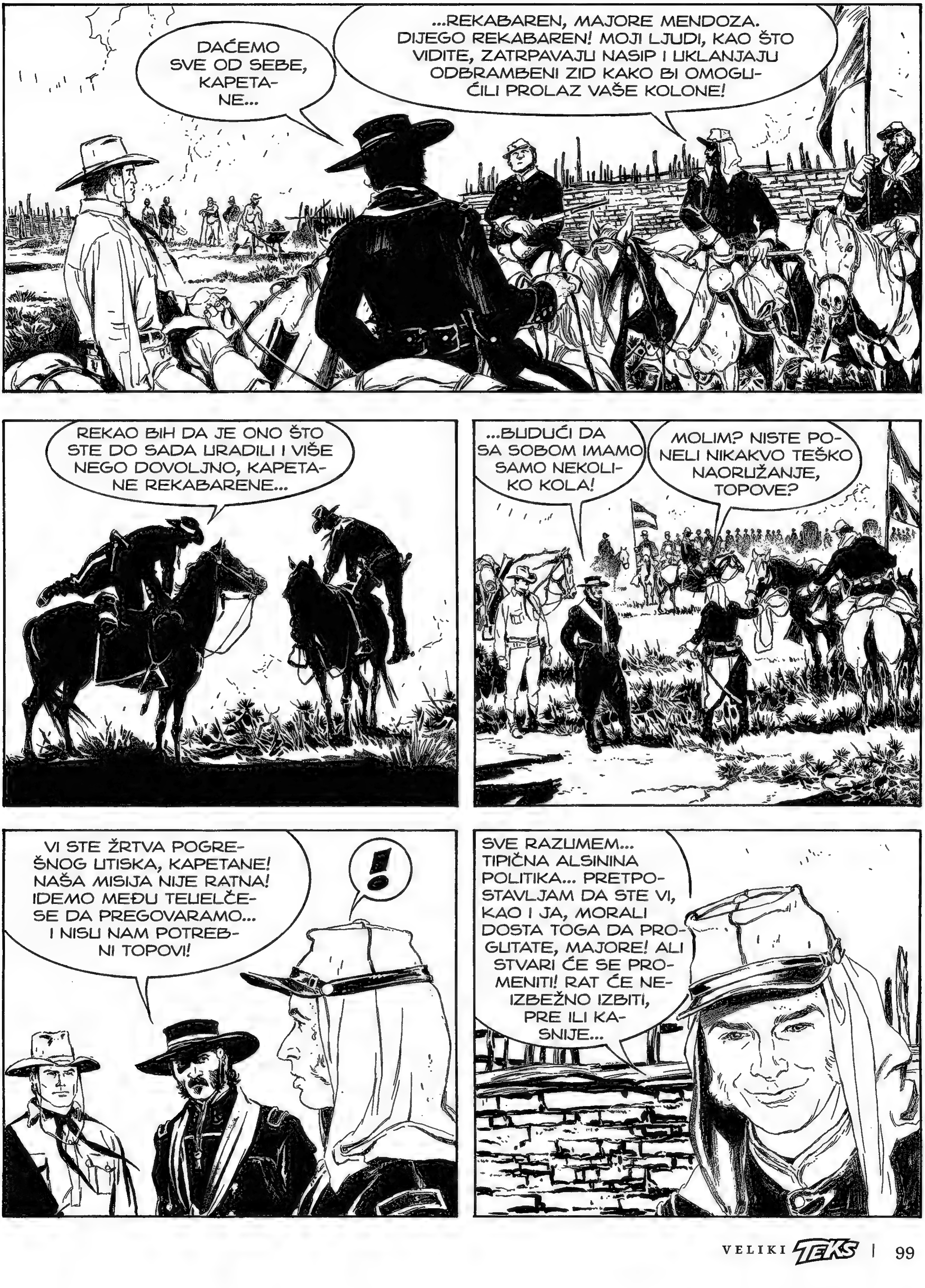

SLEDEĆEG DANA...
BESKRAJNO NEBO I UDALJENI HORIZONT... TO JE PAMPA! ZA GAUČA TO JE KUĆA BEZ KROVA I ZIDOVA, GDE SE MOŽE BESKRAJNO JAHATI...
JESU LI TAKVE I VELIKE PRERIJE NA TVOM ZAPADU, U SEVERNOJ AMERICI?
PA, JESU... ALI TAMO GDE JA ŽIVIM, NA JUGOZAPADU, TAKOĐE IMA PLANINA I...
VAMOS, KITE! PUSTI VOJNIČIĆA I TRKAJMO SE!
DOGOVORENO, MARTINE!

KO PRVI STIGNE DO ONOG DRVETA AMBUA*... ĐIIIII!
JIIIIPIIII!
PRIMEĆUJEM DA SE KIT VILER VEĆ SRODIO SA GALIČOSIMA...
...JER ON I JESTE DIVLJAK POPUT NJIH!
KRUŽE GLASINE DA SU DVOJICA AMERIKANACA SINOĆ BILI U LOGORU GALIČOSA KADA JE JEDAN OD NJIH DEZERTIRAO!
NIJE NEKA ŠTETA! MAJOR MENDOZA JE HTEO DA SE PATROLA IZVIĐAČA FORMIRA OD MIROLJUBIVIH INDIOSA I NEDISCIPLINOVANIH GALIČOSA... I TO JE SAMO JEDNA OD NJEGOVIH ODLUKA SA KOJOM SE KAO VOJNIK NE SLAŽEM!
ZNAČI, VEĆ SI SE UPOZNAO SA NAŠIM SKAUTIMA! DOBAR POTEZ!
STVARNO MI JE ŽAO ZBOG TOG INCIDENTA, RIKARDO...

ZBOG SOLA-NOVOG DEZER-TIRANJA? NIJE TO TVOJA KRIVICA. TAJ MOMAK JE USIJANA GLA-VA... PONEKAD SE I POGREŠI PRI IZBORU LJUDI...
HOĆEŠ REĆI DA SI TI LIČNO BIRAO SKA-UTE?
UZ POMOĆ ALONSA I FERNAN-DA... VEĆ SI SHVATIO DA SU SVE TO DOBRI, ODVAŽNI I STRASTVENI LJUDI, I NIJE IH LAKO POTČINITI PRAVILIMA I DISCIPLINI...
MOGU POSTATI ODLIČNI VOJNICI, POPUT HULIJA, AKO SE PRIKLJUČE REDOVNOJ VOJSCI, ALI NJIHOV PRE-ZIR PREMA UNIFORMI I VOJNIČKOM ŽIVOTU ČINI IH OPASNIM KAKO ZA NJIH SAME TAKO I ZA DRUGOVE...
MEĐU NJIMA IMA MNOGO VIŠE DEZERTERA NEGO MEĐU SVIM OSTA-LIM VOJNICI-MA!
ZATO SI SMISLIO DA IH SMESTIŠ U ZASEBNU JEDINICU, SA NEŠTO BLAŽOM DISCI-PLINOM...
BAŠ TAKO! INSPIRISA-LI SU ME SKAUTI IZ TVO-JE ZEMLJE, TEKSE! ALI KAKO BISMO IH DRŽALI POD KONTROLOM, PO-TREBAN JE ENERGI-ČAN ZAPOVEDNIK... A TI SI VEĆ ZASLUŽIO NJIHOVO POŠTO-VANJE!
NISAM NI SUMNJAO DA ĆE BITI DRUGAČI-JE! NADAM SE DA NEMAŠ NIŠTA PROTIV ŠTO SAM TI POVERIO TAKO DE-LIKATAN ZA-DATAK...
BAŠ NAPRO-TIV!

NEGO, KAD SMO KOD NAŠE MISIJE, KADA ĆEMO STIĆI NA INDIJANSKU TERITORIJU?
TOLDERIJA POGLAVICE MANKUČEA NALAZI SE NA PET DANA JAHANJA PREMA ZAPADU...
...ALI NAJPRE MORAMO PREĆI ZANHU, TO JEST NAJISTURENIJU LINIJU ODBRANE!
HMM...
TO ĆEMO URADITI KOD JEDNE SKROMNE PREDSTRAŽE, UTVRĐENJA RIVALTA. TAMO STIŽEMO SUTRA OKO PODNEVA...
...A KAPETAN KOJI UPRAVLJA TOM MALOM JEDINICOM VEĆ JE OBAVEŠTEN O NAŠEM DOLASKU!

UTVRĐENJE RIVALTA...
POZDRAV SABLJAMA!
GOSPODINE MAJORE, GOSPODO OFICIRI, DOBRO DOŠLI U UTVRĐENJE RIVALTA! SREĆAN SAM ŠTO MI JE PRIPALA ČAST DA DOČEKAM KAZNENU EKSPEDICIJU KOJA ĆE ODNETI ZAKONE ARGENTINE NA TERITORIJE DIVLJIH INDIOSA!
VOLJNO, KAPETANE!

DAĆEMO SVE OD SEBE, KAPETA-NE...
...REKABAREN, MAJORE MENDOZA. DIJEGO REKABAREN! MOJI LJUDI, KAO ŠTO VIDITE, ZATRPAVAJU NASIP I UKLANJAJU ODBRAMBENI ZID KAKO BI OMOGU-ĆILI PROLAZ VAŠE KOLONE!
REKAO BIH DA JE ONO ŠTO STE DO SADA URADILI I VIŠE NEGO DOVOLJNO, KAPETA-NE REKABARENE...
...BUDUĆI DA SA SOBOM IMAMO SAMO NEKOLI-KO KOLA!
MOLIM? NISTE PO-NELI NIKAKVO TEŠKO NAORUŽANJE, TOPOVE?
VI STE ŽRTVA POGRE-ŠNOG UTISKA, KAPETANE! NAŠA MISIJA NIJE RATNA! IDEMO MEĐU TEUELČE-SE DA PREGOVARAMO... I NISU NAM POTREB-NI TOPOVI!
!
SVE RAZUMEM... TIPIČNA ALSININA POLITIKA... PRETPO-STAVLJAM DA STE VI, KAO I JA, MORALI DOSTA TOGA DA PRO-GUTATE, MAJORE! ALI STVARI ĆE SE PRO-MENITI! RAT ĆE NE-IZBEŽNO IZBITI, PRE ILI KA-SNIJE...

I NADAM SE DA ĆETE ME SE TADA SETITI, GOSPODINE MAJORE!
HMM...
DOSTA JE BILO, KAPETANE! PRETERALI STE SA SVOJIM RAZMATRANJIMA...
...I NE PRIHVATAM DA POTČINJENI IZRAŽAVA MIŠLJENJE ILI DA SUDI O POLITIČKOM DELOVANJU GENERALA ALSINE!
JA... IZVINJAVAM SE, GOSPODINE... MISLIO SAM DA ISKAZUJEM ZAJEDNIČKI STAV MNOGIH OFICIRA I ZATO...
ALI OPROSTITE MI NA DRSKOSTI! NADAM SE DA ĆETE SE VAŠI OFICIRI I VI ZADRŽATI U NAŠEM UTVRĐENJU, IAKO NEMAMO MNOGO DA VAM PONUDIMO...
NE, HVALA! RADIJE BISMO NASTAVILI PUT!
UZ DUŽNO POŠTOVANJE, INSISTIRAM, GOSPODINE MAJORE! ŽELIM DA VAM POKAŽEM ČOVEKA KOJEG SMO UHVATILI! VODNIČE, DOVEDITE ZAROBLJENIKA!
DA, GOSPODINE KAPETANE!
POKAZAO SI SIROTOM KAPETANU GDE MU JE MESTO!
ĐAVOLA JE SIROT! ZBOG TAKVIH OFICIRA PONEKAD SUMNJAM DA SAM PROMAŠIO ZANIMANJE!
SRETAO SAM TAKVE... AMBICIOZNI OFICIRČIĆI KOJI TRUNU OD DOSADE U UTVRĐENJIMA NA GRANICI... PITAM SE, KO JE TAJ ZAROBLJENIK...

KUGO!
TO JE SOLANO!
DAKLE POZNAJETE GA! BAŠ DOBRO! NJEGOV SINOĆNI POKUŠAJ DA PREĐE GRANICU BIO MI JE SUMNJIV! ODMAH SAM POMISLIO DA JE UHODA ILI DEZERTER!
PRIPADAO JE MOJIM IZVIĐAČIMA...
DEZERTER, DAKLE! DOBRO SAM PROCENIO!
OVAJ ČOVEK JE BIČEVAN DO KRVI!
PRUŽAO JE OTPOR PRI HAPŠENJU I TVRDOGLAVO ODBIJAO DA ODGOVORI NA NAŠA PITANJA.

ZNAM DA MU JE RUKA SLOMLJENA. MUČILI STE POVREĐENOG ZAROBLJENIKA, KAPETANE REKABARENE?
KAKVE TO VEZE IMA? DEZERTER JE, ZAR NE?
IONAKO GA ČEKA STRELJANJE...
AH!
SMAK
MADRE DE DIOS!
KAO KOMANDANT SKAUTA, JA PREUZIMAM ZAROBLJENIKA!
UHM!
IMAŠ LI NEŠTO PROTIV, RIKARDO?
NEMAM PRIMEDBI, TEKSE!
KITE! MARTINE! UBACITE GA U NEKA KOLA I POBRINITE SE ZA NJEGOVE RANE!
U REDU, TATA!

MAJORE MENDOZA! PROTESTUJEM!
PRED SVIMA ME JE UDARIO I PONIZIO JEDAN... JEDAN STRANAC! TRAŽIM ZADOVOLJENJE!
KAO KAPETAN IZVIĐAČA I MOJ DRUGI OFICIR U OVOJ EKSPEDICIJI, TEKS VILER JE VAŠ NADREĐENI, REKABARENE!
TAKO DA SE SMATRAJTE ZADOVOLJENIM! PO SVOM POVRATKU NEĆU PROPUSTITI DA U IZVEŠTAJU SPOMENEM BEDAN I OKRUTAN NAČIN NA KOJI STE POSTUPALI SA ZAROBLJENIM PRIPADNIKOM ARGENTINSKE VOJSKE!
!
ZBOGOM, KAPETANE REKABARENE!
PROKLETNICI! KUNEM SE DA SE NEĆE OVAKO ZAVRŠITI! KUNEM SE!

AQUELLO NO ERA SERVICIO, NI DEFENDER LA FRONTERA! AQUELLO ERA RATONERA EN QUE ES MÁS GATO EL MÁS FUERTE...
KAKO JE SOLANO, ALONSO?
KAKO BI BIO... NAMESTILI SMO MU RUKU, ALI ZNA DA JE ZAROBLJENIK!
SVI SU BILI SREĆNI ZBOG LEKCIJE KOJU JE TVOJ OTAC ODRŽAO ONOM LJIGAVOM KAPETANU REKABARENU! SVI OSIM SOLANA! ON JE JOŠ SMRKNUTIJI I TIŠI NEGO PRE!
I ČIM SE BUDE BOLJE OSEĆAO, BUDI SIGURAN DA ĆE PROBATI PONOVO DA POBEGNE!
HMM... OTVORIMO ONDA OČI, MOMCI! U SLUČAJU DA POBEGNE, MAJOR MENDOZA ĆE SVE NAS SMATRATI ODGOVORNIMA!
MI GLORIA ES VIVIR TAN LIBRE COME EL PÁJARO DEL CIELO! NO HAGO NIDO EN ESTE SUELO DONDE HAY TANTO QUE SUFRIR...

ĐIIIII!
ĐIIIIII!
NE VIDIM KAPETANA VILERA NI NJEGOVOG SINA KRAJ KOLA, GOSPODI-NE MAJORE!
TEKS NIJE VIŠE NA ZAČELJU, PORUČNIČE BELMONTE! PRE ZORE, DOK STE VI JOŠ SPA-VALI, OTIŠAO JE SA ODRE-DOM IZVIĐAČA U PRAVCU TOLDERIJE TEUEL-ČESA!
!

GLEDAJTE!
!

NESTAO JE!
TO JE BIO TEUELČE, JELDA?
MANKUČEOV IZASLANIK. ČEKAO NAS JE. KASIK JE VEĆ OBAVEŠTEN O NAŠEM DOLASKU!
BOLJE JE DA NE DAJEMO POVODA NI ZA KAKVU SUMNJU. I ONI SU TEUELČESI, ZAR NE?
TAKO JE. NISMO IH TEK TAKO POVELI SA NAMA! ČONKI!
POŽURI DO TOLDERIJE, ČONKI! I UVERI MANKUČEA U NAŠ IDENTITET! RECI MU DA DOLAZIMO U MIRU I DA JE MEĐU NAMA VELIKI INDIJANSKI POGLAVICA SA SEVERA! CLARO?
AY!

VELIKA TOLDERIJA TEHUELČESA SA JUGA...
VIDIŠ LI IH? DOLAZE LI? PRIČA SE DA JE MEĐU NJIMA VELIKI INDIJANSKI POGLAVICA SA SEVERA!
DA... ENO IH!
ONAJ SA ORLOM NA GRUDIMA! ODMAH SE VIDI DA JE VELIKI RATNIK!
ON?! ALI...

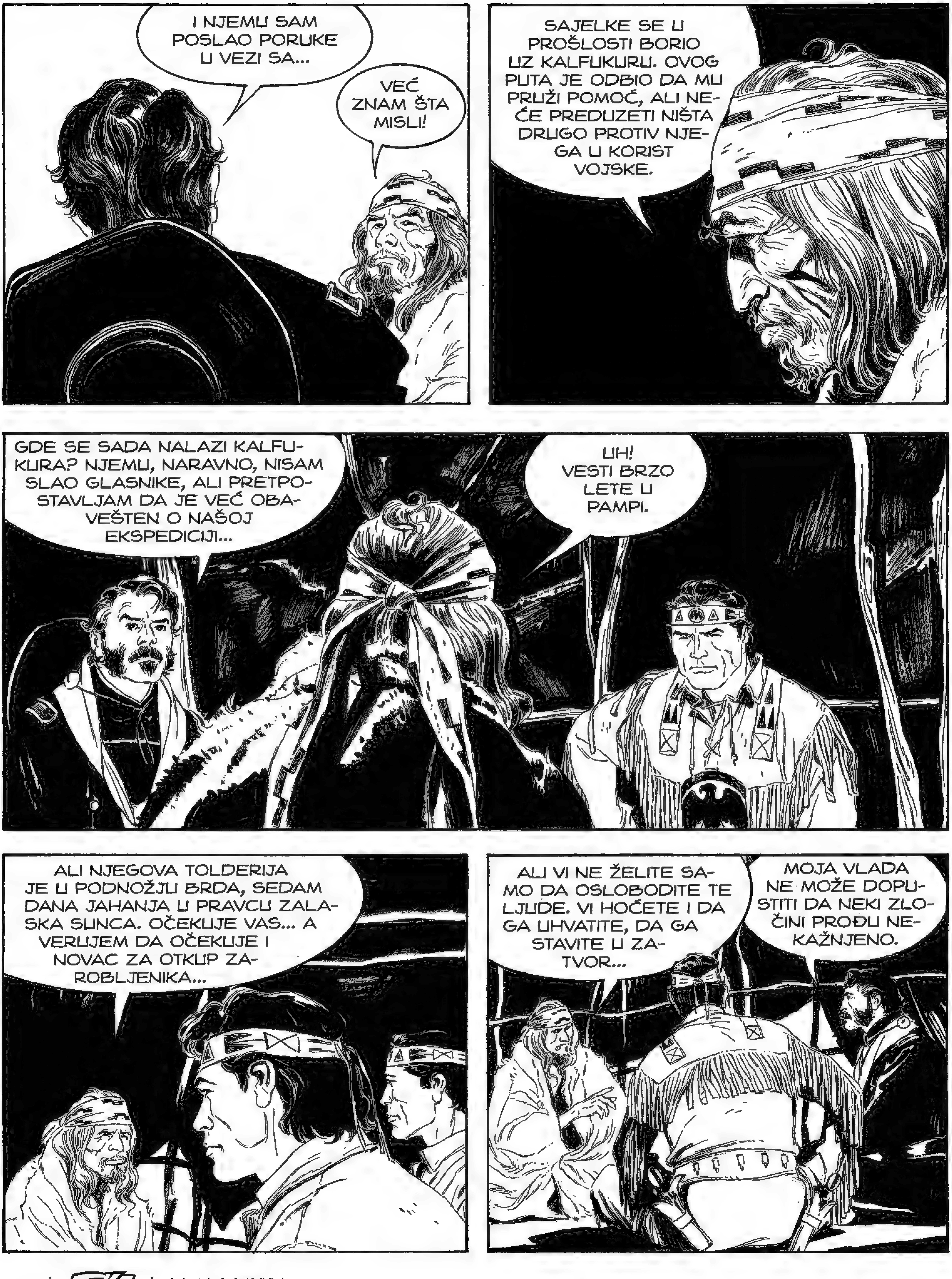

...ON JE BLEDO-LIKI!
NOĆNI ORLE! VELIKI KASIČE NAVAHOA! DOBRO DOŠAO MEĐU NAS!
HVALA, MANKUČE. SREĆAN SAM I POČASTVOVAN ŠTO UPOZNAJEM VELIKOG POGLAVICU TEUELČESA IZ PAMPE.
ČAST JE NAŠA. ČONKI MI JE REKAO DA DOLAZIŠ. GLAS O TVOJOJ SLAVI, POPUT ORLA ČIJE IME NOSIŠ, LETEO JE VISOKO NEBOM I SPUSTIO SE MEĐU TEUELČESE, NA NAŠU VELIKU RADOST.
MOJE SRCE SE VESELI PRI POMISLI DA JE JEDAN ČUVENI POGLAVICA DUGO PUTOVAO IZ DALEKE ZEMLJE KAKO BI DOŠAO U MOJE SKROMNO SELO.
OVDE SAM I DA TI NAJAVIM DOLAZAK TVOG DRAGOG PRIJATELJA...

PRI-
JATELJU
MOJ...
UĐITE.
MOJ DOM
JE I VAŠ
DOM...

MISLIM DA SADA MOŽEMO SJAHATI, VODNIČE VALERA!
NA MESTU VOLJNO!
PRIPREMI LOGOR! ISKOPAJ ŠANAC!
KOLIKO ĆEMO MORATI DA OSTANEMO OVDE? NADAJMO SE BAR DA ĆE VODNIK POSTAVITI LOGOR NIZ VETAR! NE PODNOSIM SMRAD TIH DIVLJAKA!
KAD SAMO POMISLIM DA VILER BUKVALNO ŽIVI U JEDNOM INDIJANSKOM SELU!
JOŠ GORE JE ŠTO JE IMAO ŽENU TE RASE!
VI, TEUELČESI, PUNOPRAVNI STE GRAĐANI REPUBLIKE ARGENTINE. I ZATO VAM VLADA GARANTUJE PRAVA, KAO ŠTO SU VLASNIŠTVO NAD ZEMLJOM I ZAŠTITA KOJU VAM PRUŽA VOJSKA...

...ALI IMATE I NEKE DUŽNOSTI. MEĐU TIM DUŽNOSTIMA JE I OBAVEZA DA POŠTUJETE I ČUVATE ZAKON REPUBLIKE ARGENTINE... I DA VLASTIMA ISPORUČUJETE KRIVCE ZA ZLOČINE, POPUT LOPOVA, DEZERTERA...
...ILI VINOVNIKA KRVAVIH NAPADA, UBISTAVA I OTMICA.
RIKARDO, AMIGO... TI ZNAŠ DA MOJ NAROD VEĆ GODINAMA ŽIVI U MIRU SA TVOJIM NARODOM I POŠTUJE ZAKON.
ONI KOJI SU NAPALI PREDSTRAŽU BELGRANO I IZVRŠILI MASAKR U TRES AROŠOSU PREŠLI SU PREKO TVOJE ZEMLJE, MANKUČE.
PROTIV MOJE VOLJE! KALFUKURA, VOĐA TEUELČESA SA SEVERA, RATOBORAN JE KASIK I NIKADA NIJE PRIHVATIO ZAKONE ARGENTINE. ZA NJEGA POSTOJI SAMO PAMPA, BEZ GRANICA I OGRANIČENJA NJEGOVOJ SLOBODI.
KAKO BIH GA ZAUSTAVIO, TREBA DA IZAĐEM NA BOJNO POLJE I RIZIKUJEM ŽIVOTE SVOJIH RATNIKA. DA LI TO TRAŽIŠ OD MENE, RIKARDO?
NE, MUDRI POGLAVICE. TO JE ZADATAK VOJSKE.
ONO ŠTO TRAŽIM OD TEBE MNOGO JE JEDNOSTAVNIJE. ŽELIM DA TVOJI RATNICI I TI NASTAVITE DA POKAZUJETE ODANOST I DA NAS NE OMETATE U MISIJI OSLOBAĐANJA ARGENTINSKIH ZAROBLJENIKA I KAŽNJAVANJA ODGOVORNIH ZA NAPAD.

MOGU LI DA IZNESEM SVOJE MIŠLJENJE, MANKUČE?
NESTRPLJIV SAM DA GA ČUJEM, NOĆNI ORLE.
DOVOLJNA JE JEDNA ŠUGAVA OVCA DA OŠUGAVI CELO STADO. SAMO JEDNA USIJANA GLAVA MOŽE DA OSUJETI NAPORE MNOGIH MUDRIH LJUDI KOJI ŽELE MIR...
ISKUSTVO ME UČI DA JE TEŽE STVORITI USLOVE ZA MIR NEGO ZA RAT. SVE DOK SU RATOBORNE POGLAVICE, POPUT KALFUKURE, SLOBODNE DA RADE ŠTA ŽELE I DA SE SLUŽE NASILJEM, NIJEDAN NAROD U PAMPI NEĆE BITI SIGURAN.
ŠTA TEUELČESI MOGU DA UČINE?
NEUTRALNOST NIJE DOVOLJNA... NE TRAŽIMO DA POĐETE U RAT, ALI KALFUKURA MORA ZNATI DA STE SPREMNI DA KRENETE PROTIV NJEGA, I DA IZA NAŠE VOJNE MISIJE STOJI VAŠA VOLJA, KAO I VOLJA OSTALIH DOMORODAČKIH NARODA.
PREDSTAVNICI TVOG PLEMENA BI TREBALO DA BUDU UZ NAS TOKOM PREGOVORA SA KALFUKUROM.
ISTO ĆEMO TRAŽITI I OD SAJELKEA, KASIKA RANKELESA...

I NJEMU SAM POSLAO PORUKE U VEZI SA...
VEĆ ZNAM ŠTA MISLI!
SAJELKE SE U PROŠLOSTI BORIO UZ KALFUKURU. OVOG PUTA JE ODBIO DA MU PRUŽI POMOĆ, ALI NEĆE PREDUZETI NIŠTA DRUGO PROTIV NJEGA U KORIST VOJSKE.
GDE SE SADA NALAZI KALFUKURA? NJEMU, NARAVNO, NISAM SLAO GLASNIKE, ALI PRETPOSTAVLJAM DA JE VEĆ OBAVEŠTEN O NAŠOJ EKSPEDICIJI...
UH! VESTI BRZO LETE U PAMPI.
ALI NJEGOVA TOLDERIJA JE U PODNOŽJU BRDA, SEDAM DANA JAHANJA U PRAVCU ZALASKA SUNCA. OČEKUJE VAS... A VERUJEM DA OČEKUJE I NOVAC ZA OTKUP ZAROBLJENIKA...
ALI VI NE ŽELITE SAMO DA OSLOBODITE TE LJUDE. VI HOĆETE I DA GA UHVATITE, DA GA STAVITE U ZATVOR...
MOJA VLADA NE MOŽE DOPUSTITI DA NEKI ZLOČINI PROĐU NEKAŽNJENO.

U TOM SLUČAJU JE TREBALO DA DOĐEŠ SA MNOGO VIŠE VOJNIKA, RIKARDO. KADA BUDE VIDEO DA VOJSKA IDE NA NJEGA, KALFUKURA ĆE SE BORITI... A NJEGOVI KOPLJANICI NA KONJIMA BROJNIJI SU OD VAS, ZBIJENI POPUT TRAVE U PRERIJI...
ALI NISU TAKO DOBRO NAORUŽANI!
BORE SE BOLJE OD SVIH U PAMPI. KORISTE SE POSTAVLJANJEM ZASEDA, POSEJAĆE SMRT MEĐU TVOJIM VOJNICIMA, PRIJATELJU MOJ!
A NE ZABORAVI I DA IMAJU ZAROBLJENIKE KAO TAOCE.
!
MANKUČE JE U PRAVU. TREBA NAĆI DRUGI NAČIN.
A KOJI?
ŠAČICA ODLUČNIH, BRZIH I TIHIH LJUDI MOŽE UĆI U TOLDERIJU I OSLOBODITI ZAROBLJENIKE. KADA KALFUKURA KRENE ZA NAMA KROZ PAMPU, VI ĆETE GA SAČEKATI NA PRELAZU SA OSTATKOM SNAGA.
PRETPOSTAVLJAM DA STE TVOJI GAUČOSI I TI „ODLUČNI LJUDI" KOJE IMAŠ NA UMU.
NARAVNO! ALI I MANKUČEOVI TEUELČESI MORAJU URADITI SVOJ DEO POSLA...

NEDELJU DANA KASNIJE, U PAMPI...
VIDEĆETE! TEUEL-ČESI SA SEVERA NISU TAKO HRABRI BORCI! ČIM BUDU ČULI ZVIŽDANJE NAŠIH METAKA DA-ĆE SE U BEG!
HA-HA--HA!
GDE ĆEMO SE SUKOBITI S NJIMA, HULIO? ZNAŠ LI?
TREBALO JE DA BUDE TAJNA, ALI SAM SAZNAO... POSTOJI REKA, NA POLA PUTA IZMEĐU NAS I KALFUKURINE TOLDERIJE, RIO DOS KRUSES...

TU JE RUKAVAC SA MOČVARNIM TLOM. MAJOR MENDOZA HOĆE DA IZAZOVE TEUELČE-SE SA SEVERA DA TU PRIHVATE BORBU...
NARAVNO, MI ĆEMO PROVERITI GDE JE PAMPA SUVA I ČVRSTA, TE FORMIRA MALO UZVIŠENJE... I NAVUĆI ĆEMO DIVLJAKE U MOČVARU, GDE ĆE SE OTEŽA-NO KRETATI!
JASNO JE DA ĆE ONAJ KO PRVI STIGNE NA RIO DOS KRUSES ZAUZETI BOLJU POZICIJU... A TO ĆEMO BITI MI!
BIĆEMO TAMO PRE-KOSUTRA U SUMRAK, UKOLIKO KOLA DO-ZVOLE, I...
ŠTA JE BILO?
SAMO PREDOSE-ĆAJ...

MORAMO NASTAVITI DA...
NE. PREDSTAVA NIJE VIŠE POTREBNA.
STVARNO JE TU BIO JEDAN OD DIVLJAKA?
OTIŠAO JE.
PA DAO SAM VAM ZNAK, ZAR NE? ZAŠTO BISMO INAČE GLASNO PONAVLJALI DOGOVORENU PRIČU?
TJA... I POMISLIO SAM DA JE TAKO... ZA SLUČAJ DA IZ MRAKA VREBAJU KALFUKURINE UHODE!
ALI JESMO LI SIGURNI DA JE BIO SAMO JEDAN? KAKO TO, KOG ĐAVOLA, ZNAŠ, AMIGO?
JA SAM POLU-INDIOS, NANJUŠIM IH. TAJ TIP SE NIJE NI POTRUDIO DA STANE NIZ VETAR, POŠTO MISLI DA SU SVI VOJNICI GLUPI!
JE LI NASEO NA NAŠU PRIČU?
HULIO MOŽE DA NANJUŠI DIVLJAKE! DA NE POVERUJEŠ!

AKO NIJE ON, NEKO DRUGI JESTE. VEROVATNO JE BILO DOUŠNIKA RATOBORNOG KASIKA I U MANKUČEOVOM SELU... VEST ĆE STIĆI DO KALFUKURE, NA OVAJ ILI ONAJ NAČIN...
...A TO JE ONO ŠTO ŽELE MAJOR MENDOZA I TEKS VILER!
UH! NADAJMO SE DA ZNAJU ŠTA RADE!
ZNAJU. NE SUMNJAJ U TO!
KAD POMISLIM DA JE JEDAN OD TIH ĐAVOLA BIO NA NEKOLIKO KORAKA OD NAS! BRRR! MOGAO JE DA NAS POBIJE!
ALI MU TO NIJE BIO CILJ!
DA JE ODAPEO STRELU NA TEBE, OTKRIO BI SVOJE PRISUSTVO, ZAR NE? A BAŠ TO NIJE HTEO!
VAMA KAO DA JE SVE JASNO!
IONAKO JE SADA SAMO PITANJE VREMENA! ZA DVA ILI NAJVIŠE TRI DANA KONAČNO ĆEŠ IZBLIZA VIDETI KOPLJA TEUELČESA SA SEVERA!
!

OTVORI VRATA, VOJNIČE! DONOSIM ZAROBLJENIKU DA JEDE! I KAO ŠTO VIDIŠ, NISAM NAORUŽAN!
U REDU!
SOLANO! JA SAM, KARLOS! KAKO TI JE RUKA?
BOLJE.
MISLIO SAM DA SI OTIŠAO SA OSTALIMA.
NIŠTA TI NE PROMIČE, JE LI?
DA. FERNANDO, ALONSO, MARTIN I JOŠ NEKOLICINA DRUGIH OTIŠLI SU U IZVIDNICU SA VILEROM I NJEGOVIM SINOM...

ŠUŠKA SE DA SE RADI O OPASNOJ MISIJI, ALI NAM JE ZABRANJENO DA O TOME PRIČAMO...
MENI MOŽEŠ REĆI. KUDA BIH MOGAO DA ODEM?
AMIGO, VERUJ MI! BOLI ME ŠTO TE VIDIM U TOM STANJU! ALI DAO SAM REČ DA...
NE TRAŽIM TI DA MI POMOGNEŠ DA POBEGNEM, KARLOSE. ALI LANCI MI SEKU ZGLOBOVE... IMAŠ LI JOŠ ONAJ TVOJ MELEM?
NARAVNO! UVEK GA NOSIM SA SOBOM! DRAGO MI JE ŠTO SAM TI OD POMOĆI, BRATE!
ŠTA?!
KLANG
KLANG
TRAS
HEJ! ŠTA RADITE, VI UNUTRA?
SGIAK

POBEGAO?!
IZGLEDA DA JE MALO-POMALO TESTERISAO LANCE. LAKŠE JE POVREDIO DVOJICU LJUDI I POBEGAO ODVODEĆI DVA KONJA, GOSPODINE MAJORE!
NEMOGUĆE! BIO JE POVREĐEN...
AKO DOZVOLJAVATE DA KAŽEM SVOJE MIŠLJENJE, GOSPODINE MAJORE, DEZERTERE TREBA STRELJATI ZA VREME VOJNOG POHODA!
SAD SMO U TEŠKOM POLOŽAJU... AKO JE TAJ PROKLETI GALIČO ČUO NAŠE PRAVE PLANOVE I PRENESE IH KALFUKURI...
STVARNO NE VIDIM KAKO BI IH MOGAO ZNATI... ALI, U PRAVU STE, PORUČNIČE BELMONTE! NE SMEMO DA RIZIKUJEMO!
UZMITE PATROLU I KRENITE ODMAH ZA NJIM! I AKO GA UHVATITE, OVOG PUTA GA UBIJTE NA LICU MESTA!
PO NAREĐENJU!

TAMO!
!
TO JE JEDAN OD KONJA KOJE JE SOLANO UKRAO! DRHTI OD UMORA! GONIO GA JE SVE DOK GA NIJE GOTOVO UBIO! I SAD JAŠE ODMORNOG KONJA!
KAKVE SU NAM ŠANSE DA GA STIGNEMO?
NIKAKVE, GOSPODINE PORUČNIČE! VEĆ JE PREVIŠE MILJA ISPRED NAS, I NAJVEROVATNIJE SE KREĆE KA SEVEROZAPADU! A SUNCE VEĆ IZLAZI!

DVA DANA KASNIJE, DALEKO NA SEVEROZAPADU...
JE LI PROŠLA OPASNOST, TATA? NISU NAS VIDE-LI?
IZGLEDA DA NISU. TO SU BILA DVOJICA KALFUKURINIH KOPLJANIKA, ZAR NE, ČONKI?
DA!

JEDNA OD PATROLA KOJA OBILAZI PAMPU. PRAVO JE ČUDO ŠTO NAS NISU PRIMETILI! ALI ČUDA SE NE DEŠAVAJU DVAPUT...
IAKO NAS JE MALO, NEĆEMO LAKO STIĆI NEPRIMEĆENI DO TOLDERIJE TEUELČESA SA SEVERA!
UH! IAKO NERADO, OVOG PUTA MORAM DA SE SLOŽIM SA FERNANDOM...
KALFUKURA JE VEŠT I OPREZAN VOĐA. TOLDERIJA JE VEĆ IZDALEKA ZAŠTIĆENA BROJNIM TAKVIM PATROLAMA! TO ĆE PRAKTIČNO BITI KAO PROLAZAK KROZ GUSTO TKANJE...
...A JOŠ NE ZNAMO NI KAKO ĆEMO USPETI DA IŠČUPAMO ARGENTINSKE ZAROBLJENIKE IZ KANDŽI STOTINA LJUTIH RATNIKA! UZ DUŽNO POŠTOVANJE, *CAPITANO* VILERU...
TVOJA SUMNJA JE OPRAVDANA, FERNANDO! NEMA UVREDE...
...ALI ČONKI IMA NEŠTO DA DODA VAŠIM ZAKLJUČCIMA...
VOAH! DVOJICA KOPLJANIKA SU NA LICU IMALA RATNIČKE BOJE...
NE ČUVAJU SELO! ONI SU PRETHODNICA NAORUŽANE GRUPE!
CARAY!
?!!

JESI LI VIDEO DOVOLJNO, ALONSO?
I VIŠE NEGO DOVOLJNO, TEKSE! IDEMO! OPASNO JE OSTATI OVDE... KALFUKURA JE POSTAVIO KOPLJANIKE I NA BOKOVE KOLONE!
DOLE!
!

NIŠTA SE NE ČUJE! ZAR JE MOGUĆE DA CELA ČETA RATNIKA PROLAZI NA PUŠKOMET OD NAS?
TEUELČESI NE PRAVE BUKU I VIDE U MRAKU... TEKS I ALONSO MNOGO RIZIKUJU!
EVO, VRAĆAJU SE!
DAKLE?
NEMA SUMNJE. KALFUKURA JE ZAGRIZAO MAMAC! OKUPIO JE SVE SVOJE RATNIKE I KRENUO U SUSRET NAŠIM PRIJATELJIMA U UNIFORMAMA!
MENDOZA ĆE NADRLJATI! HOĆEŠ LI DA ODEM I UPOZORIM GA, TATA?
ON JE ISKUSAN VOJNIK, SINKO! ZNA ŠTA GA ČEKA... A MI IMAMO DRUGI ZADATAK...

FRRRUUMP
!
UUH!

SPLAŠ
AAH!
PST!
!
MADRE DE DIOS!
GDE JE UMAJ? ŠTA SE DESILO?
ON... ON...
UMAJE?!

SPLAAASH
?!
CLAK
PRAVITE SE DA SE NIŠTA NE DOGAĐA I NASTAVITE DA PUNITE MEŠINE! VI STE IZ TRES AROŠOSA?
TAKO JE, OTELI SU NAS PRE GODINU DANA!
OVDE SMO DA VAS SPASEMO! SADA ĆEMO SE VRATITI U SELO SA VAMA! POKAZAĆETE NAM GDE SU OSTALI ZAROBLJENICI!
AKO NAS ZAUSTAVE, GOVORI TI, ČONKI, POŠTO ZNAŠ NJIHOV JEZIK!
UGH!

REĆI ĆEŠ DA IMAMO NAREĐENJE DA ODVEDEMO ZAROBLJENIKE KALFUKURI, KAKO BI IH ISKORISTIO KAO TAOCE U PREGOVORIMA SA VOJSKOM!
HOĆU, NOĆNI ORLE!
TVOJ PLAN JE TOLIKO ODVAŽAN DA BI ČAK MOGAO I USPETI! KOME BI PALO NA PAMET DA UĐE U KALFUKURINU TOLDERIJU USRED DANA?
REKLA SI MI DA BELI ZAROBLJENICI NISU POD JAKIM NADZOROM, ANITA!
PROŠLO JE VIŠE OD GODINU DANA. SVI SMO SE PREPUSTILI SUDBINI... A UOSTALOM, KUDA BISMO I MOGLI DA ODEMO? TEUELČESI TO DOBRO ZNAJU.
RECI SVIMA DA SE U SUMRAK OKUPE NA DOGOVORENOM MESTU... NEKA DOĐU SAMI ILI U PARU, KAKO NE BI PRIVLAČILI PAŽNJU!
U REDU!
ŠTA RATNICI TEUELČESI RADE TOKOM POPODNEVA, ČONKI?
SPAVAJU. AKO SE I MI BUDEMO PRAVILI DA TO RADIMO, NIKO NEĆE OBRATITI PAŽNJU NA NAS! OVA KOLIBA MORA DA PRIPADA NEKOM OD RATNIKA KOJI SU OTIŠLI SA KALFUKUROM!
BUENO! VEĆI DEO SPOSOBNIH LJUDI JE OTIŠAO U RATNI POHOD, ALI I OVI PREOSTALI SU DOVOLJNI DA NAS SREDE! ZATO JE BOLJE PRESPAVATI!

MARTINE! JE LI SVE U REDU?
TEKS I ČONKI SU JOŠ U SELU, I KOLIKO ZNAM, NISU IH OTKRILI...
...INAČE BI VEĆ NASTALA ZBRKA!
TEKS JE PLANIRAO DA KRENE U AKCIJU U SUMRAK! DOĐAVOLA! MISLIO SAM DA SAM JAKIH ŽIVACA, ALI OVA NAPETOST ME UBIJA!
SMIRI SE, FERNANDO! AKO NEŠTO KRENE NAOPAKO, MI ĆEMO IH POKRIVATI TOKOM BEKSTVA!
NAZOVITE ME PESIMISTOM, ALI PITAM SE KOLIKO NAS ĆE DOČEKATI SUTRAŠNJI IZLAZAK SUNCA!

OVAJ DEČAK JE POSLEDNJI! NJEGOVA GOSPODARICA MISLI DA JE OTIŠAO PO VODU!
GDE SU OSTALI, ANITA? MISLILI SMO DA JE NAJMANJE TRIDESET ZAROBLJENIKA U TOLDERIJI!
SAMO JE NAS ČETRNAESTORO PREOSTALO. SVI OSTALI SU UMRLI OD GLADI.
ALI GDE JE TVOJ DRUG INDIJANAC?
OTIŠAO JE PO KONJE ZA SVE!
STOJ! KUDA SI POŠAO S TIM KONJIMA?
!
POTREBNI SU KASIKU!
I OD TEBE IH JE TRAŽIO? LAŽEŠ! JA TE NE POZNAJEM!

UZBUN... UNNGH!
IDI, BRZO! ODAVDE ĆU JA PREUZETI!
?!
UČINILO MI SE DA SAM ČUO PRIGUŠENI KRIK!
OTKRILI SU ME, ALI IZGLEDA DA IMAMO SAVEZNIKA U TOLDERIJI! OBJASNIĆU TI KASNIJE!
SAKRIJTE SE MEĐU KONJE! REKA JE BLIZU!

HEJ! KUDA ĆEŠ?
!
TRAS
AJJEHH!
BANG BANG
OTKRILI SU NAS!
!
NISU! PUCNJAVA I VIKA DOLAZE S DRUGOG KRAJA SELA! NEKI NEPOZNATI POMAGAČ PRAVI ZBRKU DA BI PRIKRIO NAŠE BEKSTVO!
ISKORISTIMO TO!
NE BOJTE SE! SADA STE MEĐU PRIJATELJIMA! NAJGORE JE PROŠLO!
HVALA NEBESIMA!

NEŠTO PRE ZORE...
OVO ZAUSTAVLJANJE BI NAS MOGLO SKUPO KOŠTATI!
KONJIMA JE POTREBAN ODMOR, FERNANDO!
KIT I MARTIN SU OSTALI IZA DA NAM ČUVAJU LEĐA... ALI NE VERUJEM DA NAS NEKO PRATI!
MALOBROJNI RATNICI KOJE KALFUKURA NIJE POVEO IMAJU ZADATAK DA BRANE TOLDERIJU! NE VERUJEM DA IM JE STALO DO ŠAČICE ZAROBLJENIKA... OSIM TOGA...
...OSIM TOGA, OČEKUJU LAKU POBEDU NAD VOJSKOM!
A KO KAŽE DA NISU U PRAVU? MNOGO SU BROJNIJI...
SVE ZAVISI OD TOGA KAKO ĆE MOJ PRIJATELJ MENDOZA IZVESTI PLAN KOJI SMO SMISLILI...

ŠIREĆI GLAS DA SE VOJSKA UPUTILA KA RIO DOS KRUSESU, HTELI SMO DA POSTIGNEMO DVE STVARI... NAJPRE...
...DA ISPRAZNIMO TOLDERIJU KAKO BISMO LAKŠE OSLOBODILI ARGENTINSKE ZAROBLJENIKE! I TO SMO OSTVARILI!
ALI ŠTA ONDA? KASIK JE BRZO KRENUO! ZAUZEĆE SA SVOJIM KOPLJANICIMA UZVIŠENJA NADOMAK MOČVARNOG RUKAVCA REKE...
...I TAKO ĆE ON IMATI BOLJI POLOŽAJ ZA BITKU!
TO HOĆEMO DA VERUJE...
NE RAZUMEM.
OVO JE RIO DOS KRUSES. OVO JE RUKAVAC GDE REKA PRELAZI U MOČVARU... PRAVA BLATNJAVA KALJUGA, ZAR NE?

PAKAO ZA LJUDE I KONJE KOJI TU ZA-VRŠE!
PRIČAO NAM JE ČONKI O TO-ME. ON DOBRO POZNAJE TU OBLAST.
GDE SU UZVIŠENJA, ČONKI?
MANJE-VIŠE... OVDE! TO JE IZDIGNUTI DEO, NEŠTO KAO VISORA-VAN...
ČVRSTO UZVI-ŠENJE KOJE SE IZDIŽE IZNAD MOČVAR-NE OBLASTI. KALFUKU-RA I NJEGOVA ARMIJA ĆE STIĆI SA SEVERO-ZAPADA... PRE NA-ŠIH VOJNI-KA...
...KOJI ĆE SE, DOLAZEĆI SA JUGOISTOKA, NAĆI ISPRED REKE I MO-ČVARE!

ZA NEKOLIKO SATI, U ZORU, KALFUKURINI RATNICI BIĆE RASPOREĐENI NA VISORAVNI I ČEKAĆE VOJNIKE...

STIŽU! VODI ME KALFUKURI!
VOJNICI SU PREŠLI REKU I SADA PROLAZE KROZ MOČVARU!
PUSTITE DA SE PRIBLIŽE! ČEKA IH GORKO IZNENAĐENJE!
MAGLA NAS ŠTITI! TO JE ZNAK DA NAM JE NEBO NAKLONJENO! SUDBINA ŽELI NAŠU POBEDU NAD BELIM OSVAJAČIMA!
RECITE SVIMA DA BUDU TIHI! KO NAPRAVI BUKU, ILI DOPUSTI DA NJEGOV KONJ TO URADI, PLATIĆE ŽIVOTOM! TO NAREĐUJE KALFUKURA!

ŽMARCI ME PODILAZE OD POMISLI DA IM IDEMO U SUSRET... I DA BI TI DIVLJI INDIOSI MOGLI BITI OKO NAS, SKRIVENI U MAGLI!
NE UZBUĐUJ SE! ZASAD NEMAJU NIKAKVU NAMERU DA NAPUSTE SVOJU UDOBNU POZICIJU NA UZVIŠENJU... A OKO NAS SU NAJVIŠE DVOJICA ILI TROJICA KOJI NAS DRŽE NA OKU!
!
IMAMO ZADATAK DA IH UVERIMO U DOLAZAK KOMPLETNIH NAŠIH SNAGA... ZATO PRAVITE ŠTO VIŠE BUKE!
NAPRED, ŽIVOTINJO!
JAAH!
PROKLETA MOČVARA!
IHHHHIHHHH
SPLAŠ

PRAVE MNOGO BUKE, ALI IH JE MALO! TO JE SAMO PRETHODNICA?
AJE! TO JE TRIK BELACA! VEĆINA VOJNIKA MORA DA JE NEGDE DRUGDE!
TI OSTANI OVDE! JA IDEM DA OBAVESTIM KASIKA!
NEĆEŠ TI NIKOGA OBAVEŠTAVATI!
!
ZAK
NNNH!
AJE!
CVAK
CVAK

SADA, MOMCI, DOLAZI TEŽI DEO! BLIZU SMO UZVIŠENJA, I AKO SE JOŠ PRIBLIŽIMO, MOGLI BI NAS VIDETI... KAD DAM NAREĐENJE, OTVORIĆEMO VATRU I PRAVITI PAKLENU BUKU! MORAJU POVEROVATI DA IH CELA VOJSKA NAPADA!
ONI ĆE ODGOVORITI NA PALJBU!
OČEKUJTE PRAVU KIŠU STRELA KOJA ĆE POMRAČITI NEBO! ALI VEĆ ZNATE NAREĐENJE: POSLE DRUGOG PLOTUNA, SVI VOJNICI SE POVLAČE NAJBRŽE MOGUĆE!
HOĆE LI KRENUTI ZA NAMA, HULIO?
NEĆE ODMAH, OČEKUJU KLOPKU I DRŽAĆE POLOŽAJ, ZATO ĆETE IMATI VREMENA DA PONOVO PREĐETE REKU BEZ GUBITAKA...
JA ĆU OSTATI OVDE SA GRUPOM GAUČOSA! NASTAVIĆEMO DA PUCAMO, PRIBLIŽAVAJUĆI IM SE UZ OBRONAK I PROVOCIRAJUĆI IH DOK NE ODLUČE DA KRENU ZA NAMA! POZNAJEM MENTALITET TEUELČESA: NEĆE DUGO ODOLEVATI PRILICI ZA LEPU BORBU PRSA U PRSA!

MAGLA SE PODIŽE... USKORO ĆEMO MOĆI DA VIDIMO BLEDOLIKE VOJ-NIKE! PRIREDIĆEMO IM RUŽNO OTRE-ŽNJENJE...
...KADA OTKRIJU DA SMO... AAH!
!
BANG BANG
ZIIIIIP
ZIIING
BANG BANG BANG BANG
ZIIING
ZIIIIIP
AH!
AHH!
VOAH!
AAGH!
VOJNICI NAS NAPA-DAJU!
NEKA STRELCI ODGOVORE NA VA-TRU!

BANGBANGBANGBANGBANGBANGBANGBANG
SAD BEŽITE, MOMCI! SREĆNO!
SREĆNO I VAMA, GAUČOSI!
VUUUSSSSSSS
KAKVA KIŠA STRELA, HULIO!
RAZMAKNIMO SE! JOŠ MALO UZ OBRONAK!

BANG BANG
MAGLA SE PODIŽE!
ONAJ DELUJE KAO NEKO VAŽAN! TAKVA SE PRILIKA NE PROPUŠTA!
BANG
AAH!
ZUIIIPP

IIIHHHHH
JAEHHIIII!
SMRT VOJNICIMA!
KO JE DAO NAREĐENJE ZA NAPAD? ZAUSTAVITE IH!
DOLAZE!
BEŽITE!
BANG BANG
ĐIIIIIII!
IIIIHHHH

JAAAAAYHHH!!!!!!!!!!
OVO JE SAMO DEO KOPLJANIKA! AKO IH OSTATAK NE BUDE PRATIO, PLAN ĆE PROPASTI!
JAHIII! VOJNICI BEŽE PRED NAMA!
VOJNICI SU U RASULU, KALFUKURA, ALI MOGLI BI SHVATITI DA IH SAMO DEO NAŠIH KOPLJANIKA PRATI! ZAŠTO OKLEVAŠ?
BOJAO SAM SE DA JE ZAMKA...
...ALI KOMANDANT KOJI MNOGO OKLEVA NE MOŽE DOBITI NIJEDNU BITKU! IDEMO, RATNICI TEUELČESI! SVI SA BRDA!

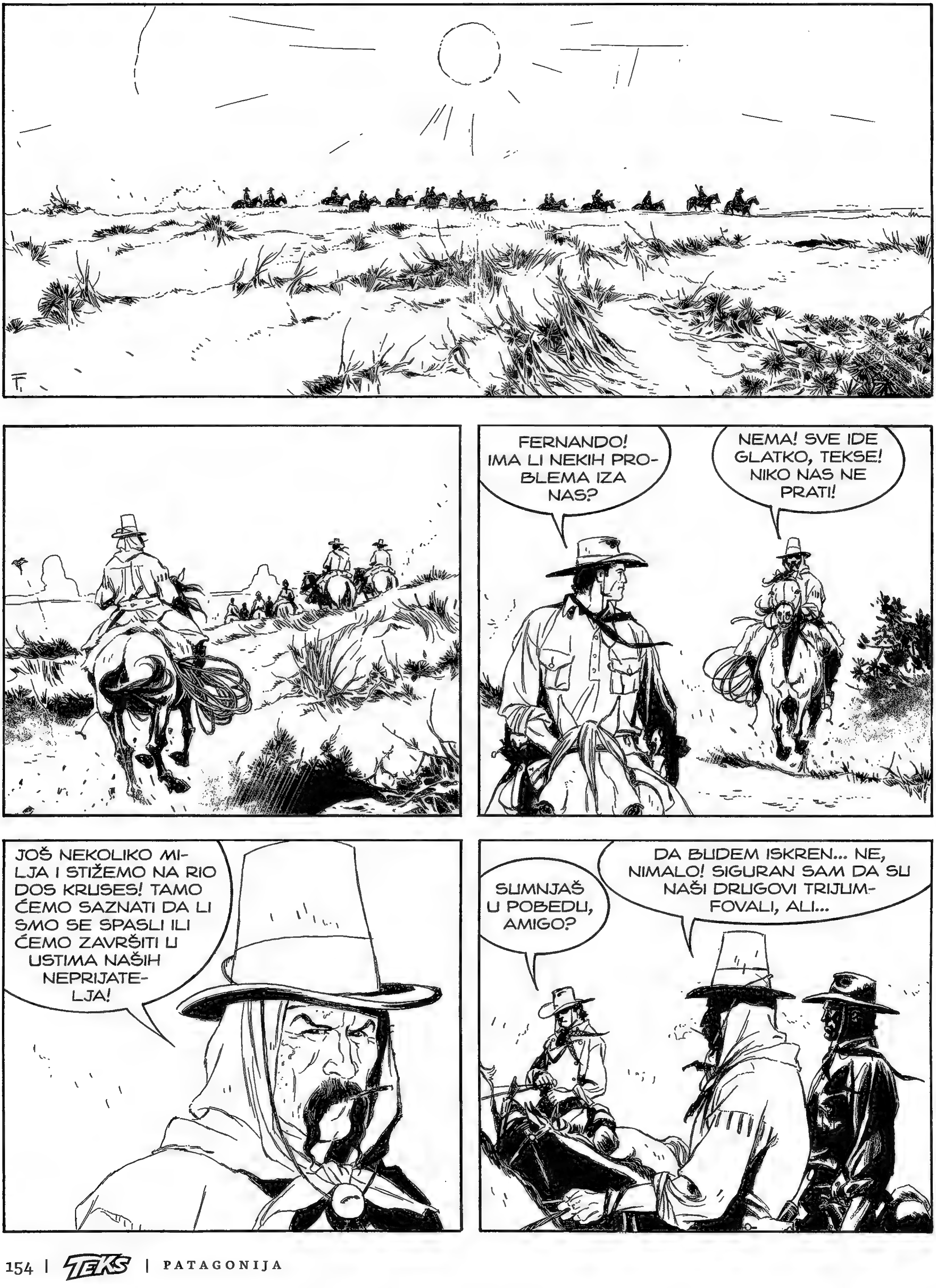

BITKA SE VEĆ ODVIJA U NAŠU KORIST! VEĆI DEO VOJNIKA ĆE UMRETI PRE NEGO ŠTO STIGNE DO REKE...
VOLEO BIH DA SAM SA NJIMA U NAPADU... A OSTAVILI SU NAS NA ZAČELJU, SA REZERVNIM KONJIMA!
PST! ČUO SAM NEŠTO, U ŠUMI IZA NAŠIH LEĐA!
ALI OVDE NEMA NIKOGA!

NIKAKVOG NEPRIJATE-LJA!
BANG BANG BANG BANG BANG BANG
VOJNICI... AHH!
IZDAJA!
BANG
BANG

GDE SU BELI VOJNICI?
BILI SU BRZI! PRELAZE REKU!
NEŠTO NIJE U REDU... PREMALO IH JE...
SLUŠAJTE OVO! PUCA SE IZA NAŠIH LEĐA!
BANG BANG
BANG BANG BANG
AHH!
AAH!
BANG BANG BANG BANG BANG
OČITAJMO LEKCIJU TIM DIVLJACIMA!

BAM BANG BANG BANG BANG
IZA LEĐA SU NAM! KAKO JE TO MOGUĆE?
AGGH!
AH!
U NAPAD, KOPLJANICI!
BANG BANG BANG BANG BANG
DRŽITE POLOŽAJ! PALJBA!
HIIHHH
AHH!
AH!
NAZAD! NAZAD! SKLONIMO SE VAN DOMETA NJIHOVIH PUŠAKA! PREMA MOČVARI!

VEĆI DEO TRUPA PRIĆI ĆE S LEĐA KALFUKURINIM TEUELČESIMA... KOJI ĆE, AKO PLAN USPE, KRENUTI U MOČVARNU ZONU ZA GAUČOSIMA KOJE PREDVODI HULIO...
A AKO RATNICI POKUŠAJU DA PREĐU REKU KAKO BI POBEGLI VOJNICIMA...
„...NAIĆI ĆE NA JOŠ JEDNO RUŽNO IZNENAĐENJE...”
GLEDAJ, KASIČE!
TEUČELESI SA JUGA! MANKUČE NAS JE IZDAO!
HOĆE LI STVARI BAŠ TAKO IĆI, TATA?
ZNAĆEMO ZA KOJI SAT.

FERNANDO! IMA LI NEKIH PROBLEMA IZA NAS?
NEMA! SVE IDE GLATKO, TEKSE! NIKO NAS NE PRATI!
JOŠ NEKOLIKO MILJA I STIŽEMO NA RIO DOS KRUSES! TAMO ĆEMO SAZNATI DA LI SMO SE SPASLI ILI ĆEMO ZAVRŠITI U USTIMA NAŠIH NEPRIJATELJA!
SUMNJAŠ U POBEDU, AMIGO?
DA BUDEM ISKREN... NE, NIMALO! SIGURAN SAM DA SU NAŠI DRUGOVI TRIJUMFOVALI, ALI...

ŠTA TE MUČI? ISPLJUNI!
PA ETO... OSTAVILI SMO SAVEZNIKA IZA SEBE. ONOG KOJI NAM JE OMOGUĆIO BEG IZ TOLDE-RIJE!
PITAM SE KO JE TO BIO...
I JA SE NADAM DA SE IZVUKAO!
ČONKI JE REKAO DA MU SE UČINI-LO DA GA PO-ZNAJE, ALI NE...
?
HEJ! STIŽU ČONKI I MARTIN!
MORA DA SU VIDELI NEŠTO! ALI ZAŠTO SE OBO-JICA VRAĆA-JU?
ŠTA SE DEŠAVA? NIJE TREBALO DA NAPUŠTATE DOGOVORENO MESTO! JESMO LI VEĆ NA RECI?
TEUELČESI!

KALFUKURINI KOPLJANICI IDU PREMA NAMA!
I BOJIM SE DA SU NAS VIDELI!
KUGO!
KOLIKO IH JE?
NE MNOGO... TRIDESETAK! ALI BROJNIJI SU OD NAS SEDMORICE SVAKAKO!
SJAŠITE! SPREMITE SE ZA ODBRANU!
OSTALE ZAROBLJENICE I TI OSTANITE IZA SA KONJIMA, ANITA! MARTINE, BUDI S NJIMA!
DAJTE MI PIŠTOLJ! HOĆU I JA DA SE BORIM!
MORA DA SU TO ONI KOJI SU PREŽIVELI BITKU! PORAŽENI SU I BEŽE! SLAŽEŠ LI SE, TATA?
MOŽE BITI. AKO SU TO JEDINI BEGUNCI MOŽDA IMAMO ŠANSE...
ALI NADAJMO SE DA NISU SAMO PRETHODNICA BROJNIJE GRUPE!

EVO IH!
SAČEKAJTE DA SE JOŠ PRIBLIŽE! I PUCAJTE U KONJE! MORAMO SPREČITI DA U GALOPU STIGNU NA KOPLJOMET OD ŽENA I DECE!

GALIČOSI KOJI SE BORE NA STRANI NAŠIH NEPRIJATE-LJA! PREPREČILI SU NAM PUT, KALFUKURA!
UNIŠTITE IH, DOBRI MOJI!
ONI ĆE PLATITI ZA PROLIVENU KRV NAŠE BRAĆE!
JAAHH!
BANG BANG BANG BANG
SAD!
BANG BANG BANG
BANG BANG

SSSSS
SSSSS
BANG
AHH!
BANG
BANG
JAAHHHHIII!
BANG
BANG
BANG
AHH!
BANG
BANG
AAGH!
BANG
BANG

PAZITE! POKUŠAVAJU DA NAS OBIĐU S BOKA! A ONO...
BANG
...ONO JE KALFUKURA!
KALFUKURA! BELE ZAROBLJENICE!
BANG BANG
BANG
JAAEEHH!
AHH!
ZIIINGG

AHH!
ANITA!
BANG
KUGO!
BANG
BANG
ZIIIP
ZIIIINNG
CVAK
UNNGH!
MARTINE! NEE!
BANG
BANG
BANG

NE PUCAJU VIŠE, GOSPODINE PORUČNIČE! ALI SE BOJIM DA SU TEUELČESI U BEGU NALETELI NA KAPETANA VILERA I NJEGOVU PATROLU IZVIĐAČA!
MOGLO BI BITI... U TOM SLUČAJU, POČISTILI SU IH!
TRAŽIM DOZVOLU DA ODEM NAPRED DA IZVIDIM, GOSPODINE!
AKO TI JE TOLIKO STALO DA TE PROBODU... DOZVOLJAVAM TI!
HVALA, GOSPODINE!

VOJNIK...
?
TO JE HULIO MO-RALES!
HVALA BOGU, TO STE VI... I ŽIVI STE!
HULIO, KAKO JE PROŠLA BITKA?
POBEDILI SMO. ALI NAM JE KALFUKURA POBEGAO, I SADA GA, PREMA BEL-MONTEOVOM NAREĐE-NJU, JURIMO...
MI SMO GA NAŠLI.
KALFUKURA! USPELI STE DA GA ZAUSTAVITE, DAKLE!
DA...
...ALI SMO TO SKUPO PLATILI!

NEDELJU DANA KASNIJE, U MANKLIČEOVOJ TOLDERIJI...
JAHHI!!
ČAK I VOJNICI UČESTVUJU U PROSLAVI SA INDIOSIMA I GAUČOSIMA! NAKON ŠTO SU GLEDALI SMRTI U LICE, SVI SU SREĆNI ŠTO MOGU MALO DA SE OPUSTE!
NE SVI.
BELMONTE I OSTALI OFICIRI... REKAO SAM TI DA MI SE NE DOPADA TAJ UOBRAŽENI OFICIR-ČIĆ!

HTELI SU DA SE OVENČAJU SLAVOM... TJA, POBEDILI SU, ZAR NE? I IMALI SU SVOJU BITKU!
ALI NE I MASAKR. MENDOZA JE POŠTEDEO ZAROBLJENIKE KALFUKURINE ARMIJE...
...A SLAVOM SU SE OVENČALI PRVENSTVENO NAŠI GAUČOSI SVOJOM ODVAŽNOM DIVERZIJOM U MOČVARI! BELMONTE TO ODLIČNO ZNA...
DOĐAVOLA!
NAJVAŽNIJE JE DA JE SVE DOBRO PROŠLO I DA SE MOŽEMO VRATITI KUĆI!
ŽAO MI JE SAMO ŠTO NE MOGU DA SE ZAHVALIM JEDNOJ OSOBI...
NAŠEM TAJANSTVENOM SAVEZNIKU U KALFUKURINOM SELU, ONOME KO JE SPREČIO DA SE OGLASI UZBUNA?
BEZ NJEGA VEROVATNO NE BISMO USPELI. A ČONKI JE SIGURAN DA ZNA KO JE TO BIO.
SOLANO, ZAR NE? GAUČO KOJEG SI POBEDIO U DVOBOJU...
DA. NIJE NAS IZDAO. NAPROTIV, PRUŽIO NAM JE DRAGOCENU POMOĆ.

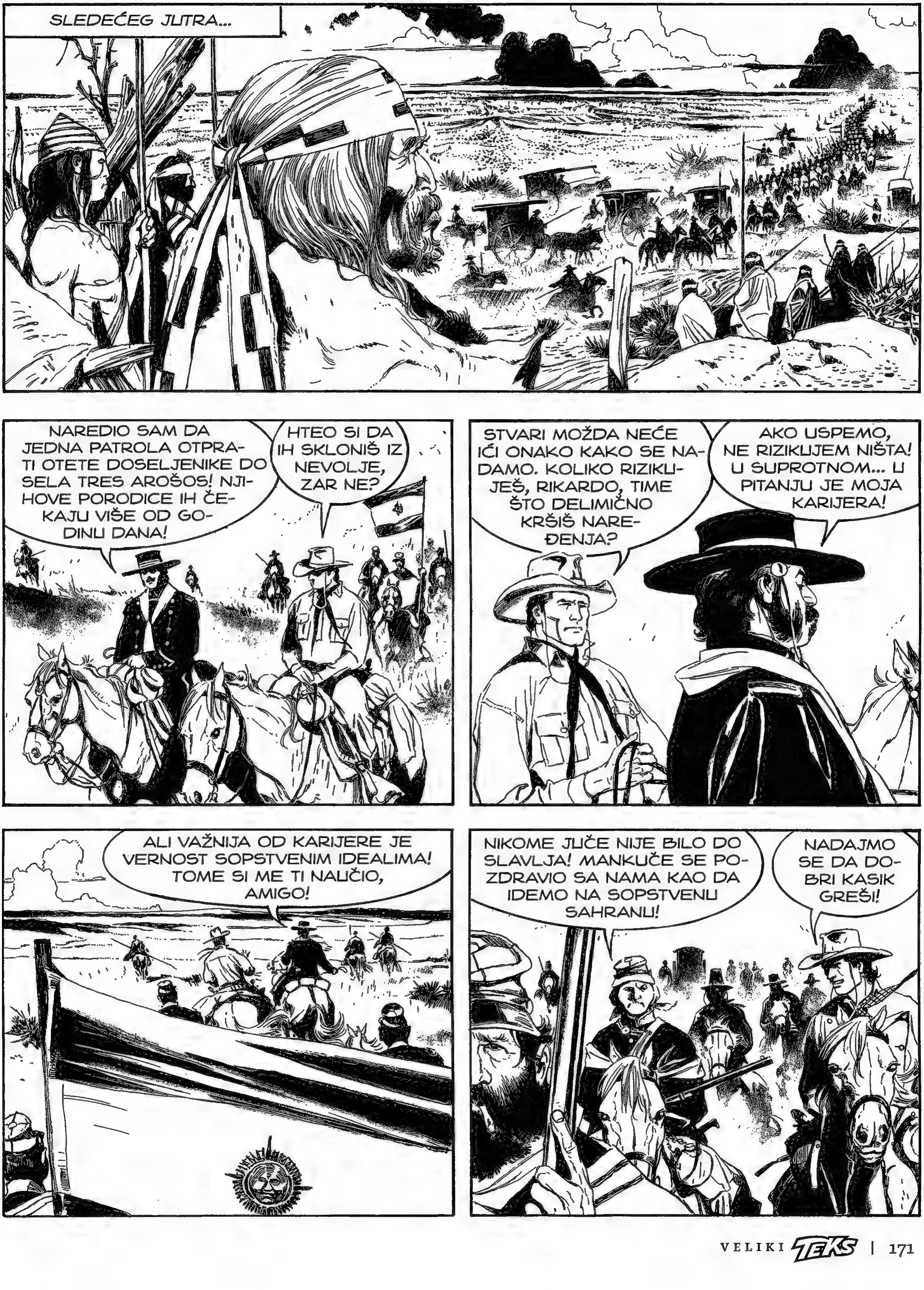

ŠTO GOVORI DA TVOJ NAČIN POSTUPANJA SA LJUDIMA DAJE DOBRE REZULTATE, TEKSE!
NE MOGU SVI OD GAUČA KOJEG SU POBEDILI I SLOMILI MU RUKU DA NAPRAVE PRIJATELJA!
ZABORAVLJAŠ DA GA JE TEKS SPASAO STRELJANJA, FERNANDO!
GAUČOSI SU PONOSNI LJUDI. MOGU BITI TVRDOGLAVI I NA SVOJU RUKU, ALI NA KRAJU UVEK SHVATE ŠTA JE ISPRAVNO!
NAŽALOST, SOLANA I DALJE TRAŽE ZBOG DEZERTERSTVA...
KAD BISMO GA NAŠLI, JA...
STIŽE NEKA PATROLA!
SA ISTOKA, IZ PRAVCA GRANICE! TO SU SIGURNO VOJNICI KOJI VRAĆAJU ZAROBLJENIKE KUĆI!

NISTE OVDE ZBOG BELIH ZAROBLJENIKA? OPORAVILI SU SE, MOGU DA PUTUJU.
NEMAM NAREĐENJA U VEZI S TIM, PUKOVNIČE MENDOZA.
PUKOVNIČE! ŠTA HOĆETE DA KAŽETE, PORUČNIČE?
U TOJ DEPEŠI JE VEST O VAŠEM UNAPREĐENJU U PUKOVNIKA, ZAJEDNO SA NOVIM NAREĐENJIMA U VEZI S MISIJOM, GOSPODINE! IZVINITE ŠTO SAM VAM POKVARIO IZNENAĐENJE, GOSPODINE!
ČESTITAM, RIKARDO! TO JEST, PUKOVNIČE MENDOZA!
SAČEKAJ MALO SA ČESTITKAMA, TEKSE! PUSTI ME PRVO DA PROČITAM OVA TAKOZVANA „NOVA NAREĐENJA”... SMRDI MI NA PREVARU!

LOŠE VESTI?
ALSINA JE MRTAV. SADA JE NOVI VRHOVNI KOMANDANT VOJSKE ARGENTINE GENERAL ROKA.
PRISTALICA RATA DO ISTREBLJENJA?
BAŠ ON, SINKO!
A EVO I NOVIH NAREĐENJA... SMESTA KRENUTI PREMA SELU RANKELESA I PRIMORATI KASIKA SAJELKEA NA BEZUSLOVNU PREDAJU!
MOLIM?!
U SLUČAJU ODBIJANJA, NAPASTI I UNIŠTITI SELO I UHVATITI KASIKA!
ALI SAJELKE JE NEUTRALAN!
OPROSTITE, GOSPODINE PUKOVNIČE! UMALO ZABORAVIH... MOJA PATROLA SAMO JE PRETHODNICA KOLONE OD ŠESTSTO LJUDI, SA POSLEDNJIM MODELOM TOPOVA HAUBICA, POD KOMANDOM...

NI REČI VIŠE, PORUČNIČE!
!
RIKARDO! ŠTA NAMERAVAŠ DA URADIŠ?
NE MOGU OTVORENO DA SE SUPROTSTAVIM NAREĐENJIMA, ALI MOGU DA IH ZAOBIĐEM...
JA I DALJE KOMANDUJEM OVOM OPERACIJOM! I TU ĆE MI TVOJE ISKUSTVO U TEŠKIM SITUACIJAMA BITI KORISNO, AMIGO!
TI I JA ĆEMO RAZGOVARATI SA SAJELKEOM I PROBAĆEMO DA GA UBEDIMO DA NAŠE DOBRE NAMERE IDU NJEMU U KORIST! AKO KASIK SHVATI TEŽINU SITUACIJE SVOG NARODA, MOŽDA ĆE PRIHVATITI NAŠU TAČKU GLEDIŠTA I IZBEĆI ĆEMO NAJGORE!
HMM...
TREBA NAJPRE VIDETI KOLIKO PROSTORA IMAMO ZA PREGOVORE...
GOTOVO NIKAKVOG, TEKSE! MORA SE POVINOVATI... ALI VERUJEM DA ĆEMO NAS DVOJICA USPETI DA GA UBEDIMO NA LEP NAČIN I BEZ PRETNJI!
JESI LI SA MNOM U OVOME, TEKSE, AMIGO MIO?
NE MOGU SADA DA TE NAPUSTIM, RIKARDO...

NARAVNO DA SAM UZ TEBE!
MUY BIEN! USPEĆEMO, VIDEĆEŠ! I TO BEZ BORBE!
KREĆEMO SUTRA U ZORU!
ALI, GOSPODINE PUKOVNIČE...
PUK KOJI DOLAZI, TOPOVI... TREBA IM JOŠ DVA ILI TRI DANA...
VI ĆETE OSTATI DA IH SAČEKATE, PORUČNIČE!
I PRENESITE MOJE NAREĐENJE: NEKA SE ULOGORE I NEKA NE PREDUZIMAJU NIŠTA DOK SE NE VRATIM! JASNO?
R-RAZUMEM!
NEMAM NAMERE DA SE PRED SAJELKEOM POJAVIM U RATNOM SASTAVU! NISU MI POTREBNI TOPOVI DA POSTIGNEM MIR!
BAŠ RUŽNO IZNENAĐENJE! ŠTA VI MISLITE O TOME?
NIŠTA DOBRO! SAJELKE NEĆE NIKADA PRISTATI DA SE POTČINI!

SLEDEĆEG JUTRA...
NAREDIO SAM DA JEDNA PATROLA OTPRATI OTETE DOSELJENIKE DO SELA TRES AROŠOS! NJIHOVE PORODICE IH ČEKAJU VIŠE OD GODINU DANA!
HTEO SI DA IH SKLONIŠ IZ NEVOLJE, ZAR NE?
STVARI MOŽDA NEĆE IĆI ONAKO KAKO SE NADAMO. KOLIKO RIZIKUJEŠ, RIKARDO, TIME ŠTO DELIMIČNO KRŠIŠ NAREĐENJA?
AKO USPEMO, NE RIZIKUJEM NIŠTA! U SUPROTNOM... U PITANJU JE MOJA KARIJERA!
ALI VAŽNIJA OD KARIJERE JE VERNOST SOPSTVENIM IDEALIMA! TOME SI ME TI NAUČIO, AMIGO!
NIKOME JUČE NIJE BILO DO SLAVLJA! MANKUČE SE POZDRAVIO SA NAMA KAO DA IDEMO NA SOPSTVENU SAHRANU!
NADAJMO SE DA DOBRI KASIK GREŠI!

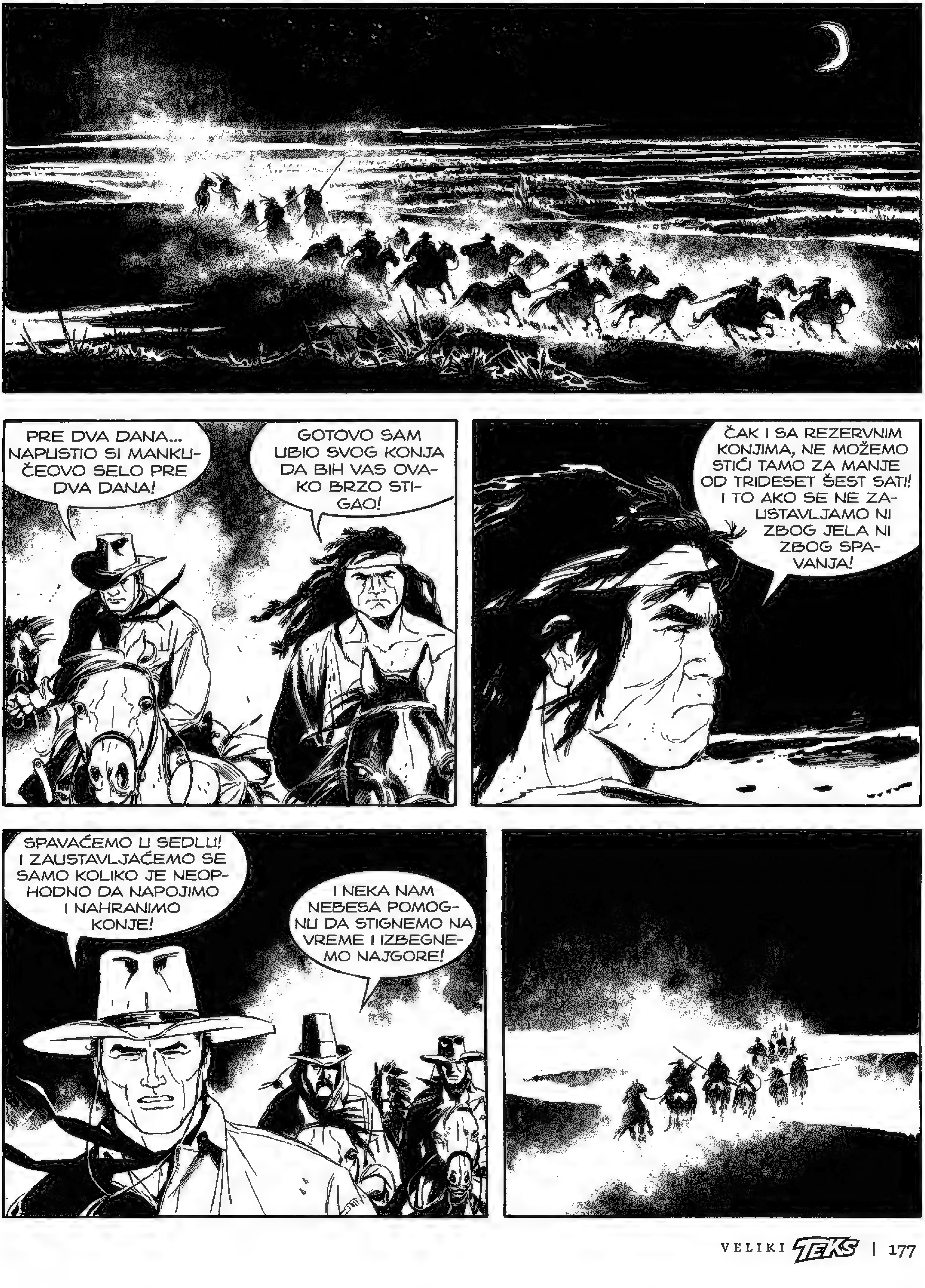

PROŠLO JE NEKOLIKO DANA.
JEDNE NOĆI, U PAMPI...

TRAŽIŠ NEKOGA?
!
STOK
UH!
HULIO!
ZAŠTO SI UŠAO U LOGOR PRIKRADAJUĆI SE KAO ZMIJA, SOLANO?
JESI LI HTEO DA DOVRŠIŠ ONO ŠTO SI JOŠ PRE NEKOG VREMENA POKUŠAO? TRAŽIŠ TEKSA KAKO BI MU IZDAJNIČKI ZABIO TAJ NOŽ U GRUDI?
TRAŽIM TEKSA, ALI NE ZBOG TOGA ŠTO TI MISLIŠ!
ODVEŠĆU TE NJEMU, ALI NENAORUŽANOG. NEĆEŠ PRAVITI GLUPOSTI?
EVO MOG NOŽA. DAJEM TI REČ KAO GALIČO... A TI ZNAŠ KOLIKO ONA VREDI.
ŠTA SE DEŠAVA?
IZGLEDA DA JE U LOGORU ULJEZ, GOSPODINE!

DEZERTER GONJEN ŽELJOM ZA OSVETOM! ČESTITAM, HULIO, NA HVATANJU TE UHODE!
IZVIĐAČ GALIČO SOLANO, DEZERTER, BEGUNAC I IZDAJNIK, PONOVO JE MEĐU NAMA!
!
PUKOVNIČE, UKAŽITE MI ČAST DA LIČNO KOMANDUJEM STRELJAČKIM VODOM KOJI ĆE...
UĆUTITE, PORUČNIČE BELMONTE!
SOLANO!
REKAO JE DA HOĆE DA RAZGOVARA SA KAPETANOM VILEROM.
MISLIM DA TI DUGUJEM ZAHVALNOST, SOLANO. A TI ZNAŠ RAZLOG.
ZNAM. POMOGAO SAM VAM U KALFUKURINOM LOGORU, TAMO SU, ZAJEDNO S TOBOM, BILI I MOJI PRIJATELJI...
ZATO SI NAM OLAKŠAO BEKSTVO?
NE SAMO ZATO. DUGO SAM RAZMIŠLJAO. I MISLIM DA I JA TEBI DUGUJEM NEŠTO, GRINGO.

ZAŠTO GUBIMO VREME U RAZGOVORU SA TIM IZDAJNIKOM? NE UME NI DA SE OBRAĆA S PROPISNIM POŠTOVANJEM...
REKAO SAM VAM DA ĆUTITE, PORUČNIČE!
I DOŠAO SI OVAMO, RIZIKUJUĆI ŽIVOT, SAMO DA BI MI SE IZVINIO?
NEMA IZVINJENJA. IMAŠ MOJE UVAŽAVANJE ZBOG LEKCIJE KOJU SI MI OČITAO. SLOMLJENA RUKA ME JE NAVELA NA RAZMIŠLJANJE. I UDARAC KOJI SI ZADAO REKABARENU.
KAKO TI JE RUKA?
BOLJE. ALI SADA HOĆU DA ZNAM JESAM LI POGREŠIO U VEZI S TOBOM. REĆI ĆU TI ONO ŠTO ZNAM... I OTKRITI ZA KOJU STRANU KUCA TVOJE SRCE.
ŠTA ZNAŠ, SOLANO?
OVO: NAKON VAŠEG ODLASKA, MNOGO BELIH VOJNIKA DOŠLO JE U MANKUČEOVO SELO.
NJIH JE POSLAO GENERAL ROKA. IMAJU NAREĐENJE DA ČEKAJU MOJ POVRATAK I DA NE PREDUZIMAJU NIŠTA.
IZGLEDA DA NJIHOV KOMANDANT MISLI DRUGAČIJE, PUKOVNIČE MENDOZA.

KO IM JE KOMANDANT?
STARI POZNANIK. ISTI ONAJ KOJI ME JE MUČIO I OD KOGA STE ME VI I TEKS OSLOBODILI. UNAPREĐEN JE I SADA JE MAJOR REKABAREN.
BIO SAM U MANKUČEOVOM SELU NAKON VAŠEG ODLASKA... I VIDEO SAM KAKO DOLAZE VOJNICI. REKABAREN JE ODMAH NAREDIO MANKUČEU DA MU PREDA RATNIKE KALFUKURINE BANDE... KAKO BI IH STRELJAO!
ZAROBLJENIKE?! ALI PREDALI SU SE! POVERIO SAM IH MANKUČEU...
VI STE PLEMENIT I ODAN ČOVEK, PUKOVNIČE! ALI REKABAREN JE MNOGO DRUGAČIJI OD VAS. KADA SE MANKUČE USPROTIVIO, NAREDIO JE DA GA UHAPSE!
TO JE LUDOST! MANKUČE JE NAŠ SAVEZNIK!
JESAM LI DONEO DOBRU ODLUKU DOŠAVŠI OVDE? TEKS I VI ĆETE POMOĆI MANKUČEU?
OD OVOG TRENUTKA, SOLANO JE VRAĆEN U TVOJU GRUPU IZVIĐAČA, TEKSE! UZMI NJEGA, JOŠ OSMORICU TVOJIH GAUČOSA I REZERVNE KONJE! NAPISAĆU NAREĐENJA KOJA TREBA DA PREDAŠ TOM GLUPOM KRETENU!
RAČUNAJ NA NAS, RIKARDO! NEĆEMO GUBITI VREME... JEDVA ČEKAM DA PONOVO VIDIM STAROG PRIJATELJA REKABARENA I TOPLO GA POZDRAVIM!

PRE DVA DANA... NAPUSTIO SI MANKUĆEOVO SELO PRE DVA DANA!
GOTOVO SAM UBIO SVOG KONJA DA BIH VAS OVAKO BRZO STIGAO!
ČAK I SA REZERVNIM KONJIMA, NE MOŽEMO STIĆI TAMO ZA MANJE OD TRIDESET ŠEST SATI! I TO AKO SE NE ZAUSTAVLJAMO NI ZBOG JELA NI ZBOG SPAVANJA!
SPAVAĆEMO U SEDLU! I ZAUSTAVLJAĆEMO SE SAMO KOLIKO JE NEOPHODNO DA NAPOJIMO I NAHRANIMO KONJE!
I NEKA NAM NEBESA POMOGNU DA STIGNEMO NA VREME I IZBEGNEMO NAJGORE!

MOJ KONJ NE MOŽE DALJE! HRAMLJE...
SKOČI NA JEDNOG IZ PRATNJE, KITE!
ŽAO MI JE ŠTO MORAM DA GA OSTAVIM!
OPORAVIĆE SE I DOĆI ĆE ZA NAMA... ILI ĆE GA POKUPITI MENDOZINI VOJNICI!
VIDIM DA JE PUKOVNIK ODLUČIO DA IDE ZA NAMA I DA TRENUTNO ODUSTANE OD POSETE RANKELESIMA...
NAPRAVIO JE DOBAR IZBOR, ZAR NE? KAO DA TE MUČI NEKA SUMNJA, ALONSO?
NE ZNAM. STVARI SU KRENULE U POGREŠNOM PRAVCU OTKAKO JE STIGLA ROKINA DEPEŠA! PUKOVNIK MENDOZA ĆE STIĆI NEKOLIKO DANA POSLE NAS. A U MEĐUVREMENU... KAKO ĆE SE PONAŠATI REKABAREN?

NE DAJUĆI PREDAHA KONJIMA, TEKS, KIT I GALIČOSI NEUMORNO JAŠU ČITAV DAN I DEO SLEDEĆE NOĆI, SVE DOK...
GLEDAJTE!
ZORA VEĆ SVIĆE NA ISTOKU! JESAM LI TO ZASPAO I NE ZNAJUĆI DA JESAM... ILI JE NOĆ PROŠLA U TRENU?
NE, BRATE! ONO NIJE ZORA!
TEKSE! PRERIJA GORI! A U TOM PRAVCU, NA DVA SATA JAHANJA ODAVDE, NALAZI SE MANKUČEOVO SELO!
!
ČONKI! TI I JA IDEMO NAPRED! KOME JE KONJ ODMORAN, NEKA KRENE ZA NAMA!
A JA, TATA?
TVOJ KONJ JE ISCRPLJEN, KITE! IDI SVOJIM TEMPOM SA ALONSOM I OSTALIMA! I PRE NEGO ŠTO ULETITE, PROUČITE SITUACIJU!
MUY BIEN! SVE JASNO!

ĐIII-HA!
TVOJ OTAC ISTO RAZMI-ŠLJA KAO I JA... SREĆA NAM JE OKRENULA LEĐA!
NE BUDI PTICA ZLOSLUTNICA, ALON-SO! NEĆEMO PREVIJA-TI GLAVU KOJA JOŠ NIJE RAZBI-JENA!
KASOM NAPRED, I PO-KUŠAJMO DA PRIŠTEDI-MO KONJE! TEKSU I OSTA-LIMA BI MOGLA ZATRE-BATI NAŠA ODSTUPNICA!

NADAJMO SE DA SE VETAR NEĆE OKRENUTI... ULOGORENI SMO DOVOLJNO DALEKO, ALI SMRAD SPALJENIH LEŠINA BI MOGAO STIĆI OVAMO...
GOSPODINE KAPETANE! JAHAČI DOLAZE SA JUGOZAPADA!
?
KO BI TO, DOĐAVOLA, MOGAO BITI?
TREBA LI OBAVESTITI MAJORA REKABARENA?

NISU U UNIFORMAMA I ČINI SE DA MNOGO ŽURE, SUDEĆI PO TOME KAKO TERAJU KONJE! VERUJEM DA SU TO IZVIĐAČI GAUČOSI KOJI PRATE MEN-DOZU!
VEROVATNO IMAJU PORUKU ZA NAS... NIŠTA ČIME SE NE MO-ŽEMO POZABAVITI I SAMI, BEZ UZNEMIRAVANJA MAJORA!
JA SAM KAPETAN AL-VAREZ, IDENTIFIKUJTE SE, SENJOR!
GDE JE REKABA-REN?
MAJOR REKABAREN, ZA VAS! VI STE GRINGO KOJI KOMANDUJE GAUČOSIMA PU-KOVNIKA MENDO-ZE, ZAR NE? AKO IMATE NEŠTO DA PRENESETE MAJORU, MORAĆETE DA SAČE-KATE DA SE PROBUDI! JA SAM OFICIR NA STRAŽI!

I NIKAKVA PORUKA, KOLIKO GOD DA JE VAŽNA, NE MOŽE OPRAVDATI VAŠU ŽURBU I VAŠ BEZOBRAZLUK, SENJOR!
!
ZATO VAS OBAVEŠTAVAM DA... AH!
KRETENU JEDAN!
SCVAK
ĐIIIIII!
VALGAME DIOS! CAPITANO!
!
STANITE!
SVIIIIIIIŠŠŠŠŠŠ
AHH!

GLEDAJ, TEKSE!
!
REKABA-RENE!
MAJORE REKABARE-NE!
KO SE, DOĐAVOLA, OVOLIKO DERE?
ŠTA STE URADILI?!
?!

OH, SEĆAM SE VAS... *CAPITANO* VILERU! PRETPOSTAVLJAM DA MISLITE NA ONO ŠTO SE OVDE DOGODILO...
SAMO SAM IZVRŠAVAO NAREĐENJA SA VRHA I STRELJAO ZAROBLJENIKE KAO IZDAJNIKE I POBUNJENIKE!
ALI TEUELČESI SA JUGA SU NAŠI SAVEZNICI! **GDE JE MANKUČE?**
USPROTIVIO SE MOJIM NAREĐENJIMA, PA SAM I NJEGA STRELJAO! RATNICI IZ SELA SU SE ONDA, NAŽALOST, POBUNILI... ALI SAM, SREĆOM, MOGAO DA UPOTREBIM TOPOVE KOJE JE MENDOZA PROPUSTIO DA SAČEKA...
NEKI PROBLEM, *CAPITANO*?
NITKOVE!
AHH...
STOK

RAYOS!
SMAK
BUDI DOBAR, VOJNIČIĆU!
TRAS
ODVRATNI BEDNI CRVE! IZVRŠIO SI NEPOTREBAN MASAKR! AKO TE JA NE UBIJEM, MENDOZA ĆE TE STRELJATI!
JA... DELOVAO SAM PO DIREKTIVAMA...
...GENERALA ROKE... UH!
SMAK
KRAŠ
IMAM SA SOBOM NAREĐENJA KOJA JE POTPISAO PUKOVNIK MENDOZA, KOMANDANT EKSPEDICIJE! NIKO NIJE TREBALO DA BUDE STRELJAN!
OKOLNOSTI SU SE... PROMENILE...
NE MOŽEŠ DA OŽIVIŠ TE CRVENE MAJMUNE, GRINGO! A JA SAM TI SAD NADREĐENI... PLATIĆEŠ MI SVE OVO... I TO SA KAMATOM!

TVOJA NAREĐENJA NE VREDE NIŠTA! OVDE KOMANDUJEM JA! VOJNICI! UHAPSITE OVU DVOJICU!
PROKLETI TIKVANE...
STOK
AH!
EVO VAM VAŠEG OBOŽAVANOG MAJORA!
AH!
PAZITE!
KONJ, TEKSE!
EVO ME!
PUCAJTE, KRETENI!

BANG BANG
ČONKI!
SKOČI IZA MENE!
STANITE!
BANG BANG
AH!
AHH!

BEŽI!
SCIAK
OVUDA!
BANG BANG
AHH!
JESI LI BAR UBIO TOG CRVA?
NISAM, ALI SAM BIO U ISKUŠENJU!

IZA NAS SU... A NAŠI KONJI SU GOTOVI!
DRŽ'MO IH! BRZO!
BANG BANG
AH! PROKLETSTVO!
HIIIIIII
BANG BANG BANG

HIIHIIHIIHHII
AHH!
NISU BILI SAMI!
NAZAD! NAZAD!
NA KONJE, MOMCI!
HEJ, TATA!
URADIO SAM ONO ŠTO SI MI REKAO, ALI STVARNO NISAM VEROVAO DA ĆEMO MORATI DA PUCAMO NA VOJNIKE!
ODLIČNO SI POSTUPIO, KITE!
A SADA? IDEMO KOD MENDOZE?
PRVO DA ZAMETNEMO TRAGOVE!

SLEDEĆEG DANA...
SVE SU UNIŠTILI, PUKOVNIČE!
VIDIM I SAM, HULIO!
MOJ PRIJATELJ MANKUČE, KOJI JE VEROVAO MOJIM OBEĆANJIMA... NJEGOVA PORODICA, NJEGOV NAROD... SVE JE IZGUBLJENO, HULIO! OVO JE KRAJ SVIH NAŠIH NADA!
A ZA SVE JE ODGOVORNA SAMO JEDNA OSOBA!

OBJASNIO SAM VAM KAKO SU SE STVARI ODVIJALE, PUKOVNIČE! MANKUČE I NJEGOVI RATNICI SU SE POBUNILI!
BILO JE NEIZBEŽNO PRIMENITI SILU DA...
!
POBUNILI?!
POBUNILI SU SE PROTIV NEPRAVEDNIH I OKRUTNIH NAREĐENJA! KO VAM JE DAO ZA PRAVO DA STRELJATE RATNE ZAROBLJENIKE? OSTAVIO SAM PRECIZNA UPUTSTVA!
UZ DUŽNO POŠTOVANJE, GOSPODINE, NISTE BILI OVDE DA OSETITE SITUACIJU! MANKUČEOVI RATNICI SU MOGLI POKUŠATI DA OSLOBODE ZAROBLJENIKE! JA SAM DELOVAO ČVRSTO I ODLUČNO KAKO BIH ODRŽAO RED KOJI...
MASAKR! JE LI TO VAŠ KONCEPT REDA, REKABARENE? BESMISLENI POKOLJ? SHVATATE LI DA JE SADA RAT NEIZBEŽAN?
AKO JE I POSTOJALA BILO KAKVA NADA DA ĆE SE POSTIĆI MIR I OSTVARITI SUŽIVOT NAŠIH NARODA, SADA TO VIŠE NIJE MOGUĆE!
SUŽIVOT NAS I DIVLJAKA? STVARNO MISLITE DA JE TO BILO IZVODLJIVO? TO NIJE STAV GENERALA ROKE I VRHOVNE KOMANDE!

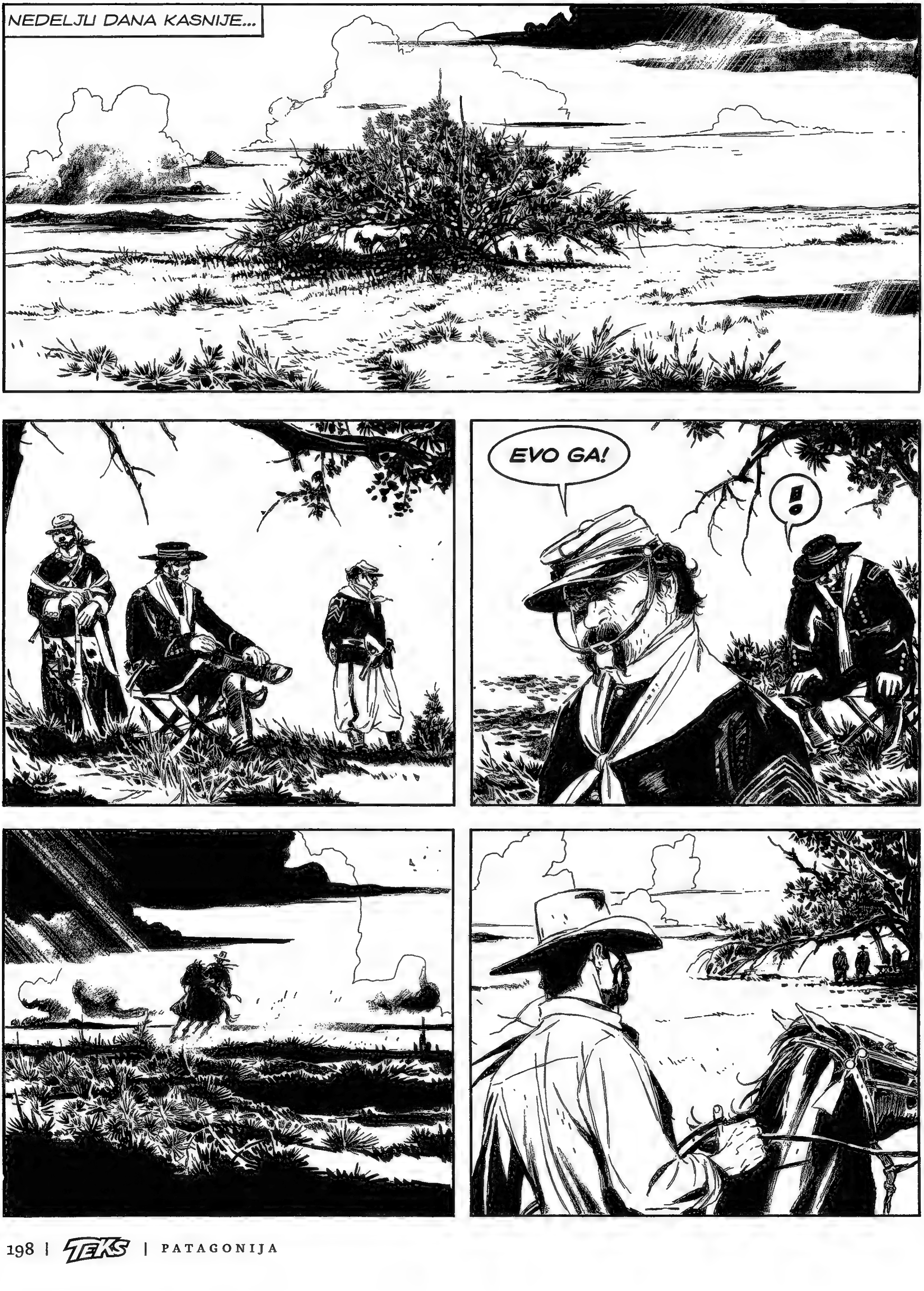

SAD SAJELKE NEĆE PRIHVATITI DA PREGOVARA - KAKO MOŽE DA VERUJE ARGENTINCIMA KAD ONI UBIJAJU SOPSTVENE SAVEZNIKE?
SIGURAN SAM DA SU MU SE BEGUNCI VEĆ PRIDRUŽILI, GOSPODINE! NAŽALOST, NEKI SU POBEGLI IZ NAŠE MREŽE!
U PRIRODI INDIOSA, ČAK I ONIH MIROLJUBIVIH, JESTE DA BUDU IZDAJNICI I LAŽOVI! NA KRAJU KRAJEVA, BOLJE JE ZA NAS ŠTO SMO SE OSLOBODILI GRUPE POTENCIJALNIH IZDAJNIKA!
MANKUČE IZDAJNIK? PA BIO JE JEDAN OD NAJPLEMENITIJIH LJUDI!
KO MOŽE REĆI DA STVARNO POZNAJE NEKOG OD TIH DIVLJAKA? I KAD SMO KOD TOGA...
VAŠI TAKOZVANI IZVIĐAČI, INDIOSI I GAUČOSI MEŠANE KRVI, PREDVOĐENI ONIM GRINGOM TEKSOM VILEROM, RANILI SU ARGENTINSKE VOJNIKE, A MENI USKRATILI POŠTOVANJE!
PITAM SE, PLANIRATE LI DA PREDUZMETE IKAKVE MERE!
MERE? PA NARAVNO! PRIĐITE!
VI, DAKLE, PREUZIMATE ODGOVORNOST ZA ONO ŠTO SE OVDE DESILO?
SMATRAM SE ZASLUŽNIM. AKO SAJELKE POBESNI I SIĐE U BRISANI PROSTOR, NEĆE BITI TEŠKO POČISTITI IH TOPOVIMA!

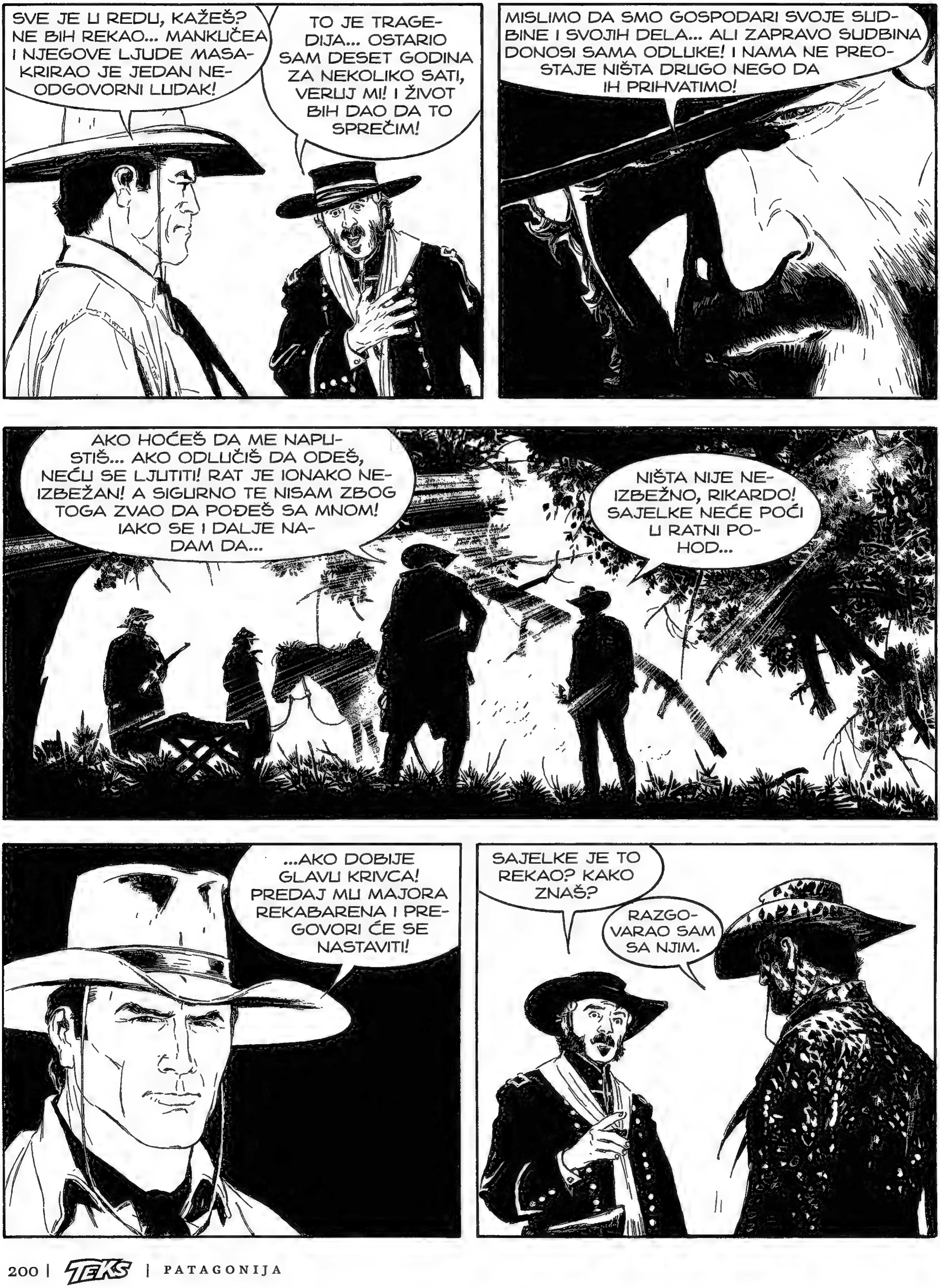
NAPOKON ĆE NAM SE OSMEHNUTI POBEDA U RATU U PUSTINJI! ČEKALI SMO JE ČITAV VEK!
PRE JEDNOG VEKA NI VI NI JA JOŠ NISMO BILI NI ROĐENI! A ZA VAS...
...ZA VAS NEĆE BITI NIKAKVE POBEDE...
!
CEEPP
...OBIČNI VOJNIČE REKABARENE!
ŠTA TO RADITE?!
CEP
JESTE LI POLUDE... UH!
ŠLJAS
OD OVOG TRENUTKA STE UHAPŠENI, I O VAŠOJ SUDBINI ĆE ODLUČITI VOJNI SUD U SANTA FEU... I ZAHVALITE SE NEBESIMA ŠTO VAS NISAM SMESTA STRELJAO!
!
NIJE PRAVEDNO! PROKLETI LICEMERU! ZAHVALJUJUĆI MENI ĆETE SE PROSLAVITI! ZAHVALJUJUĆI MENI! I SKLANJATE ME DA POBEDU NE BISTE DELILI NI SA KIM!

TAJ CRV JE STVARNO BIO UBEĐEN DA ĆU PRIHVATITI ONO ŠTO JE URAĐENO I DA ĆU GA POTAPŠATI PO RAMENU! JE LI MOGUĆE DA JE U PRAVU, HULIO?
?
MISLIŠ LI DA SAM LICEMER?
MISLIM DA STE VI ČASTAN ČOVEK, PUKOVNIČE! A TAKO STE SE UVEK I PONAŠALI...
ALI TEŠKO JE! TEŠKO JE PRAVITI ISPRAVNE IZBORE KADA JE PUT PRAVDE SVE UŽI! IPAK, POZNAJEM NEKOGA KO UME DA OSTANE VERAN SEBI!
PRIČAM O TEKSU, NARAVNO! MORAMO STUPITI U KONTAKT SA NJIM I OSTALIMA PRE NEGO ŠTO NAPRAVE NEKU GLUPOST!
U KOM SMISLU, PUKOVNIČE?
NEŠTO NEPOPRAVLJIVO! SITUACIJA JE DELIKATNA! MOGU LI DA RAČUNAM NA TEBE, HULIO?
DA, SHVATIO SAM... NAĆI ĆU IH!

MUY BIEN! DRAGO MI JE ŠTO NAS VIŠE NE JURE, I ŠTO NEĆEMO BITI PRIMORANI DA PUCAMO NA VOJNIKE...
...KAO I ŠTO JE REKABAREN DOBIO PO ZASLUZI!
ZABORAVLJAŠ, ALONSO, DA SU MANKUČE I NAŠA CRVENA BRAĆA MRTVI! ON JE PAK JOŠ ŽIV I ZDRAV!
TO JE RIKARDO REKAO? DA SE BOJI DA ĆEMO NAPRAVITI GLUPOST?
I DA JE SITUACIJA DELIKATNA! TO SU NJEGOVE REČI...
JA BIH PRE REKAO DA JE OČAJNA...
ZA RANKELESE, MOŽDA, NE I ZA VOJNIKE, ČONKI! MENDOZA RAZMIŠLJA KAO VOJNIK!
ŠTA SE PLAŠI DA ĆEŠ URADITI, TATA?
RIKARDO ME POZNAJE...
POZNAJE ME PREVIŠE DOBRO...

NEDELJU DANA KASNIJE...
EVO GA!
!

TEKSE! PRIJATELJU MOJ!
POZDRAV, RIKARDO!
BIO SAM DUBOKO ZABRINUT, TEKSE! ZAŠTO OVOLIKO KASNIŠ? I ZAŠTO SI POSLAO HULIJA DA TRAŽI OVAJ SASTANAK?
ZAŠTO SE NISI VRATIO SA NJIM? A OSTALI? GDE SU OSTALI?
HOĆE PRVO DA VIDE KAKO STVARI STOJE!
NEKI OD NJIH SU BILI PRIMORANI DA PUCAJU NA VOJNIKE!
TO DOBRO ZNAM! ALI NEĆE BITI POSLEDICA! REKABAREN JE KAŽNJEN! SVE JE SREĐENO!

SVE JE U REDU, KAŽEŠ? NE BIH REKAO... MANKUČEA I NJEGOVE LJUDE MASAKRIRAO JE JEDAN NEODGOVORNI LUDAK!
TO JE TRAGEDIJA... OSTARIO SAM DESET GODINA ZA NEKOLIKO SATI, VERUJ MI! I ŽIVOT BIH DAO DA TO SPREČIM!
MISLIMO DA SMO GOSPODARI SVOJE SUDBINE I SVOJIH DELA... ALI ZAPRAVO SUDBINA DONOSI SAMA ODLUKE! I NAMA NE PREOSTAJE NIŠTA DRUGO NEGO DA IH PRIHVATIMO!
AKO HOĆEŠ DA ME NAPUSTIŠ... AKO ODLUČIŠ DA ODEŠ, NEĆU SE LJUTITI! RAT JE IONAKO NEIZBEŽAN! A SIGURNO TE NISAM ZBOG TOGA ZVAO DA POĐEŠ SA MNOM! IAKO SE I DALJE NADAM DA...
NIŠTA NIJE NEIZBEŽNO, RIKARDO! SAJELKE NEĆE POĆI U RATNI POHOD...
...AKO DOBIJE GLAVU KRIVCA! PREDAJ MU MAJORA REKABARENA I PREGOVORI ĆE SE NASTAVITI!
SAJELKE JE TO REKAO? KAKO ZNAŠ?
RAZGOVARAO SAM SA NJIM.

SA NJIM? ON SE TEBI OBRATIO?
NIJE, RI-KARDO.
ODLUČIO SAM DA LIČNO ODEM U LOGOR RANKELESA I OBAVESTIM KASIKA O ONOME ŠTO SE DOGODILO PRE NEGO ŠTO SAZNA OD DRUGIH...
„RANKELESI JOŠ NISU ZNALI ZA MASAKR... DA JESU, ODMAH BI NAS POBILI, NE BI NAM DOZVOLILI NI DA SE PRIBLIŽIMO NJIHOVOJ TOLDERIJI..."
I TI SE USUĐUJEŠ DA DOĐEŠ I KAŽEŠ MI KAKO SU VOJNICI PO-BILI TEUELČESE SA JUGA SA KOJIMA SU DUGO BILI U MIRU?
NE SHVA-TAM JESTE LI TVOJI DRUGOVI I TI SUVIŠE HRA-BRI ILI SUVIŠE LUDI, NOĆNI ORLE!
AKO SI SA-SLUŠAO MOJE REČI, SAJELKE, ZNAŠ DA NI KOMANDANT VOJNIKA NI JA NISMO HTELI OVO! KRIVAC ĆE BITI KAŽNJEN!

DOŠAO SAM DA TE UPOZORIM, KAKO NE BI DONOSIO ISHITRENE ODLUKE KOJE TVOJ NAROD MOGU ODVESTI U PROPAST! BELI VOJNICI SU BROJNIJI OD RANKELESA... A IMAJU I VELIKE GRMEĆE CEVI!
U OVOM TRENUTKU, SAJELKE SELI SVOJU TOLDERIJU - KOJA SE NALAZILA USRED PAMPE, TE JE BILA TEŠKA ZA ODBRANU - I POVLAČI SE U BRDA!
POSLAO JE GLASNIKE INKAJALU, KASIKU MAPUČESA IZ PATAGONIJE, KAKO BI SE I ON SPREMIO DA UDALJI SVOJE LJUDE!
NE RAZUMEM TE, PRIJATELJU... NE RAZUMEM TE! ZAŠTO SI TO URADIO? ZAŠTO SE NISI SA MNOM DOGOVORIO PRE NEGO ŠTO SI DONEO TAKO VAŽNU ODLUKU...
...POPUT TE DA SE OBRATIŠ SAJELKEU?
NIJE BILO VREMENA ZA GUBLJENJE! RADI SE O SPREČAVANJU RATA! A NI PO KOJU CENU NE ŽELIM DA SE MASAKR PONOVI!

I SÂM SI TO NAGLAŠAVAO... ZBOG TOGA SI ME I PITAO DA JAŠEM UZ TEBE! DAKLE, NISAM TE IZVESTIO O ONOME ŠTO RADIM, JER SAM SMATRAO DA TO NIJE NEOPHODNO! A I ZBOG TOGA ŠTO...
...ZBOG TOGA ŠTO SI SE PLAŠIO DA TI JA TO NEĆU DOPUSTITI! JELDA?
U PRAVU SI. NE BIH TI DOPUSTIO... JA SAM VOJNIK! A VOJNICI NE UPOZORAVAJU NEPRIJATELJA... VOJNICI NE DAJU VREMENA NEPRIJATELJU DA SE SPREMI ZA ODBRANU!
ALI JA NISAM VOJNIK, RIKARDO! I ZNAO SI ŠTA ĆU URADITI!
I TU SI U PRAVU. ZNAO SAM!
NIJE PREKASNO DA SE SREDE STVARI, PRIJATELJU! SAJELKE TE OČEKUJE NA PREGOVORIMA!
ZNAŠ KOJA SU MOJA NAREĐENJA...
GENERAL ROKA NIJE OVDE. SAMO OD TEBE ZAVISI, RIKARDO!
MORAM DA POTČINIM INDIOSE IZ PAMPE... AKO TO NE URADIM JA, URADIĆE NEKO DRUGI...
PUSTI ONDA DA SE NEKO DRUGI UPRLJA ZLOČINOM!

NE RADI SE SAMO O MOJOJ VOJNIČKOJ ČASTI, VEĆ I DUŽNOSTI PREMA MOJIM LJUDIMA... PREMA DOMOVINI! AKO SAD ODUSTANEM, RAT ĆE SE VODITI GODINAMA, BIĆE JOŠ MNOGO MRTVIH MEĐU DOSELJENICIMA...
...I GOTOVO SIGURNO ĆE MI SUDITI ZA IZDAJU!
TO JE TEŠKA ODLUKA. ALI BIĆU UZ TEBE.
BIĆEŠ UZ MENE ČAK I AKO POVEDEM SVOJE VOJNIKE U RAT? ŠTA ĆEŠ URADITI U TOM SLUČAJU, PRIJATELJU?
MOŽEŠ DA ZAMISLIŠ.
OVO JE MOJE IMENOVANJE NA MESTO KAPETANA IZVIĐAČA...
...PODNOSIM OSTAVKU!
CARAY!
RIIIIIP
AKO DONESEŠ ISPRAVNU ODLUKU, POŠALJI HULIJA DA ME POTRAŽI! ON ĆE ZNATI GDE DA ME NAĐE!
GDE? U LOGORU RANKELESA?

JESI LI SE KA NJIMA UPUTIO? KA NAŠIM NEPRIJATE-LJIMA *INDIOS MALOS*?
JOŠ MOŽEŠ DA POSTIGNEŠ MIR. RANKELESI TRAŽE SAMO PRAVDU...
REKABARENU ĆE SUDITI PREKI SUD. ALI ON JE I DALJE ARGENTINSKI VOJNIK! JA NE PRIHVATAM LICE-NU GOMILE DI-VLJAKA!
TRAŽIM OD TEBE DA OSTA-NEŠ OVDE, TEKSE... SPRE-MAN SAM DA TI OPROSTIM ŠTO SI KOMUNICIRAO SA NEPRIJATELJEM USLED POGREŠNOG SVATANJA PRAVDE, ALI TI NE MO-GU DOPUSTITI DA IM I DALJE POMA-ŽEŠ!
MOLIM?!
U RATU SMO. NE MOGU TE PUSTITI DA ODEŠ!
NE MOŽEŠ ME SPREČITI, RIKARDO, OSIM AKO ME NE UPUCAŠ! **ADIÓS!**

?
TEKSE! PAZI!
?
FRUSSSS
KUGO!
AH! PROKLET-STVO!
IHHH
TUMM
HIIIHH
NE DO-PUSTITE MU DA UZME ORUŽJE!
TUMP

TUMP TRAS
AHH!
ŽAO MI JE, AMIGO! TO JE BIO JEDINI NAČIN DA TE SPASEM OD TEBE SAMOG!
PUKOVNIČE! OVO JE BIO KUKAVIČKI ČIN! JA TO NISAM ZNAO! UČINILI STE ME SAUČESNIKOM U IZDAJI!
NISAM MOGAO DA DOPUSTIM DA SVE POKVARIŠ, HULIO! I STVARNO SAM SE NADAO DA DO OVOGA NEĆE DOĆI...
DOĐAVOLA!
STOK
AH!
HIIIIIIIHI
ĐIII!
FUEGO! FUEGO!
BANG BANG BANG

SPUSTI PUŠKU, BRATE! TO JE HULIO SA OSTALIM SKAUTIMA! ALI NE VIDIM SVOG OCA MEĐU NJIMA!
KITE!
HULIO! ŠTA RADITE OVDE? ŠTA SE DE-SILO?
OSTALI I JA SMO DEZER-TIRALI...
A MOJ OTAC? GDE JE MOJ OTAC?

RAT JE POČEO! A MI JOŠ TRUNEMO U OVOM VAŠLJIVOM UTVRĐENJU!
NE ZNAM ŠTA BIH DAO DA I JA UČESTVUJEM U SREĐIVANJU TIH DIVLJAKA JEDNOM ZAUVEK!
PA TI MORA DA SI LUD...
TEUELČESI I RANKELESI SE BORE KAO RANJENI LAVOVI... UVEK POSTOJI RIZIK DA DOBIJEŠ STRELU U STOMAK! NIJE TO ZA MENE!
VERUJ MI, IZVUKLI SMO SREĆNU KARTU OSTAVŠI NA SIGURNOM U POZADINI!
HA, LAKO JE TEBI TO DA KAŽEŠ KAD SUTRA IDEŠ U MISIJU!

ZA NEKOLIKO DANA ĆEŠ VIDETI SANTA FE... GRAD, ŽENE...
ALI NAJPRE TREBA DA PROVEDEM NEDELJU DANA U SEDLU, SPAVAJUĆI OTVORENIH OČIJU, U STRAHU DA ĆE ME UBITI NA SPAVANJU!
ZATVORENIK JE VAŽAN. MOGLI BI PROBATI DA GA OSLOBODE!
NORTEAMERICANO? VERUJEM DA SE *INDIOS MALOS* U OVOM TRENUTKU VIŠE BAVE TOPOVIMA!
MISLIM NA GALIČOSE KOJI SU DEZERTIRALI! ON IM JE BIO KOMANDANT!
KOLIKO VAS GA PRATI? TRIDESET? VIŠE NEGO DOVOLJNO DA ODBIJETE GRUPU POBUNJENIKA!
TJA! VEROVATNO SI U PRAVU...
NARAVNO DA SAM U PRAVU! A TI SI PLAŠLJIVIJI OD NEKE ŽENE... UHM!
JESI LI VIDEO NEŠTO?
DOLAZE VOJNICI. ALI NE BRINI...
...NAŠI SU! MISLIM I DA PREPOZNAJEM OVOG TIPA NA ČELU...

POKUŠAJ DA PRESEČEM OVU METALNU ŠIPKU LOŠE NAOŠTRENOM KAŠIKOM ZAISTA JE OČAJNIČKI POTEZ! BILI BI MI POTREBNI DANI...
...A JA NEMAM NI...
MISLIO SAM DA STE VEĆ SA VOJSKOM...
!
NISMO! DOBIO SAM NAREĐENJE DA SE VRATIM U SANTA FE! ODUZELI SU MI PRILIKU DA UČESTVUJEM U RATU I ISTAKNEM SE!
DOLAZE OVAMO! TAJ GLAS...
ČOVEK KOJI JE SVE OVO IZAZVAO ZATVOREN JE OVDE...
IZDAJNIK NORTEAMERICANO!

SUTRA ĆE GA JEDNA PATROLA ODVESTI U SANTA FE NA SUĐENJE...
SUĐENJE? ZNATE KAKO TAKVE STVARI ZAVRŠAVAJU, KAPETANE!
TEKS VILER JE VAŽNA LIČNOST U SAD... I LIČNI PRIJATELJ PUKOVNIKA MENDOZE... NIKADA NEĆE PLATITI ZA SVOJU IZDAJU...
ČOVEK KOJI SE ZAKLEO NA VERNOST ARGENTINSKOJ VOJCI... A ZATIM STAO UZ DIVLJAKE... BIĆE OSLOBOĐEN IZ POLITIČKIH RAZLOGA...
KAD SAMO POMISLIM NA TO KRV MI PROKLJUČA, MAJORE REKABARENE!
TREBA SAMO DA ME OSTAVITE DESETAK MINUTA NASAMO SA NJIM...
NEK VAM BUDE! ALI JA NEMAM NAMERE DA PRISUSTVUJEM! OTVORI ĆELIJU, VOJNIČE!
TLAK TLAK
SKKRRIIIP

TI! MISLIO SAM DA TI JE MENDOZA SKINUO ČINOVE I UHAPSIO TE, REKABARENE!
TAČNO... ALI TVOJI TAMNIČARI TO NE ZNAJU! A I DA ZNAJU, VERUJEM DA BI ZAŽMURILI NA JEDNO OKO. MNOGI U VOJSCI MISLE ISTO, VILERU! PA I OVI PRIJATELJI KOJI SU ME OSLOBODILI...
...I DOPRATILI ME OVDE DA IZVRŠIM PRAVDU!
JOŠ SI VEĆI CRV NEGO ŠTO SAM MISLIO, REKABARENE!
USKORO ĆE TI GLAS BITI POTREBAN SAMO DA PREKLINJEŠ ZA MILOST, GRINGO! ALI JE OD MENE NE OČEKUJ... KADA ZAVRŠIM, OD TEBE ĆE OSTATI SAMO KRVAVA LEŠINA KOJA ĆE BITI POKOPANA U PUSTARI!
A KAKO ĆEŠ OBJASNITI MOJU SMRT?
POKUŠAJ BEKSTVA... AKO NEKO BUDE HTEO DA ISTRAŽUJE, NAĆI ĆE SAMO TVOJE KOSTI KOJE SU OGLODALI ŠAKALI!

OBESITE GA ZA LISICE O OVU KUKU I SKINITE MU KOŠU-LJU!
DIŽI RUKE, GRINGO!
OVAKO?
KLAAAANG!
CARAY!
AAH...
PROKLET-NIČE!

UUH...
CAK
TUMMM
AH!
SVIIIŠŠŠŠŠ
AH!
ČAK
HAJDE! UBIJTE GA!
JAAH!

AH!
TUMP
SVIIIŠŠŠ
PROKLETSTVO! BIČ!
STCK
CRKNI, VILERU!
BANG
ZIIIIIIIIINGGG
SVIIIIIIIIIIŠŠŠŠŠ
AAHH!
CVAK

ŠTA SE DEŠAVA?
DEŠAVA SE TO DA ĆEŠ MORATI DA MI OTVORIŠ OVE LISICE... ILI ĆU TE NAPUNITI OLOVOM!
NEĆEŠ SE IZVUĆI! ČAK I AKO USPEŠ DA IZAĐEŠ IZ UTVRĐENJA, NEĆEŠ DALEKO STIĆI!
ALI TI NEĆEŠ BITI TAJ KOJI ĆE DIĆI UZBUNU, AMIGO!
NA SPAVANJE!
TRAS

HEJ!
ŠTA RADI
ONAJ?!
?
KO JE TO?
STOJ!
DOĐAVOLA!
VEĆ SU ME VIDELI!
SREĆA NOĆAS NIJE
NA MOJOJ
STRANI!
TO JE
ZATVORE-
NIK!
BANG BANG
TČAK

BANG
AHH!
?!
TATA! OVUDA!
SOLANO I JA SMO UPRAVO SMIŠLJALI KAKO DA TE IZVUČEMO ODANDE... ALI SI NAS POŠTEDEO MUKA!
ZNAO SAM DA MOGU RAČUNATI NA VAS, SINKO!
ALI HAJDEMO SAD ODAVDE... JOŠ SMO NA NIŠANU!
ĐII-HAA!

NEŠTO KASNIJE...
HEJ, OMBRE! IMAŠ VATRE?
?
ALI... KO SI TI, VOJNIČE? NISI U NAŠOJ...
TRAS

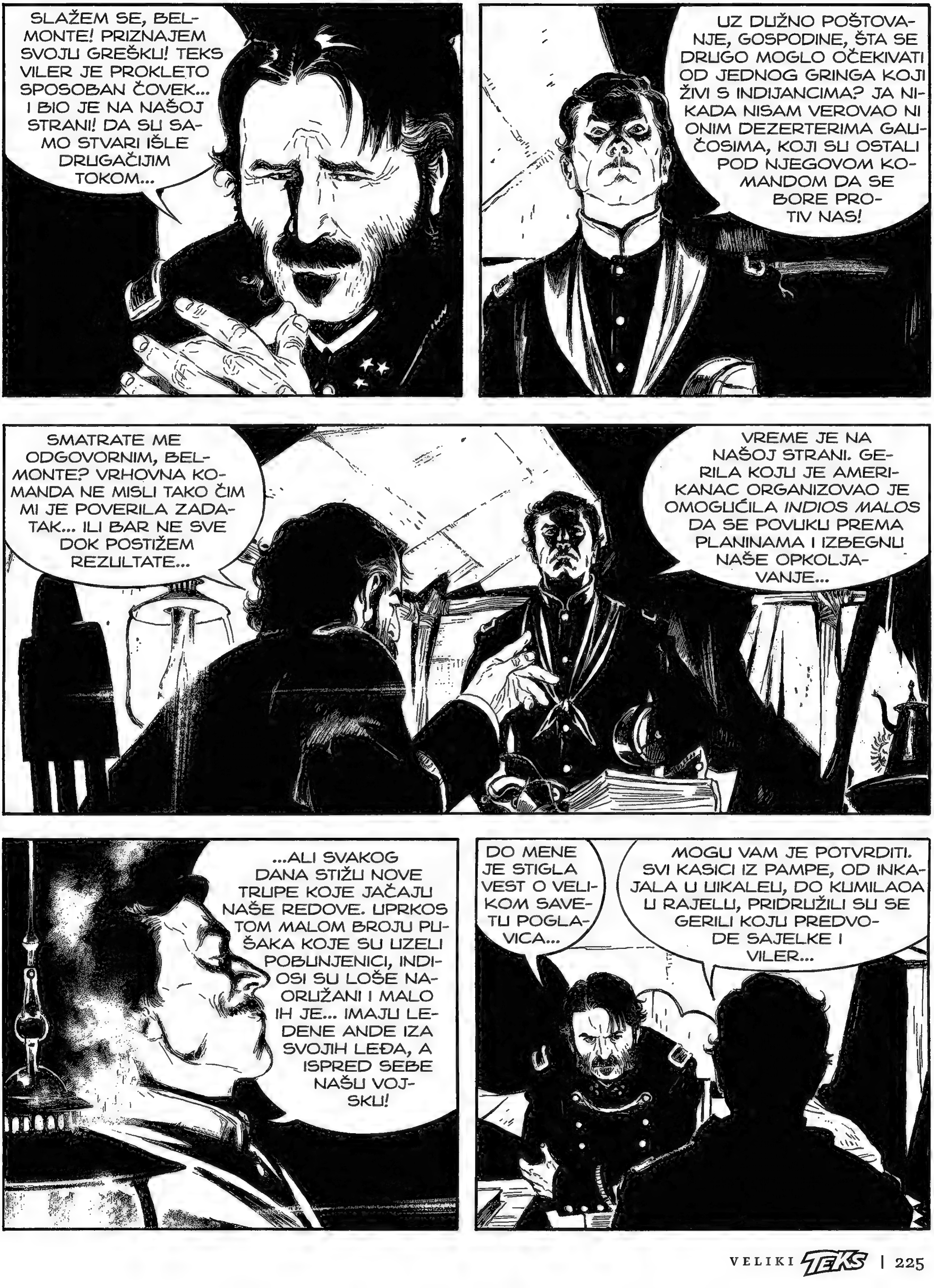

IIIHHIIIIIHIIIIIHIIIIIHIIIIHIIIIIHIIIIII
ŠTA SE DEŠAVA? KAKVA JE TO SAD ZBRKA?
INDIOS MALOS NAS NAPADAJU, GOSPODINE KAPETANE!
MORA DA SU SAVLADALI STRAŽARE I SAD ODVODE KONJE!
PUCAJTE, PROKLETSTVO!
NA KOGA? PREVIŠE JE MRAČNO, GOSPODINE! UZ DUŽNO POŠTOVANJE, NAŠI VOJNICI SU NEISKUSNI! RIZIKUJU DA PUCAJU JEDAN NA DRUGOGA.
!
E PA DOBRO! SMESTITE LJUDE IZA KOLA, VODNIČE! USKORO ĆE SVANUTI, I MOĆI ĆEMO DA VIDIMO NEPRIJATELJA!

ONI KOPLJANICI SU DESETOSTRUKO BROJNIJI OD NAS, KAPETANE! MASAKRIRAĆE NAS!
BORIĆEMO SE DO SMRTI, U ČAST ARGENTINSKE VOJSKE! ALI ČINI MI SE DA VIDIM...
ONO JE BELA ZASTAVA! ŽELE DA PREGOVARAJU!
JURI NAS PATROLA OD SAMO TRIDESET LJUDI? NIJE LI TO MALO? MISLIO SAM DA ME RIKARDO VIŠE CENI!
TREBALO JE DA VAS SUSTIGNEMO PRE NEGO ŠTO SE PRIDRUŽITE *INDIOS MALOS*, SENJOR VILERU!

OSIM TOGA, OVO NIJE JEDINA PATROLA POSLATA U POTERU ZA VAMA! MAJOR BELMONTE JE POSLAO I DRUGE, KAKO BISMO VAS OPKOLILI...
ZNAČI, MOJ PRIJATELJ BELMONTE JE POSTAO MAJOR?
BRZO GRADI KARIJERU U VOJSCI ARGENTINE!
DA... ALI NA KRVI SLOBODNIH LJUDI!
MORAM VAS IZVESTITI, KAPETANE, DA IDEJA MAJORA BELMONTEA I NIJE BILA BAŠ TAKO GENIJALNA... SINOĆ JE MOJ SIN KIT URADIO ISTO SA DRUGOM PATROLOM!
KOJE SU VAM NAMERE, GOSPODINE VILERU?
MOŽETE DA ODETE ŽIVI I ZDRAVI. ALI TEK NAKON ŠTO OSTAVITE POLOVINU VAŠIH PUŠAKA I KOLA S MUNICIJOM I NAMIRNICAMA! NARAVNO, ZADRŽAĆEMO I KONJE!
KROZ PAMPU PEŠKE, BEZ HRANE I VODE? OSUĐUJETE NAS NA SIGURNU SMRT!
OSTAVIĆEMO VAM JEDNA KOLA S NAMIRNICAMA I MULE ZA VUČU! ZADRŽAĆETE DEO ORUŽJA, SABLJE I ZASTAVU, ŠTO ĆE UKALJATI VAŠU ČAST, ALI ĆE VAS SPASTI! A, PRE SVEGA, SAČUVAĆETE ŽIVOTE SVOJIH VOJNIKA! DAKLE, KAPETANE?
TO JE VELIKODUŠNA PONUDA. PRIMORAN SAM DA JE PRIHVATIM.

GLAVNI ŠTAB ARGENTINSKE VOJSKE U NEUKENSKOJ PAMPI...
MAJOR BELMONTE JE DOŠAO NA RAPORT, GOSPODINE PUKOVNIČE!
UVEDITE GA, VODNIČE!
MOJE POŠTOVANJE, GOSPODINE PUKOVNIČE!
DAKLE, BELMONTE? JOŠ PORAŽENIH I PONIŽENIH VOJNIKA KOJI SE VRAĆAJU PEŠKE STOTINAMA MILJA KROZ PRERIJU? ILI IMATE NEKU BOLJU VEST DA MI PRENESETE?
BOLJE OD MENE ZNATE KO JE TVORAC OVE GERILSKE TAKTIKE, PUKOVNIČE MENDOZA! A SIGURNO GA NISAM JA POZVAO U NAŠU ZEMLJU!

SLAŽEM SE, BELMONTE! PRIZNAJEM SVOJU GREŠKU! TEKS VILER JE PROKLETO SPOSOBAN ČOVEK... I BIO JE NA NAŠOJ STRANI! DA SU SAMO STVARI IŠLE DRUGAČIJIM TOKOM...
UZ DUŽNO POŠTOVANJE, GOSPODINE, ŠTA SE DRUGO MOGLO OČEKIVATI OD JEDNOG GRINGA KOJI ŽIVI S INDIJANCIMA? JA NIKADA NISAM VEROVAO NI ONIM DEZERTERIMA GAUČOSIMA, KOJI SU OSTALI POD NJEGOVOM KOMANDOM DA SE BORE PROTIV NAS!
SMATRATE ME ODGOVORNIM, BELMONTE? VRHOVNA KOMANDA NE MISLI TAKO ČIM MI JE POVERILA ZADATAK... ILI BAR NE SVE DOK POSTIŽEM REZULTATE...
VREME JE NA NAŠOJ STRANI. GERILA KOJU JE AMERIKANAC ORGANIZOVAO JE OMOGUĆILA *INDIOS MALOS* DA SE POVUKU PREMA PLANINAMA I IZBEGNU NAŠE OPKOLJAVANJE...
...ALI SVAKOG DANA STIŽU NOVE TRUPE KOJE JAČAJU NAŠE REDOVE. UPRKOS TOM MALOM BROJU PUŠAKA KOJE SU UZELI POBUNJENICI, INDIOSI SU LOŠE NAORUŽANI I MALO IH JE... IMAJU LEDENE ANDE IZA SVOJIH LEĐA, A ISPRED SEBE NAŠU VOJSKU!
DO MENE JE STIGLA VEST O VELIKOM SAVETU POGLAVICA...
MOGU VAM JE POTVRDITI. SVI KASICI IZ PAMPE, OD INKAJALA U UKALEU, DO KUMILAOA U RAJELU, PRIDRUŽILI SU SE GERILI KOJU PREDVODE SAJELKE I VILER...

...I ZAKLELI SE DA ĆE SE DO SMRTI BORITI ZA SVOJE ZEMLJE. UDOVOLJIĆEMO IM, PUKOVNIČE! SADA KADA SU SVI ZAJEDNO, POČISTIĆEMO IH JEDNOM ZAUVEK!
REKLO BI SE DA VI KOMANDUJETE OVIM POHODOM, MAJORE BELMONTE! HOĆETE LI DA MI IZDIKTIRATE I STRATEGIJU NAPADA?
NE BIH SE USUDIO. SAMO SAM DOPUSTIO DA ME PONESE ODUŠEVLJENJE, GOSPODINE! A TU SU I DOBRE VESTI!
KOJE?
KRENUVŠI U NAPAD NA NAŠE TRUPE, INDIOSI SU OSTAVILI NEČUVANE LOGORE I TOLDERIJE. BRIGADA MAJORA GODOJA SPALILA JE USEVE MAPUČESA, DOK SU VINTER I BERNAL UNIŠTILI NEKA SELA!
NAŽALOST, VINTER JE ZAROBIO STOTINAK ŽENA I DECE, KOJE SADA MORAMO DA HRANIMO! BERNAL NIJE NAPRAVIO TU GREŠKU...
MOLIM? ŠTA HOĆETE DA KAŽETE?
ON ZNA KAKO SE VODI OPERACIJA PROTIV INDIOSA... NIJE ZAROBIO NIKOGA, GOSPODINE...

U SAVEZNIČKOM LOGORU PATAGONIJSKIH INDIOSA...
GENERAL ROKA POSLAO JE JOŠ VOJNIKA I TOPOVA! SELA I ZEMLJE MAPUČESA SU UNIŠTENI, A MNOGI OD MOJIH LJUDI SU IZGUBILI ŽIVOT! ZIMA DOLAZI...
...TREBA PREĆI ANDE I STIĆI U ČILE! I TO ODMAH, PRE NEGO ŠTO BUDE PREKASNO!
DAKLE, MOJ BRAT INKAJAL, POGLAVICA MAPUČESA, PREDLAŽE BEKSTVO?
SHVATA LI INKAJAL KOLIKO ĆE ŽIVOTA BITI IZGUBLJENO U DUGAČKOM MARŠU PREKO VISOKIH PARAMOSA I ZALEĐENIH PRELAZA?
MNOGO VIŠE ŽIVOTA ĆEMO IZGUBITI AKO PRIHVATIMO BORBU. PORAZ JE SIGURAN! BEKSTVO JE JEDINI IZLAZ KOJI IMAMO!
DA NAPUSTIMO NAŠE ZEMLJE? JA TO NIKADA NEĆU UČINITI! ***NIKADA!***
AKO IZABEREŠ BORBU, JA ĆU BITI UZ TEBE, SAJELKE...

ALI TRAŽIM DA RAZMISLIŠ... RATNICI MOGU DA ŽRTVUJU SVOJE ŽIVOTE, ALI ŠTA ĆE BITI SA ŽENAMA I DECOM?
VOAH! AKO BUDEMO PORAŽENI, ONI ĆE POSTATI ROBOVI NA FARMAMA I U RUDNICIMA BELIH LJUDI!
SA KOJE GOD STRANE DA SE GLEDA, PUT KOJI JE SUDBINA ODABRALA ZA NAŠ NAROD UZAK JE I PUN ZAMKI... KOJI JE STAV NOĆNOG ORLA, KASIKA INDIOSA SA SEVERA?
DA LI JE ZA BEKSTVO, KAO INKAJAL, POGLAVICA MAPUČESA, ILI ZA OTPOR DO POSLEDNJE KAPI KRVI, KAO ŠTO JE ODLUČENO NA SAVETU PATAGONIJSKIH POGLAVICA PRE JEDNOG MESECA?
OBA STANOVIŠTA IMAJU PREDNOSTI...
ONAJ KO PREDLAŽE BEKSTVO PREKO ANDA NIJE MALODUŠAN, VEĆ ŽELI SPAS I DOBROBIT SVOM NARODU! NJEGOVU BUDUĆNOST, SAJELKE!
KAKVA ĆE TO BUDUĆNOST BITI DALEKO OD ZEMLJE OČEVA?
DA LI BI ZA SVOJ NAROD RADIJE IZABRAO SUDBINU ROBOVA, SAJELKE?
IZABERI TO ZA SVOJE RANKELESE! MAPUČESI ĆE ŽIVETI U IZGNANSTVU, ALI KAO SLOBODNI LJUDI!
NISMO SE TAKO DOGOVORILI NA SAVETU! TI SI SE ZAKLEO, KAO I SVI MI, NA BORBU DO KRAJA, INKAJALE!

SAJELKE JE U PRAVU! INKAJAL GOVORI KAO IZDAJNIK!
NE! SITUACIJA VIŠE NIJE ISTA! KASIK RANKELESA JE TVRDOGLAVI LUDAK!
TIŠINA!
DALI STE MI REČ, SADA JE NA MENE RED DA IZNESEM SVOJE MIŠLJENJE... IAKO JE MOJ NAROD DALEKO, I JA SAM POGLAVICA CRVENOG NARODA... TRAŽIO SAM KOMPROMIS IZMEĐU VAS I VOJNIKA, KAO ŠTO GA JE TRAŽIO I MUDRI MANKUČE, KOJI JE ZAUZVRAT MASAKRIRAN!
ALI POGREŠIO SAM! I ZBOG TOGA SAM SAD SPREMAN DA RIZIKUJEM ŽIVOT UZ VAS!
NEKA NOĆNI ORAO GOVORI! ZASLUŽIO JE PUNO PRAVO NA TO!
VAŠE ZEMLJE SU VEĆ IZGUBLJENE! TAMO SU HILJADE VOJNIKA, A PRISTIŽE IH JOŠ VIŠE! BORBA PROTIV NJIH NE DAJE NADU U POBEDU...
...ALI MOŽE DA USPORI NJIHOVO NAPREDOVANJE, KAKO BI SE DOBILO NA VREMENU DOK SE OSTALI NE SMESTE NA SIGURNO! JA, NOĆNI ORAO, SAVETUJEM I JEDNO I DRUGO: I BEKSTVO I BORBU!

ONI KOJI SE BUDU ŽRTVOVALI U BORBI OLAKŠAĆE POVLAČENJE OSTALIMA, VEĆINI VAŠIH LJUDI, KOJI ĆE TAKO IZBEĆI OBRUČ ARGENTINSKE VOJSKE KOJI SE STEŽE OKO NAS!
NOĆNI ORAO GOVORI MUDRO!
DA, ALI IPAK...
MALIM GERILSKIM AKCIJAMA DOBILI SMO POTREBNO VREME DA ISPRAZNIMO SELA I POVUČEMO SE OVDE... I JA ZNAM DA NAŠE SNAGE NISU DOVOLJNE ZA POBEDU...
AKO SE SUKOBIMO NA BRISANOM PROSTORU, KOLIKO MOŽEMO DA IZDRŽIMO PRE NEGO ŠTO NAS POBIJU?
NE NA BRISANOM PROSTORU, SAJELKE! MI MORAMO IZABRATI TEREN KOJI JE ZA NAS POGODAN!
IMA LI MEĐU OVIM PLANINAMA NEKA KAMENITA KLISURA U KOJOJ NEKOLIKO STOTINA LJUDI MOŽE DRŽATI NA ODSTOJANJU DESET PUTA VIŠE RATNIKA?
DA, TAKVO MESTO POSTOJI...
MEĐU SVIM RATNICIMA PATAGONIJE ODABRAĆEMO NAJMLAĐE I NAJSNAŽNIJE... DOK SE OSTALI POVLAČE, JA, SAJELKE, OSTAĆU DA PREDVODIM BORBU! TAKO SAM ODLUČIO I TAKO ĆU UČINITI!

NEDELJU DANA KASNIJE...
PUSTI ME DA OSTANEM, TATA! NIKADA NISAM OTIŠAO I OSTAVIO TE U NEVOLJI! ZAJEDNO SMO SE SUOČILI S MNOGIM OČAJNIM SITUACIJAMA!
JESMO, SINKO... ALI NIKAD S OVOLIKO OČAJNOM!
RAZLOG VIŠE DA JA...
TVOJ ZADATAK JE TAKOĐE TEŽAK, KITE! TI SI DRUGOKOMANDUJUĆI... MORAŠ POMOĆI GAUČOSIMA DA ODVEDU NA SIGURNO HILJADE LJUDI PREKO ANDA...
ZNAŠ LI DA SU NEKE OD TIH PLANINA VISOKE I DO ČETIRI MILJE? A TI SI ŽELEO DA VIDIŠ SVETA...
DOĐAVOLA! VOLEO BIH DA NIKAD NISAM DOŠAO U OVU PROKLETU ZEMLJU!
OSIM TOGA, AKO NEŠTO KRENE LOŠE, KO ĆE TO JAVITI NAŠIM NAVAHOIMA?
I MISLIŠ LI DA BIH IMAO HRABROSTI DA IM SE VRATIM BEZ TEBE? DA KAŽEM KARSONU DA...
U REDU! ODLUČIO SI U MOJE IME... I, KAO I OBIČNO, NEMOGUĆE JE NAVESTI TE DA SE PREDOMISLIŠ! ZATO JE BOLJE DA KRENEM I NE GUBIM VIŠE VREME!

LJUT SI NA MENE... A NISAM TAKO ZAMIŠLJAO NAŠ OPRO-ŠTAJ...
TATA...
DA! USPEĆEŠ... UVEK SI USPEVAO! A JA ĆU TE ČE-KATI S DRUGE STRA-NE! ČUVAJ SE!
I TI, KITE.
ĐIIII!
ALONSO... FERNANDO! SREĆAN PUT!
BUENA SUERTE, TEKSE!
ADIOS, GRINGO!

VAŠE PUTOVANJE ĆE BITI OPASNO, HULIO! PAZI NA MOG SINA AKO MOŽEŠ...
ŽAO MI JE, TEKSE! KIT ĆE IMATI DRUGE ANĐELE ČUVARE...
...JER JA IDEM S TOBOM! SOLANO I ČONKI OSTAJU UZ TEBE, PA ZAR SAM JA MOŽDA LOŠIJI OD NJIH DVOJICE?
ONI SU POSLEDNJI. TREBAĆE IM NAJMANJE NEDELJU DANA DA STIGNU DO PRELAZA NA GRANICI...
I MI ĆEMO IM DATI TU NEDELJU, SAJELKE!
NAPRED! IDEMO PREMA KONDOROVOM GNEZDU!

KAKVO DIVLJE MESTO!
INDIOSI GA ZOVU **KONDOROVO GNEZDO**... IZGLEDA DA ONOGA KO SE TAMO GORE IZGUBI I UMRE OD GLADI I ŽEĐI VEOMA BRZO RASTRGNU DŽINOVSKI, NEZASITI KONDORI...
USKORO ĆE SE KOSTI NAŠIH NEPRIJATELJA ZABELETI NA SUNCU!
NAŠI DOUŠNICI KAŽU DA JE NEKOLIKO STOTINA LJUDI ZAUZELO KANJON! DAJTE NAREĐENJE ZA POKRET, KAPETANE!
SI, MI CORONEL!
NAAPREEED!!

NJIH NEĆEMO! ONI SU SAMO PRETHODNICA! SAČEKAĆEMO GLAVNICU TRUPE!
RRAAMMBZZ
PAZITE!

RAAMBLLLLL
AAGHH!
HIIIIII
AAAHH!
NAZAD! NAZAD!
BANG BANG BANG
AHH!
AHH!
AAGGH!
CVAK
CVAK

NAPRED, PROKLETSTVO! TO JE SAMO ŠAČICA DIVLJAKA! OSVETIMO NAŠE MRTVE PRIJATELJE!
JESTE LI ČULI NAŠEG KOMANDANTA? U NAPAD!
BANG BANG BANG BANG
BANG BANG
BANG BANG BANG
AHH!

DVA DANA I DVE NOĆI NAPADAMO TAJ PROKLETI TESNAC! POTPUKOVNIK URIBE JE HRABRO POGINUO U NAPADU, UBILI SU GA DIVLJACI!
DRŽE NAS PRIKOVANE OVDE, PUKOVNIČE MENDOZA! TO JE PRAVO PRIRODNO UTVRĐENJE!
A INDIOSI SU IZDRŽLJIVI RATNICI... NORMALNIM METODAMA NEĆEMO NIKADA PROĆI...
MAJORE BELMONTE! SPREMITE ARTILJERCE... PRELAZIMO NA TOPOVE!
!
ODLIČNA IDEJA, PUKOVNIČE! TAKO ĆEMO SMRVITI NJIHOVO PROKLETO „UTVRĐENJE"!
BRANNG BROOMM

BUUUM
BRAAAANGGG
BOUM
BRAAAMMM
BRAAANNGGG
MOJI RATNICI SE PLAŠE OVE NEPREKIDNE GRMLJAVINE, NOĆNI ORLE! KAŽU DA JE BOG GROMA NA STRANI NAŠEG NEPRIJATELJA!
UBEDI IH DA ČUVAJU ŽIVCE, SAJELKE! KADA ZAVRŠE SA BOMBARDOVANJEM, VOJNICI ĆE MASOVNO NAPASTI!
A ŠTO SE TOPOVA TIČE, UBOJITO SU ORUŽJE, ALI NEMA NIČEG NATPRIRODNOG U NJIMA!
NISAM VEROVAO DA SU BELCI TOLIKE KUKAVICE DA SE BORE IZ DALJINE DUGIM CEVIMA KOJE GRME!

VUUUUŠŠŠŠŠŠŠŠŠŠŠŠŠŠ
OVA ŽENA JE MRTVA, KITE! OD HLADNOĆE ILI UMORA... UZALUD JE NOSIMO SA SOBOM!
!
NISAM... NISAM PRIMETIO! KOLIKO NJIH ĆE USPETI, ALONSO?
VEĆINA, VIDEĆEŠ! OVI LJUDI SU JAKI I ŽILAVI!
VEĆINA! ALI OSTALI? ONI KOJE MORAMO DA OSTAVIMO? OVDE JE TEŠKO, TATA, TEŽE NEGO ŠTO SAM ZAMIŠLJAO!
NADAM SE DA SE RATNICI I TI USPEŠNO BORITE PROTIV VOJNIKA... ALI I MI SE OVDE BORIMO...

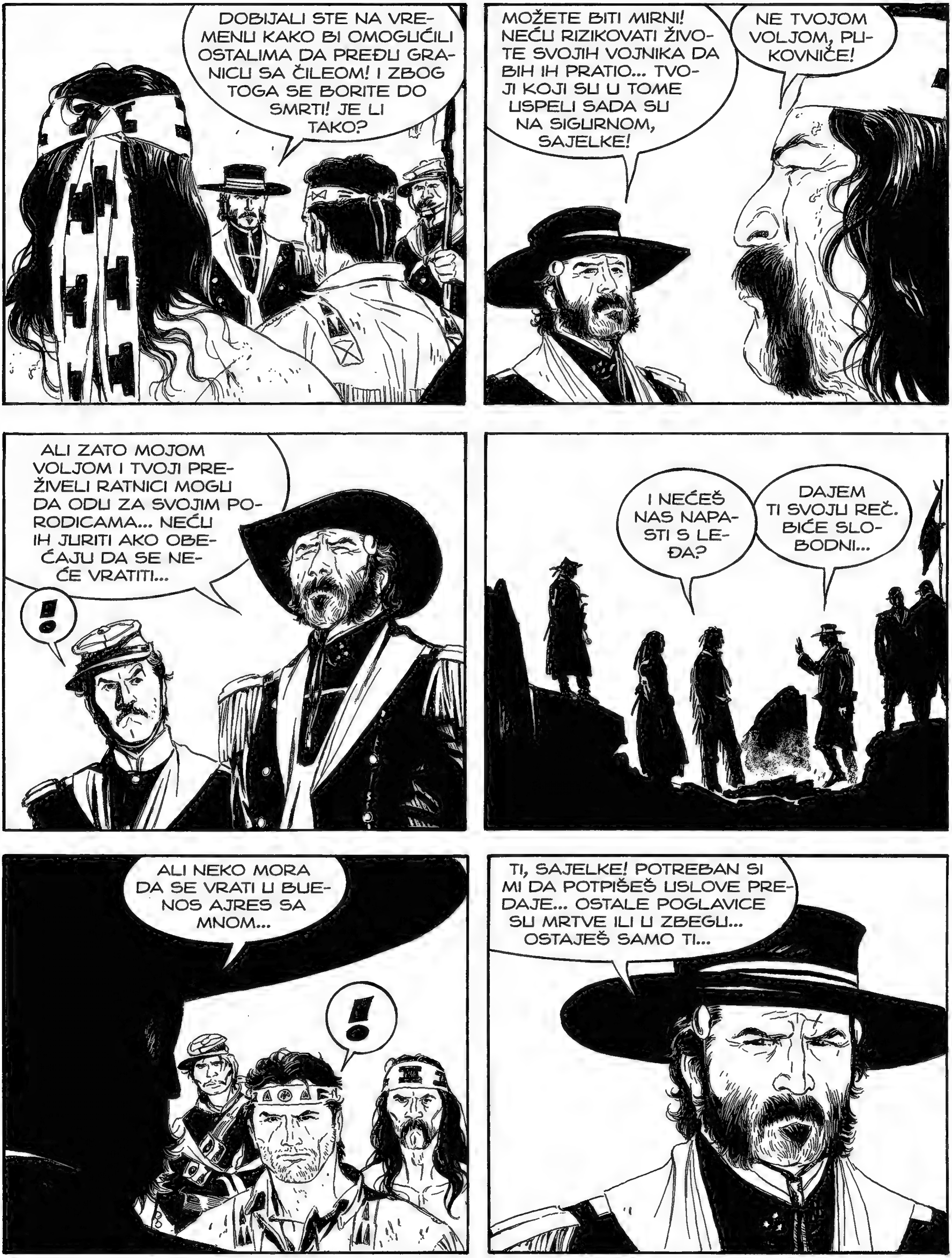

„DA, OBOJICA VODIMO BITKU..."
„...DVOSTRUKU BITKU ZA ŽIVOT..."

KOLIKO VAS JE OSTALO TAMO? STOTINAK? ILI JOŠ MANJE?
DOVOLJNO DA NASTAVIMO BORBU! IMAŠ LI NEŠTO VAŽNO DA NAM KAŽEŠ, PUKOVNIČE MENDOZA?
DA... HOĆU DA KAŽEM DA SAM UMORAN... DA UMIRE STOTINE MOJIH VOJNIKA I DA, POSLE NEDELJU DANA OVE LUDOSTI, MOŽDA TREBA PREKINUTI...
NEDELJU DANA! IZDRŽALI SMO NEDELJU DANA, KOLIKO NAM JE I TREBALO DA...
ĆUTI, HULIO!
!
ŠTA JE REKAO?
SAMO DA, U ŽARU BORBE, NISMO SHVATILI DA JE PROŠLA CELA NEDELJA. TO JE SVE!

DOBIJALI STE NA VREMENU KAKO BI OMOGUĆILI OSTALIMA DA PREĐU GRANICU SA ČILEOM! I ZBOG TOGA SE BORITE DO SMRTI! JE LI TAKO?
MOŽETE BITI MIRNI! NEĆU RIZIKOVATI ŽIVOTE SVOJIH VOJNIKA DA BIH IH PRATIO... TVOJI KOJI SU U TOME USPELI SADA SU NA SIGURNOM, SAJELKE!
NE TVOJOM VOLJOM, PUKOVNIČE!
ALI ZATO MOJOM VOLJOM I TVOJI PREŽIVELI RATNICI MOGU DA ODU ZA SVOJIM PORODICAMA... NEĆU IH JURITI AKO OBEĆAJU DA SE NEĆE VRATITI...
!
I NEĆEŠ NAS NAPASTI S LEĐA?
DAJEM TI SVOJU REČ. BIĆE SLOBODNI...
ALI NEKO MORA DA SE VRATI U BUENOS AJRES SA MNOM...
!
TI, SAJELKE! POTREBAN SI MI DA POTPIŠEŠ USLOVE PREDAJE... OSTALE POGLAVICE SU MRTVE ILI U ZBEGU... OSTAJEŠ SAMO TI...

OBEĆAVAM TI DA ĆE SE PREMA TEBI POSTUPATI BLAGO... GENERAL ROKA ŽELI DA UPOZNA ČOVEKA KOJI JE USTAO PROTIV VOJSKE ARGENTINE!
TREBA LI MU VEROVATI, NOĆNI ORLE? TO JE ISTI ČOVEK KOJI TE JE VEĆ IZDAO!
VERUJEM DA SADA GOVORI ISKRENO.
DA LI I JA SPADAM U TVOJE RATNE TROFEJE, RIKARDO? ILI ĆEŠ ME STRELJATI KAO DEZERTERA?
REKAO SAM: SVI RATNICI MOGU DA IDU! TO UKLJUČUJE I TEBE I HULIJA!
ŠTA?! IZDAJNIK VILER I DEZERTER MORALES ZASLUŽUJU SMRT... A VI IH PUŠTATE DA ODU? VI STE NESPOSOBNI DA KOMANDUJETE, PUKOVNIČE!
MOŽDA. ALI NEĆETE VI SUDITI O TOME, BELMONTE!
JA OSTAJEM. TAKO JE ISPRAVNO. ODVEDI NA SIGURNO MOJE LJUDE, I RECI MOJOJ ŽENI I DECI DA ĆU IH JEDNOG DANA PONOVO VIDETI, NOĆNI ORLE!
BIĆE TAKO. ZBOGOM, HRABRI SAJELKE.

SAM ĆU IZVRŠITI PRAVDU!
BANG!
?
ONOG DRUGOG CRVA, REKABARENA, OSTAVIO SAM U ŽIVOTU... ALI NIKAD NE ČINIM ISTU GREŠKU DVA PUTA!
RIKARDO!
TEKSE... BELMONTE SE SPREMAO DA TI PUCA U LEĐA... I JA SAM SE POBRINUO ZA TO!
ŽAO MI JE, AMIGO! ŽAO MI JE ZBOG SVEGA! MOŽDA ĆE MI ZAISTA ODUZETI KOMANDU, KAO ŠTO SU SE I NADALI OVAJ CRV I DRUGI SLIČNI NJEMU... ZATO IDI! IDI, AMIGO, DOK SAM JOŠ JA TAJ KOJI KOMANDUJE.
ADIÓS, RIKARDO!

SAD TI VERUJEM VIŠE NEGO RANIJE, PUKOVNIČE!
HVALA, VELIKI KASIČE! CIGARILOS?
„KADA SU RATNICI KOJI SU PREŽIVELI BORBU U KONDOROVOM GNEZDU STIGLI DO VRHA PRELAZA, JA SAM BIO TAMO I ČEKAO IH...”
ZNAO SAM! ZNAO SAM! NIŠTA I NIKO NE MOŽE DA PORAZI MOG OCA!
ALI MNOGI NAŠI PRIJATELJI SE NIKADA VIŠE NEĆE VRATITI, KITE! SVE ĆU TI ISPRIČATI KAD SE MALO ODMORIM...

„ZAJEDNO SA IZGNANICIMA IZ PATAGONIJE, SUOČILI SMO SE SA JOŠ MNOGIM DRUGIM PERIPETIJAMA PRE NEGO ŠTO SMO NAPOKON STIGLI MEĐU PRIJATELJSKA PLEMENA U ČILEU! ALI I JA SAM SADA PREVIŠE UMORAN DA BIH NASTAVIO PRIČU...”
„PIŠEM TI OVE REDOVE DOK SE ODMARAMO NA OBALI ČEKAJUĆI BROD... POŠTA SA OVIM PISMOM KREĆE DANAS...”
„...ALI KO ZNA DA LI ĆE STIĆI U SELO PRE NAS!”
TIGERU! ČIKA KITE!
NAPOKON KOD KUĆE...
BOSELLI - FRISENDA 2009
KRAJ

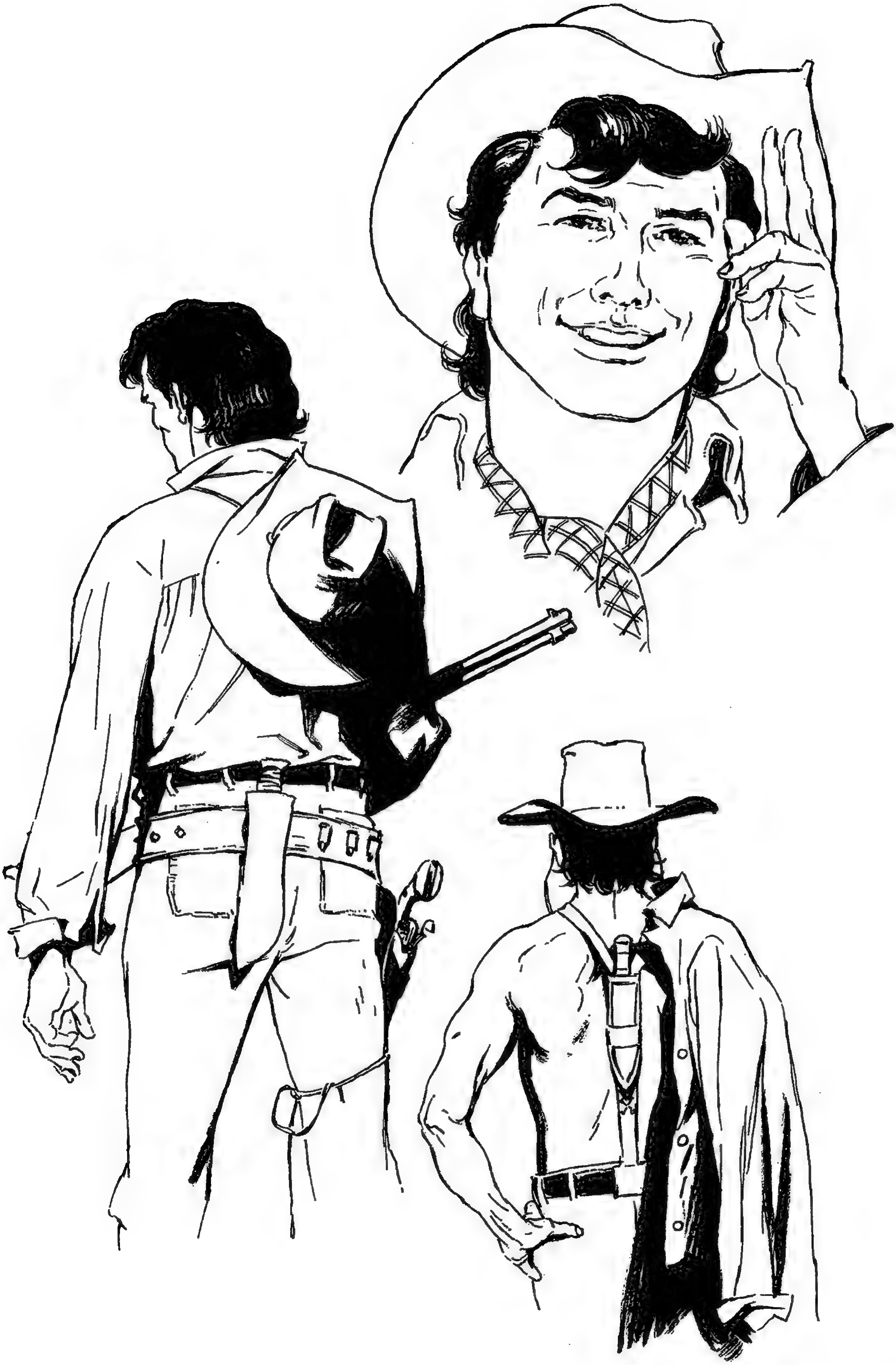
POSTAVLJANJE CILJA

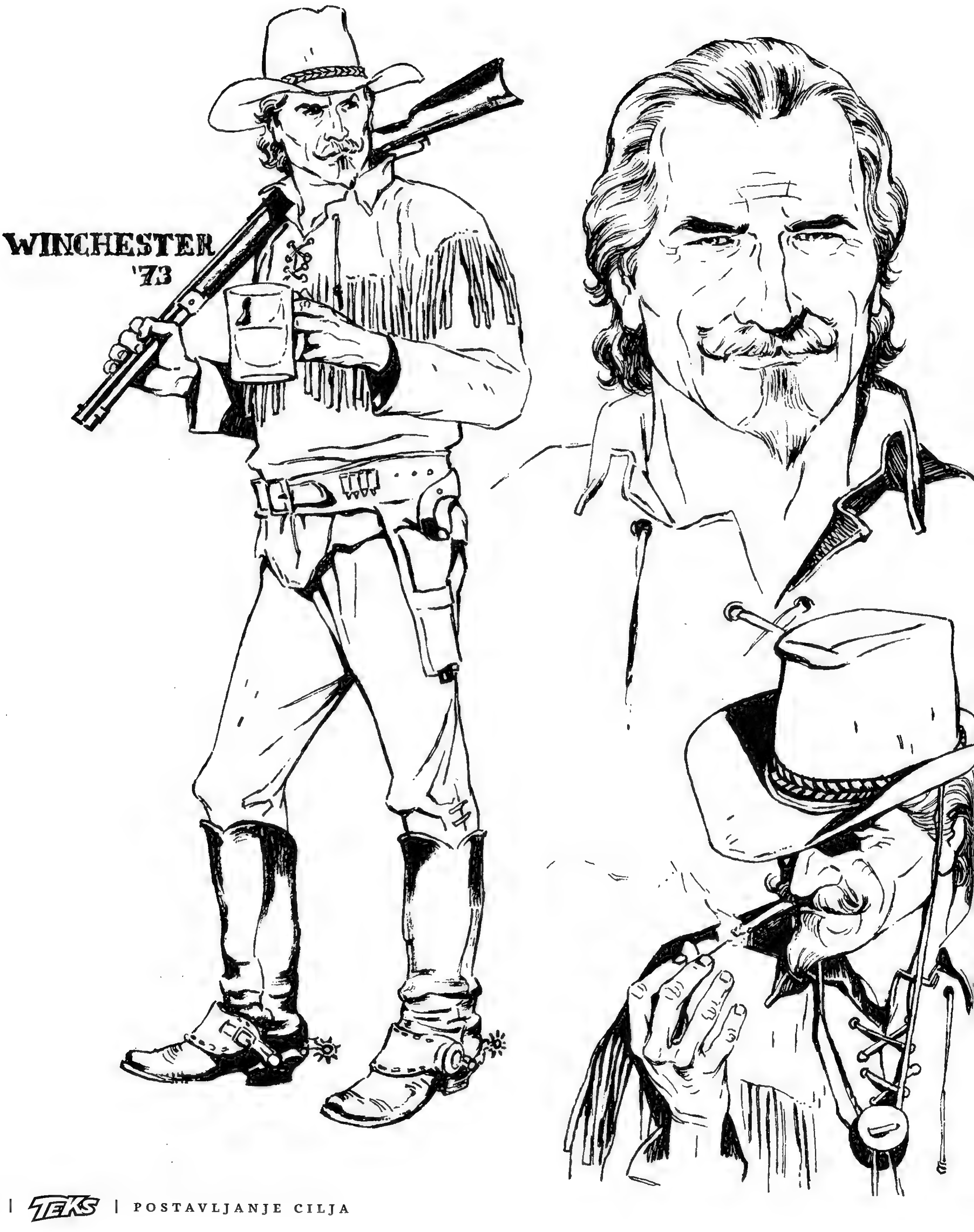
Paskvale Frizenda

PRIĆI TEKSOVOM LIKU NIJE BILO NIMALO LAKO. Imao sam iskustva u crtanju vestern stripova zahvaljujući radu na *Kenu Parkeru* i *Magičnom Vetru,* ali Teks je uvek izazov, pogotovo za italijanskog crtača. Kada sam primio vest da ću raditi *Teksa,* to me je nekako „oduvalo", ali je emocija bila još jača kada sam otkrio da treba da se posvetim ilustrovanju izdanja za specijalnu ediciju *Veliki Teks.* Osećao sam se neadekvatanim, jer, kao što to dobro znate, *Veliki Teks* je edicija koja je mahom predviđena za međunarodno priznate crtače ili, u svakom slučaju, za one koji iza sebe imaju veliku karijeru, ali sam ipak odlučio da pokušam. Kada su prve stranice scenarija stigle do mene, taj osećaj neadekvatnosti samo se produbio, iako sam smatrao da ih je Mauro Bozeli izvrsno napisao. Ne samo zato što se radilo o priči za Teksa, koji je simbol izdavačke kuće, već i zbog toga što je smeštena u argentinsku pampu, među vojnike, gaučose i Indiose iz tih krajeva. To je značilo da sva, ili gotovo sva dokumentarna građa koju sam godinama skupljao neće služiti ničemu, i da moram početi iz početka, od nule. Potpuno sam bio u nedoumici, ali kao kontrateža tome stajala je strast koju je Serđo Boneli ulagao u svaki projekat, i nisam želeo da ga razočaram, niti da propustim priliku koju mi je pružio.

KIT VILER

WINCHESTER
'73

KIT KARSON

TIGER DŽEK

HULIO

BELMONTE

STILSKE LEKCIJE

KAO DOKAZ DUGOG RADA i potrebe da se bude fokusiran na mnogo strana, ovde vam predstavljam vinjete koje su bile odbačne ili ponovo nacrtane, često i pre nego što su poslate u redakciju, nekad samo zbog toga što nisam bio zadovoljan svojim tuširanjem, a nekad i zato što sam želeo da bolje iskoristim maštovitost koju je nudio scenario.

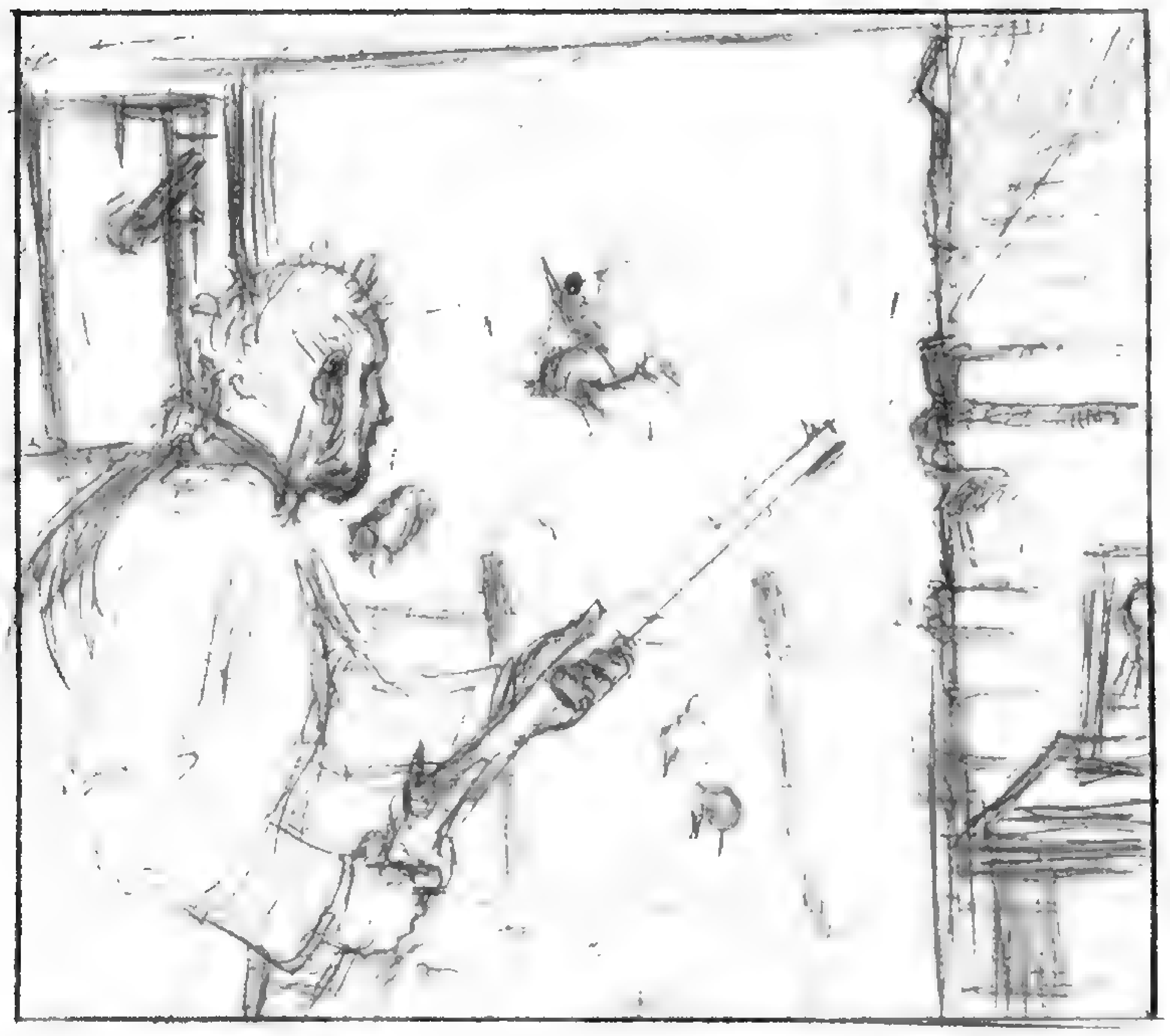
„Patagonija" je bila veoma značajan posao za mene, posao koji me je ozbiljno stavio na test i na kome sam pokušavao da prevaziđem neka ograničenja koja sam uočio u svom crtežu. Nisam želeo da se smirim sa prvim rešenjima koja su se pojavila na papiru, već sam stalno isprobavao nešto novo, nešto što ranije nisam ni video ni uradio. Pored brojnih crtača mojih omiljenih stripova, inspiraciju sam pronalazio (i još uvek je pronalazim, naravno) u filmu. Za „Patagoniju" mi je naročito bio dobrodošao rad nekih reditelja – iako međusobno veoma različitih, kako u stilu tako i u građenju likova – a među njima bih istakao: Orsona Velsa, Freda Zinemana, Dejvida Lina, Lučina Viskontija, Stenlija Kjubrika, Akiru Kurosavu, Ridlija Skota, Serđa Leonea, Sema Pekinpoa i Vitorija de Siku. Njihovi najbolji radovi odlikuju se posebnom slojevitošću slika, što ih čini gušćim, bogatim detaljima, ne samo onim što se vidi u prvom planu, već i u dubini celog kadra. To su reditelji koji su želeli da ponovo ožive čitav svet na ekranu, živopisno, verodostojno, što je moguće potpunije, a ne samo da sklapaju sekvence u film. Ali kinematografija nije dovoljna: oduvek sam se trudio da skupljam i konsultujem što više knjiga sa ilustracijama, slika, i naravno, fotografija. Jedan od fotografa čiji su mi stil, dobar ukus i tematika dosta pomogli u radu na „Patagoniji" jeste proslavljeni Brazilac Sebastijao Salgado, naročito poznat po svojim tematskim knjigama koje se bave raznim gorućim pitanjima (prava radnika, siromaštvo, destruktivni efekti tržišne ekonomije u zemljama u razvoju...), jasno vidljivim već u samim naslovima kao što su „Čovečja ruka" i „Postanje".

Skica i finalna verzija kadrova sa 30. strane ovog izdanja

Skica i finalna verzija kadra sa 35. strane

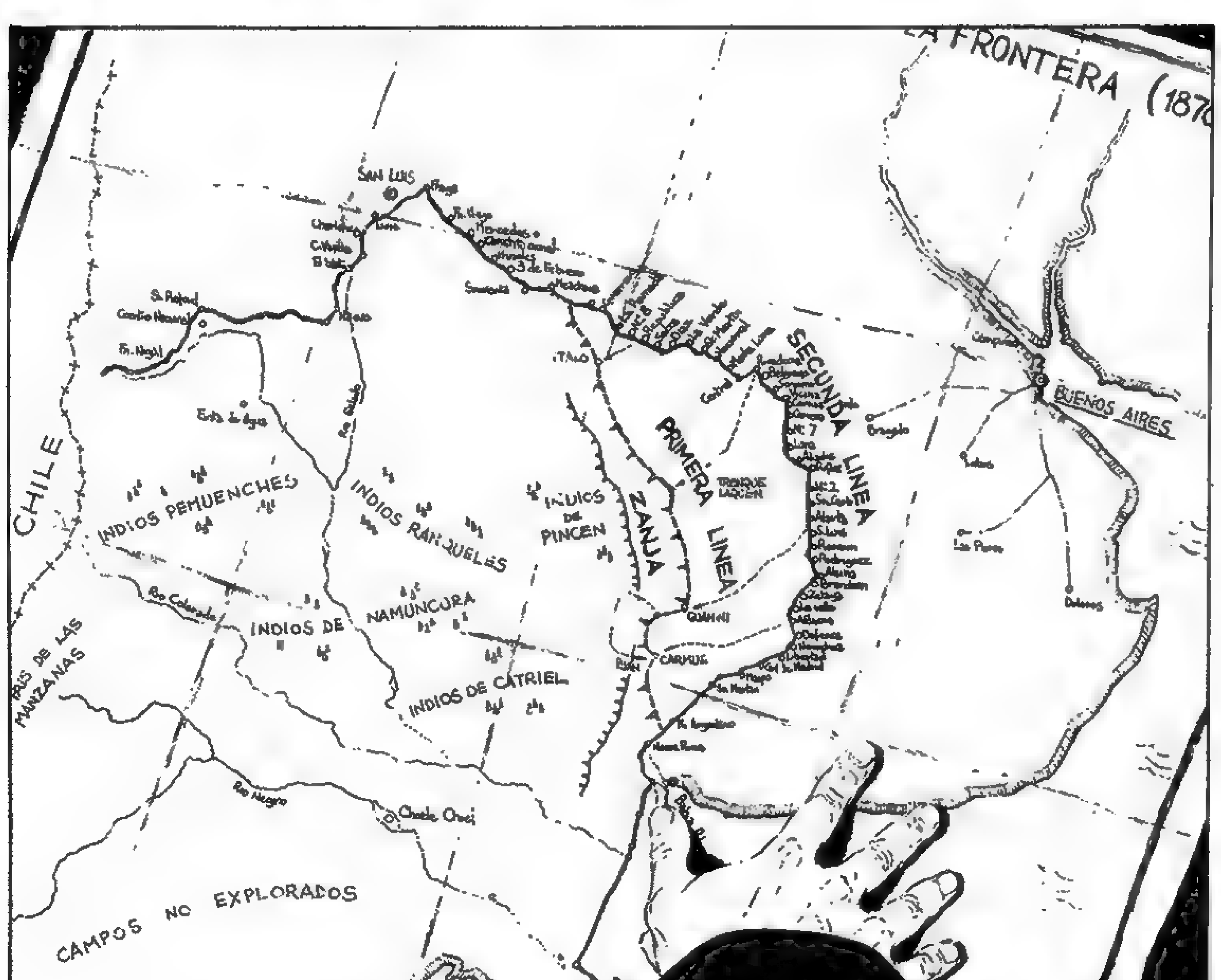
Prvobitna i konačna varijanta kadra sa 37. strane

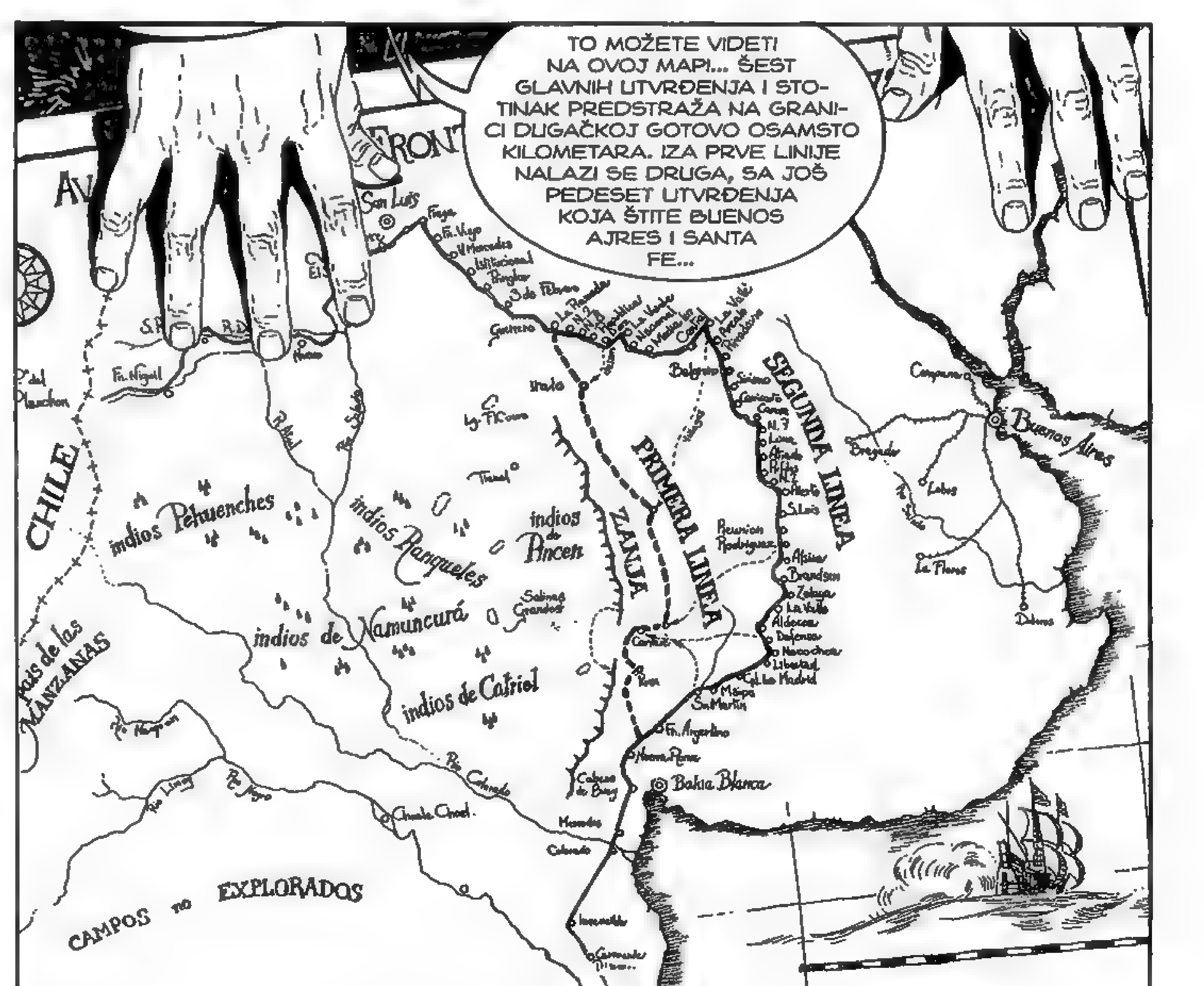

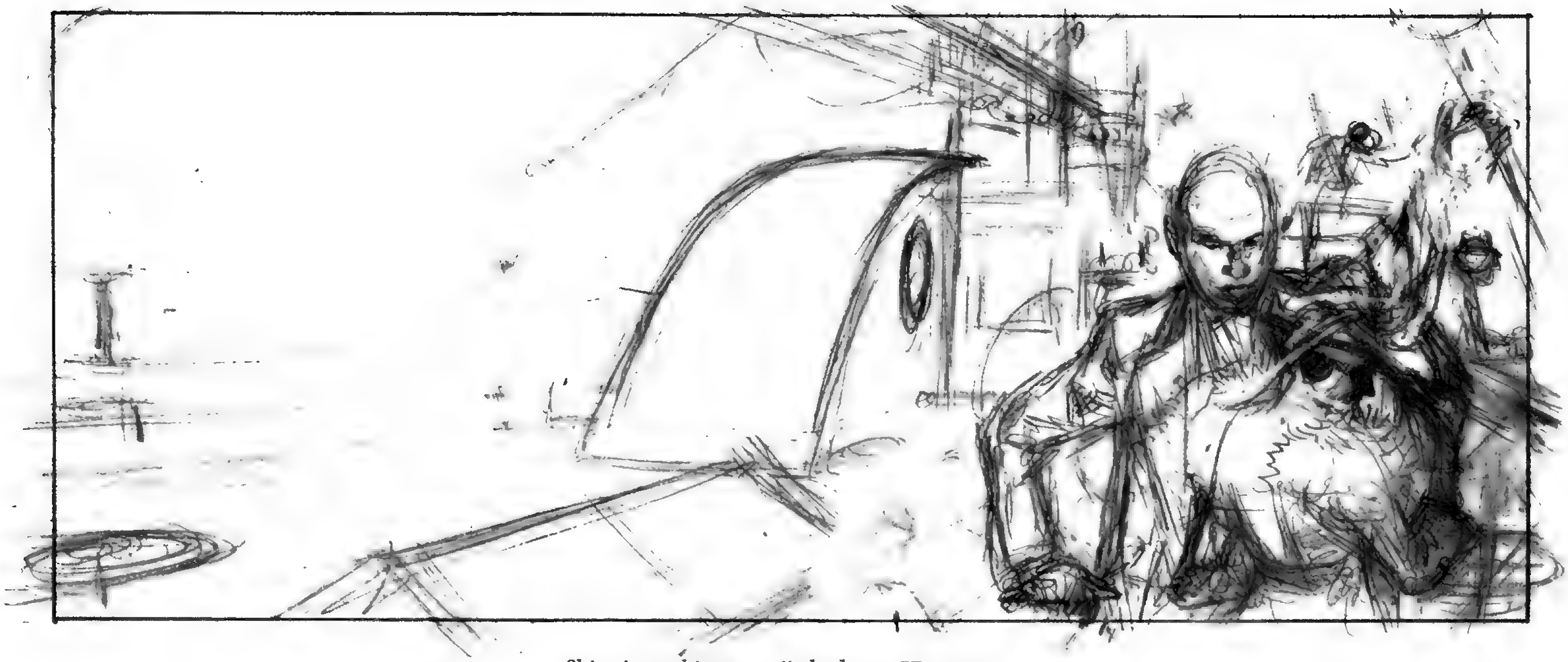
Postavka i finalna verzija kadra sa 41. strane

Prvobitno i definitivno rešenje vinjete sa 39. strane s kojim je autor bio zadovoljniji

Skica i prvobitna verzija kadra sa 57. strane...

...kao i kadar koji je završio u stripu

Skica i konačni izgled prizor polja sa 63. strane ovog izdanja

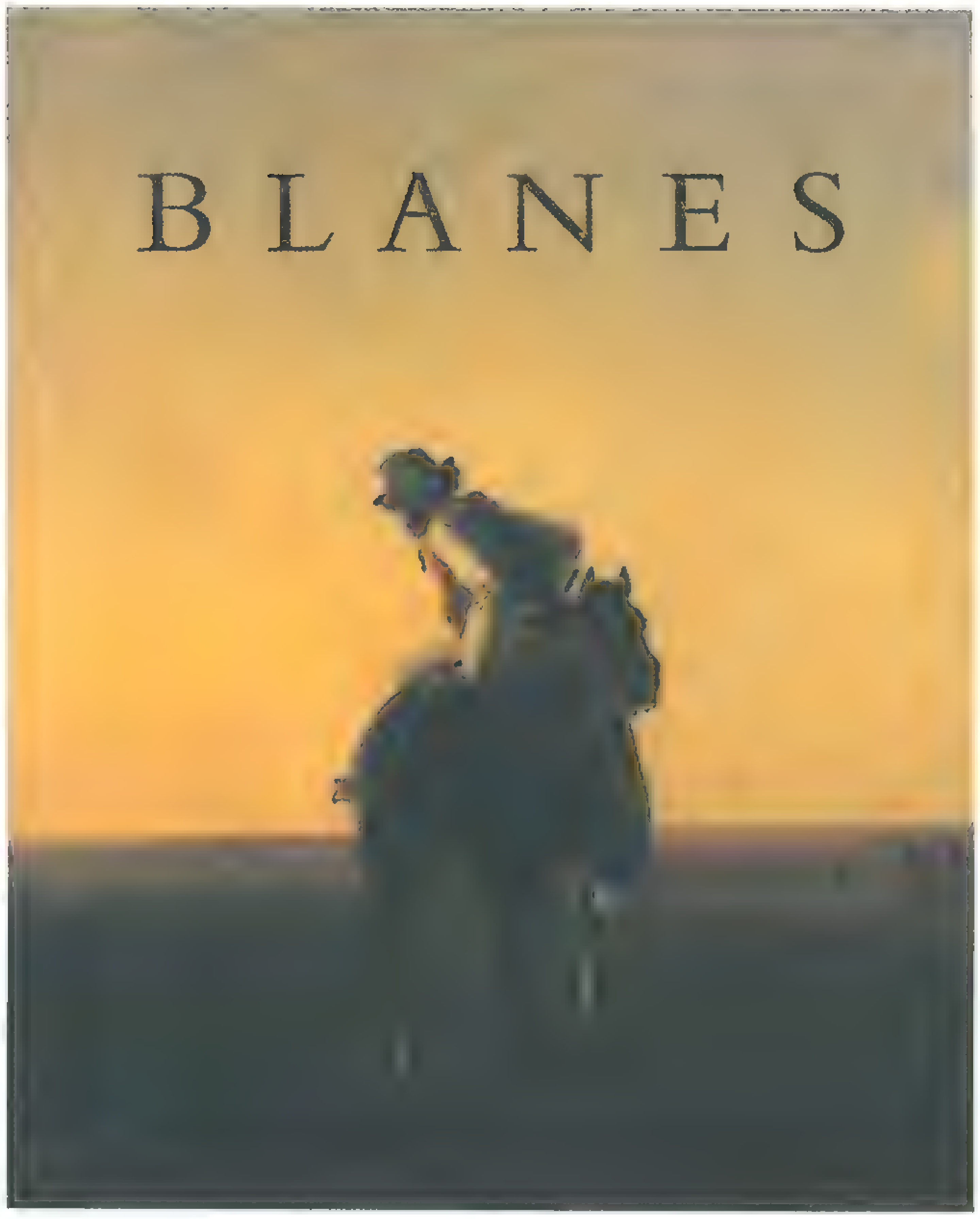

Prva verzija vinjete iznad, koja prikazuje Teksa i grupu likova u luci Buenos Ajres, nije mi se dopala jer je akcenat bio isuviše stavljen na ambijent, koji bi kasnije bio dodatno redukovan nakon ubacivanja oblačića; zato sam tragao za kadrom koji će mi dozvoliti da malo više prikažem gradsko okruženje, koga ionako uopšte nema u ostatku priče.

Jedna od većih teškoća bila je i pronaći odgovarajuću dokumentarnu građu (oko toga su mi mnogo pomagali i Serđo i Mauro Bozeli). Istraživanje je bilo dugo i trajalo je koliko i sam posao (negde oko tri godine). Odlučujuća pomoć stigla je iz knjige u kojoj su sakupljena dela Huana Manuela Blanesa, urugvajskog slikara iz XIX veka. Njegove slike do najsitnijih detalja pričaju o tim ljudima i tom vremenu i imati tako bogat pregled slika za konsultaciju zaista je bila prekretnica. Drugi važni izvori, koji su pružili precizniju atmosferu priči, bili su radovi argentinskih strip umetnika, kao što su: „Rat u pampi" Enrikea Breće, „Crni mrav" *(Hormiga negra)* Valtera Sioke, „Pampa" Karlosa Ninea, i konačno, neke ilustracije Alberta Breće (kao što je serija onih posvećenih poemi „Gaučo Martin Fijero", i one izrađene za izožbu „Alberto Breća: Ilustracije Borhesovih priča") i Hosea Munjoza (lik Čonkija, na primer, sugerisao mi je Munjozov crtež pod nazivom „*Les damnés de la pampa*", iliti „Prezreni iz pampe"). Veoma važni bili su i neki crteži Huga Prata, koje sam prvi put video tek kada su mi ih pokazali Boneli i Bozeli, a onda ih kasnije pronašao u reprintima njegovih stripova iz pedesetih i šezdesetih godina prošlog veka, kao i *Kapetan Kirk*, jedan od prvih Pratovih radova urađenih baš u Argentini, po scenariju jednog od očeva argentinske strip scene Hektora Osterhelda.

VOJNIČE! JE LI MAGLA MNOGO GUSTA? VIDIŠ LI DO ZANHE?
VOJNIČE! SPAVAŠ LI?!
OVO JE NEČUVENO! USPAVATI SE NA STRAŽI! NAREDIĆU DA TE OKUJU!
SEÑOR TENIENTE...
?!
PREPOZNAJEŠ LI ME?
KALFUKURA?! UZBUNA!
AAAHHH!
?!
NAPAD! PROKLETSTVO!
KRAŠ
ŽICA KOJA PEVA SADA JE NEMA. OSTALA UTVRĐENJA NEĆE BITI UPOZORENA!
NA KONJE! BIĆEMO U TRES AROŠOSU S PRVIM ZRACIMA ZORE!
ŽIVEO KALFUKURA!

Sve što mi je prošlo kroz ruke tih godina koristio sam na tablama stripa. Slike, naravno, ali i priče – na primer, članak Čarlsa Darvina, reprintovan 2007. u italijanskom izdanju časopisa *National Geographic*, u kome se slavni prirodnjak priseća svog puta u argentinsku pampu, opisujući floru i faunu koju je posmatrao, ali i običaje i navike gaučosa. Lagano sam preduzimao mere prema obavezi koju sam imao pred sobom, sve dok nisam uspeo da joj dam formu koju sam mogao da kontrolišem.

Dela Huana Manuela Blanesa bila su ključna u pronalaženju dokumentacije

Put od skice do konačne verzije dug je i naporan, kao što možete videti na ovim primerima

BONELIJEVE REČI

GODINE 2009, PREDSTAVIO SAM SERĐU BONELIJU TRI SKICE ZA KORICU i on je instinktivno izabrao jednu, prvu koju vidite na prethodnoj strani. Smatrao je da taj crtež najbolje predstavlja i junaka i priču. Insistiranje ljudi iz redakcije, i ništa manje moje, da se ipak razmotri treća skica, navelo ga je na oklevanje, te je odlučio da podrži našu tačku gledišta, iako je smatrao da je taj crtež osetno vertikalnije postavljen u odnosu na naslovne strane ostalih *Velikih Teksova*.

Godinama kasnije razradio sam tu prvu skicu sa Teksom koji ponosno sedi u svom sedlu i ovde je možete videti raskošno raširenu preko duplerice. Moj mali omaž Serđu Boneliju i svim izborima koje je napravio tih godina.

Dve od ukupno šest studija za kadar koji je otvorio priču

Nakon što je video studije likova i probne crteže, u kojima sam pokušao da se nadovežem na teksovsku tradiciju Đovanija Tičija, Boneli mi je rekao: „Ja ne želim verziju Teksa koju sam već video, želim tvoju verziju Teksa". I taj komentar mi je mnogo pomogao.

Sve to dalo mi je više sampouzdanja u pokušaju da pronađem interpretaciju bonelijevskog rendžera koja je više lična, a samim tim i iskrenija. Rad koji je od tog trenutka započeo na „Patagoniji" bio je dug i za mene svakako ogroman izazov, ali verovatno i najveća životna prepreka koju sam uspeo da prevaziđem.

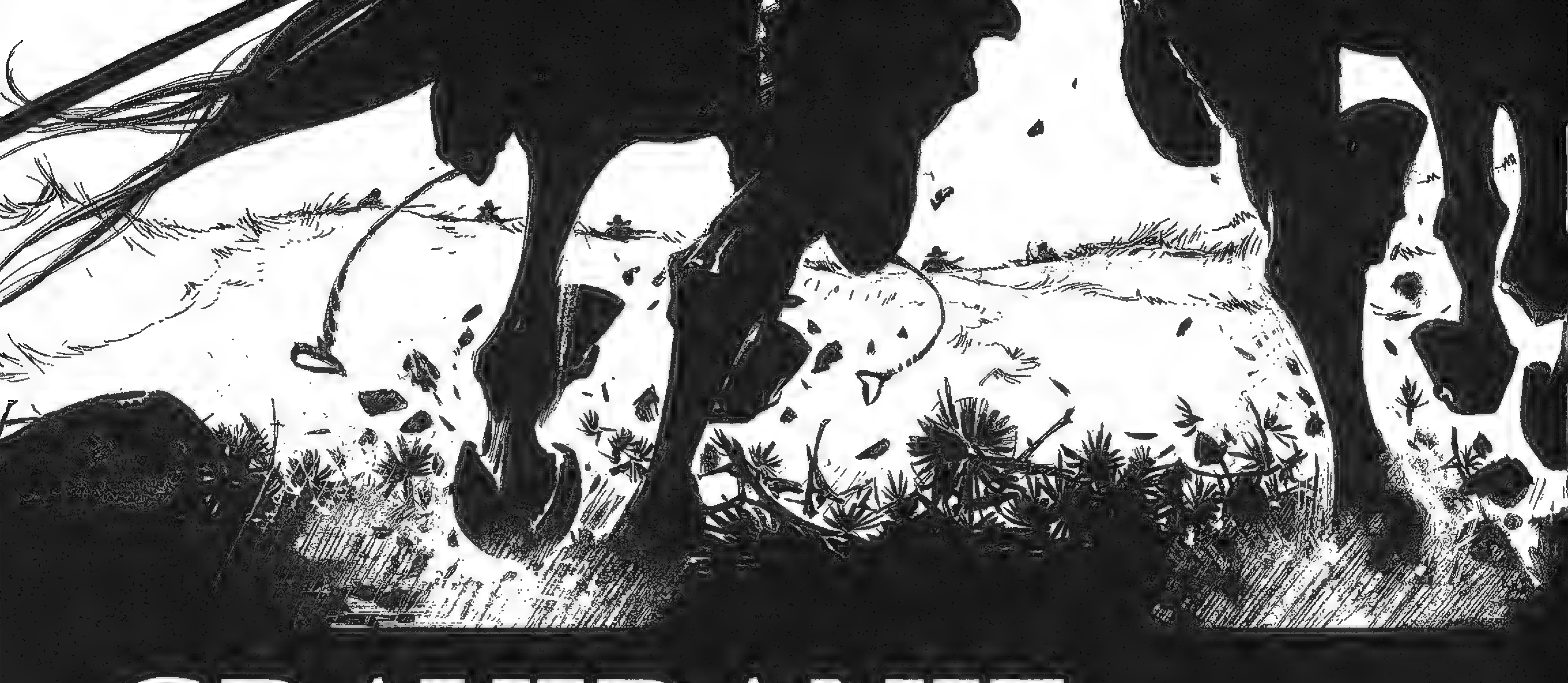
ORIGINALNI SINOPSIS MAURA BOZELIJA

PRIČA POČINJE UPADOM TEUELČESA KASIKA KALFUKURE u zabačeno selo Tres Arošos, koje brani mali garnizon vojnika, masakrom argentinskih doseljenika i krađom stoke.

U rezervatu Navahoa, u posetu Teksu dolazi ataše argentinske ambasade u Vašingtonu, Eduardo Luhan, i donosi mu poruku od Mendoze, majora u argentinskoj vojsci, koji ga moli da dođe u Argentinu na nekoliko meseci. Mendoza je stari Teksov poznanik, upoznao ga je pre mnogo godina, dok je ovaj bio Montalesov pomoćnik. Rikardo Mendoza bio je mladi kapetan kojeg je Montales doveo iz Meksiko Sitija. U nameri da izgradi političku karijeru, pre nekoliko godina odlučio je da potraži avanturu u Argentini, gde se otvarala potpuno nova prilika za blistavo napredovanje u vojsci. Ukratko: Mendoza podržava politiku Adolfa Alsine, idejnog tvorca „zanhe" (dugački šanac kroz pustinju sa utvrđenjima na jednakoj razdaljini), koja je imala za cilj da razdvoji već kolonizovane zemlje od onih koje su još uvek indioske... Alsina želi da ostvari mirovne sporazume sa Indiosima, ali posle napada Kalfukure i ostalih ratobornih Indiosa, politika koju on zastupa je u nevolji. Zato je zatražena Teksova intervencija, kao eksperta za indijanska pitanja i pregovore sa Indijancima (on je indijanski poglavica, šta još više treba tražiti? – trebao nam je jasan povod, a sa odgovarajućim dijalogom stvar bi bila potpuno verodostojna). Teks to prihvata, ali ima malu dilemu: da li da ide sam ili da povede jednog od svoja tri verna pratioca. Logika kaže da treba da povede Karsona, a Kita i Tigera ostavi da se brinu o rezervatu... Bilo kako bilo, s obzirom na prirodu priče, najradije bih da uz sebe ima nekog od dvojice Navahoa, Tigera ili sina (i da sam ja na Teksovom mestu, nikako ne bih ostavio mladog Kita).

U Argentini se dešava neočekivani preokret. Dolazi do odlučujućih promena u političkom vrhu, i apsolutna komanda argentinskom vojskom, koja je sada dodeljena generalu Roki, biva usmerena na agresivnu politiku i totalno istrebljenje: „Osvajanje desijerta", tačnije. Sve trupe, uključujući i one Mendozine koje su već bile na teritoriji kasika Mankučea, primaju nova i drugačija naređenja. Mendozina kolona mora da napusti mirovne pregovore sa Mankučeom i krene pravo na opkoljavanje Sajelkeove tolderije. Sa sumornim slutnjama, Teks odlazi od Mankučea. Njegovo selo je, nedugo zatim, napala i uništila regimenta kapetana Rekabarena, sa kojim je Teks već imao verbalni sukob. Teks ne stiže na vreme da spreči klanje Indiosa, ali zato očitava dobru lekciju Rekabarenu, nakon čega biva uhapšen. Mendozinom intervencijom biva oslobođen, ali se i sam Mendoza nalazi u neprilici: iako se ne slaže s naređenjima koja su stigla s vrha, vojnička savest govori mu da ih ne sme kršiti. Priča može da se nastavi otvorenom Teksovom pobunom i upozoravanjem kasika Sajelkea na zamku koja mu je pripremljena. Predvođeno Teksovim kompanjonom, pleme uspeva da pobegne i skloni se na sigurno, dok sâm Teks ostaje da se suoči sa Mendozom (i dalje se nadajući da će ga ubediti). Međutim, Mendoza je sada prinuđen da uhapsi Teksa zbog veleizdaje. Verni kompanjon (videti da li je to jedan od Kitova ili Tiger) oslobađa Teksa, i oni sada i zvanično postaju odmetnici, bez ijednog saveznika u argentinskoj vojsci. Gerilskom taktikom oni uspevaju da izvedu povlačenje plemena Sajelkea i Inakajala. I dok prvi kasik umire na čelu svojih ljudi, Teks uspeva da sprovede pleme ovog drugog na sigurno preko Anda.

P.S. Imaj na umu da krvožednog kasika Kalfukuru treba da iskoristiš kao reprezentativan primer za mnoge ratoborne i tvrdoglave Indiose. Teks lično se suočava s njim i možda čak spasava argentinske doseljenike od njegovog besa.

GRAVIRANJE PATAGONIJE

Zoran Đukanović

NAJLEPŠI DEO ČITANJA SU IZNENAĐENJA

KADA SAM ZARONIO U „PATAGONIJU" scenariste Maura Bozelija i crtača Paskvalea Frizende, očekivao sam da ću dosledno primenjivati standardne istraživačke metode za pisanje o nekom stripu. To je značilo da ću istražiti istorijski kontekst priče, pošto se ona makar delimično referira na stvarnu prošlost Argentine devetnaestog veka, i eventualno upoznati politička previranja u periodu u kome se priča odvija. Takođe, korisno je proveriti da li su neki od likova stvarne istorijske ličnosti. Zatim, upoređivati ovu priču sa tekućom matricom priča o Teksu Vileru. To se, naravno, tiče opšteg konteksta serijala, ali i konteksta *Velikog Teksa*, kao osobene linije unutar serijala. Što se tiče opusa crtača, ono što najčešće sledi jeste odmeravanje crtačkog rezultata Paskvalea Frizende u „Patagoniji" u poređenju s ostalim njegovim stripovima, njegovim radom na *Kenu Parkeru*, a pogotovo na *Magičnom Vetru*. Ipak, susret s delom može u sebi da krije iznenađenja, i to je možda najlepši deo čitanja: ono kada se stvari ne odvijaju sasvim u skladu s očekivanjima. „Patagonija" me je odvela ipak u nešto drugačijem smeru, ponajviše ka ispitivanju specifičnog crtačkog postignuća koje kod Frizende do sada nisam nigde sreo u tom intenzitetu i nekim narativnim svojstvima Bozelijeve priče.

U tekstovima koji prethode mome u ovom izdanju naći ćete dosta toga od gore navedenog, ali i naznake da je Frizenda pomalo imao tremu da se poduhvati epizode u serijalu *Veliki Teks*, koji je veliki ne samo po formatu i dužini, nego i po ugledu crtača koji učestvuju u najambicioznijoj ediciji vezanoj za ovog junaka. Svest o složenosti zadatka je čudo. Trema može da inhibira, ali isto tako može nečiji rad da uzdigne do tada nepoznatih visina. Uverenja sam da se upravo ovo drugo dogodilo Frizendi.

UMERENI REVIZIONIZAM I LEPTIROV EFEKAT

TEKS SPECIJAL, TEKSONE ili *VELIKI TEKS* broj 23, po originalnoj numeraciji, u Italiji se pojavio 2009. godine, donevši biser – „Patagoniju". Ovaj podserijal postoji od 1988. U prvom broju pojavili su se Klaudio Nici i Gvido Buceli i time je započeta jedna pripovedačka avantura koja će razdrmati makar neke od standardnih premisa na kojima počivaju priče o Teksu Vileru. Bitno je povećan broj stranica (224, koje uz redovne uvodne materijale čine izdanje od nekih 240 stranica!), što daje znatno veći manevarski prostor za gradnju priče, a štampa se i na gigantskom formatu, gotovo dvostruko većem od uobičajene veličine Bonelijevih svezaka. Takođe, raditi *Velikog Teksa* smatra se posebnom privilegijom. Među pozvanima nalaze se mnogi crtači s prestižnom reputacijom, a koji inače ne pripadaju Teksovom univerzumu. Odvajanje ovog izdavačkog segmenta priča o Teksu otvorilo je vrata za „umereni revizionizam". Ova institucionalizacija dozvoljenih izazova je do određene mere korak u susret promenama koje su pak u superherojskom svetu inicirali Frenk Miler stripom „Betmen – Povratak mračnog viteza" (*Dark Knight Returns*, 1986) i Alan Mur „Nadziračima" (*Watchmen*, 1987). Svet stripa se permanentno menja, bilo da te promene priželjkujemo, bilo da im se opiremo, pa je i svet Bonelijevih izdanja pretrpeo niz evolutivnih promena. Jedna od ključnih bila je isprva marginalna pojava *Kena Parkera*, koja će kasnije kao leptirov efekat (metafora koja kaže da mahanje krila leptira s jedne strane okeana može prouzrokovati efekte s druge strane okeana) uticati na načine pripovedanja u ostalim Bonelijevim stripovima.

Svest o impliciranim (onim prisutnim, a ne nužno neposredno i odmah vidljivim) uticajima veoma je važna za razumevanje sveta stripa. Frizenda ističe da je uticaj *Kena Parkera* na *Magičnog Vetra* toliki da on ne bi mogao postojati bez vizije Divljeg zapada rođene u stripu Đankarla Berardija i Ive Milaca i, takođe, još jedne ranije vizije rođene zahvaljujući Đinu D'Antoniju u *Pričama s Divljeg zapada*. Svi oni koji se u domaćem stripu pak čude zašto je toliko važna grupa Novi kvadrat i talas Treća generacija, koji su revolucionisali strip u Jugoslaviji krajem sedamdesetih i pokazali kako alternativa može da pobedi i postane mejnstrim, od Frizende mogu da uče kako misliti istorijski o stripu.

PROLOG

BOZELI I FRIZENDA POČINJU „PATAGONIJU" smesta s *tour de force* – prologom u punoj vizuelno-pripovedačkoj snazi. Indiosi Teuelčesi, predvođeni Kalfukurom, koji napadnu i pobiju posadu utvrđenja i zatim za deset minuta masakriraju obližnje selo doseljenika, uzevši mlade žene i decu kao roblje, a potom nestanu u pampi s plenom i pet stotina grla stoke – prave su utvare. Prolog u „Patagoniji", međutim, nikakve veze s hororom nema. Ono što se munjevito i dobrim delom u tišini dešava pred čitaocem budi osećaj stvarne, neumitne, a ne apstraktno iracionalne opasnosti. Time su zadati ton i ritam priče kojoj od tada prisustvujemo. Poduhvat Kalfukurinih ratnika nije primarno krvoločan, nego je pragmatičan. Pokolj je sredstvo da se granica učini mnogo ranjivijom, poroznijom za indioske upade kada god to požele. Razmak između istaknutih utvrđenja nije veći od deset kilometara i između njih postoji telegrafska veza. Taj lanac utvrđenja čini osamsto kilometara granične linije. Utvrđenja su uporišta „pokretne granice" (takozvanog Alsininog rova – ministar rata, general Adolfo Alsina stvarna je istorijska ličnost, kao i Kalfukura, i on je strateg ovog ogromnog projekta) koja se, poput one na severnoameričkom Divljem zapadu, sve više pomera ka jugozapadu, potiskujući Indiose. Ko je gledao film Majkla Ćimina „Vrata raja" (1980) – bez obzira na to što je u filmu reč o potpuno drugim etničkim grupama i istrebljenju doseljenika, a ne starosedelaca – može da vidi da su metode teritorijalnog osvajanja, potiskivanja ekonomski i tehnološki slabijih etničkih grupa sa prostora, koje su obećavale ogromnu ekonomsku dobit, u svojoj biti iste – neumoljive, i da se ne ustručavaju od krajnje konsekvence, genocida, što jeste vrsta socijalnog horora. Kalfukurina nemilosrdnost i pragmatizam su neka vrsta ogledalske slike nemilosrdnosti i pragmatizma argentinske vlade. Dugoročno, Kalfukurin otpor, ma kako bio silovit i taktički delotvoran, nema šanse za uspeh.

NARATIVNI POSTUPAK

DOBAR JE STILSKI POSTUPAK što odmah po stišavanju pokolja Bozeli unosi *voice over*, za koji upotrebljava navodnike, glas iz pozadine koji onda prelazi u glas Eduarda Luhana, vojnog atašea pri ambasadi Argentine u Vašingtonu. Na taj način Bozeli stvara efekat priče-u--priči-u-priči, glas nevidljivog naratora se pretvara u govor u oblačiću, a Frizenda to rešava tako što poslednjem stripskom prizoru zaobli oštre ivice slike, pre no što se Luhan pojavi, sa strane na kojoj nastupa prelaz u direktni govor. Tim postupkom će se autorski tandem Bozeli–Frizenda služiti još u nekoliko navrata kad bude pravio flešbekove u priči. Oni treba da, kroz podsećanje na Teksovu meksičku avanturu od pre deset godina, posluže objašnjenju njegove motivacije zašto će se uputiti u daleku Argentinu: staro prijateljstvo, zajednički ideali i slični problemi u odnosima između belaca i starosedelaca. Kako je obučen vojni ataše? Tu već počinje da uplovljava pitoresknost argentinske kostimografije, drugačije od one na koju smo navikli u vesternima i stripu o Teksu Vileru. Svi, međutim, sede na zemlji. Ataše time izražava poštovanje rituala „ljudi sa resama": Teksa, Kita Karsona, Tigera Džeka i Kita, Teksovog sina.

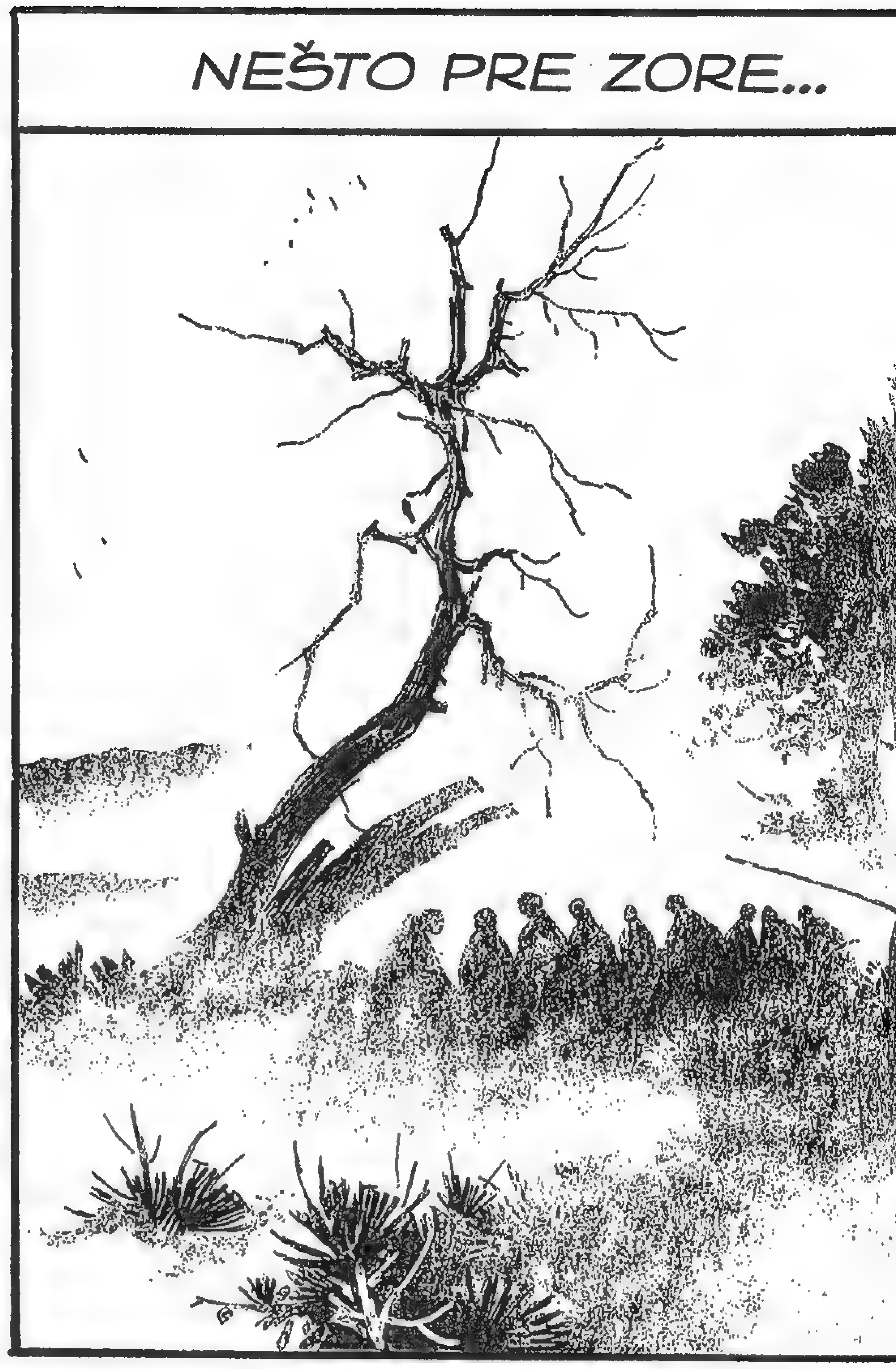
Argentina i ambijent pampe nametnuće drugačiju ikonografiju, što Frizendi odlično polazi za rukom. Atmosfera je ono po čemu će se „Patagonija" pamtiti, ali i zbog toga što ovaj album predstavlja *labor of love*, ljubavni trud dvojice autora da se ispriča jedna drugačija priča.

U pripremama za pisanje ovog pogovora, prvo sam čitao holandsko izdanje istog stripa u mekom povezu, koje poseduje dopadljivu kremkastu boju hartije većine Bonelijevih izdanja. Međutim, na čuđenje urednika Veselog četvrtka Dušana Mladenovića, rekao sam mu da je holandska verzija *Velikog Teksa* u potpunosti osiromašena od uvodnih tekstova koji redovno prate italijansko izdanje. Upravo u tom zanemarivanju dodatnih informacija i analiza uz strip delimično leži odgovor zašto je holandska kultura stripa manje razvijena od belgijske, francuske, pa i italijanske. U Holandiji je odnos prema stripu dominantno fanovski, bez posvećivanja pažnje dodatnom senzibilisanju čitalaca pratećim materijalima, bilo o autorima, bilo o delu.

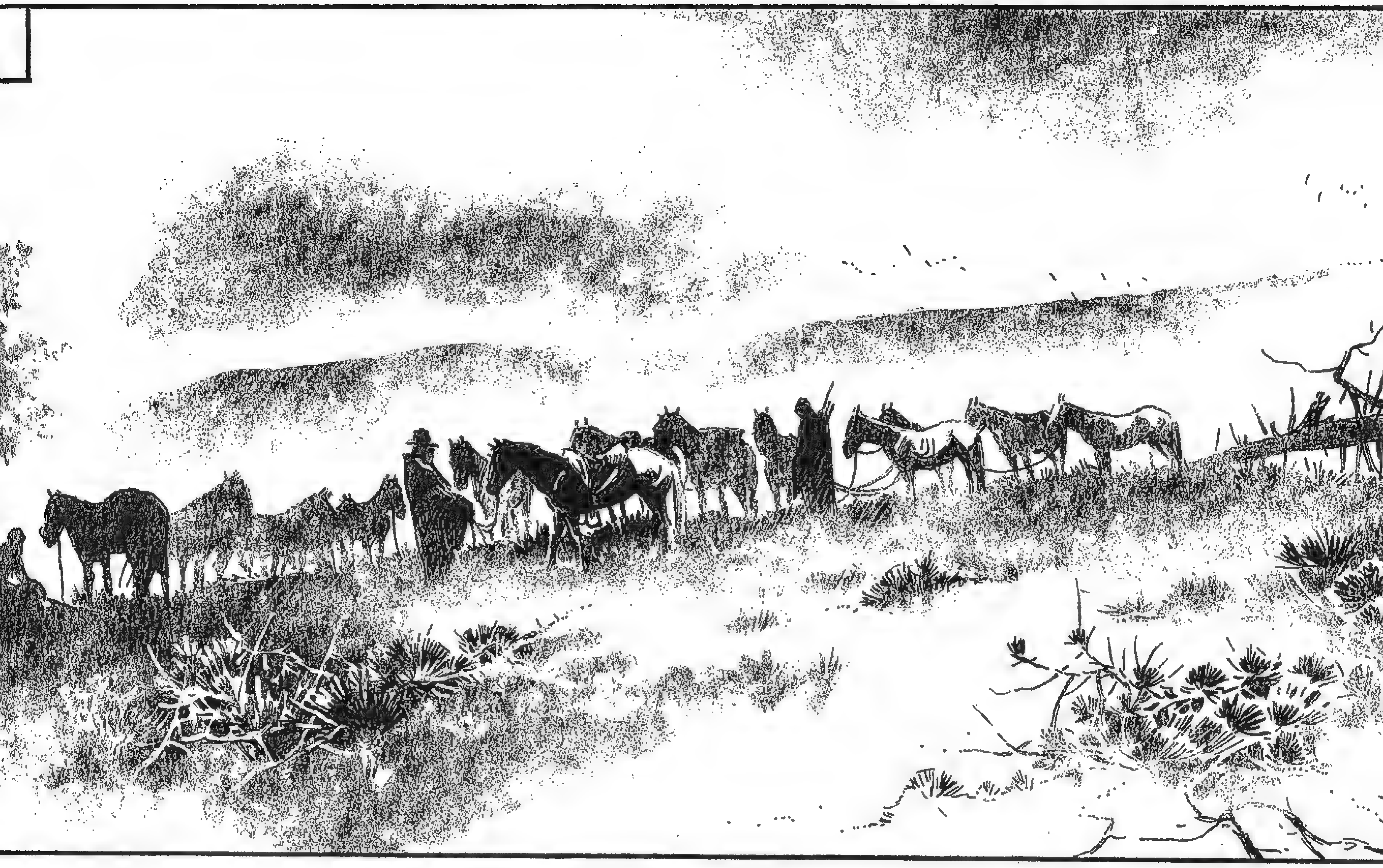
FILMIČNOST, TEKSTURA I ATMOSFERA

FRIZENDA JE UČENIK IVE MILACA. Na *Kenu Parkeru* je učio tajne stripskog jezika. U *Magičnom Vetru* je dozreo njegov vlastiti, prepoznatljivi stil. Šta je od Milaca preuzeo, a u čemu se razlikuju? Naučio je mnogo od maestra, pre svega dinamiku filmske režije, kao i epičnost izražavanja kroz stripske sekvence i montažu table. Milacovu poetiku redukcije crteža i iščezavanja u krokiju, međutim, nije sledio. To kao da nije odgovaralo njegovom crtačkom temperamentu. Njegov crtež je, u poređenju s Milacovim, mnogo konkretniji. Umesto redukcije, više ga je privlačilo posvećivanje pažnje detalju. Frizendin crtež u „Patagoniji" je najimpresivniji u ikonografskim detaljima enterijera i eksterijera, kostimografiji, dočaravanju magle i ponajviše scenama munjevite akcije. Njega interesuju tekstura i atmosfera, možda čak i više od samih likova u priči. U „Patagoniji" on priču tretira pomalo kao fotografiju u sepiji, u odnosu na koju imamo izvesnu distancu. Ne uvodi nas toliko u subjektivnost onoga što se u priči događa. Hajde da se ponovo osvrnemo na neverovatnu akcionu sekvencu kojom album počinje. Ona traje čitavih dvanaest stranica. U njoj, iako je Frizenda Milacov učenik, ima manje doživljavanja akcije iznutra, subjektivnosti akcionog (tako karakteristične za *Kena Parkera*), a više onoga što kao sjajni hičkokovski saspens prethodi, munjevito objektiviziranog masakra, i onoga što kao poražavajuća atmosfera pokolja sledi nakon kulminacije akcije.

„Ali... u Argentini! Pa to je na drugom kraju sveta! " – verovatno su najvažnije reči koje izgovara Kit Karson, kome je ovaj put u priči dodeljena veoma kratka uloga (kao uostalom i Tigeru). Zato Frizenda želi da ovoj epizodi prida potpuno osobenu vizuelnu atmosferu koja će se pamtiti, što će mu zaista poći za rukom.

Frizenda je u „Patagoniju" uneo arhaičnost gravure i doživljaj sepije

FRIZENDA, MAJSTOR PEJZAŽA I STRIPSKI KLASICI

FRIZENDA JE IZ *VELIKOG TEKSA* IZRONIO KAO FASCINANTNI PEJZAŽISTA. To podiže ovaj strip u same vrhove ove edicije, dajući mu nesravnjivo veću vizuelno pripovedačku uverljivost. *Teksone* i postoji da bi vas iznenadio saznanjem o tome šta sve može da se nađe u pričama o Teksu. Briljantne akcione scene ne bi bile dovoljne da prizovu osećaj izvesne dokumentarnosti, a pored sve drame, mi stičemo osećaj da gledamo dobro dokumentovan film o tom vremenu i podneblju. U „Patagoniji" ima predivnih pejzaža, koji se inače ne sreću toliko često u serijalu. Po minucioznosti pristupa, neki od ovih pejzaža počinju da podsećaju na dostignuća stripskih klasika, u nivou onih kada nam je Hal Foster poklanjao grandiozne prizore prirode u *Princu Valijantu*. Frizendina „tehnika sepije" je, naravno, drugačija, ali se minucioznost ponekad primiče veličanstvenosti Fosterovih pejzaža.

Poređenje s klasičnim stripskim majstorima je opravdano. Hose Luis Salinas je takođe moćni pejzažista, ali on to nikada nije razvio do punog intenziteta kao što je učinio Foster. Kod Salinasa, pejzaži su stalno prisutni u pozadinama, ali im on, pogotovo nakon preseljenja iz Argentine u Ameriku 1949. godine i početka rada na vesternu *Cisko Kid* za King ficers sindikejt – valjda iz samoograničavajuće

discipline prema zahtevima dnevnog novinskog stripa u kaišu – nikada do kraja ne dopušta da zadominiraju prizorom. Sve je to nesravnjivo prigušenije nego u *Princu Valijantu*. Salinas ima, međutim, nešto drugo. Frizenda kao da je prihvatio najbolje lekcije iz *Ciska Kida*, čudesnu snagu akcionosti njegovog crteža „od sedla naniže". Frizenda će u „Patagoniji" spojiti ova dva svojstva koja srećemo u *Cisku* i *Valijantu*, stvarajući panoramske dinamičke prizore neverovatne snage, istovremeno im pridajući izvesnu dimenziju „klasičnosti". To, recimo, jedan drugi majstor filmičnosti, Korado Mastantuono, u svojim stripovima o Teksu uopšte ne pokušava, i oslanja se pre na dinamičku energiju koju je više nego majstorski savladao u animaciji, primenivši je kasnije pojednako uspešno u karikaturalnom i realističkom stripu.

Klasicistička „arhaičnost" crtačkog pristupa i egzotična pomerenost u Patagoniju zaista jesu postigli efekat da budemo uvučeni u avanturu čitanja jednog drugačijeg Teksa, drugačije priče u drugačijem svetu. Frizenda i Bozeli rekreiraju avanturu s novom energijom, svežinom neoklasičnog impulsa pustolovine.

Kompozicija, oblačići, dinamika – Frizendine vinjete su u potpunosti uronjene u stripski jezik

ZANAT I UMETNOST

ZANIMLJIVO JE, MEĐUTIM, DA SE FRIZENDA prema vlastitom radu odnosi s izvesnom skromnošću kada ga razmatra u kategorijama umetnosti i zanata, između kojih postoji na prvi pogled „nevidljiva", a opet granica koja se u konačnom rezultatu uvek oseti. Govoreći o današnjem statusu stripa, on potvrđuje da je medij u svojim najvišim dometima dosegao nivo umetnosti. On to posmatra iz perspektive Milacovog učenika, za koga pak postoji saglasnost da se, transcendirajući zanat, izrazio svojim osobenim stilom crtanja, te na krajnje lični način interpretirao i dograđivao stripsku priču. Frizenda kaže: „Svoju delatnost doživljavam kao zanat, bar za sada." To je deo strogosti koju gaji prema sebi. No, nemojte se prevariti, skromnost ne znači nedostatak ambicije, jer za sebe rezerviše ulogu zanatlije u najplemenitijem smislu te reči. „Patagonija" je lavovski korak zrenja njegove vizuelne poetike. Ovako opisuje zanatsko majstorstvo: „Cilj mi je da kreiram atmosferu, da razvijem likove, koliko u psihološkom smislu, toliko i u pogledu njihove odeće i uopšte spoljašnjeg izgleda, da postanem dobar pripovedač slikama, zahvatim nešto preko onoga što tekst scenarija daje, a upravo to smatram oblikom poštovanja prema stripskom scenariju."

U pogledu radne discipline, Frizenda kaže za sebe da radi sa sličnom regularnošću kao ljudi koji rade u kancelariji, proizvodeći u proseku jednu stranicu dnevno. Pročitavši scenario, pripremi svu potrebnu dokumentaciju o okolini, odeći, predmetima od značaja za priču, oružju... Reč je o bogatoj kolekciji knjiga, filmova, časopisa (nije sklon pretragama po internetu, jedan je od retkih koji se još opiru). A onda kreće, uvek radi hronološki, bez preskakanja. Za smelije iskorake u crtežu konsultuje se sa scenaristom i urednikom serijala.

INTEGRALNA NARACIJA, ČITANJE, ASPEKTI PRIČE

ZA RAZLIKU OD NEKIH CRTAČA koji su prestali da čitaju stripove i sveli svoj odnos prema mediju na razgledanje crteža kolega i vizuelne naracije u njima (neka im stripski bogovi oproste ovaj gest zaborava da je strip integralna naracija, hemija koja nastaje tek pri čitanju, kada scenario i crtež počinju da reaguju između sebe), Frizenda ih redovno čita, štaviše kaže: „Ne mogu započeti s pregledavanjem a da ponovo ne pročitam celu priču, makar to bilo po ko zna koji put". Time je na tragu uverenja Horhea Luisa Borhesa da je postati dobar i zreo čitalac jedna od najvećih veština. Frizenda je takođe pasionirani gledalac filmova, što se i te kako primećuje u njegovom radu.

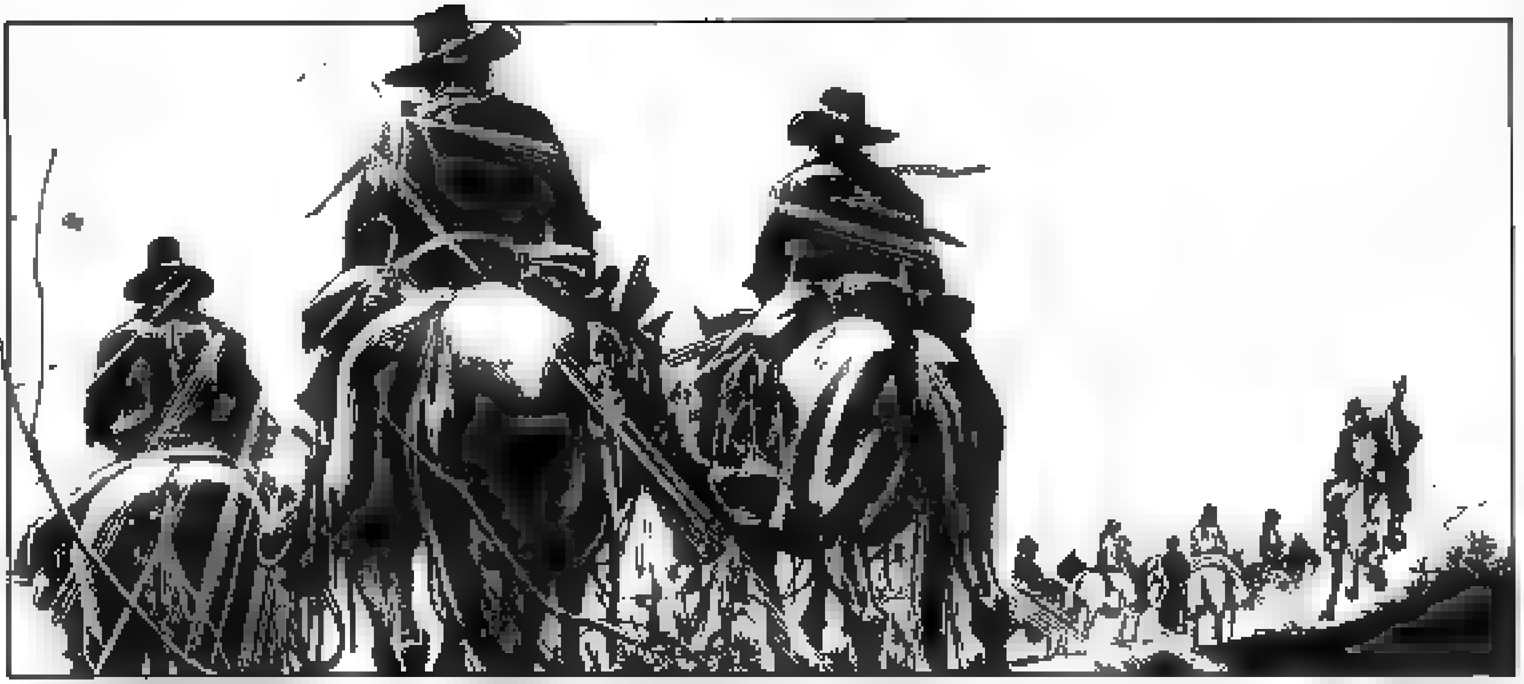
Ali ako je polazna tačka čitanja integralna naracija, da li to znači da ćemo se uvek podjednako zadržati na oba aspekta priče koja čine ovo jedinstvo? Ne, jer te dve komponente stripskog kazivanja uvek su u dinamičkom odnosu i nikad se ne zna kakvim će se ispostaviti njihov odnos u završnom rezultatu. No, to i ne možemo saznati ako strip ne pročitamo i ponovo ga iščitavamo dok razmišljamo i zaključujemo koliko nam se sviđa, zašto nam se sviđa i šta nam se najviše sviđa u njemu.

U nekim stripovima koje sam analizirao, tokom čitanja i pisanja brinuo sam se da ne zanemarim vizuelni aspekt priče, što inače smatram greškom, zanemarivanjem onoga najvažnijeg, jer kako onda posmatrati spajanje scenarija i crteža u neponovljivu stripsku celinu? Čitanje „Patagonije" me je, međutim, odmah zagnjurilo u impresivnu vizuelnost koja vas naprosto zove da krenete po njenim lavirintima.

Priča je dobra, čak odlična. Ipak, ne može se meriti do kraja s Frizendinim zamahom, s onim najboljim što nam je pružio u ovom delu. Da je Bozeli odlučio da samom Teksu podari radikalno veću dubinu karaktera, ovo je mogao postati nezaboravan strip. On će to iovako ostati, ali pre svega u crtačkom domenu, zahvaljujući Frizendinom podvigu da nadraste sebe stvarajući „Teksa u sepiji".

Igre s ritmom, majstorskim promenama ritma – prikradanje, pomaljanje u tišini

Svetlost ima ulasno važnu ulogu u Frizendinom vizuelnom epu – prosijavanje, probijanje zraka u kontrasvetlu

SVOJSTVA KARAKTERA I ETIKA PRIČE

„NE POSTOJI REVOLVERAŠ KOJI SE MOŽE NOSITI S TEKSOM VILEROM... No, Teks je i Noćni Orao, poglavica Navahoa. U svojem liku sjedinio je i pomirio mitski antagonizam kauboja i Indijanaca. Tako je i ona slavna dječja igra izgubila svoj prvotni smisao. Dječak koji je čitao Teksa neće se lako odlučiti za jednu ili drugu stranu. Bit će primoran da razmisli. Na sličan način Teks poništava i antagonizam Sjevera i Juga. On je Teksašanin, ali i protivnik ropstva i pristaša rasne jednakosti. Iako je vičan revolveru, odbija učestvovati u secesionističkom ratu kao tragediji koja proždire živote. Njegova nasilnost uvijek je u službi pravde, mada bi mu se moglo zamjeriti da nalikuje Hariju Kalahanu, liku iz drugog vremena i druge mitologije. Međutim, dok je Kalahan miljenik konzervativne Amerike (američka liberalna javnost ga je svojevremeno nazivala fašistom), Teks svoje negativce, korumpirane političare, rasiste i sledbenike uvijek predaje sudu i zakonu (ako ih ne pobije u samoobrani ili okršajima koji krivičnom postupku ne ostavljaju ni vremena ni prostora)." Ovo je citat Vuka Perišića („Grom i pakao", Peščanik, 30. 9. 2011), stručnjaka za ekonomiju i politiku, a ne strip, no tim je zanimljivije njegovo zanimanje i poštovanje za Bonelijeve stripove.

U „Patagoniji" Teks je nešto bliži Zagorovom humanizmu. „Tvrda aroma", inače karakteristična za stripove o Teksu, ovde je ublažena. Teks i dalje nikada ne okleva, uvek je čvrst i kategoričan u svojim izborima. Ova osobina može da bude ponekad i zamorna, jer se u nedogled ponavlja: u nekim od klasičnih epizoda nema ni trunke njegovih sumnji. U ovom slučaju, međutim, Bozeli radi jednu sjajnu stvar. Narativ koji se plete oko Vilera prepun je unutrašnjih konflikata u likovima koji ga okružuju. Ne govorim sada o negativcima koji takođe snažno boje ovu priču, Rekabarenu i Belmonteu. Kapetan Dijego Rekabaren je odlično portretisan. On je dašak negativne autentičnosti zla koji je nedostajao čitave 73 stranice da ublaži izvesnu deklarativnost socijalno poželjnih atributa likova ove pripovesti koja ima manevarski prostor da se razvije do kraja na 224 stranice. Ipak, budimo pravedni: uvod u njegovu ličnost bio je poručnik Belmonte. Hoće li ovu dvojicu Bozeli dovesti u vezu? U neku ruku, i to na najbolji mogući način. Belmonte je svojim stavovima dramski uvod u ono što će

Rekabaren učiniti, a kada Rekabaren – „ne svojom voljom" – siđe s pozornice, Belmonteu preostaje finale ove priče. U tom smislu, kao agensi neetičnosti u priči, njih dvojica se nadopunjuju, čine neku vrstu diptiha negativnosti.

Dva nezaobilazna lika u ovoj priči su izviđač, gaučo Solano (karakteristično, njemu saznajemo samo ime) i oficir Rikardo Mendoza, stari Teksov poznanik – u ime zajednički proživljenog iskustva u Meksiku, kamaraderije, solidarnosti s nekadašnjim saborcem i prepoznavanja srodnih problema zajedničkih za oba kontinenta Amerike, Teks će se upustiti u argentinsku avanturu. U Solanu i u Mendozi se zbijaju konflikti lojalnosti koje će svako od njih razrešiti na svoj način, u skladu sa složenošću vlastite ličnosti i uloge koju igraju u vojnoj hijerarhiji. Što je čovek u toj hijerarhiji nadređeniji, izložen je većem riziku da se u ime viših ciljeva ogreši o one elementarno ljudske. Naravno, kvalitet karaktera Rikarda Mendoze takav je da on svakako nije nesvestan tragične rascepljenosti svoje pozicije i grešaka koje će počiniti zbog lojalnosti vojnom pozivu, grešaka koje će delimično, samo delimično, biti u stanju da ispravi i vrati se onome drugom, dugu humanosti i prijateljstva.

Iz perspektive pobede populističke desnice u Americi i Britaniji i niza anti-imigracionih i izolacionističkih mera, dijalog Teksove družine sa argentinskim poručnikom Belmonteom, koji ih je dočekao u Buenos Ajresu, kad Teks govori o trojezičnosti svoga sina Kita Vilera, koji je mešanac (polu--Indijanac), zvuči još aktuelnije danas no u vreme kada je stariji Boneli koncipirao lik Teksovog sina. U stripovima kuće Boneli uvek ćete naći kosmopolitizam.

BANALNOST ZLA I RAZGOVOR O SLOBODI

ČUVENA JE AJHMANOVA IZJAVA sa suđenja za ratne zločine: „Samo sam sledio naređenja... " Banalnost zla nikada nije pasivna kao što se *post festum* prikazuje, ne, ona je uvek aktivna. Rezervisana je za dva lika u „Patagoniji", Belmontea i Rekabarena. Teksov bes, suočen s ogoljenom banalnošću i cinizmom Rekabarenovog zla, izražen je u jednom snažnom panoramskom prizoru u kome jače od samog udarca osećamo njegovu posledicu, pad kapetana Rekabarena, siloviti udarac tela o tlo dok se komadići zemlje razleću dižući prašinu. Kao što rekoh, vizuelnost u „Patagoniji" preuzela je vođstvo nad inače dobrom naracijom.

Postoji tu i jedan važan razgovor o slobodi na 200. strani. Rikardo Mendoza (sada pukovnik) govori kako samo mislimo da držimo svoju sudbinu u vlastitim rukama: „Mislimo da smo gospodari svoje sudbine i svojih dela... ali zapravo sudbina donosi sama odluke! I nama ne preostaje ništa drugo nego da ih prihvatimo!" U prizoru nakon toga mi ne vidimo Teksa dok Rikardo izgovara ove reči, samo Teksovu senku i sunčeve zrake kako se probijaju kroz gustu krošnju drveta ispod koga se nalaze, da bi ga dva prizora kasnije guste fleke senki lišća gotovo potpuno pokrile.

Pukovnička čast i patriotizam nisu isto i on mora da izabere između to dvoje. Njegova ljubav prema domovini ne uključuje Indiose već samo Argentince. Nacionalizam uvek blokira bar neke od naših čula za pravdu. Zaista savremena priča. Verovanje da nemamo izbora takođe prati polarnost koja nastaje kao zjapeća pukotina između Rikarda i Teksa. Ovo je tragedija njihovog prijateljstva. Čitamo jednu pravu vojničku priču. A vojničke priče nisu samo o ratovanju i akciji, nego i o časti, dostojanstvu, lojalnosti i teškim izborima koji nastaju u konfliktima lojalnosti.

EKONOMIČNOST PRIPOVEDANJA – DIDASKALIJE I DIJALOZI

BERARDI I MILACO BILI SU SAVRŠENO SAGLASNI u *Kenu Parkeru* da su za filmični pristup stripu, koji su sve vreme obojica zagovarali, nepotrebne didaskalije. Zato ih gotovo i ne koriste, dok su dijalozi krajnje funkcionalni i ekonomični. Borili su se za to sve do poznijih knjiga *Kena Parkera,* u kojima su bili u stanju da didaskalije u potpunosti odbace. Ova revolucija smanjivanjem didaskalija na minimum odrazila se i na ostale Bonelijeve stripove. „Patagonija" se svojim narativnim načinom tome priklanja, ali ne sasvim konsekventno. Ako je efektno sveo didaskalije na minimum (izuzev u *voice over*-u vojnog atašea kojim se završava prolog i u Teksovom čitanju dugog pisma Rikarda Mandoze – no, to se može smatrati osmišljenim stilskim postupkom), Bozeli, međutim, ima mnogo dijaloškog teksta. U tome bi svakako mogao biti ekonomičniji. Najduže su bile deonice razgovora s vojnim atašeom, prostiru se na neverovatnih četrnaest stranica, mada se Bozeli trudio da ih prekida zanimljivim isečcima sećanja na nekadašnje avanture u Meksiku. Upravo u tim prošlim avanturama začeto je prijateljstvo koje će se pokazati kao zalog za buduću avanturu, u koju se Bozeli u tom strukturalnom momentu sprema da nas uvede. Ipak, bilo je to previše odlaganja.

Možemo samo spekulisati kako bi stvari funkcionisale da je Bozeli u ovoj priči u Argentinu poveo i Tigera, Navaho Indijanca. On nije razgovorljiv, ali ono što kaže to zaseca kao što sečivo zaseca drvo. Tigerova jezgrovitost bi tekst dijaloga učinila efektnijim. Obilnost dijaloškog teksta nije neodvojivo sredstvo žanra, nego navika. Berardi i Milaco su pokazali koliko se može više reći s manje reči. Takođe, Bozelijev tekst je povremeno deklarativan u iznošenju etičkih vrednosti svojih junaka, što pojačava „humanizam" stripa, ali i smanjuje njegovu pripovedačku vrednost. Manje deklarativnosti u govoru junaka bi dopustilo Frizendi da na još viši nivo podigne vizuelnu i psihološku upečatljivost.

Ne vidimo Teksa, samo njegovu senku i sunčeve zrake kako se probijaju kroz gustu krošnju drveta ispod koga se likovi nalaze

RAZLIČITI NARATIVNI PRINCIPI TRAŽE DRUGA PRAVILA OCENJIVANJA

U ESEJU „PRIČA KOJA JE MORALA BITI ISPRIČANA" – predgovoru za Serpijerijev album „Junak i legenda" (prva knjiga *Velikog Teksa u boji*, Veseli četvrtak, Beograd, 2016) – Feručio Điromini iznosi veoma dobar opis onoga što nazivamo večitim serijalima: „I veliki deo njegove harizme, dâ se primetiti, leži baš u staloženoj nepromenljivosti koja ga krasi. On je junak sa jasno definisanim karakteristikama, kako fizičkim, tako i psihološkim. Oni koji pomno prate njegove pustolovine godinama, to jest decenijama, to vrlo dobro znaju. I vole kada ga mesec za mesecom, epizodu za epizodom, sreću onakvog kakav je oduvek bio. To je draga navika, i u izvesnom smislu utešna. Jedna takva izvesnost u ovim nesigurnim vremenima, kakva su naša, postaje na neki način i malo sidro spasa, gotovo stabilna oaza u oluji sumnji koje nas opsedaju." Naravno da ovakvom narativnom principu odgovaraju njemu primereni principi vrednovanja. Ako, međutim, iskoračimo iz redovnog *Teksa* u *Velikog Teksa*, koga sam nazvao umereno revizionističkom serijom, pravila ocenjivanja počinju da se menjaju. To svakako važi i za Bozelijev scenario u „Patagoniji". Originalnost se zahteva više nego što se traži skrupulozno oživljavanje arhetipa o Teksu Vileru, bazirano na paradigmi ponavljanja u redovnoj seriji. O Bozelijevoj scenarističkoj kompetenciji bespredmetno je govoriti. Pitanje je samo kuda on želi da se kreće s pričama o Teksu. Autor je više od trideset hiljada stranica scenarija, a od 2012. godine je urednik i glavni scenarista ovog serijala. Bilo bi jako zanimljivo pročitati njegovu knjigu „Teks Viler. Priča o mom životu" (*Tex Willer. Il romanzo della mia vita*), koja se smatra Teksovom autobiografijom.

ČITATI PONOVO

POSTOJI JEDNA INTERESANTNA STVAR. Kada čitate „Patagoniju" ponovo, znajući njene glavne pripovedačke zavijutke, možete da se koncentrišete na detalje. Čitate deonicu po deonicu i otkrivate koliko sjajnih režijskih prelaza Frizenda priređuje. Ali ovi prelazi uopšte ne bi bili mogući da Bozeli ne vodi priču na taj način. Njegov scenario najmanje je vidljiv u tablama gde se najmanje govori, a njihova kaskadna narativna struktura upravo je ono što omogućuje Frizendi da filmski briljira. Naravoučenije? Ima ih više. Prvo je da se vrhunski stripovi moraju čitati više puta. Drugo je da se u simbiozi scenarija i crteža ponekad zanemari u kojoj meri oni omogućuju jedno drugo i onda kada je to najmanje vidljivo.

DOKUMENTACIJA, INSPIRACIJA I UTICAJI

ISTRAŽIVANJE, PRIKUPLJANJE GRAĐE, bilo dokumentarne bilo fikcione, bilo je iscrpan, dugotrajan proces. Potraga za retkim filmovima, stripovima i ilustrovanim knjigama protegla se na tri godine, tokom čitavog rada na „Patagoniji". Naravno, kada prikupljamo dokumentaciju, nije moguće unapred znati na koje sve načine će ona uticati na kreativni proces. Radovi Huana Manuela Blanesa, urugvajskog slikara iz XIX veka, nisu toliko vizuelnim stilom uticali na pristup, ali su do najsitnijih detalja dali uvid u ikonografiju, kostime tog vremena i kao „dokumentacija" bili prekretnica u radu. Sa slika tog podneblja i vremena Frizenda je upečatljivo preneo ležernost nekih karakterističnih poza gaučosa. Stožer tog govora tela bio je, naravno, Hulio Morales, kome je majka Indioskinja iz plemena Teuelčesa, a čija uniforma i oružje „nisu baš po propisu", iako je najbolji jahač u Južnoj diviziji.

Samu ideju za avanturu u Patagoniji Bozeliju je dao Serđo Boneli, koji je 1984. proputovao argentinsku pampu u terenskom vozilu. Očigledno da je ovo bilo jedno od Bonelijevih nezaboravnih putovanja. Ušao je u ovaj projekat s uverenjem, a o njegovom zadovoljstvu rezultatom dovoljno govore sledeće reči: „Uprkos nedostatku dokumentarne građe, scenarista ovog *Velikog Teksa,* Mauro Bozeli, uradio je sjajan posao i ponudio čitaocima fascinantnu priču o malo poznatom i već odavno nestalom svetu. Sažeti u jedan strip niz istorijskih događaja koji su trajali decenijama, uz umetanje nekih izmišljenih likova, zadatak je koji, verujte mi, zahteva veliko iskustvo i nesputanu kreativnost." A o Frizendinom postignuću: „Njegove panorame, sela domorodaca koja se toliko razlikuju od uobičajenih prikaza Divljeg zapada, njegovi ponosni ratnici u karakterističnoj odeći sa dugim kopljima, sasvim sigurno će ostaviti dubok trag u istoriji *Velikog Teksa."*

NEKI STILSKI POSTUPCI

FRIZENDA SE GRAFIČKI VISOKO KOMPETENTNO IZRAŽAVA. Kompozicije prizora su mu neretko bravurozne i dinamički više nego funkcionalne. Moglo bi se reći da je u ovom domenu u „Patagoniji" postavio najviše standarde, koji neće biti lako prevaziđeni. Pokazuje neverovatan dar za vijugave panoramske kompozicije u kojima se ka horizontu zakrivljuje putanja kolone u odlasku. Čak i kad gradi panoramsku kompoziciju sela bez kolone jahača, dovoljan mu je vijugavi seoski puteljak da izazove srodan kompozicioni efekat.

Nemali broj inače sasvim kompetentnih crtača kuburi s vrlo udaljenim planovima i sitnim figurama smeštenih u njih, pa ih zanemaruju ili, usled nesposobnosti da apstraktno misle i savladaju redukciju, krajnje nevešto koriste. Frizenda, međutim, koji se ni sam ne bavi redukcijom u crtežu, sjajan je minijaturista. Sitni prizori u drugom i trećem planu Frizendi jako dobro idu od ruke. Često su čak bolji od prizora u prednjem planu. Pozadina postaje snažnija i preuzima primat. Udaljene figure i planove pretvara u vlastitu prednost, u kreativno izražajno sredstvo. Pozadine, pozadine, pozadine... U jednom sloju svog vizuelnog jezika, „Patagonija" je galerija pejzaža.

A manje prizore koji su kondenzovaniji, zgusnutiji od pejzaža, Frizenda pretvara u „vinjete". To su takođe magična mesta. No, važno je primetiti, Frizendine vinjete se ne osamostaljuju u potpunosti od stripske sekvence, ne postaju ilustracija, uronjene su u stripski jezik, sadrže onomatopeje, balone, dinamiku stripskog pokreta...

Ništa lepše od noćnih prizora u pokretu, bilo panoramskih bilo zgusnutih u vinjetu, oni su srž „Patagonijine" poetike. U „čauri" noći, snaga pokreta grupe konjanika kao da zrači svetlošću... I dnevna svetlost ima važnu ulogu u Frizendinom vizuelnom epu – prosijavanje, probijanje zraka u kontrasvetlu, efekat je komplementaran noćnim prizorima.

Frizenda takođe koristi adekvatan govor tela, i to u punom rasponu. Korpulentni govor tela je inače veoma prisutan u redovnoj seriji o Teksu. Muška samouverenost kretanja je „začin" koji se smatra neophodnim da bi se priče u *Teksu* kretale uobičajenom trajektorijom. Ovde je govor tela protagonista primetno diversifikovan. Obratimo pažnju na način na koji se tromo i posustalo kreću žene zarobljenice, ili pak na nehajni hod stražara koji donosi hranu zarobljenom Solanu. Ležernost kretanja i sedenja gaučosa sam već pominjao. A o šunjajućim, a onda eksplozivno brutalnim gerilskim akcijama da ne govorim, njih je ova pripovest puna.

Dakle, reč je o dosledno izgrađenoj stilizaciji. Stiče se utisak da je sve pod kontrolom. Ipak, da li do kraja? Toliko je talenata u ovom crtaču, i on je mnoge od njih uspeo iz sebe da oslobodi u „Patagoniji". Ne sve. Postoje, međutim, i „odstupanja" od ove guste stilizacije, ona su običnije stripski obrađena, tankom linijom s primetno malo detalja, ponekad na anfasima lica. Ona malo odudaraju od grafičkog savršenstva koje je Frizenda ovom prilikom postigao. Neka lica, pogotovo njihove prikaze iz anfasa, Frizenda je mogao da reši jačim konturnim linijama, što bi dalo dublju reljefnost ovom inače suptilno i minuciozno urađenom delu koje poseduje vizuelnu punoću impresivne snage. Frizenda kao da profilima i poluprofilima posvećuje veću pažnju.

U „Patagoniji" ima nesumnjivo mnogo poetičnih prizora. Scena na brodu kada ugledaju Južni krst snažni je okidač da pojačano počnemo da obraćamo pažnju na njih. Vrlo malo vidimo od Buenos Ajresa. On je takoreći „okrznut" u svega nekoliko prizora. No, to ima svoju funkciju, puni pripovedački smisao, jer prolaženje kroz Buenos Ajres je samo deo putovanja do konačnog ishodišta ove priče – pampe! U „Patagoniji" ima veoma malo arhitekture, nema zgrada, uskih ulica, prolaza. Arhitekturu su u ovom stripu zamenili otvoreni prostori, pejzaži. Pampa, travnata stepa, ravnica, a samo se završnica odigrava u kamenoj klisuri među planinama. Prvu planinu vidimo tek nakon dvestotinak stranica. Pampa je zaslužila da igra tako bitnu ulogu u ovom stripu. Ima u njoj nečega iskonskog, gotovo metafizičkog. Pokriva 600 000 km2 Argentine, Urugvaja i Brazila. Poljoprivredno je srce Argentine, gde dominira uzgoj goveda. Tu je i koren sukoba, teritorijalnog osvajanja, potiskivanja slabijih etničkih grupa, a motiv je, rekoh, ogromna ekonomska korist – što je prva lekcija iz prvobitne akumulacije kapitala, s tragičnim posledicama.

U „čauri" noći, snaga pokreta grupe konjanika kao da zrači svetlošću

SPECIFIČNA TEHNIKA CRTANJA U „PATAGONIJI"

JEDAN OD KURIOZITETA svakog relevantnog stripa je otkrivati kojom tehnikom odnosno tehnikama je rađen. Što se pak tiče okolnosti štampanja, ni sam autor više ne raspolaže originalima stranica, s obzirom na to da ih je nakon skeniranja u izdavačkoj kući Boneli rasprodao, tako da makar deo sivih nijansi sa originala iščezava u štampi. Toga nije pošteđeno ovo, ali ni italijansko, američko, niti holandsko izdanje.

Koliko mogu da zaključim, koristio je kombinovanu tehniku, suvu četku, grebanje (neke od belih linija su vrlo tanke i ne izgledaju kao potez četkice nego baš kao grebanje), možda je koristio i tufnanje sunđerima ili tkaninom, pretpostavljam da je nanosio belu temperu naknadno... U svakom slučaju, upravo suprotan pristup po svojoj minucioznosti od Milacovog laviranog tuša koji je crno-beli ekvivalent kolornom akvarelu.

Razgovarao sam o ovome sa Stevanom Subićem, novom Bonelijevom zvezdom u usponu, inače iz Zrenjanina. Nakon dve sveske *Adama Vajlda* (brojevi 8 i 23) i dva francuska albuma, angažovan je na još jednom projektu u Boneliju, svesci iz serijala *Jedno doba jedna priča*. Subiću je „Patagonija" jedan od omiljenih stripova, smatra je remek-delom. Doživljava je kao estetiku srodnu vlastitom pristupu. Prisećajući se svog razgovora s Frizendom od pre pet godina, crtačku tehniku u „Patagoniji" procenjuje kao rad suvom četkom i grebanje, verovatno žiletom.

U kratkoj razmeni poruka s Frizendom, on je potvrdio deo mojih pretpostavki, napominjući da je koristio olovku i četkicu, često stvarajući efekat suve četke kako bi postigao nijanse sive i time naznačio volumen predmeta, što daje veći osećaj realnosti.

POTRAGA ZA EKVIVALENTIMA

TRAGAJUĆI ZA DOŽIVLJAJNIM EKVIVALENTIMA Frizendinog osobenog postupka u drugim medijima dolazimo do nečega što je u stvari suprotnost sfumato efektu (mutnost, nejasnost, maglovitost). Izbleđenost, prašnjavost, porozna struktura prizora u „Patagoniji" više vodi ka sepiji ili, još specifičnije, ka grizaj (*grisaille*) slikarstvu, takozvanom „slikanju u sivom". Ova tehnika ima korene u antici, a uglavnom je korišćena od XV do XVIII veka. Reč je o svođenju slikarske palete najčešće na sivu i smeđu, ograničavanju prikazivanja stvari u svim mogućim nijansama iste ili slične boje. Tada slike podsećaju na monohromne crteže. Po principu „manje je više", ova tonalna gradacija daje neverovatne varijacije unutar ograničenog univerzuma, čemu je „Patagonija" stripski crno-beli pandan. Kolorni ekvivalent u mediju stripa jeste ono što je postigao Tedi Kristijansen u stripu *Sandman Midnight Theater* (1995) po scenariju Nila Gejmena i Meta Vagnera. To je jedno crtačko remek-delo čija veoma sužena kolorna paleta počinje da se otvara pred vama u svojim moćnim varijacijama tek kada zaronite u *čitanje.* Da se opet na trenutak vratim na za mene nezaobilaznu definiciju stripa kao integralne naracije. Upravo je nedavno, prilikom dodele nagrade „Karavađo" za doprinos u širenju i promovisanju kulture Hercegnovskom strip festivalu, italijanski ambasador Vinćenco del Monako izrekao sledeće: „Strip se čita, on nije samo za gledanje. Gledanje ima toliko važnu ulogu da menja smisao čitanja."

Drugi jedan trag asocijacija u ostalim medijima vodio je do nečega što sam zapamtio kao specifično svojstvo dizajna LP albuma Pink Flojda, iz njihove rane, eksperimentalne i psihodelične faze, neposredno nakon odlaska Sida Bareta. Ako otvorimo unutrašnje LP duplerice albuma *Atom Heart Mother* (1970) i *Meddle* (1971), kao i mnoštvo promotivnih fotografija benda iz tog perioda, primetićemo osobenu zrnastost, krupnozrnu (*coarse-grained*) granulaciju tih fotografija koje naginju sepiji. A unutrašnja duplerica *Atom Heart Mother* s pejzažom ispunjenim stablima i kravama mogla bi da se smesti direktno u vizuelni stil „Patagonije".

Izgleda da se, i pored izrazito naglašene filmičnosti Frizendinog stila, karika koja nedostaje, ključ za dešifrovanje vizuelne osobenosti u „Patagoniji", ipak ne krije u igranom filmu, nego u fotografiji! Trag vodi do brazilskog fotografa Sebastijaa Salgara i njegovog monohromatskog stila iz knjige „Postanje". Frizenda direktno ukazuje na Salgara kao svog uzora pri radu na „Patagoniji". Želeo je da postigne slojevitost svojih stripskih prizora, da ih učini bogatijim detaljima u svim njihovim slojevima – ne samo u prvom planu, već u dubini čitavog prizora. Da postigne kontrastnost, krupnozrnost i istovremeno iščezavanje u pesku, prašini i dimu, prošaranim sunčanim zracima ili osvetljenim mesečinom. Čudesni osećaj „rastvaranja" materije u eksterijeru, gotovo s apokaliptičnim nagoveštajem, a na granici optičke neverovatnosti, fatamorgane.

U „Patagoniji" se stvar ne iscrpljuje s naglaskom na kjaroskuru (naglašeni odnos između crno-belih kontrasta, crnih i belih površina) – grafički odnos kakav srećemo kod velikih majstora kao što

su Hugo Prat i Hose Munjoz, a čiji su inicijatori i najveći promoteri u mediju stripa bili Milton Kanif i Noel Sikles. Kod Frizende dodatno je reč o „sepiji" u kojoj pozadine igraju ogromnu, ključnu ulogu, ponekad čak i više nego prvi planovi.

Kroz ovaj tekst dosta upotrebljavam metaforu sepije opisujući „Patagoniju". Naravno da nije reč o sepiji, nego o onome na šta nas fotografije u sepiji asociraju. A asociraju nas na trošnost, iščezavanje i uzmicanje u dubinu sećanja. Nemoguće je do kraja adekvatno opisati uzmicanje i iščezavanje. Otuda korišćenje metafora. Frizenda je u „Patagoniju" uneo arhaičnost gravure i doživljaj sepije. Nešto što karakteriše većinu stripova Danijela Žeželja, koji inače pripadaju jednom mnogo stilizovanijem pristupu stripu. I ovde se u neku ruku zatvara krug. Na početku sam rekao da Frizenda Milacovu poetiku redukcije crteža i iščezavanja u krokiju nije sledio pošto je drugačijeg crtačkog temperamenta. A opet, do poetike iščezavanja došao je suprotnim putem, minucioznim graviranjem u „Patagoniji". Milacovu poetiku iščezavanja u krokiju kompenzovao je ovim neobičnim efektom.

Na početku rada na „Patagoniji" Boneli je Frizendi rekao: „Ja ne želim verziju Teksa koju sam već video, želim tvoju verziju Teksa". Dobio je to preko svih očekivanja, čak i za poznavaoce Frizendinog dotadašnjeg rada. Naravno da je pitanje može li čovek ostati u ovako visokoj orbiti crtačkog ne samo postignuća nego i napora koji treba izdržati na duže staze, nakon završetka rada na „Patagoniji". Frizendin debi na redovnom serijalu *Teks* dešava se nakon „Patagonije", 2013. godine, dvodelnom epizodom „Tajna sudije Bina" i „Zamka u San Antoniju" (originalna numeracija #635–636). Ova diptih epizoda nacrtana je odlično, ali Frizenda nije ni pokušao da dosegne ili nadmaši svoje crtačko savršenstvo iz 2009. godine. „Patagonija" ostaje njegovo do sada najveće crtačko remek-delo.

VESTERN KOLEKCIJA LAVIRANIH CRTEŽA

„Glad"

POSTOJI, MEĐUTIM, I JEDNA MAPA ILUSTRACIJA opčinjavajuće lepote iz 2013. godine. Naslovljena je „Zapad Paskvalea Frizende". Rađena laviranim tušem i tehnikom razlivanja na kartonu, formata 41.4 x 29.5 cm, a objavljena u malom tiražu za Muzej stripa i slike u gradu Luki, u okviru serije *Kad je Zapad došao u Luku* koja je bila namenjena posebnoj svrsi – velikoj izložbi

na kojoj su bile izložene ilustracije Đovanija Tičija, Renca Kalegarija, Serđa Tiselija i Frizende. Reč je o njegovom portfoliju od svega sedam ilustracija, ali od kojih doslovno zastaje dah. To, naravno, nisu jedine vestern ilustracije koje je radio ovom tehnikom. Postoje neke posvećene Teksu, koje su u istom rangu nezaboravnih dela. Pored mora kolornih ilustracija koje je uradio – za naslovne strane *Magičnog Vetra* koristio je različite tehnike: akvarel, pastele, gvaš i ekolajn – Frizenda je možda ipak pronašao najveću snagu svog izraza u crno-belom svetu, u laviranom tušu i gvašu. Na samom kraju 2016. godine, prema scenariju Tita Faračija, uradio je u laviranom tušu „Krv i led", 47. epizodu serijala *Jedno doba jedna priča*.

AKCIJA, RITAM I TAJMING (JOŠ JEDNOM O FILMIČNOSTI)

FRIZENDA IMA ODLIČAN REDITELJSKI OSEĆAJ za pokretanje akcije u pravom trenutku. Izmena rakursa je u potpunosti filmska. Frizenda bi sa svojim talentom za dinamičku vizuelnu naraciju mogao da režira filmski vestern, ili makar da bude kamerman, tačnije direktor fotografije na snimanju takvog jednog vesterna. Akcione kompozicije su mu najbolje. Takođe, odlično prikazuje detalje prizora prikazane iz ugla. Srodan postupak nalazimo i kod Eduarda Risa. U „Fulu" (1989), albumu rađenom prema scenariju Karlosa Trilja, ovo je stilska figura koju srećemo na više mesta. Kod Frizende u „Patagoniji" je to takođe čest slučaj. Kamera je postavljena nisko, prizor povezuje nekoliko planova, a energija aktiviranja prizora, impuls kretanja, dolazi sa strane, „iz prikrajka", iz jednog od uglova kvadrata.

Čarobni sinemaskop prizori eksterijera su njegovo glavno režijsko sredstvo u „Patagoniji". Njihova učestalost se povećava negde nakon četrdesete stranice, kad stižemo u pampu, da bi prerasli u plimu nakon sedamdesete stranice. Opčinjavaju snaga i ritam pojavljivanja ovih širokih prizora koji se prostiru širinom čitave stranice velikog formata na kakvom se objavljuje *Veliki Teks*.

Osećaj za pokret mu je istančan. Stvari se odvijaju u najbržem galopu, munjevito, nabijeno energijom. Eksplozivne scene akcije narušavaju periode mira. Čak i kada se radi o trenucima u kojima jahač zaustavi konja u galopu – Frizenda je u stanju da ovo zaustavljanje uhvati upravo u trenutku dok energija u konju još ključa. Promena ritma, promena brzine u narativnom vozilu jeste ono što čini majstorstvo pripovedanja. Inače bi se čitava priča pretvorila u naprekidnu, mada fascinantnu jurnjavu, što su Bozelijeve i Frizendine pripovedačke ambicije daleko prevazilazile.

„Fulu"

Brojne deonice dinamične vizuelne naracije mogu da posluže kao udžbenik za učenje kako se u mediju stripa može izražavati na filmičan način. Prizori mira su, međutim, jednako važni. Nezaboravnim Frizendinim dinamičkim sekvencama obično prethodi rast napetosti u tišini... A kada se one završe, usledi mir... Da bi se savladala promena ritma potrebno je jednako umeće kao i za kretanje unutar dinamičke sekvence. Ovo se može posmatrati i kao grafička igra koju Frizenda neumorno orkestrira. Igre s ritmom, majstorskim promenama ritma. Prikradanje, pomaljanje u tišini, streloviti juriš – tri su faze koje Frizenda savršeno režijski komponuje. Moglo bi se reći da predstavljaju jednu od centralnih stilskih figura „Patagonije". Koliko god bila antiratno intonirana, „Patagonija" je u jednom aspektu i škola borbene veštine.

ZAVRŠNA BITKA

NE MOGU DA NE POMENEM PRVI i zasad jedini kritički prikaz američkog izdanja ovog stripa (izdavačka kuća Epicenter Komiks iz San Dijega). Pojavio se na internetu pod naslovom *Genocide & injustice at heart of Tex's „Patagonia"* 12. juna 2017, u vreme završavanja ovog eseja. Kritika blogera Ejstrouka je kratka, bez previše truda da se kaže nešto supstancijalno. Pored komplimenata za tehnički izgled izdanja i pohvala za scenaristički i crtački kvalitet, na kraju se izriče primedba da je završnica „Patagonije", usled ponestalog prostora, zbrzana. Šteta što je kritičar, na jedinom mestu gde se upustio u analizu strukture naracije, u potpunosti omašio, ne shvatajući Bozelijev i Frizendin osećaj za tajming završnice. Poslednji čin u „Patagoniji" je fascinantan, katarzičan i u stakatu, a nimalo zbrzan.

Nešto ozbiljniji kritičari poredili su ovo finale s Bitkom kod Termopila (setimo se, ovu temu je kraljevski obradio Alberto Breća u *Mortu Sinderu*), pre svega zbog svesti o neumitnosti kraja, a za istinskog protagonistu priče identifikovali su sam rat, njegovu nehumanost koja – udružena sa sujetom i pogrešno shvaćenom čašću – rađa monstrume kakvi su svakako Rekabaren i Belmonte. Delimično, u zamku nehumanosti i izdaje etičnosti i prijateljstva zapada i sam Rikardo Mendoza. Završna bitka u tesnacu odvija se na četiri table bez ijedne jedine izgovorene reči, od ukupno deset stranica prikaza borbe. Tu je ekonomiju reči Bozeli u potpunosti ispoštovao, a Frizenda briljantno dočarao agoniju borbe koja, kakav god da ishod ima za sukobljene strane, jeste agonija ubijanja i smrti izbliza. U tom smislu, prolog i završnica gotovo da imaju istu snagu, ali različitu vrstu naboja. Dvanaest tabli prologa poseduje hladnoću jeze neumitnog poraza i masakra, a deset tabli završne bitke agoniju uzajamnosti smrti u borbi. Uspešno ostvarena simetrija u arhitekturi dela – grafičkog romana „Patagonija". Bozeli i Frizenda su stvorili epik, priču o neumoljivosti sila istrebljenja i otporu protiv njih.

Na pitanje kako postiže tako uspešno da prikazuje konje, kočije, gradove i sela na Zapadu, Frizenda je skromno izjavljivao da, kad se uporedi s majstorima kao što su Đino D'Antonijo, Đovani Tiči, Milaco, Serpijeri i Žiro, sebe ne vidi

toliko kao crtača vesterna, jer oni Divlji zapad prikazuju s neponovljivom snagom koja ide dalje od svake dokumentacije. No, autorska skromnost je jedno, a rezultati u „Patagoniji" govore za sebe.

* * *

Bozeli i Frizenda uspeli su da podare autentični epski dah ovom grafičkom romanu, s izrazitim naglaskom na *grafičkom*. Frizendini prizori nalik su grafikama. I u tom pogledu eventualna poređenja s drugim maestrom „reformisanog" Teksa, Koradom Mastantuonom, prestaju da budu relevantna, pošto Mastantuono nije postavljao sebi takvu vrstu zadatka. Jedino poređenje u ovom pogledu može biti s Enrikeom Brećom i njegovim takođe nezaboravnim radom na *Velikom Teksu* – „Kapetanu Džeku". „Patagonija" i „Kapetan Džek" su dva grafička remek-dela koja su nagradila Bonelijevu ponudu slobode da se u *Velikom Teksu* radi „bez ikakvih obaveza" prema vizuelnoj tradiciji uspostavljenoj u redovnom serijalu. *Teksone* je više nego opravdao svoj iskorak u „revizionizam" i redefinisanje kanona. To je istovremeno bio iskorak u pravcu izražavanja, u kome su grafički briljirali tvorci stripskih klasika Dino Batalja, Serđo Topi i, naravno, Alberto Breća.

Istovremeno, „Patagonija" je u pogledu dinamičke vizuelne naracije najintenzivnija i najdramatičnija priča *Velikog Teksa*. Sa njom se pak u tom pogledu može meriti još jedino briljantna filmičnost koju srećemo u Mastantuonovom „Proroku Valapaju". U akcionim sekvencama Frizenda je *snimio film* kreirajući „Patagoniju", u to nema sumnje! Uživajte u ovom filmu povremeno iznova, „premotavajući" scene koje se odvijaju sunovratnom brzinom, bravure juriša u galopu, razgledajte opčinjavajuće pejzaže argentinskih pampi i svih neverovatnih detalja koje nam je poklonio Frizenda. Vredno ih je iznova gledati i diviti se maestrovom postignuću.

VELIKI TEKS

Frisenda

veseli četvrtak

Ja ne želim verziju Teksa koju sam već video, želim tvoju verziju Teksa!

Serđo Boneli

ISBN 978-86-6361-059-0
0430 0007